

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE OŁAWA

ZESPÓŁ BADAWCZY:

DAMIAN DEC

ARKADIUSZ DRUKIER

DOROTA MOROŃ

GMINA OŁAWA

OŁAWA 2023

Spis treści

Wprowadzenie. Metodologia prowadzenia diagnozy problemów społecznych	3
1. Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej w Gminie Oława	12
1.1. Analiza <i>desk research</i>	12
1.1.1. Ogólna charakterystyka Gminy Oława	12
1.1.2. Potencjał demograficzny Gminy Oława	14
1.1.3. Osoby z niepełnosprawnościami	32
1.1.4. Sytuacja gospodarcza	33
1.1.5. Rynek pracy	39
1.1.6. Polityka mieszkaniowa	44
1.1.7. Edukacja i opieka nad dziećmi	46
1.1.8. Ochrona zdrowia	59
1.2. Wyniki badań fokusowych	64
1.3. Efekty prac warsztatowych	70
2. Analiza stanu i skuteczności pomocy społecznej	71
2.1. Analiza danych z zakresu pomocy społecznej	71
2.2. Wyniki badań fokusowych	80
2.3. Efekty prac warsztatowych	82
3. Analiza potencjału społeczności lokalnej, potencjału sektora ekonomii społecznej i zdolności do realizacji usług społecznych	83
3.1. Analiza <i>desk research</i>	83
3.1.1. Infrastruktura społeczna	83
3.1.2. Potencjał społeczności lokalnej. Organizacje pozarządowe	89
3.1.3. Potencjał sektora ekonomii społecznej i zdolność do realizacji usług społecznych	95
3.2. Wyniki badań focusowych	98
3.3. Efekty prac warsztatowych	99
3.3.1. Infrastruktura społeczna i oferta dla mieszkańców	99
3.3.2. Potencjał społeczności lokalnej. Organizacje pozarządowe	100
4. Analiza problemów społecznych	102
4.1. Problemy społeczne i potrzeby w opinii mieszkańców Gminy Oława	102
4.2. Diagnoza problemu uzależnień	113

4.2.1. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom.....	113
4.2.2. Problem uzależnień w opinii mieszkańców Gminy Oława	116
4.2.3. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów.....	118
4.2.4. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród nauczycieli	134
4.2.5. Wyniki badań fokusowych	142
4.3. Diagnoza problemu przemocy	143
4.3.1. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.....	143
4.3.2. Problem przemocy w opinii mieszkańców Gminy Oława	146
4.3.3. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów.....	147
4.3.4. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród nauczycieli	167
4.3.5. Wyniki badań fokusowych	173
4.4. Problemy dzieci i młodzieży w opinii uczniów i nauczycieli	173
4.4.1. Problemy i potrzeby zgłaszane przez uczniów	174
4.4.2. Problemy i potrzeby zgłaszane przez nauczycieli.....	175
4.5. Diagnoza problemów seniorów	177
4.5.1. Wyniki badania przeprowadzonego wśród seniorów	177
4.5.2. Wyniki badań fokusowych	193
4.6. Diagnoza w zakresie informowania o ofercie pomocowej i realizacji działań profilaktycznych	194
4.6.1. Informowanie o ofercie dostępnej na terenie Gminy.....	194
4.6.2. Diagnoza realizacji działań profilaktycznych	196
Wnioski i rekomendacje	202

Wprowadzenie. Metodologia prowadzenia diagnozy problemów społecznych

Prowadzenie polityki społecznej, w tym pomocy społecznej, odpowiadającej na potrzeby mieszkańców i rozwiązującej problemy społeczne, wymaga wiedzy dotyczącej sytuacji społecznej, stanu zaspokojenia potrzeb społecznych oraz występowania problemów społecznych. Takiej wiedzy dostarcza diagnoza społeczna polegająca na rozpoznaniu – przy zachowaniu procedury naukowej oraz wykorzystaniu metod i technik badawczych – sytuacji społecznej danej populacji. Diagnoza jest niezbędną podstawą do formułowania celów działań w zakresie polityki społecznej, projektowania działań strategicznych służących rozwiązywaniu problemów społecznych i zaspokajaniu potrzeb społecznych.

Diagnoza społeczna to rozpoznanie sytuacji społecznej. Jest to badanie empiryczne, w którym zbiera się szczegółowe dane, porządkuje je i interpretuje w celu rozpoznania zdarzeń i sytuacji społecznych, w tym problemów społecznych. Przedmiotem diagnozy społecznej są ludzkie potrzeby, środki ich zaspokajania, stosunki społeczne, oceny i opinie ludzi oraz działalność z zakresu polityki społecznej¹. Diagnoza społeczna powinna koncentrować się na identyfikowaniu i opisywaniu zjawisk, które ograniczają zaspokajanie potrzeb społecznych lub mogą się przyczynić do takiego ograniczania. Diagnoza powinna mieć charakter zarówno pozytywny, a więc identyfikować mocne strony i zasoby, jak też negatywny: określać problemy społeczne, zagrożenia, istniejące braki infrastruktury społecznej wpływające na funkcjonowanie jednostek i rodzin².

W ramach diagnozy społecznej rozpoznaniu powinny podlegać problemy społeczne oraz potrzeby społeczne. Problemy społeczne to stany, sytuacje, procesy czy zachowania, które powodują negatywne konsekwencje w życiu osób i rodzin i bardzo często nie są możliwe do samodzielnego rozwiązania, ale wymagają wsparcia zewnętrznego, np. działania instytucji lub organizacji pomocowych. Pojęcie problemów społecznych stosowane jest do wielu zjawisk o odmiennym charakterze:

- stanów, np. ubóstwa, nierówności, uzależnienia, bezradności życiowej;
- sytuacji, np. bezrobocia, bezdomności, sieroctwa;

¹ B. Szatur-Jaworska, *Diagnoza, diagnozowanie, badania diagnostyczne w polityce społecznej*, w: G. Firlit-Fesnak, J. Męcina, *Polityka społeczna*, PWN, Warszawa 2018.

² W. Paruch (red.), *Strategie rozwiązywania problemów społecznych. Podręcznik metodyczny*, Fundacja Polskiej Akademii Nauk, Lublin 2021.

- procesów społecznych, np. wykluczenia, deprywacji, starzenia się populacji;
- zachowań, np. przestępczości, przemocy³.

Przyczyny problemów społecznych mogą dotyczyć zarówno działań jednostek, rodzin czy grup społecznych, jak i wynikać z funkcjonowania systemu społecznego i działań państwa. Z pewnością jednak problemy społeczne wywołują sytuacje kryzysowe w życiu jednostek i rodzin, stąd konieczność ich diagnozowania i konstruowania działań, które będą prowadziły do rozwiązywania, lub chociaż łagodzenia, problemów społecznych.

Potrzeby społeczne to z kolei uświadomiony przez członków społeczeństwa stan braku czegoś materialnego lub braku określonych warunków, relacji, które uznawane są za pożądane.

Diagnoza problemów społecznych w Gminie Oława to opracowanie, które w sposób wieloaspektowy diagnozuje i analizuje problemy społeczne. W dokumencie dokonano analizy sytuacji społecznej w Gminie, z uwzględnieniem sytuacji demograficznej, rynku pracy, ochrony zdrowia, edukacji i opieki nad dziećmi czy mieszkalnictwa. Dokonano inwentaryzacji zasobów Gminy służących działalności społecznej oraz analizy potencjału społeczności lokalnej, której działania również odgrywają ważną rolę w rozwiązywaniu problemów społecznych. Szczególną uwagę zwrócono na problemy seniorów oraz uzależnienia i przemoc jako obszary problemowe, w sposób istotny wpływające na funkcjonowanie osób i rodzin. Analizie poddano również funkcjonowanie pomocy społecznej jako obszaru wsparcia osób i rodzin w trudnych sytuacjach życiowych.

Dla identyfikacji problemów społecznych dotyczących mieszkańców Gminy Oława i określenia potrzeb społecznych wykorzystano różnorodne metody i techniki badawcze. Pozwoliły one na wieloaspektowe ujęcie problemów, zarówno ilościowe, jak i jakościowe. W badaniach wykorzystano analizę danych zastanych, analizę statystyczną w ujęciu ilościowym oraz analizę jakościową. W badania włączono wszystkich mieszkańców Gminy, którzy mogli wypowiedzieć się na temat problemów społecznych za pośrednictwem ogólnodostępnej ankiety, a szczegółowo zdiagnozowano grupy społeczne uznane za kluczowe z perspektywy określania problemów społecznych oraz potrzeb. W badaniach udział wzięli radni i sołtysi, pracownicy Urzędu Gminy i gminnych instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych, nauczyciele szkół podstawowych i przedszkoli

³ B. Rysz-Kowalczyk, *Teoria kwestii i problemów społecznych*, w: G. Firlit-Fesnak, J. Męcina, *Polityka społeczna*, PWN, Warszawa 2018.

z terenu Gminy Oława, uczniowie klas VI-VIII ze szkół podstawowych z terenu Gminy Oława, seniorzy zamieszkujący na terenie Gminy, przedstawiciele Kół Gospodyń Wiejskich.

Analiza *desk research* oparta została o dane statystyki publicznej dostępne na stronach internetowych Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Oławie, Starostwa Powiatowego w Oławie i innych instytucji publicznych oraz dane i informacje będące w zasobach Gminy Oława.

Dla zdiagnozowania problemów społecznych wykorzystano badania empiryczne o charakterze ilościowym i jakościowym. Przeprowadzono następujące badania ilościowe:

1. Badanie ankietowe wśród mieszkańców Gminy Oława

Badanie zostało zrealizowane w terminie sierpień – październik 2023 roku techniką ankiety internetowej, dystrybuowanej poprzez strony internetowe i media społecznościowe instytucji gminnych. Udział w badaniu był dobrowolny i anonimowy. Uzyskano 205 odpowiedzi, co stanowi 1,4% mieszkańców Gminy. Wśród mieszkańców, którzy wypełnili ankietę, zdecydowaną większość stanowiły kobiety, osoby w średnim wieku – w kategoriach wiekowych od 31 do 50 lat oraz osoby z wykształceniem wyższym. Największą grupę respondentów stanowili mieszkańcy największych miejscowości – Bystrzyca, Marcinkowice i Stanowice. Informacje o respondentach zestawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Informacja o respondentach biorących udział w badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród mieszkańców Gminy Oława

Cechy społeczno-demograficzne respondentów		Liczba osób	%
Wiek	Do 30 lat	14	6,83
	31-40 lat	100	48,8
	41-50 lat	79	38,5
	51-60 lat	6	2,9
	61 lat i więcej	6	2,9
Płeć	Kobieta	168	82,0
	Mężczyzna	37	18,0
Wykształcenie	Podstawowe/Gimnazjalne	4	2,0
	Zawodowe	12	5,9
	Średnie	70	34,1
	Wyższe	119	58,0
Miejsce zamieszkania	Bolechów	0	0
	Bystrzyca	40	19,5
	Chwalibóżyce	6	2,9
	Drzemlikowice	0	0
	Gać	5	2,4
	Gaj Oławski	3	1,5

Godzikowice	5	2,4
Godzinowice	1	0,5
Jaczkowice	8	3,9
Jakubowice	0	0
Janików	4	2,0
Jankowice	0	0
Jankowice Małe	0	0
Lizawice	0	0
Marcinkowice	40	19,5
Marszowice	1	0,5
Maszków	0	0
Miłonów	4	2,0
Niemil	7	3,4
Niwnik	1	0,5
Oleśnica Mała	5	2,4
Osiek	6	2,9
Owczary	3	1,5
Psary	4	2,0
Siecieborowice	2	1,0
Siedlce	8	3,9
Sobocisko	4	2,0
Stanowice	32	15,6
Stary Górnik	3	1,5
Stary Otok	4	2,0
Ścinawa	2	1,0
Ścinawa Polska	4	2,0
Zabardowice	21	10,2
Zakrzów	1	0,5

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

2. Badanie techniką wywiadu skategoryzowanego wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Oława

Badanie zostało zrealizowane w terminie sierpień – październik 2023 roku wśród 61 mieszkańców Gminy w wieku lat 60 i więcej, co stanowi 1,8% seniorów mieszkających na terenie Gminy.

Wśród badanych seniorów większość stanowiły kobiety. Największą grupę seniorów biorących udział w badaniu tworzyły osoby należące do najmłodszej kategorii wiekowej – 60-64 lata. Najliczniej reprezentowani byli seniorzy z wykształceniem zawodowym i średnim. Połowa badanych seniorów to osoby pozostające w związku małżeńskim, a co trzeci senior był wdową lub wdowcem. Przeważającą większość badanych jest bierna zawodowo, przeważającą większość respondentów stanowili emeryci. Wśród respondentów byli przedstawiciele 15 miejscowości Gminy. Najwięcej wywiadów zrealizowano wśród seniorów zamieszkujących w Bystrzycy, Sobocisku i Owczarach. Około jednej trzeciej seniorów

zamieszkuje samotnie, a prawie połowa żyje w gospodarstwie dwuosobowym. Informacje o respondentach zestawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Informacja o respondentach biorących udział w wywiadzie przeprowadzonym wśród seniorów zamieszkujących w Gminie Oława

Cechy społeczno-demograficzne respondentów		Liczba osób	%
Wiek	60-64 lata	26	43,3
	65-69 lat	8	13,3
	70-74 lata	11	18,3
	75-79 lat	13	21,7
	80-84 lata	1	1,7
	85-89 lat	2	3,3
	90 i więcej lat	0	0,0
Płeć	Kobieta	39	65,6
	Mężczyzna	21	34,4
Wykształcenie	Podstawowe	5	8,3
	Zawodowe	28	46,7
	Średnie	21	35,0
	Wyższe	7	11,7
Stan cywilny	Mężatka/ zamężny	31	51,7
	Panna/ kawaler	9	15,0
	Wdowa/ wdowiec	21	35,0
Aktywność zawodowa	Pracujący	4	6,7
	Emeryt	51	85,0
	Rencista	3	5,0
	Pracujący emeryt	2	3,3
	Pracujący rencista	1	1,7
Miesięczny dochód seniora netto	1000 zł i mniej	0	0
	1001-1500 zł	7	11,5
	1501-2000 zł	12	19,7
	2001-2500 zł	13	21,3
	2501-3000 zł	8	13,1
	3001-3500 zł	9	14,8
	3501-4000 zł	10	16,4
	Powyżej 4000 zł	2	3,3
Liczba osób w gospodarstwie domowym	1 osoba	21	34,4
	2 osoby	27	44,3
	3 osoby	8	13,1
	4 osoby	2	3,3
	5 i więcej osób	3	4,9
Miejsce zamieszkania	Bystrzyca	12	19,7
	Chwalibóżyce	2	3,3
	Drzemlikowice	3	4,9
	Gaj Oławski	2	3,3
	Godzikowice	4	6,6
	Godzinowice	2	3,3
	Jankowice Małe	1	1,6
	Marcinkowice	2	3,3
	Marszowice	1	1,6

	Niwnik	1	1,6
	Osiek	4	6,6
	Owczary	7	11,5
	Siecieborowice	3	4,9
	Sobocisko	10	16,4
	Stary Górnik	2	3,3

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród seniorów zamieszkałych w Gminie Oława.

3. Badanie ankietowe wśród uczniów klas VI-VIII ze szkół podstawowych w Gminie Oława

Badanie zostało zrealizowane techniką ankiety wspomaganej komputerowo w terminie październik – listopad 2023 roku wśród 197 uczniów uczęszczających do klas VI-VII w szkołach podstawowych na terenie Gminy Oława, co stanowi 49,3% ogólnej liczby uczniów. Ankiety wypełnili uczniowie wszystkich szkół, jednak w różnej liczbie. Zwrócić należy w tym kontekście również uwagę na duże różnice w liczbie uczniów między szkołami w Gminie Oława (na co wskazano w rozdziale 1.1.7.). Najwięcej ankiet uzyskano ze Szkoły Podstawowej im. Bronisława Malinowskiego w Bystrzycy (70,1% uczniów szkoły) oraz Gminnej Szkoły Podstawowej im. Polskich Noblistów w Oławie (58,3% uczniów szkoły). Bardzo dużą zwrotność uzyskano w szkołach w Chwalibóżykach (87,9%) oraz Gaci (80,0%), dokładnie połowa uczniów wypełniła ankietę w szkole w Ścinawie. Niewielką zwrotność miała ankieta w szkołach w Osieku (15,0%), Drzemlikowicach (16,0%) oraz Marcinkowicach (18,6%). Wśród respondentów dominowali uczniowie klas VI i VII, zwrócić należy przy tym uwagę, że klasy VIII są najmniejsze liczebnie spośród klas VI-VIII. Wśród ankietowanych przeważali uczniowie w wieku 13 lat, co wynika z reformy obniżającej i podwyższającej wiek edukacji szkolnej – w klasach VII i VIII dominuje rocznik 2010. Informacje o respondentach zestawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Informacja o respondentach biorących udział w badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława

Cechy społeczno-demograficzne uczniów		Liczba uczniów	%
Szkoła	Gminna Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów w Oławie	42	21,5
	Szkoła Podstawowa im. Bronisława Malinowskiego w Bystrzycy	75	31,5
	Szkoła Podstawowa im. Karola Wojtyły w Osieku	3	1,5
	Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Marcinkowicach	21	10,8

	Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Górskiego w Drzemlikowicach	4	2,1
	Szkoła Podstawowa im. Włodzimierza Lubańskiego w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Gaci	16	8,2
	Szkoła Podstawowa w Chwalibóżykach	29	14,9
	Szkoła Podstawowa w Ścinawie Polskiej	5	2,6
Klasa	VI	69	35,0
	VII	77	39,1
	VIII	51	25,9
Wiek	11 lat	5	2,5
	12 lat	72	36,5
	13 lat	83	42,1
	14 lat	33	16,8
	15 lat	3	1,5
	16 lat	1	0,5
Płeć	Kobieta	99	50,3
	Mężczyzna	98	49,7
Miejsce zamieszkania	Bystrzyca	60	30,5
	Chwalibóżyce	9	4,6
	Gać	12	6,1
	Marcinkowice	17	8,6
	Owczary	13	6,6
	Stanowice	9	4,6
	Ścinawa Polska	7	3,6
	Pozostałe	70	35,5

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

4. Badanie ankietowe wśród nauczycieli ze szkół podstawowych w Gminie Oława

Badanie zostało zrealizowane techniką ankiety internetowej w terminie październik – listopad 2023 roku wśród 133 nauczycieli uczących w szkołach podstawowych na terenie Gminy Oława, co stanowi 55,2% ogólnej liczby nauczyciele. Ankiety wypełnili nauczyciele uczący we wszystkich szkołach, jednak w różnej liczbie, przy czym pamiętać należy, że w szkołach zatrudniona jest różna liczba nauczycieli – w dużych szkołach powyżej 40, zaś w mniejszych około 20.

Liczebnie najwięcej ankiet wypełnili nauczyciele ze Szkoły Podstawowej w Bystrzycy – 35 osób, a następnie ze szkoły w Marcinkowicach – 21 osób. Najmniej ankiet wypełniono w szkołach w Ścinawie Polskiej – 5 i w Gaci – 8. Procentowo najwięcej ankiet wypełniono w Drzemlikowicach – w badaniu wzięło udział 81,8% nauczycieli oraz w Bystrzycy – 79,5%, zaś najmniej w Gaci (33,3%), Ścinawie Polskiej (38,5%) i Oławie (40,4%). Ankiety w przeważającej większości wypełnili nauczyciele przedmiotowi i wychowawcy, głównie kobiety, osoby

z długim stażem pracy, a więc doświadczeni nauczyciele. Informacje o respondentach zestawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Informacja o respondentach biorących udział w badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród nauczycieli uczących w szkołach podstawowych w Gminie Oława

Cechy społeczno-demograficzne nauczycieli		Liczba nauczycieli	%
Szkoła	Gminna Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów w Oławie	19	14,3
	Szkoła Podstawowa im. Bronisława Malinowskiego w Bystrzycy	35	26,3
	Szkoła Podstawowa im. Karola Wojtyły w Osieku	13	9,8
	Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Marcinkowicach	21	15,8
	Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Górskiego w Drzemlikowicach	18	13,5
	Szkoła Podstawowa im. Włodzimierza Lubańskiego w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Gaci	8	6,0
	Szkoła Podstawowa w Chwalibóżycach	14	10,5
	Szkoła Podstawowa w Ścinawie Polskiej	5	3,8
Funkcja	Dyrektor, zastępca dyrektora	7	5,3
	Nauczyciel, wychowawca	110	82,7
	Psycholog, pedagog, terapeuta	13	9,8
	Bibliotekarz	1	0,8
	Nauczyciel świetlicy	1	0,8
	Logopeda	1	0,8
Staż pracy	Do 2 lat	5	3,8
	2-5 lat	12	9,0
	6-9 lat	18	13,5
	10-19 lat	32	24,1
	20 lat i więcej	66	49,6
Płeć	Kobieta	119	89,5
	Mężczyzna	14	10,5

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

W przygotowaniu diagnozy wykorzystano również badania o charakterze jakościowym:

1. Zogniskowane wywiady grupowe, które przeprowadzono z przedstawicielami następujących grup:
 - Pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Oławie, dnia 19 września 2023 roku;
 - Nauczycielami szkół podstawowych oraz przedszkoli z terenu Gminy Oława, dnia 19 września 2023 roku;
 - Pracownikami Urzędu Gminy, dnia 25 października 2023 roku;

- Radnymi Gminy Oława, dnia 25 października 2023 roku.
2. Warsztaty diagnostyczne, które zrealizowano z udziałem przedstawicieli następujących grup:
- Osobami reprezentującymi Koła Gospodyń Wiejskich, dnia 8 listopada 2023 roku;
 - Sołtysami dnia 9 listopada 2023 roku.

Przeprowadzona diagnoza społeczna, zgodnie z założeniami podręcznika *Strategie rozwiązywania problemów społecznych*⁴ jest:

- całościowa – uwzględnia różnorodne kwestie i problemy społeczne, nie ogranicza się jedynie do obszaru pomocy społecznej;
- praktyczna – na jej podstawie możliwe jest określenie sposobów zaspokojenia potrzeb i rozwiązywania problemów społecznych;
- dynamiczna – obejmuje analizę problemów społecznych w perspektywie ostatnich 5 lat, co umożliwia prześledzenie prawidłowości, trendów i procesów;
- terytorialna – wskazuje na zróżnicowanie przestrzenne na terenie Gminy, ale jednocześnie przedstawia sytuację społeczną Gminy na tle otoczenia społecznego;
- prognostyczna – umożliwia wskazanie dalszych zmian dotyczących sytuacji społecznej;
- elastyczna – może być systematycznie uaktualniana;
- partycypacyjna – opracowana została przy współudziale członków społeczności lokalnej, którzy wyrazili swoje opinie co do problemów społecznych, potrzeb społecznych oraz preferowanych sposobów działań.

Oddając w ręce mieszkańców oraz władz Gminy Oława *Diagnozę problemów społecznych w Gminie Oława*, zespół badawczy ma nadzieję, że przyczyni się ona do profesjonalnego zaprojektowania działań zmierzających do rozwiązania kluczowych problemów społecznych i zaspokojenia najistotniejszych, zidentyfikowanych potrzeb społecznych, a tym samym do zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańcom Gminy Oława.

⁴ W. Paruch (red.), *Strategie rozwiązywania problemów społecznych. Podręcznik metodyczny*, Fundacja Polskiej Akademii Nauk, Lublin 2021.

Gmina Oława graniczy z miastem Oława oraz gminami Domaniów i Jelcz-Laskowice z powiatu oławskiego, gminami Czernica i Siechnice z powiatu wrocławskiego, gminą Wiązów z powiatu strzelińskiego oraz gminami Skarbimierz i Lubsza z powiatu brzeskiego w województwie opolskim.

Zajmuje powierzchnię 233,9 km². W jej skład wchodzi 34 miejscowości, na terenie Gminy wydzielono 33 jednostki pomocnicze w postaci sołectw (ryc. 2.).

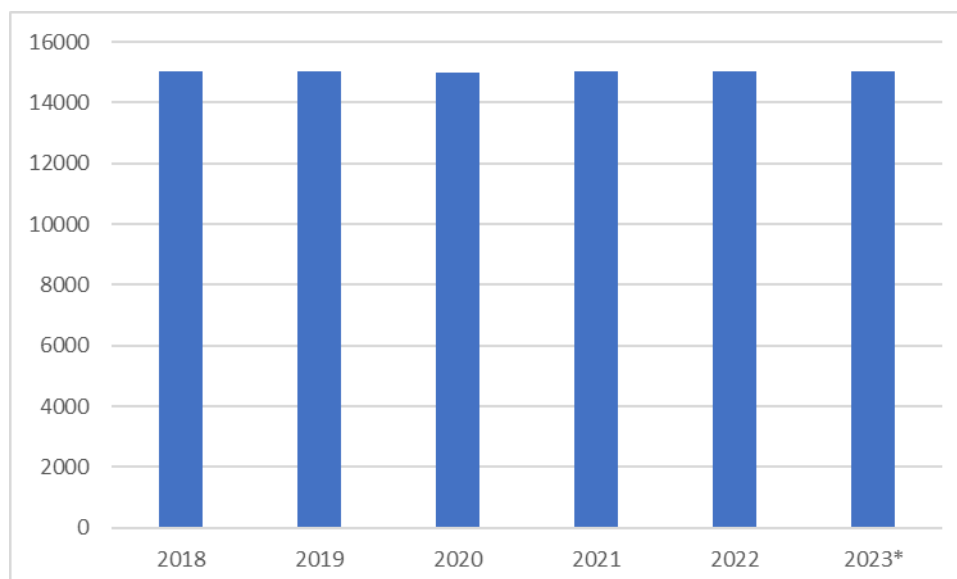
Ryc. 2. Miejscowości Gminy Oława

Źródło: Gmina Oława, https://gminaolawa.pl/nasza-gmina/mapa_gminy_pl/.

1.1.2. Potencjał demograficzny Gminy Oława

Potencjał demograficzny jednostki samorządu terytorialnego ma istotne znaczenie z perspektywy procesów społecznych, jak i możliwości występowania problemów społecznych aktualnie i w przyszłości. Stąd konieczność określenia potencjału demograficznego i trendów demograficznych mających miejsce w Gminie Oława.

Dane dotyczące liczby ludności Gminy Oława pochodzące z ewidencji ludności wskazują, że na 31 lipca 2023 roku w Gminie zamieszkiwało 15 021 mieszkańców, a na przestrzeni ostatnich pięciu i pół roku liczba ludności utrzymywała się na stałym poziomie (ryc. 3.).

Ryc. 3. Liczba ludności w Gminie Oława

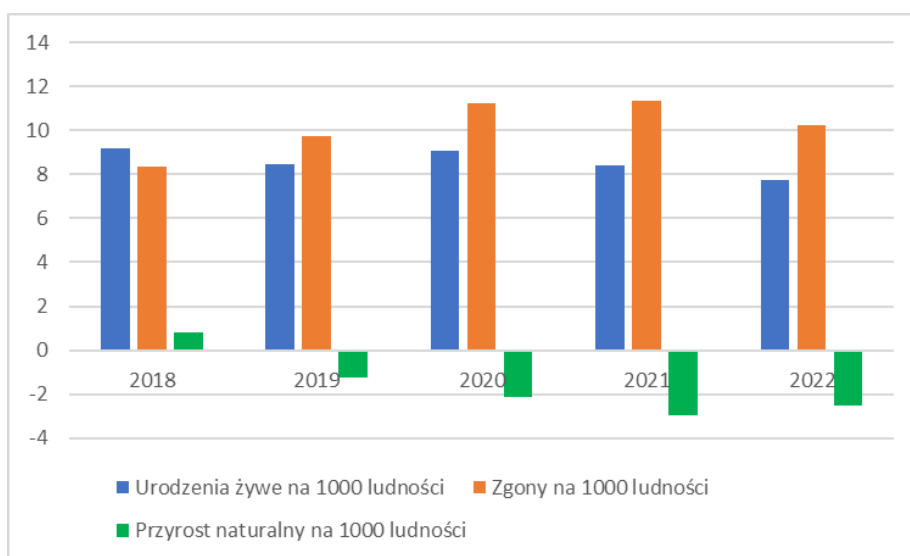
* Stan na 31.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Oława.

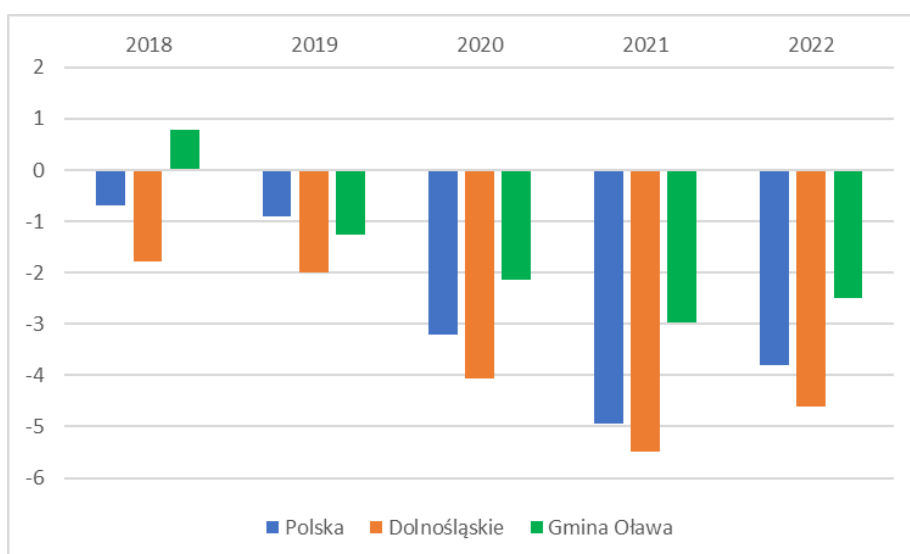
Nieznacznie wyższą liczbę ludności wskazuje Główny Urząd Statystyczny. Według danych Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 roku na terenie Gminy Oława zamieszkiwało 15 475 osób, zaś według danych dotyczących ludności według miejsca zamieszkania w 2022 roku Gmina liczyła 15 563 osób, podczas gdy w roku 2010: 14 710, a w roku 2000: 12 900.

Dane dotyczące przyrostu naturalnego oraz migracji wskazują, że ujemny przyrost naturalny jest kompensowany przez dodatnie saldo migracji, więc liczba ludności Gminy nie zmniejsza się.

Dane dla lat 2019-2022 wskazują, że w Gminie Oława zgony przeważają nad urodzeniami, co skutkuje ujemnym przyrostem naturalnym. W okresie 2010-2022 dodatni przyrost naturalny miał miejsce w latach 2010, 2012-2014 i 2016-2018 – wówczas liczba mieszkańców rosła w związku z przewagą urodzeń nad zgonami. Od roku 2019 przyrost naturalny jest ujemny i wydaje się to być stałą tendencją (ryc. 4.). Jednocześnie analizując przyrost naturalny w Gminie Oława na tle kraju i województwa dolnośląskiego, zwrócić należy uwagę na fakt, że wskaźnik dla Gminy jest korzystniejszy niż dla kraju i województwa dolnośląskiego (ryc. 5.).

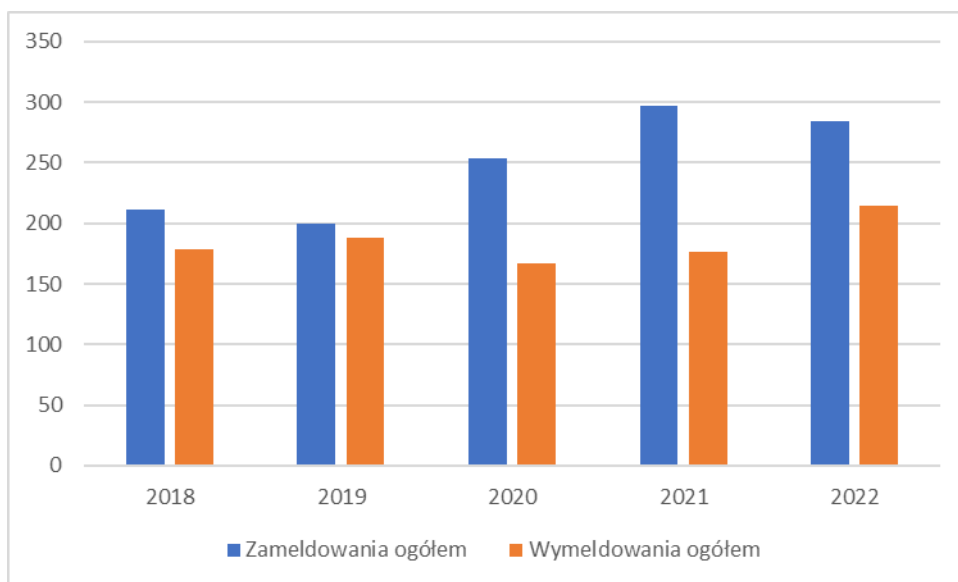

Ryc. 4. Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny na 1000 ludności w Gminie Oława
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

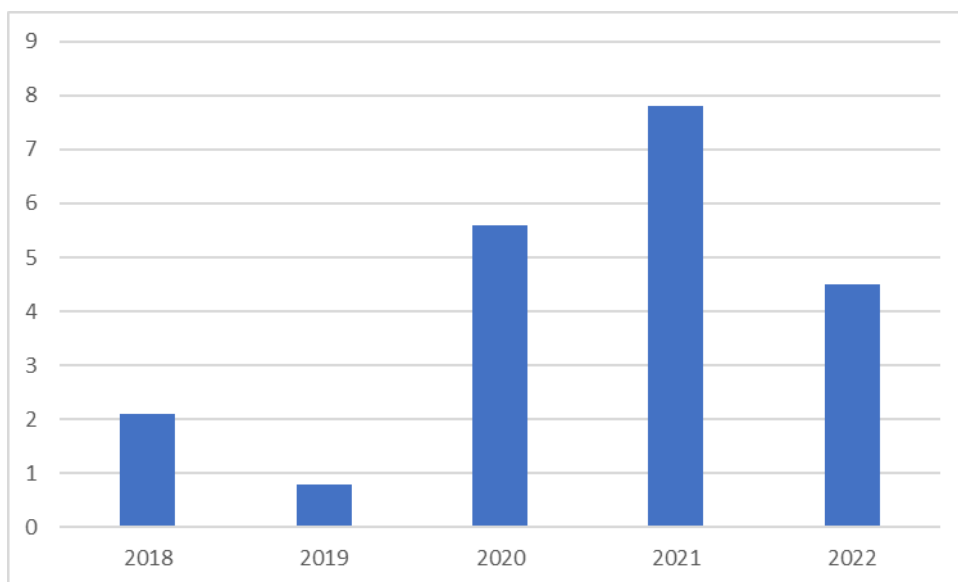
Ryc. 5. Przyrost naturalny na 1000 ludności
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Corocznie na teren Gminy przeprowadza się nieco więcej osób niż wyprowadza się z niej (ryc. 6.). Przekłada się to na dodatnie saldo migracji, które licząc na 1000 ludności w 2022 roku wyniosło 4,5 (ryc. 7.). Dodatnie saldo migracji kompensuje ujemny przyrost naturalny, stąd liczba ludności utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

Ryc. 6. Migracje na pobyt stały w Gminie Oława

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

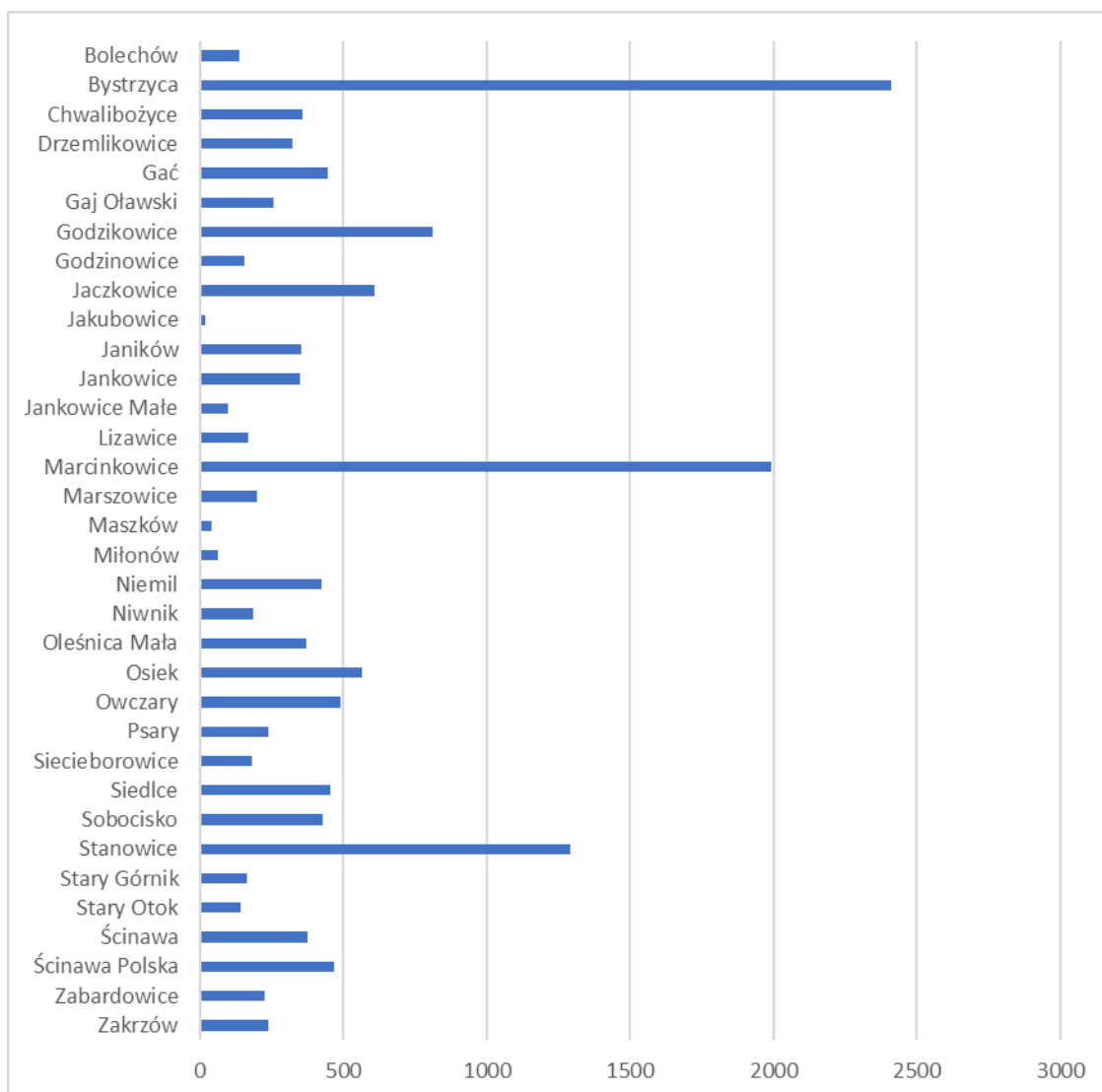

Ryc. 7. Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Oława

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Analizując liczbę ludności Gminy według miejscowości wskazać należy, że Gmina składa się z dwóch większych miejscowości – Bystrzycy, która liczy 2 412 mieszkańców, i Marcinkowic,

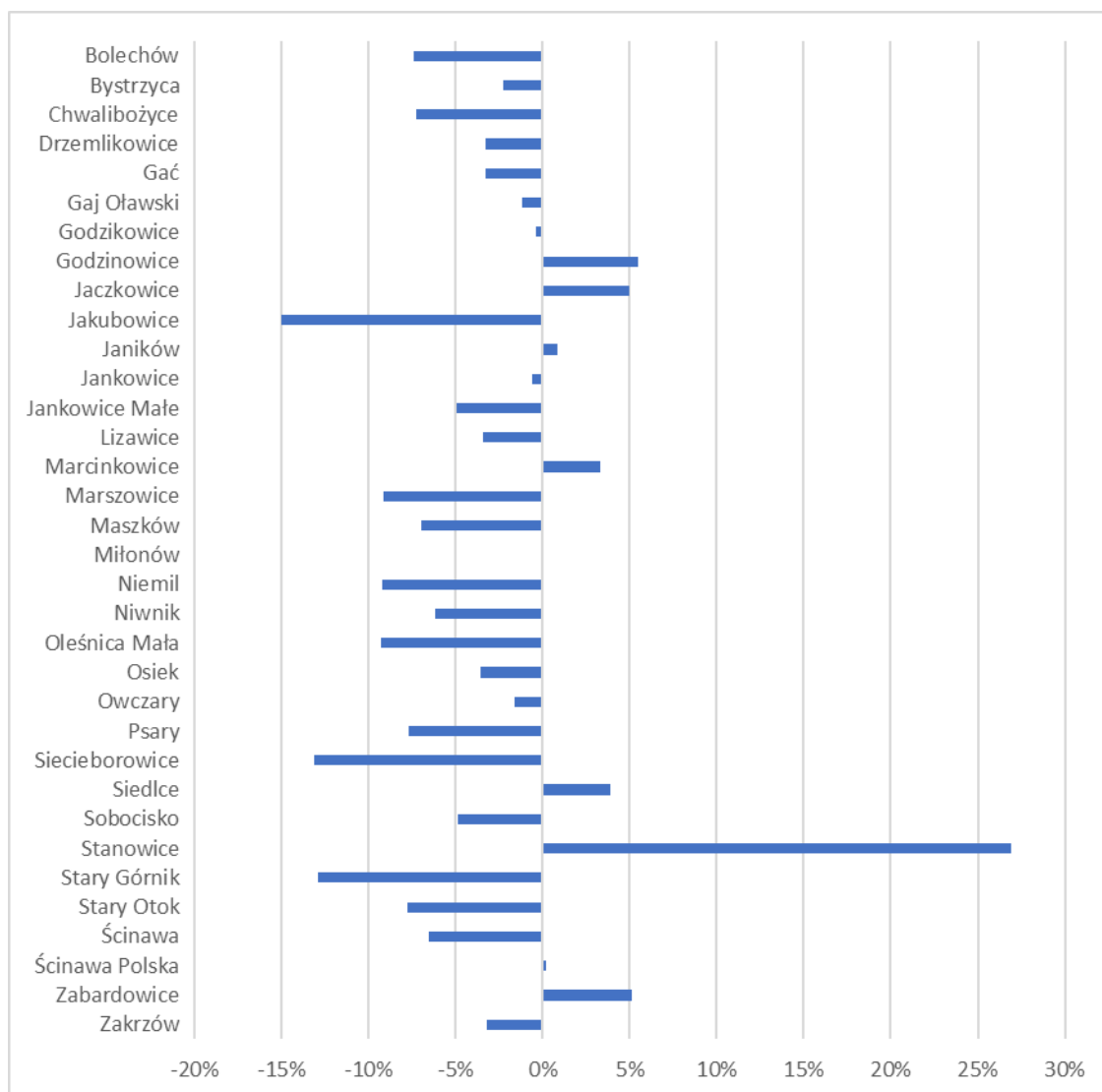
liczących 1 993 mieszkańców. Powyżej 500 mieszkańców liczą jeszcze cztery miejscowości: Stanowice, Godzikowice, Jaczkowice i Osiek. Najmniejsza miejscowość – Jakubowice – liczy 17 mieszkańców. Mniej niż 100 mieszkańców mają jeszcze Maszków, Miłonów i Jankowice Małe (ryc. 8.).

Ryc. 8. Liczba ludności w Gminie Oława według miejscowości (stan na 31.07.2023)
Źródło: Urząd Gminy Oława.

Podkreślić należy, że wzrost liczby ludności dotyczy tylko kilku miejscowości Gminy. Najbardziej wzrosła, w okresie 2018-2023, liczba mieszkańców w Stanowicach – z 1 017 do 1 291 osób. Wzrost odnotowano również w Godzinowicach, Jaczkowicach, Marcinkowicach, Siedlcach, Zabardowicach, Janikowie i Ścinawie Polskiej. Największy przyrost liczby mieszkańców dotyczy miejscowości położonych blisko Wrocławia i Oławy, z dogodnym

dojazdem. Większy niż 10% ubytek ludności odnotowały Jakubowice, Siecieborowice i Stary Górnik (ryc. 9.).

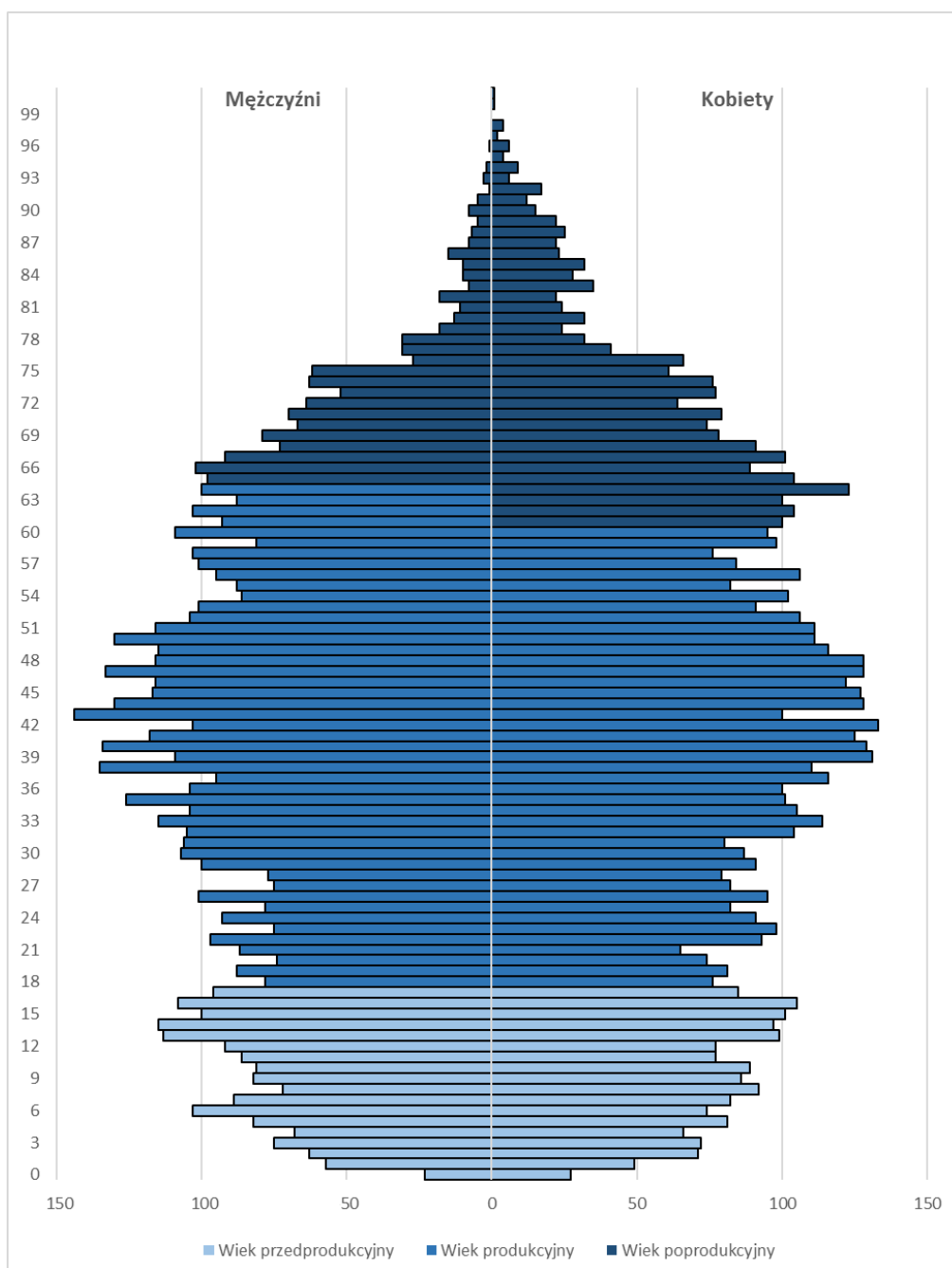

Ryc. 9. Zmiana liczby ludności w Gminie Oława na dzień 31.07.2023 w odniesieniu do 31.12.2018

Źródło: Urząd Gminy Oława.

Istotnym elementem analizy liczby ludności jest analiza według wieku. Na ryc. 10. zaprezentowano piramidę wieku ludności Gminy Oława według stanu na dzień 31 lipca 2023 roku. Jak można zauważyć poszczególne roczniki są nierówne liczebnie. Największa liczebnie jest kategoria wiekowa 38-50 lat, składająca się z osób z roczników wyższych z II połowy lat 70. i I połowy lat 80. XX wieku. Znaczące liczebnie są również roczniki seniorów z powojennego wyżu demograficznego. W przypadku seniorów wraz z wiekiem uwypukla się przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami. Dwie najstarsze mieszkanki Gminy

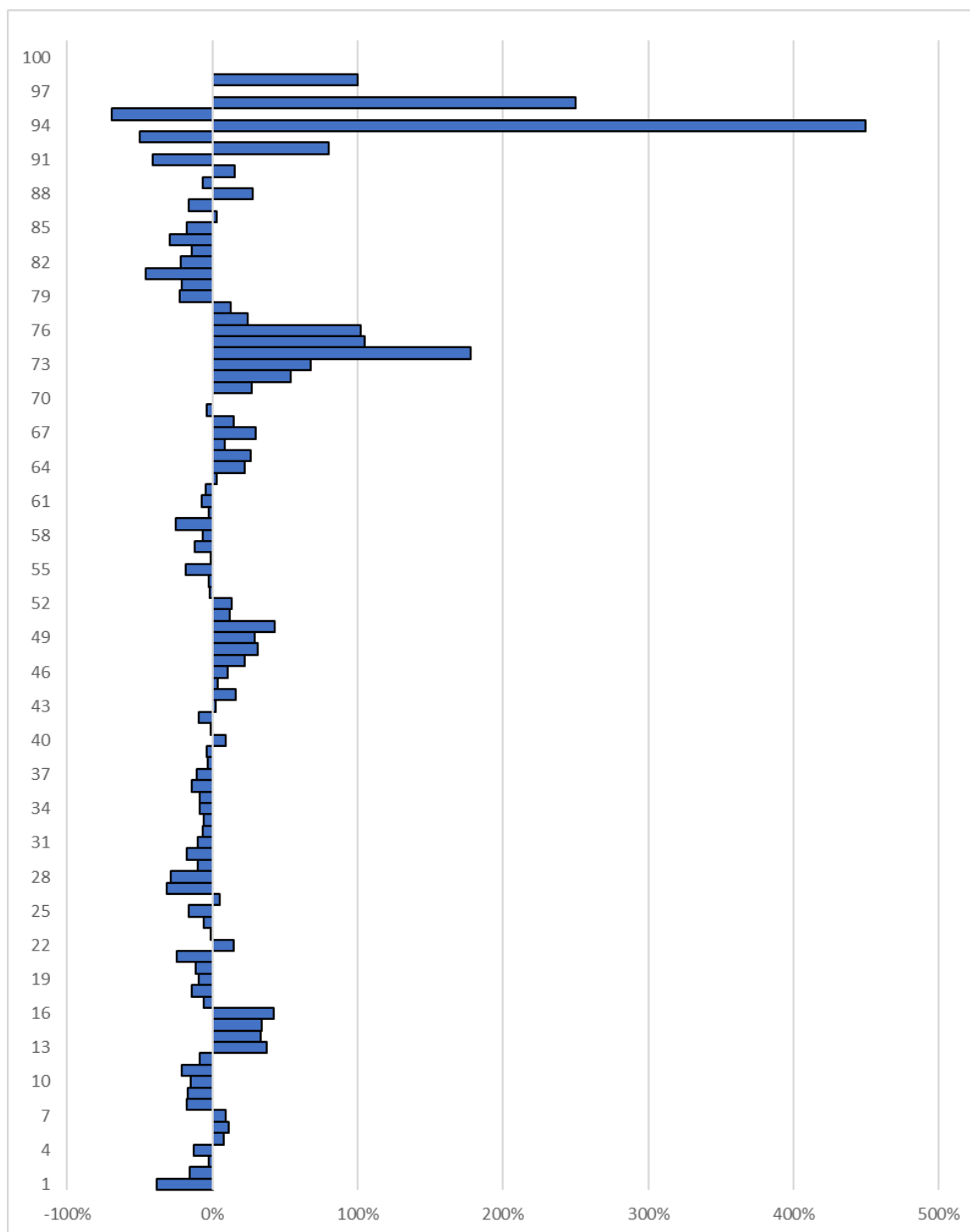
mają 100 oraz 101 lat. Zmniejszająca się liczba urodzeń widoczna jest, gdy spojrzemy na liczebność najmłodszych roczników. Podkreślić jedynie należy, że niewielka liczba osób do 1 roku życia wynika z faktu podania danych na 31 lipca 2023, więc nie uwzględniono tu całego roku kalendarzowego.

Ryc. 10. Piramida wieku ludności Gminy Oława (stan na 31.07.2023)
Źródło: Urząd Gminy Oława.

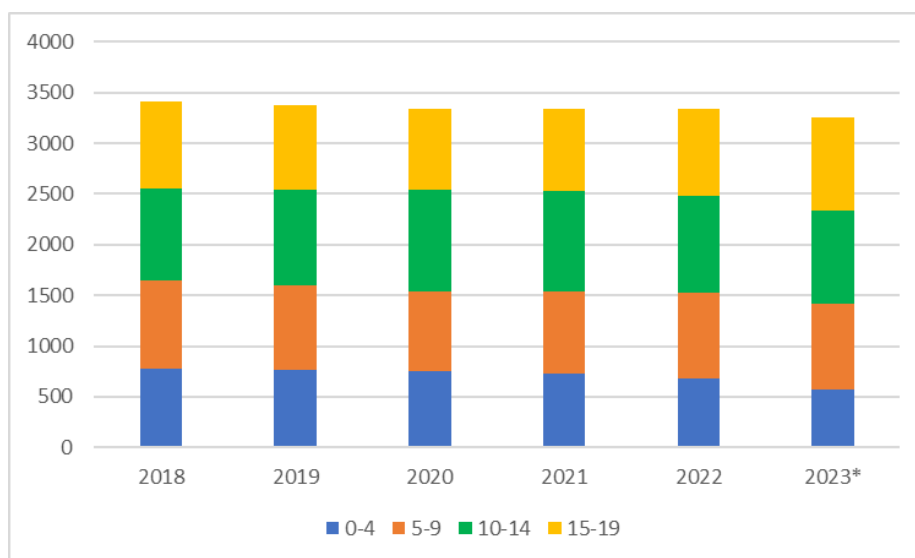
Analiza zmiany liczby ludności pomiędzy 31 grudnia 2018 a 31 lipca 2023 wskazuje, że procentowo największy przyrost nastąpił wśród seniorów oraz w kategoriach wieku

44-50 lat i 13-16 lat. Zauważyć należy, że w przypadku osób do 40 roku życia w niewielu rocznikach obserwujemy przyrost liczby ludności (ryc. 11.).

Ryc. 11. Procentowa zmiana liczby ludności według pojedynczych roczników wieku w Gminie Oława pomiędzy 31.12.2018 a 31.07.2023
Źródło: Urząd Gminy Oława.

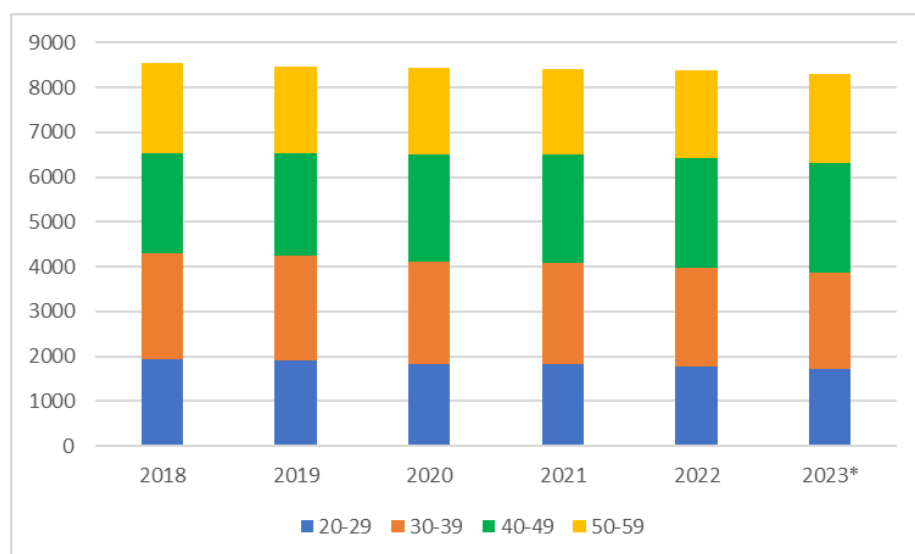
Analiza zmian liczebności ludności najmłodszej – do 19 roku życia – wskazuje, że mamy do czynienia z powolnym spadkiem liczby dzieci i młodzieży na terenie Gminy. Spadek liczebny dotyczy przede wszystkim kategorii najmłodszej – w wieku 0-4 lata, ale także 10-14 lat (ryc. 12.). W przypadku kategorii ludności w średnim wieku mamy do czynienia z niewielkim spadkiem liczby ludności. Tendencja spadkowa dotyczy kategorii 20-39 lat, a więc młodszej ludności w wieku produkcyjnym. Największa liczebnie jest kategoria osób w wieku 40-49 lat (ryc. 13.).

Ryc. 12. Dzieci i młodzież w Gminie Oława według grup wieku

* Stan na 31.07.2023 (uwzględnia dzieci w wieku do roku z 7 miesięcy roku 2023)

Źródło: Urząd Gminy Oława.

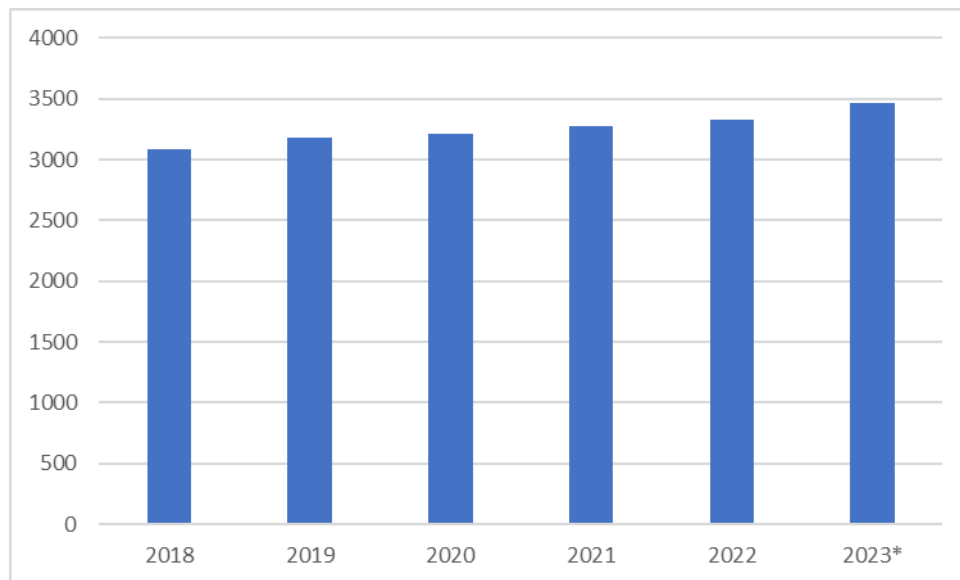

Ryc. 13. Ludność w średnim wieku w Gminie Oława według grup wieku

* Stan na 31.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Oława.

Na dzień 31 lipca 2023 roku w Gminie Oława zamieszkiwało 3 468 seniorów, a więc osób w wieku lat 60 i więcej. W tej kategorii zauważamy znaczący liczebnie wzrost liczby mieszkańców – z 3 087 osób w roku 2018 (ryc. 14.).

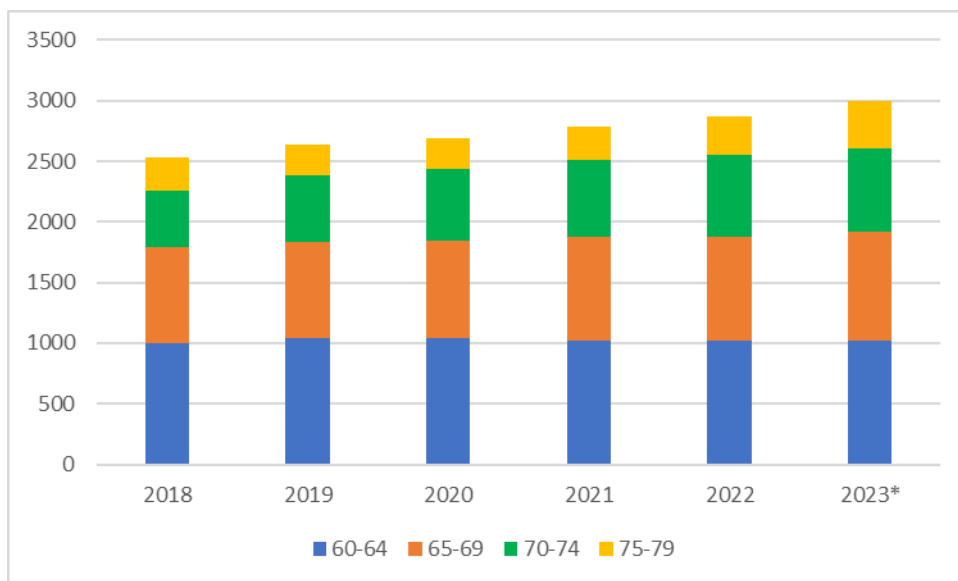
Ryc. 14. Ludność w wieku lat 60 i więcej w Gminie Oława według grup wieku

* Stan na 31.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Oława.

W przypadku seniorów zwrócić należy uwagę na młodszych seniorów – w wieku 60-79 lat oraz sędziwych seniorów – w wieku lat 80 i więcej. W przypadku seniorów w wieku 60-79 lat najliczniejszą kategorią wiekową jest kategoria 60-64 lata, ale wzrost liczebny dotyczy kategorii wiekowej 65-79 lat, czyli ludności wyżu demograficznego powojennego (ryc. 15.). Rosnąca liczba starszych seniorów będzie wiązała się z rosnącymi potrzebami w zakresie organizacji opieki i wsparcia.

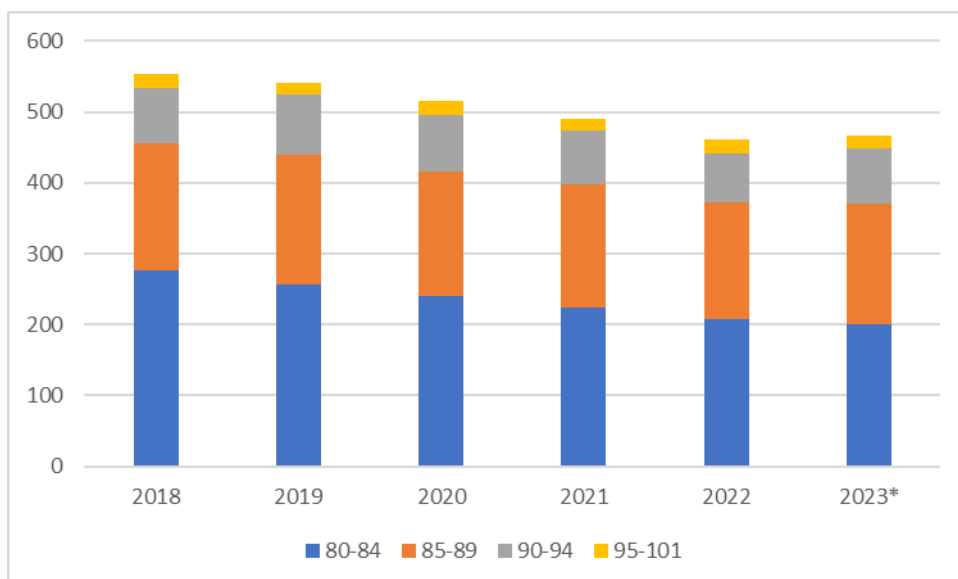
W przypadku sędziwych seniorów – w wieku 80 lat i więcej – obserwujemy spadek liczebny. Dotyczy on jednak głównie osób w wieku 80-84 lata. W pozostałych kategoriach wiekowych obserwujemy stabilizację (ryc. 16.). Tendencje te przyczynią się do dalszego starzenia się populacji Gminy.

Ryc. 15. Ludność w wieku lat 60-79 w Gminie Oława według grup wieku

* Stan na 31.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Oława.

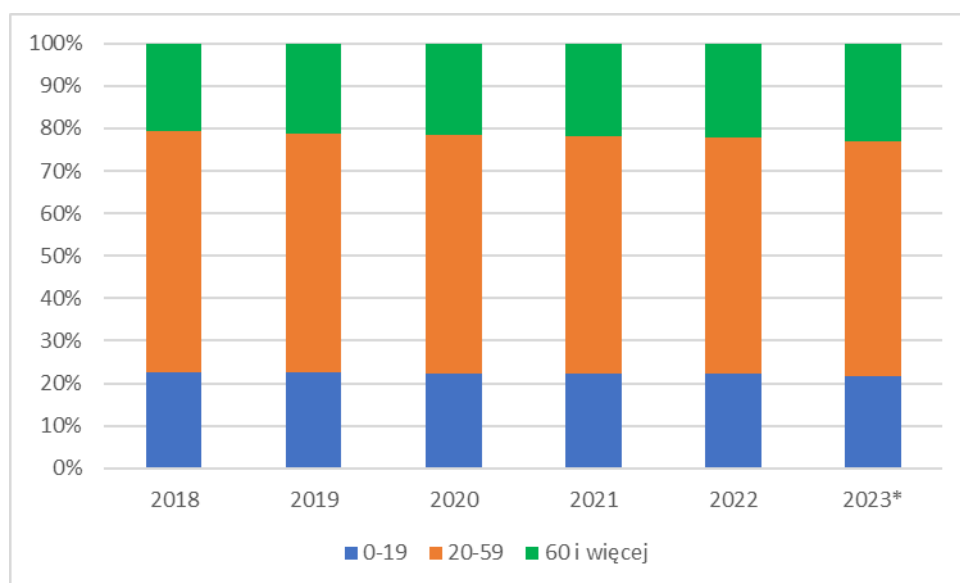
Ryc. 16. Ludność w wieku lat 80 i więcej w Gminie Oława według grup wieku

* Stan na 31.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Oława.

Analiza ludności według trzech grup wiekowych: 0-19 lat, 20-59 lat oraz 60 i więcej lat wskazuje, że populacja Gminy Oława ma charakter starzejący się. Na 31 lipca 2023 roku ludność w wieku 0-19 lat stanowiła 22,2% mieszkańców, w wieku lat 20-59 – 55,6%, zaś w wieku lat 60 i więcej 22,1%. W ostatnich latach obserwujemy spadek udziału osób do lat 19 w ogólnej liczbie ludności (o jeden punkt procentowy), jak też osób w wieku 20-59 lat

(o 1,6 punktu procentowego). Z kolei wzrósł udział seniorów – o 2,6 punktów procentowych (ryc. 17.).

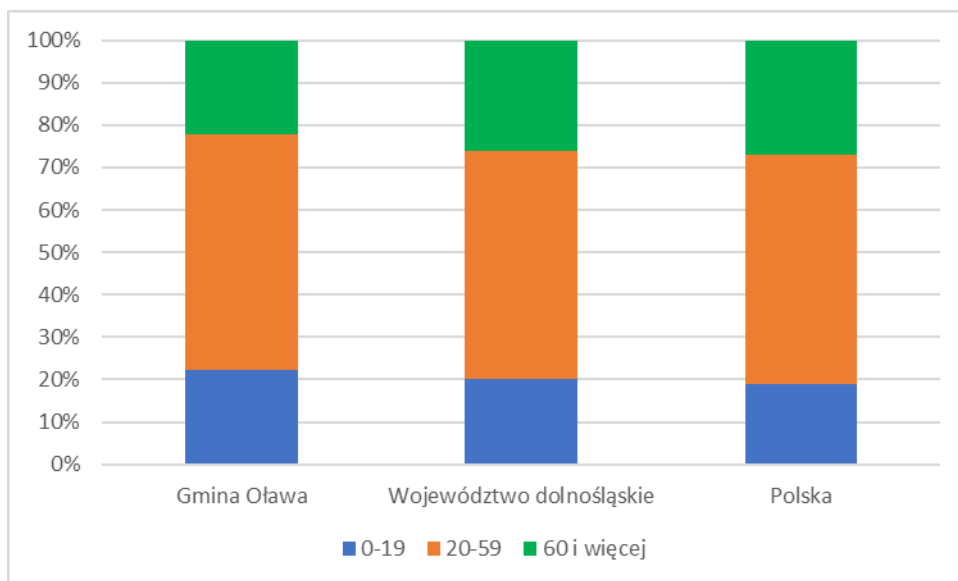
Ryc. 17. Udział ludności według grup wieku w ogólnej liczbie ludności Gminy Oława

* Stan na 31.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Oława.

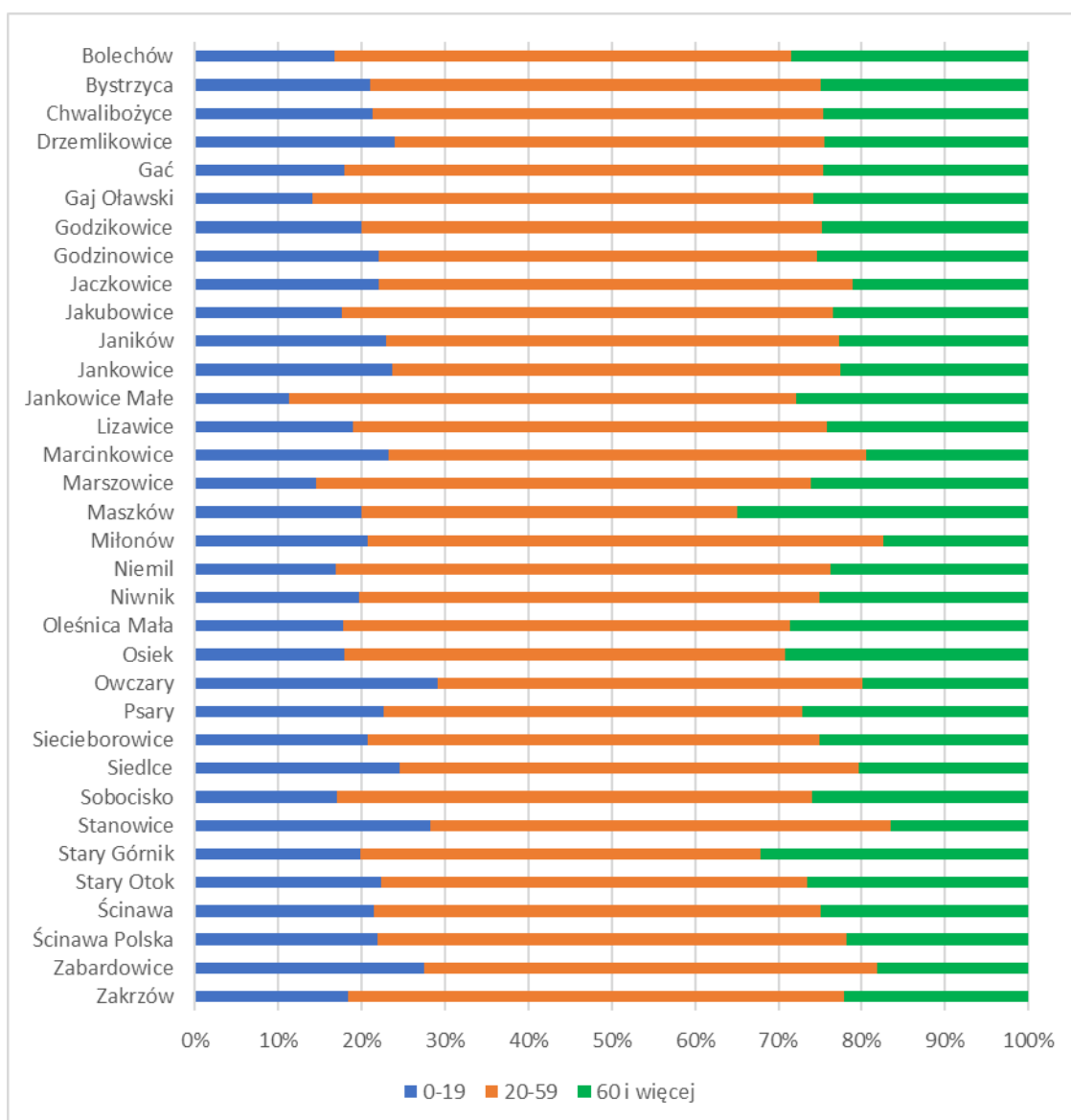
Zestawienie struktury ludności Gminy ze strukturą ludności Polski i województwa dolnośląskiego pokazuje, że procesy starzenia demograficznego są w Gminie Oława znacznie mniej zaawansowane niż średnio w kraju czy województwie dolnośląskim. Udział kategorii najmłodszej – w wieku 0-19 lat jest w Gminie Oława większy, a udział kategorii najstarszej – w wieku lat 60 i więcej – mniejszy niż średnio w kraju i województwie dolnośląskim (ryc. 18.). Z tej perspektywy struktura ludnościowa Gminy Oława jest korzystna, jednak Gmina musi być przygotowana na postępujące starzenie się populacji.

Analiza wieku mieszkańców poszczególnych miejscowości Gminy Oława wskazuje na duże zróżnicowanie w tym zakresie. Największy udział osób młodych, w wieku 0-19 lat, przekraczający 25,0% ogółu ludności, dotyczy miejscowości: Owczary (29,1%), Stanowice (28,2%) i Zabardowice (27,4%). Miejscowości te cechują się młodą populacją – mają odsetek seniorów niższy niż 20,0%. Najmniejszy odsetek młodych – poniżej 15,0% – mają miejscowości: Janowice Małe (11,3%), Gaj Oławski (14,1%) i Marszowice (14,6%). Jednocześnie te miejscowości mają odsetek seniorów wyższy niż 25,0%. Udział młodych mniejszy niż 20,0% dotyczy aż 14 miejscowości Gminy (ryc. 19.).

Ryc. 18. Udział ludności według grup wieku w ogólnej liczbie ludności w 2022 roku
 Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

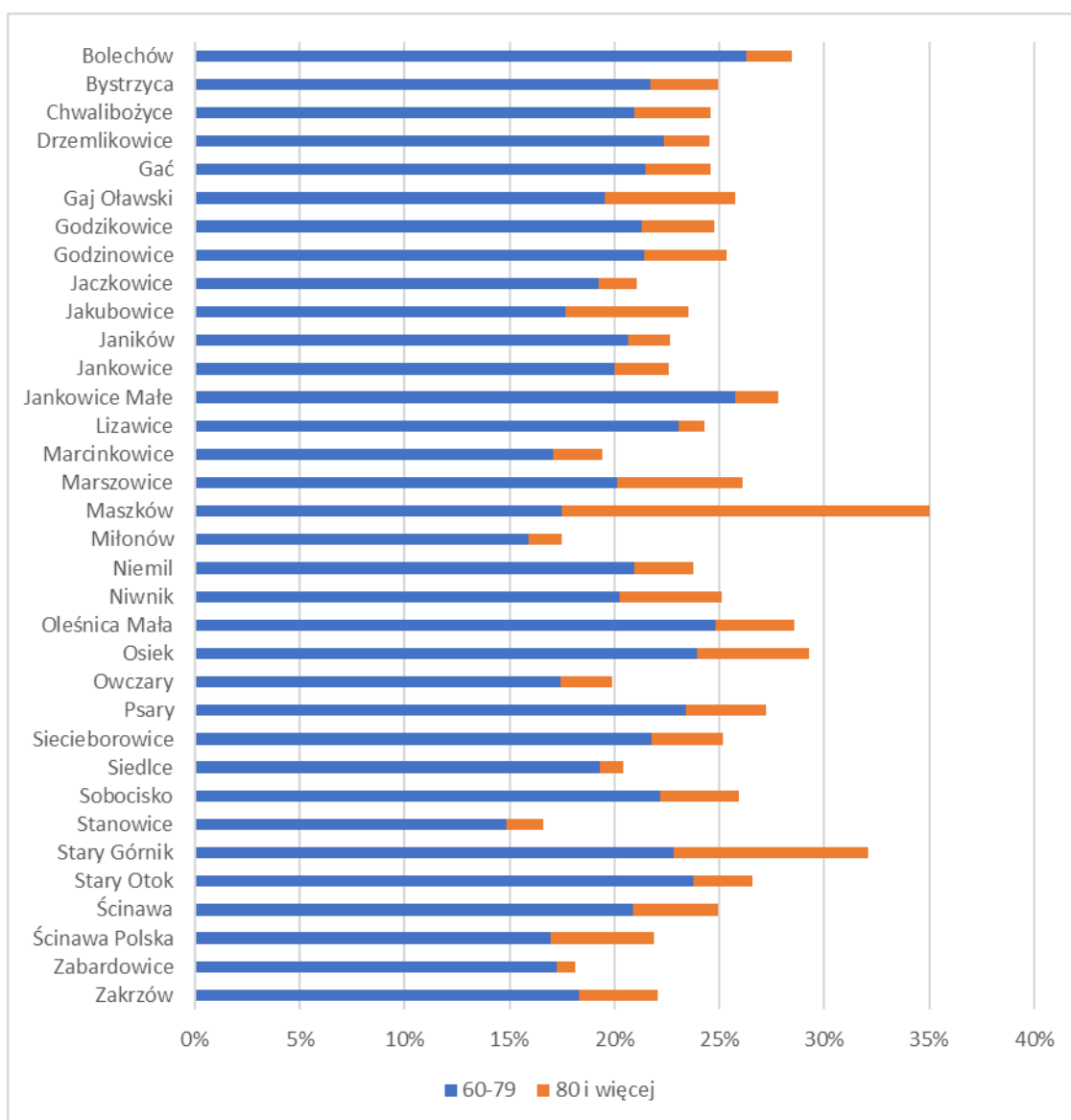
Największy odsetek osób starszych – w wieku lat 60 i więcej – przekraczający 30,0% dotyczy miejscowości Maszków (35,0%) i Stary Górnik (32,1%). Odsetek seniorów większy niż 25,0% zamieszkuje w 14 miejscowościach Gminy. Miejscowości, w których młodych jest mniej niż 20,0%, a seniorów więcej niż 25,0% to: Bolechów, Gaj Oławski, Jankowice Małe, Marszowice, Niwnik, Oleśnica Mała, Osiek, Sobocisko i Stary Górnik (ryc. 19.).

Ryc. 19. Udział ludności według grup wieku w miejscowościach Gminy Oława (stan na 31.07.2023)

Źródło: Urząd Gminy Oława.

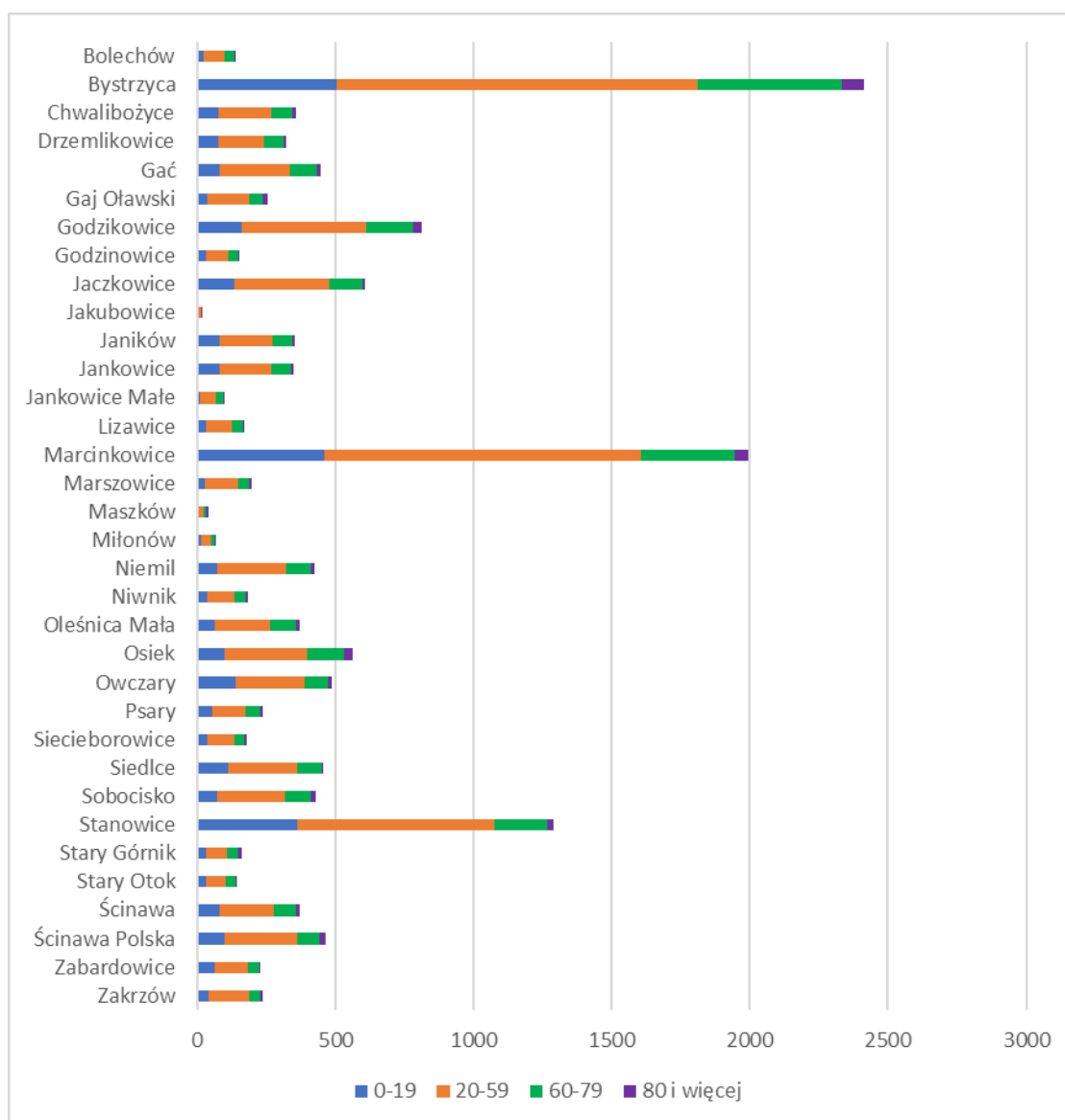
Gdy w kategorii seniorów dokonamy rozróżnienia na kategorię wiekową 60-79 lat i 80 lat i więcej okazuje się, że największy udział seniorów sędziwych, w wieku 80 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności – przekraczający 5,0% – dotyczy miejscowości: Maszków (17,5%), Stary Górnik (9,3%), Gaj Oławski (6,3%), Marszowice (6,0%), Jakubowice (5,9%) i Osiek (5,3%). Z kolei największy udział seniorów w wieku 60-79 lat – przekraczający 25,0% – występuje w miejscowościach Bolechów (26,3%) i Jankowice Małe (25,3%). Najmniejszy udział sędziwych seniorów w ogólnej liczbie ludności dotyczy miejscowości Zabardowice, gdzie osoby w wieku lat 80 i więcej stanowią zaledwie 0,9% populacji (ryc. 20.).

Ryc. 20. Udział ludności w wieku lat 60 i więcej w miejscowościach Gminy Oława (stan na 31.07.2023)

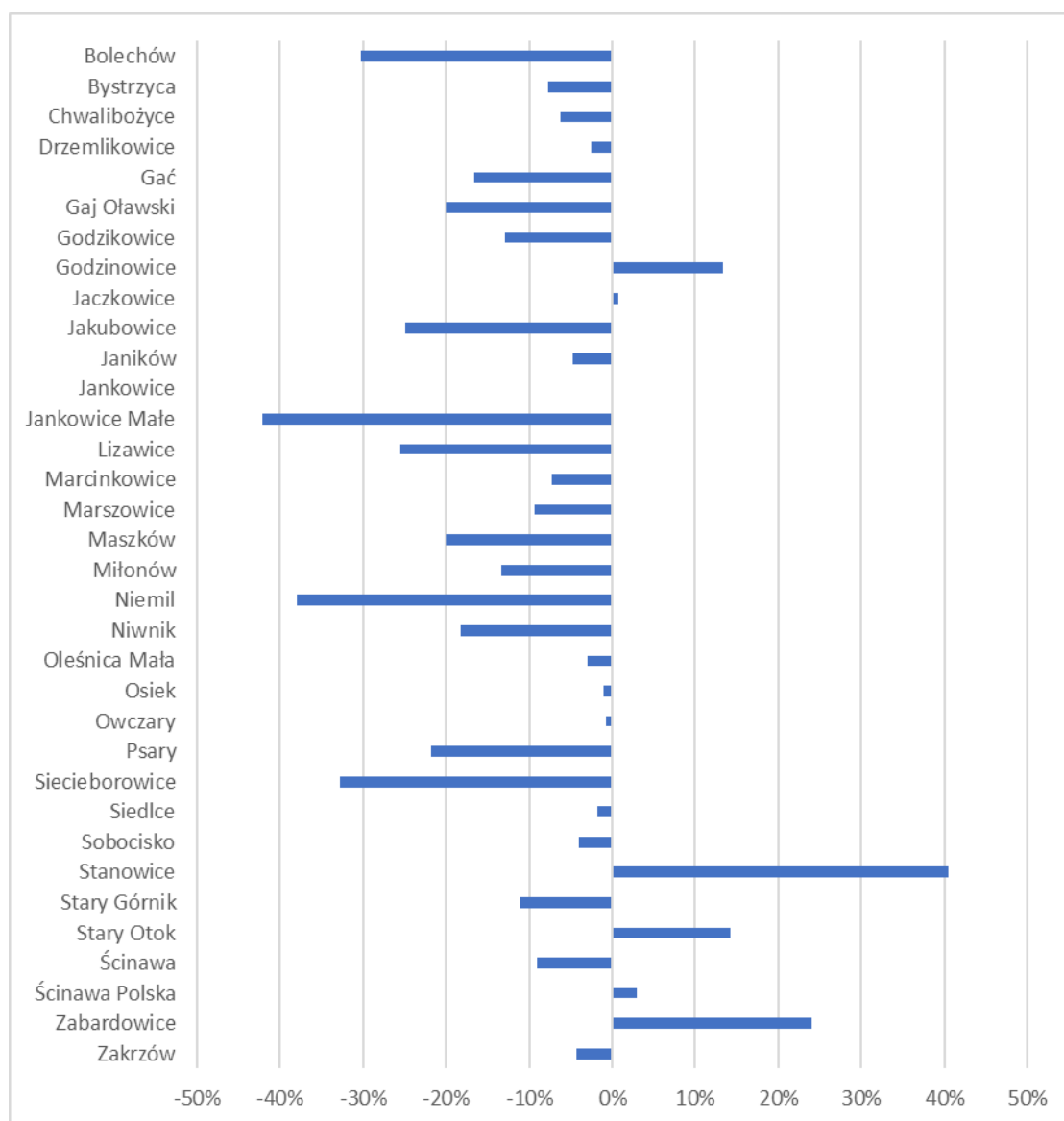
Źródło: Urząd Gminy Oława.

Liczebnie najwięcej młodych ludzi jest w największych miejscowościach Gminy – Bystrzycy, Marcinkowicach i Stanowicach. Podobnie w przypadku seniorów w wieku 60-79 lat – największa populacja seniorów zamieszkuje w Bystrzycy, Marcinkowicach i Stanowicach. Jeśli natomiast chodzi o najstarszych seniorów, w wieku lat 80 i więcej to najwięcej ich zamieszkuje w Bystrzycy, Marcinkowicach, Osieku i Godzikowicach (ryc. 21.).

Ryc. 21. Ludność według grup wieku w miejscowościach Gminy Oława (stan na 31.07.2023)
Źródło: Urząd Gminy Oława.

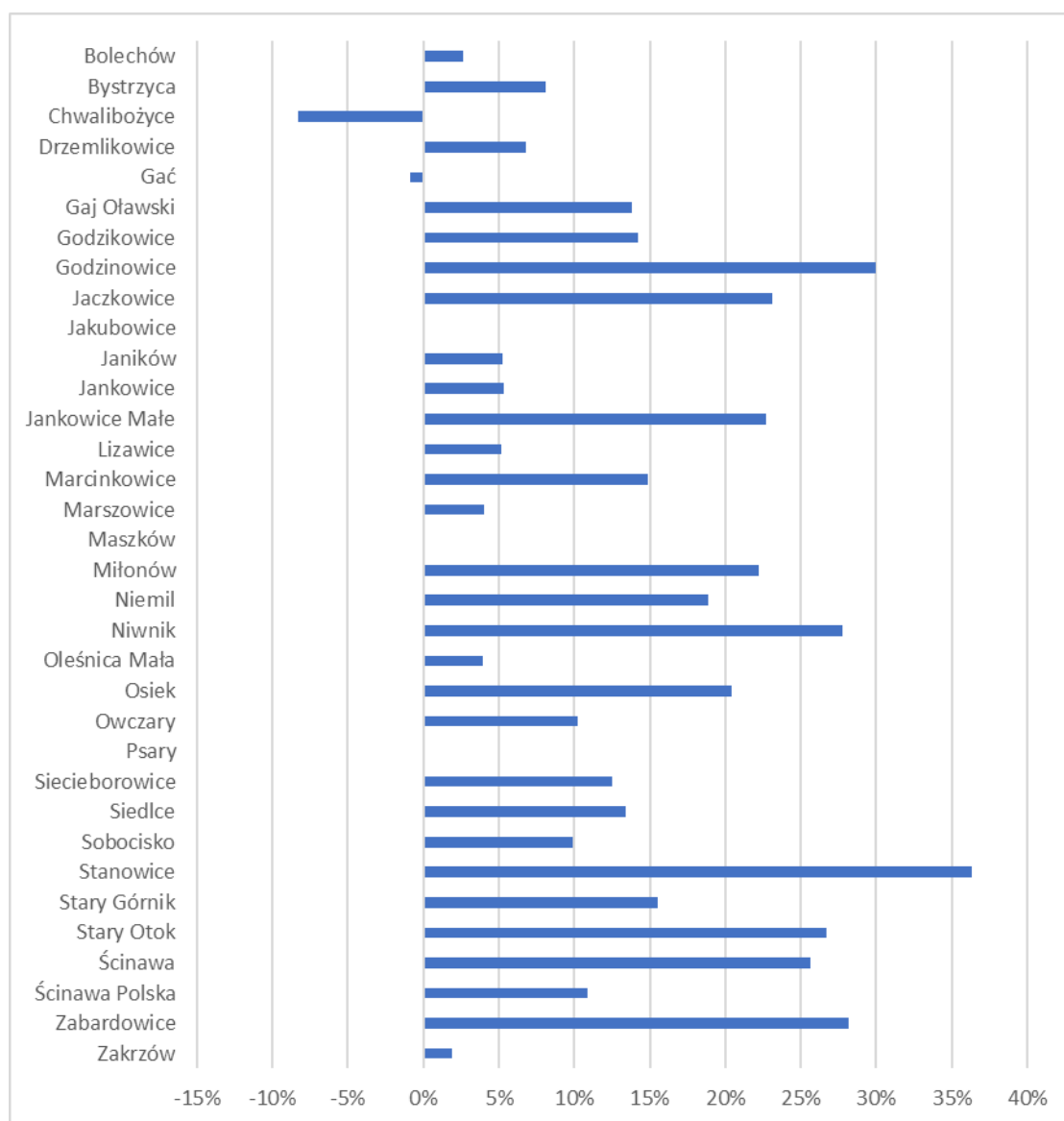
Analiza zmiany liczby ludności pomiędzy 31 grudnia 2018 a 31 lipca 2023 wskazuje, że procentowo największy przyrost osób w wieku 0-19 lat nastąpił w Stanowicach, gdzie liczba młodych wzrosła aż o 40,5%. Zauważyć jednocześnie należy, że wzrost liczby młodych mieszkańców nastąpił jedynie w sześciu miejscowościach: Stanowicach, Zabardowicach, Starym Otoku, Godzinowicach, Jaczkowicach i Ścinawie Polskiej. Największy procentowo spadek liczby osób młodych nastąpił w Jankowicach Małych, Niemilu, Siecieborowicach i Bolechowie (ryc. 22).

Ryc. 22. Procentowa zmiana liczby ludności w wieku 0-19 lat w miejscowościach Gminy Oława pomiędzy 31.12.2018 a 31.07.2023

Źródło: Urząd Gminy Oława.

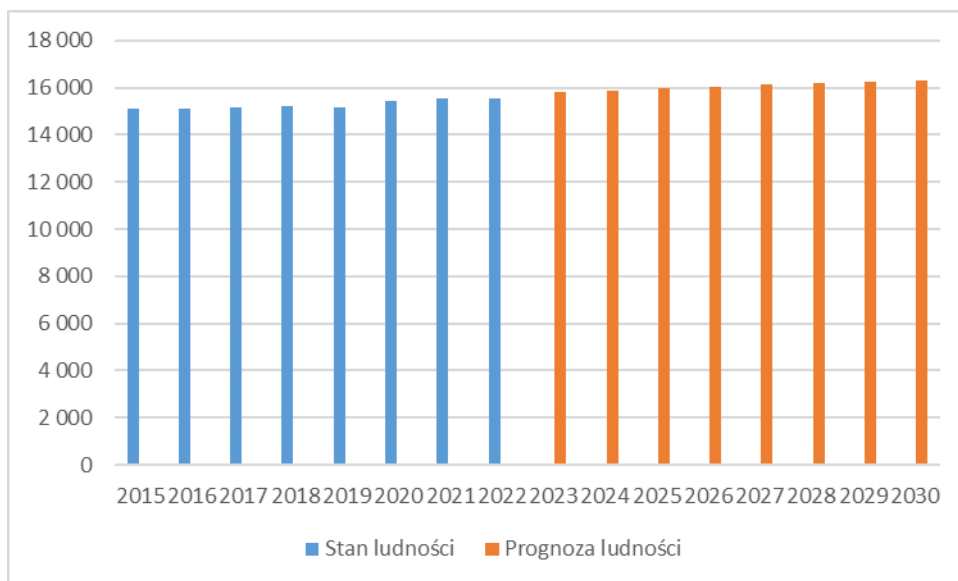
Zupełnie inna tendencja występuje, gdy spojrzymy na ludność w wieku lat 60 i więcej. Procentowy spadek liczby ludności miał miejsce tylko w dwóch miejscowościach – Chwalibożycach i Gaci. Największy procentowo przyrost seniorów nastąpił w Stanowicach – o 36,6% (ryc. 23.).

Ryc. 23. Procentowa zmiana liczby ludności w wieku 60 lat i więcej w miejscowościach Gminy Oława pomiędzy 31.12.2018 a 31.07.2023

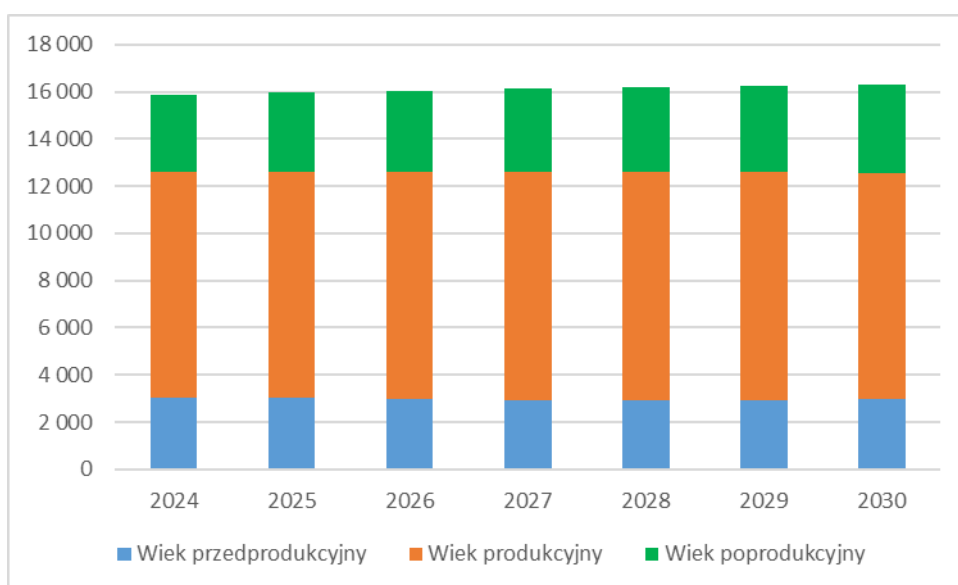
Źródło: Urząd Gminy Oława.

Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 opracowana przez Główny Urząd Statystyczny zakłada, iż w perspektywie roku 2030 liczba ludności w Gminie Oława będzie powoli rosła (ryc. 24.). Miały się do tego przyczyniać dwa procesy – wprawdzie malejący, ale dodatni w całym okresie przyrost naturalny oraz dodatnie saldo migracji. Aktualnie saldo migracji jest dodatnie, jednak przyrost naturalny jest ujemny i ta tendencja będzie się najprawdopodobniej utrzymywała w kolejnych latach. Wzrost liczby ludności jest więc możliwy, ale prawdopodobnie w mniejszym zakresie niż prognozowany przez GUS, bowiem będzie on wynikał jedynie z napływu na teren Gminy nowych mieszkańców.

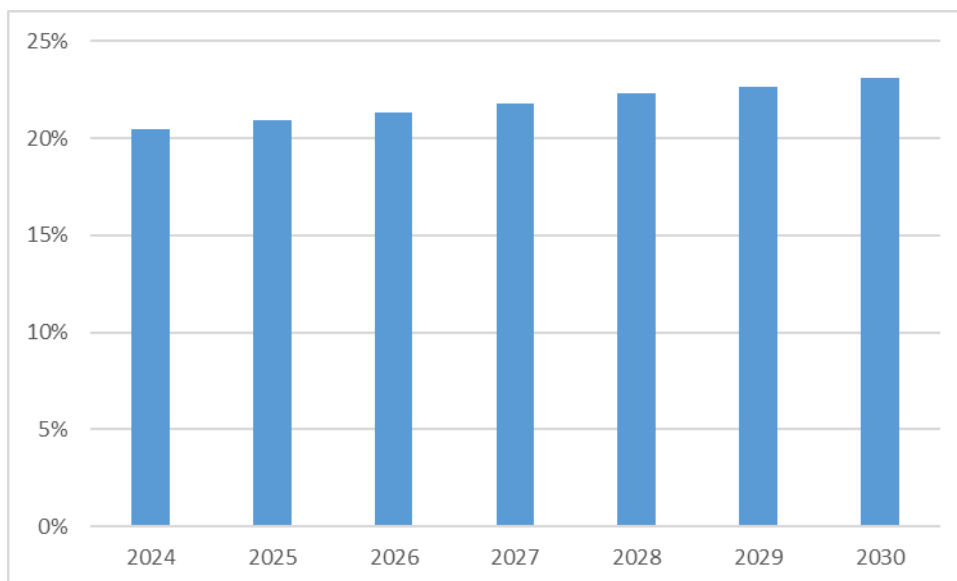

Ryc. 24. Liczba ludności w Gminie Oława w latach 2015-2022 i prognoza na lata 2024-2030
 Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>; *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>.

Prognoza ludności według ekonomicznych grup wieku wyraźnie wskazuje na spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym (ryc. 25.). Udział ludności w wieku poprodukcyjnym ma się zwiększyć z 20,5% w 2024 roku do 23,1% w 2030 roku (ryc. 26.).

Ryc. 25. Prognoza ludności w Gminie Oława według ekonomicznych grup wieku
 Źródło: *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>.

Ryc. 26. Prognoza udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w Gminie Oława

Źródło: *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne)*,
<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>.

Podsumowując, wskazać należy, że Gmina Oława ma znaczący potencjał ludnościowy, a liczba ludności w ostatnich latach utrzymuje się na względnie stałym poziomie. Ujemny przyrost naturalny jest kompensowany przez dodatnie saldo migracji, wynikające z napływu na teren Gminy nowych mieszkańców. Decyduje o tym korzystne położenie Gminy w bliskiej odległości od miasta Oława i aglomeracji wrocławskiej.

Analiza populacji Gminy wskazuje na powolne starzenie się ludności Gminy i choć na tle kraju i województwa dolnośląskiego wskaźniki w tym zakresie są korzystne, to Gmina ma populację starzejącą się, co – jak wskazuje prognoza demograficzna – będzie postępowało również w kolejnych latach.

1.1.3. Osoby z niepełnosprawnościami

Z perspektywy występowania problemów społecznych oraz realizacji działań pomocowych istotna jest również liczba osób z niepełnosprawnościami na terenie Gminy Oława. W tym zakresie odwołać się można jedynie do danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku. Nie ma niestety innych rejestrów i baz danych, które zbierałyby informacje o osobach z niepełnosprawnościami i pozwalały tym samym na analizę struktury osób niepełnosprawnych i diagnozę ich potrzeb. Instytucje gminne posiadają informacje tylko o tych osobach z niepełnosprawnościami, które same zwróciły się o wsparcie.

Narodowy Spis Powszechny zidentyfikował na terenie Gminy Oława 1 776 osób z niepełnosprawnościami, w tym 685 osób niepełnosprawnych tylko biologicznie i 1 081 osób z prawnie orzeczoną niepełnosprawnością. Udział osób z prawnie orzeczoną niepełnosprawnością w ogólnej liczbie ludności na terenie Gminy Oława wyniósł 11,5% i był wyższy niż średnio w powiecie oławskim, w którym wyniósł 8,4%.

Niestety dane dotyczące stopnia niepełnosprawności podawane są wyłącznie dla poziomu powiatu. W powiecie oławskim spis zdiagnozował 6 508 osób z prawnie orzeczoną niepełnosprawnością, w tym:

- 1 599 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności;
- 2 782 osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności;
- 1 497 osób z lekkim stopniem niepełnosprawności;
- 630 osób w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności⁵.

Zakładając, że udział osób z orzeczeniami o danym stopniu niepełnosprawności jest jednakowy we wszystkich gminach powiatu oławskiego można aproksymować, że na terenie Gminy Oława zamieszkuje w przybliżeniu:

- 436 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności;
- 759 osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności;
- 409 osób z lekkim stopniem niepełnosprawności;
- 172 osób w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności⁶.

Zwrócić należy uwagę, że liczba osób z niepełnosprawnościami na terenie Gminy Oława jest znacząca, a udział niepełnosprawnych w ogólnej liczbie ludności jest wyższy niż w powiecie oławskim ogółem. 38,6% osób, które w Narodowym Spisie Powszechnym zadeklarowało niepełnosprawność nie ma prawnie orzeczonej niepełnosprawności – może więc wymagać wsparcia pomimo braku dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność.

1.1.4. Sytuacja gospodarcza

Z perspektywy występowania problemów społecznych i możliwości ich rozwiązywania istotne znaczenie ma kondycja gospodarcza oraz rozwój ekonomiczny w wymiarze lokalnym.

⁵ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

⁶ Obliczenia własne na podstawie danych: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

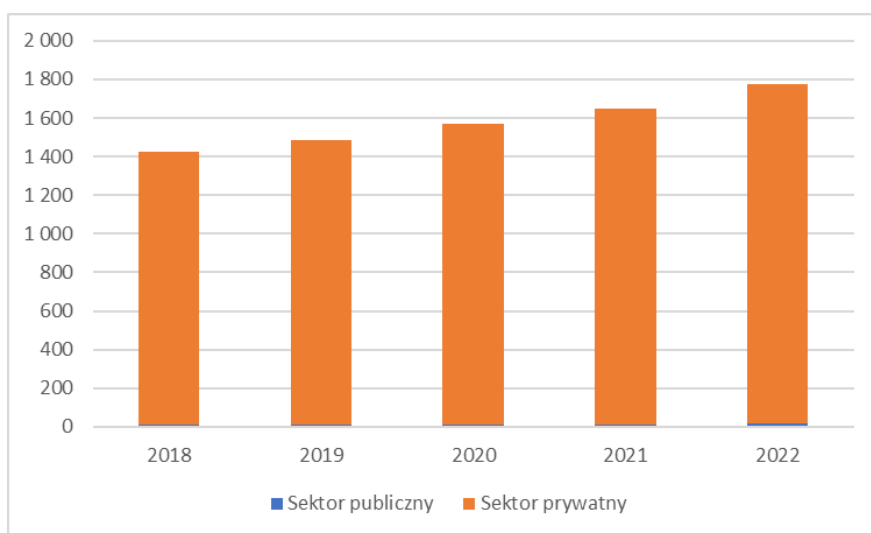
Gmina Oława jest dobrym miejscem do inwestowania i rozwijania działalności gospodarczej ze względu na korzystne położenie geograficzne (bliskość Oławy i aglomeracji wrocławskiej), korzystną dostępność komunikacyjną (autostrada A4, droga krajowa 94, ważne szlaki kolejowe i wodne), dobrze rozwiniętą infrastrukturę i tereny inwestycyjne.

Gmina Oława jest właścicielem dwóch kompleksów inwestycyjnych. Są to tereny położone w Strefie Rozwoju Gospodarczego w Stanowicach i Strefie Rozwoju Gospodarczego w Godzikowicach. Tereny w Godzikowicach łącznie zajmują powierzchnię 46 ha, a do zagospodarowania pozostało tam jeszcze 19 ha. Ustanowiono tam podstrefę Oława II Godzikowice Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest-Park”. W strefie tej zainwestowały duże firmy: SIL-PRO Bloczki Silikatowe Sp. z o.o., 2P POLAND Sp. z o.o. oraz EBERSPÄCHER CLIMATE COONTROL SYSTEMS. Oława. Tereny w Stanowicach łącznie zajmują powierzchnię 360 ha, a do zagospodarowania pozostało tam jeszcze 25 ha. Na części tych terenów ustanowiono podstrefę Oława II Stanowice Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „Invest-Park”. W strefie zainwestowały firmy: Algibox Pl Sp. z o.o., Armeton Polska Sp. z o.o., ARDEX Polska Sp. z o.o., AUTO-COMPLEX OŁAWA, BAMA-EUROPA Sp. z o.o., BIMs PLUS FHH Sp. z o.o. DOLNY ŚLĄSK Sp. K., Cargo Truck Trading Sp. z o.o., Fabin PTU, PHUT Fabo, Heiche Polska Sp. z o.o., Kompozyty Sp. z o.o., KOTT Sp. z o.o., Lorenz Bahlsen Snack World Sp. z o.o., METAL-TRANS, PPHU Poltrans, Roba Metals Polska Sp. z o.o., Sandbet Fabryka Betonu Maciej Jucha, Semmelrock Stein + Design Sp. z o.o., SG Sp. z o.o., Šoko Sp. z o.o. oraz WISI AUTOMOTIVE POLSKA Sp. z o.o.

Analizę sytuacji gospodarczej w Gminie Oława można przeprowadzić opierając się na wskaźnikach dotyczących gospodarki i rozwoju przedsiębiorczości. Na dzień 31 grudnia 2022 roku w Gminie funkcjonowały 1 792 podmioty gospodarki narodowej, w tym 14 z sektora publicznego i 1 759 z sektora prywatnego. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w ostatnich latach systematycznie rośnie, co wynika ze wzrostu liczby podmiotów prywatnych, gdyż liczba podmiotów publicznych utrzymuje się w ostatnich 5 latach na stałym poziomie (ryc. 27.).

Liczba podmiotów gospodarki narodowej rośnie (co wskazano na ryc. 27.), systematycznie rośnie również liczba tych podmiotów na 10 tys. ludności. Wskazuje to na fakt, że wzrost liczby podmiotów nie wynika ze wzrostu liczby mieszkańców, ale wiąże się z rozwojem przedsiębiorczości. Wskazuje na to również dynamicznie rosnący wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1 000 osób w wieku produkcyjnym.

Działające podmioty gospodarcze należą do podmiotów małych – w 2022 roku 98,2% podmiotów zatrudniało do 9 osób. Dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – w 2022 roku działalność gospodarczą prowadziło 1 470 osób fizycznych, a wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców wzrósł do 945. Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych utrzymuje się na względnie stałym poziomie i w 2022 roku wyniósł 82,0. Nowo rejestrowane podmioty przeważają na jednostkami wykreślanymi z rejestru REGON. Liczba nowo rejestrowanych podmiotów w latach 2020 i 2021 spadła, co wiązać się może z pandemią Covid-19 i trudnością oszacowania ryzyka podejmowania działalności gospodarczej w związku z ograniczeniami związanymi z pandemią. W roku 2020 najniższa była z kolei liczba podmiotów kończących działalność. Wskazać należy jednocześnie na niewielką liczbę instytucji otoczenia biznesu przypadających na 10 tys. przedsiębiorstw – w 2022 roku było to aż 468,8 podmiotów, podczas gdy średnio w kraju 834,4, a w województwie dolnośląskim 1 350,3. Jednocześnie bliskość Wrocławia i Oławy pozwala pewnością na korzystanie z usług takich podmiotów w dużych miastach.

Ryc. 27. Podmioty gospodarki narodowej sektora prywatnego wpisane do rejestru REGON w Gminie Oława

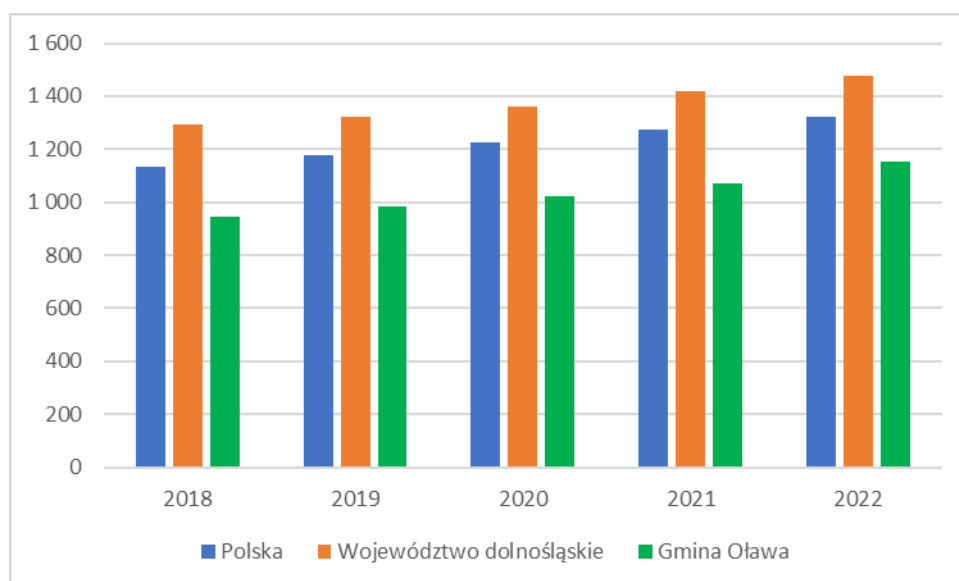
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Tabela 5. Wskaźniki dotyczące podmiotów gospodarki narodowej funkcjonujących w Gminie Oława

Wskaźniki:	2018	2019	2020	2021	2022
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	945	986	1 024	1 069	1 151
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	149,5	156,8	166,4	175,2	189,7
Podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 49 osób na 10 tys. mieszkańców	4,6	5,9	5,8	5,8	5,8
Udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON	82,5	82,8	83,0	82,7	82,0
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	780	816	849	883	945
Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem	82,5	82,8	83,0	82,7	82,0
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	104	91	80	87	118
Jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	58	53	29	46	48
Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej	535,8	501,0	481,0	451,5	468,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Analiza liczby podmiotów gospodarczych w Gminie Oława, na tle województwa dolnośląskiego i kraju wskazuje, że tendencje rozwojowe lokalnej gospodarki są mniej korzystne niż średnia krajowa czy wojewódzka. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ludności jest niższa od średniej krajowej i średniej dla województwa dolnośląskiego (ryc. 28.). Wynika to jednak z wiejskiego charakteru Gminy i mniejszego – w porównaniu z dużymi miastami – potencjału rozwoju gospodarczego.

Ryc. 28. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności
 Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Analiza struktury sektorowej gospodarki może być przeprowadzona w oparciu o liczebność podmiotów gospodarki narodowej w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Największa liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Oława prowadzi działalność w zakresie budownictwa – w 2022 roku były to 384 podmioty, a w ostatnich 5 latach ich liczba znacząco wzrosła. Kolejnym popularnym zakresem działalności jest handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych – działalność w tym zakresie prowadziło 316 podmiotów, przy czym tu w ostatnich 5 latach obserwujemy tylko niewielkie wahania liczby podmiotów prowadzących działalność. Kolejnymi popularnymi obszarami są przetwórstwo przemysłowe, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, pozostała działalność usługowa, produkcja na własne potrzeby i zatrudnianie pracowników przez gospodarstwa domowe oraz transport i gospodarka magazynowa. Procentowo największy przyrost liczby podmiotów w porównaniu do roku 2018 nastąpił w sekcjach informacja i komunikacja, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją oraz pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (tabela 6.).

Tabela 6. Podmioty gospodarki narodowej funkcjonujące w Gminie Oława według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności

Sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności	2018	2019	2020	2021	2022
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	41	43	44	45	45
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	1	1	1	1	1
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	193	195	210	217	228
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	0	0	0
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	8	8	8	8	9
Sekcja F – Budownictwo	291	308	341	357	384
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	321	328	321	325	316
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	86	92	96	102	106
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	24	24	27	32	27
Sekcja J – Informacja i komunikacja	50	56	67	78	97
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	40	35	36	34	39
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	37	40	40	41	45
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	105	103	114	129	150
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	53	51	56	62	70
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9	9	9	9	9
Sekcja P – Edukacja	32	34	35	34	40
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	45	51	50	52	63
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	18	19	20	24	30
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa i T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	81	96	100	106	124
Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Podsumowując wskazać należy na znaczący potencjał gospodarczy Gminy Oława oraz atrakcyjność inwestycyjną Gminy, co przełoży się może na dalszy rozwój gospodarczy, a tym samym wzrost zatrudnienia, spadek bezrobocia i wzrost dochodów Gminy oraz mieszkańców.

1.1.5. Rynek pracy

Analiza lokalnego rynku pracy, aktywności zawodowej, zatrudnienia i bezrobocia pozwala na wykazanie aktywności zawodowej członków społeczności lokalnej, możliwości w zakresie podejmowania zatrudnienia oraz konieczności wsparcia osób bezrobotnych, a więc osób pozostających bez zatrudnienia, chętnych i gotowych do podjęcia pracy.

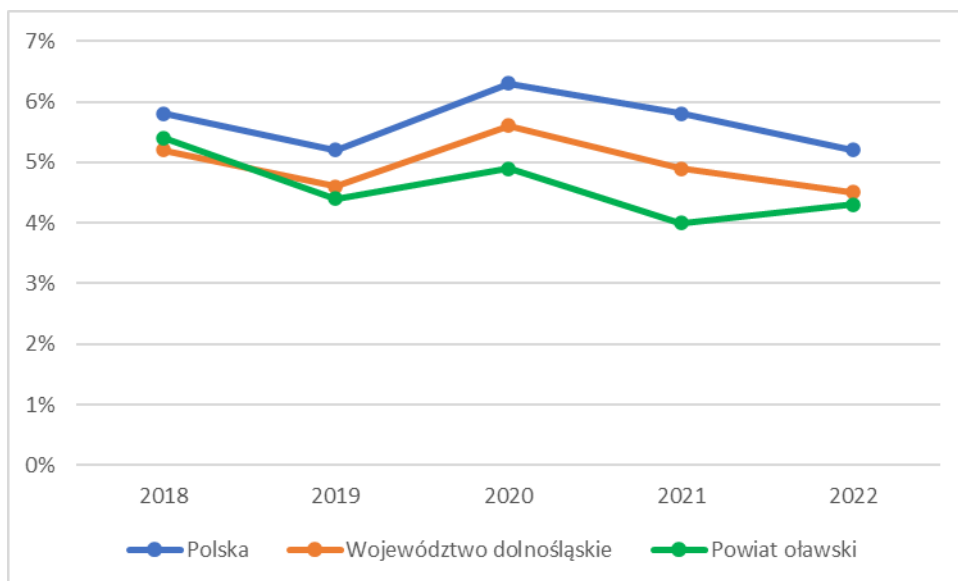
Wiele danych dotyczących sytuacji na rynku pracy publikowanych jest wyłącznie dla poziomu województwa (np. wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, dane dotyczące osób pracujących) lub powiatu (dane dotyczące stopy bezrobocia i osób bezrobotnych).

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na 31 grudnia 2022 roku w gospodarce narodowej pracowało 6 517 osób⁷ z Gminy Oława. Na terenie Gminy Oława w 2021 roku pracowało 3 739 osób⁸. Podkreślić należy, że mieszkańcy Gminy często pracują poza gminą, np. w Oławie czy na terenie aglomeracji wrocławskiej.

Sytuację na rynku pracy obrazuje stopa bezrobocia, a więc udział osób bezrobotnych w ludności aktywnej zawodowo. Stopa bezrobocia rejestrowanego jest określana dla poziomu powiatu i dla powiatu oławskiego w 2022 roku wyniosła 4,3%. Jest to stopa niższa niż dla Polski i nieznacznie niższa od stopy dla województwa dolnośląskiego (ryc. 29.). Wprawdzie w roku 2022 stopa bezrobocia wzrosła, jednak pozostaje nadal minimalnie niższa niż stopa dla województwa dolnośląskiego. Wskazuje to na dobrą sytuację na rynku pracy i brak większych problemów ze znalezieniem zatrudnienia.

⁷ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

⁸ Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

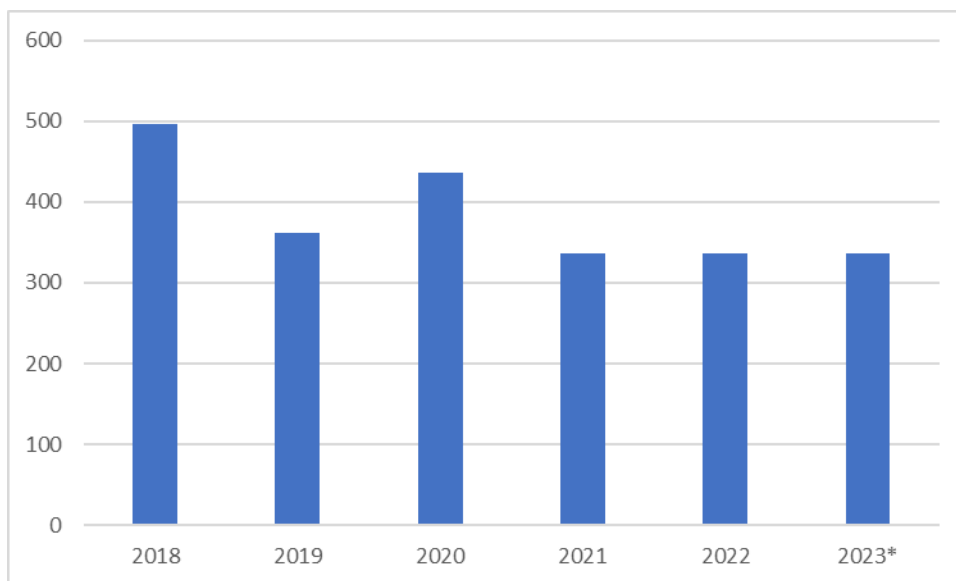

Ryc. 29. Stopa bezrobocia rejestrowanego

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Na dzień 31 lipca 2023 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Oławie zarejestrowane były 1 563 osoby bezrobotne, w tym 337 z terenu Gminy Oława. Liczba osób bezrobotnych w Gminie Oława ulega wahaniom – w analizowanym okresie 2018-2023 najwyższa była w roku 2018, następnie w 2019 roku spadła, by znów wzrosnąć w roku 2020 (prawdopodobnie w związku z pandemią Covid-19), następnie spadła i w latach 2020-2022 utrzymywała się na względnie stałym poziomie (ryc. 30.).

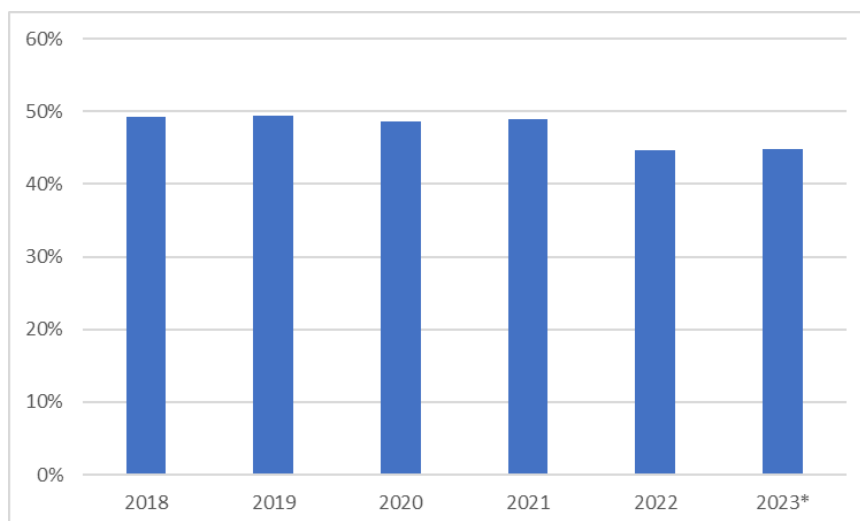
Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł na 31 lipca 2023 roku 44,8% i w całym analizowanym okresie był niższy niż udział mężczyzn (ryc. 31.), co jest warte podkreślenia, gdyż zwykle udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych jest wyższy niż udział mężczyzn. W całym powiecie oławskim na 31 lipca 2023 roku udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 50,7%.

Ryc. 30. Liczba osób z Gminy Oława zarejestrowanych jako bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w Oławie

* Stan na 31.07.2023

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oławie, <https://olawa.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy>.

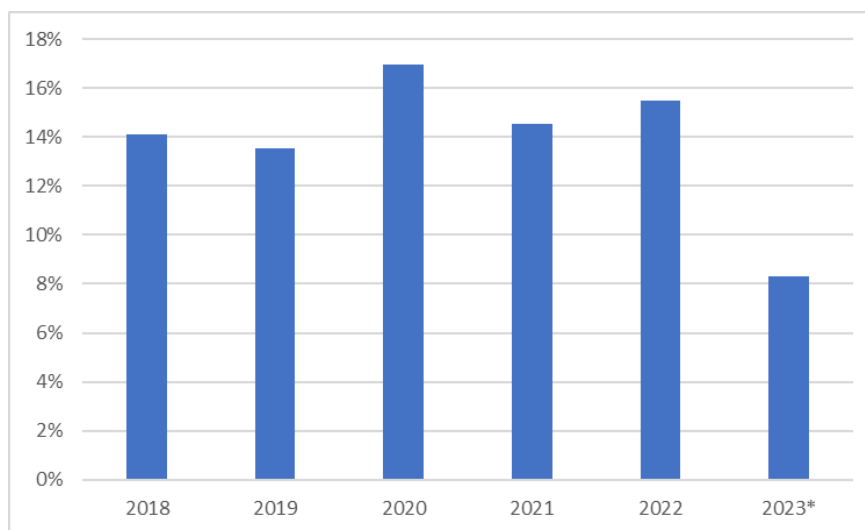
Ryc. 31. Udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych z Gminy Oława

* Stan na 31.07.2023

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oławie, <https://olawa.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy>.

Ogólnie w całym powiecie oławskim na dzień 31 lipca 2023 roku do zasiłku miały prawo 193 osoby, co stanowi 12,3% ogółu bezrobotnych. W Gminie Oława prawo do zasiłku miało mniej, bo 8,3% bezrobotnych. Udział bezrobotnych z prawem do zasiłku najwyższy był w 2020 roku, co prawdopodobnie wiązało się z napływem nowych osób bezrobotnych, zwolnionych z pracy w związku z pandemią. Najniższy odsetek osób z prawem do zasiłku odnotowano

w lipcu 2023 roku, co jest spowodowane znacznym udziałem bezrobotnych długotrwale lub osób wcześniej niepracujących w ogólnej liczbie bezrobotnych (ryc. 32.).

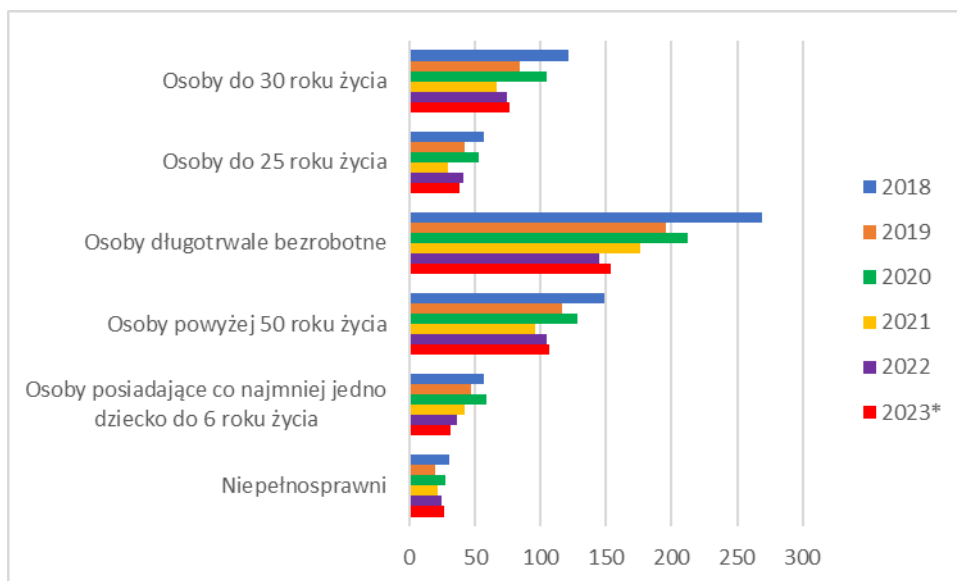

Ryc. 32. Udział osób z prawem do zasiłku dla bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych z Gminy Oława

* Stan na 31.07.2023

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oławie, <https://olawa.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analazy>.

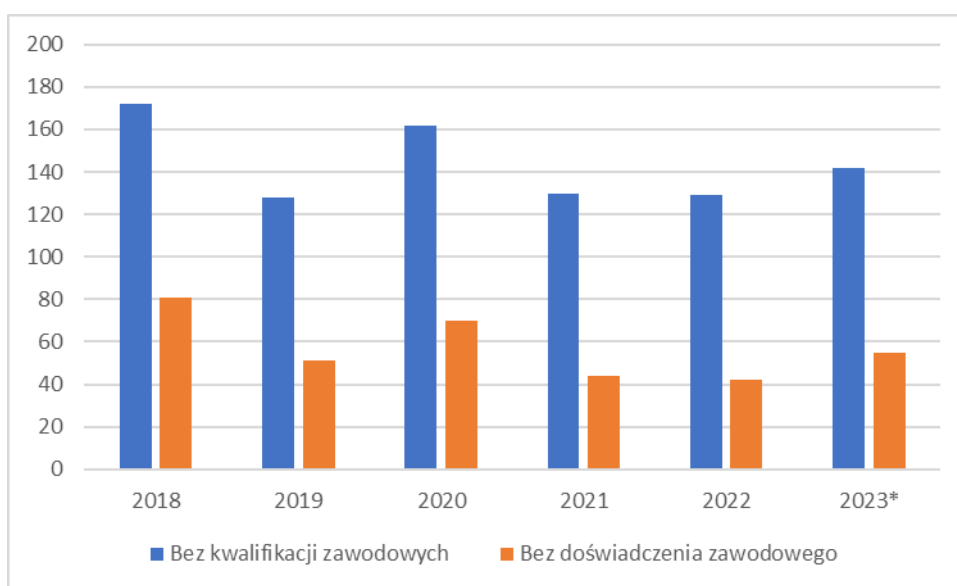
Analiza cech osób bezrobotnych wskazuje na znaczący udział bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, czyli osób, którym trudniej znaleźć zatrudnienie. Zwrócić należy uwagę na dużą liczbę osób długotrwale bezrobotnych, chociaż w tym zakresie widoczna jest poprawa – liczba bezrobotnych długotrwale spadła z 269 w 2018 roku do 154 w 2023 roku. Dużą grupę bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowią osoby powyżej 50 roku życia – trudno im znaleźć pracę ze względu na wiek, który czyni ich mniej atrakcyjnymi pracownikami. Mniejszą grupą są młodzi bezrobotni, poniżej 30 roku życia, jak i osoby posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia – w tym ostatnim przypadku bezrobotne są najczęściej kobiety. Liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych nie jest duża, jednak są to osoby, którym zdecydowanie trudno znaleźć pracę, stąd trzeba zwrócić na nie szczególną uwagę (ryc. 33.). Największy problem ze znalezieniem pracy mają osoby, których dotyczy więcej niż jedna wykluczająca cecha, np. starsze osoby długotrwale bezrobotne. Stosunkowo duża liczba bezrobotnych nie ma kwalifikacji zawodowych, znacznie mniej jest osób bez doświadczenia zawodowego (ryc. 34.). W analizowanych latach zarejestrowanych było mniej niż 20 bezrobotnych ze statusem absolwenta i kilkoro cudzoziemców. Kategorie te nie są więc wyzwaniem, jeśli chodzi o aktywizację osób szukających pracy.

Ryc. 33. Bezrobotni z Gminy Oława w szczególnej sytuacji na rynku pracy

* Stan na 31.07.2023

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oławie, <https://olawa.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy>.

Ryc. 34. Bezrobotni z Gminy Oława bez kwalifikacji i doświadczenia zawodowego

* Stan na 31.07.2023

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Oławie, <https://olawa.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy>.

Niewielu mieszkańców Gminy Oława, podobnie zresztą jak i mieszkańców powiatu oławskiego ogółem, korzysta z możliwości uzyskania statusu osoby poszukującej pracy. Na dzień 31 lipca 2023 roku 24 osoby z powiatu oławskiego były zarejestrowane jako osoby poszukujące pracy, w tym 4 z Gminy Oława. Szeroka oferta powszechnie dostępnych ofert pracy powoduje, że mieszkańcy powiatu nie mają potrzeby korzystania z pomocy Powiatowego Urzędu Pracy.

Na 31 lipca 2023 roku Powiatowy Urząd Pracy w Oławie dysponował zgłoszonymi 143 ofertami pracy lub aktywizacji zawodowej. Najczęściej udzielanymi formami wsparcia osób bezrobotnych były staże oraz prace interwencyjne.

Podsumowując wskazać należy na bardzo dobrą sytuację na rynku pracy, dostęp do różnorodnych ofert pracy, niskie bezrobocie, przy zastrzeżeniu związanym z istnieniem kategorii osób długotrwale bezrobotnych, mających problemy z odnalezieniem się na rynku pracy.

1.1.6. Polityka mieszkaniowa

Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych jest dla osób i rodzin jednym z kluczowych warunków zaspokojenia pozostałych potrzeb życiowych. W tym kontekście szczególnie ważna jest analiza ilości i jakości zasobów mieszkaniowych, w tym dostępności zasobu mieszkaniowego gminy.

Gęstość zaludnienia w 2022 roku wynosiła 66,3 osoby na 1km². Poziom gęstości zaludnienia w ostatnich latach nieznacznie wzrósł, co związane jest ze wzrostem liczby mieszkańców. W 2018 roku w Gminie zamieszkiwało 64,8 osób na 1km². Podkreślić należy, że Gmina Oława jest gminą wiejską, stąd gęstość zaludnienia jest tu znacznie niższa niż w miastach.

Zgodnie z danymi Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 w Gminie były 4 034 budynki, w tym 3 780 zamieszkałych i 254 niezamieszkałe. Łącznie w Gminie funkcjonowało 4 667 mieszkań, w tym 4 332 zamieszkałe i 335 niezamieszkałych. Widać więc wyraźnie, że na terenie Gminy dominuje zabudowa jednorodzinna, rzadsze są budynki wielorodzinne, mające więcej niż jedno mieszkanie.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego dla roku 2022 wskazują, że na terenie Gminy Oława funkcjonowało 4 215 budynków mieszkalnych i 4 858 mieszkań. Liczba budynków mieszkalnych i mieszkań systematycznie rośnie, rośnie również liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców i poprawiają się wskaźniki wskazujące na komfort zamieszkiwania, takie jak powierzchnia mieszkania czy liczba izb oraz metraż na osobę zamieszkującą. Przeciętne mieszkanie w 2022 roku liczyło 110,7 m², miało 5 izb i było zamieszkiwane przez 3 osoby. Na jedną izbę przypadało 0,64 osoby, co zapewnia komfort użytkowania mieszkania (tabela 3.).

Na 1 000 mieszkańców w 2022 roku przypadało 345,5 mieszkania. Liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców jest mniejsza niż średnia dla Polski i województwa dolnośląskiego (w 2022 roku odpowiednio 412,4 i 448,2), co wskazuje na ciągle niepełne zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych mieszkańców Gminy. Przeciętne mieszkanie jest znacznie większe niż średnia dla Polski i województwa dolnośląskiego (75,3 m² i 70,8 m²), co wynika z faktu dominacji zabudowy jednorodzinnej na terenie Gminy.

Mieszkania są dobrze wyposażone w instalacje, szczególnie jeśli wziąć pod uwagę fakt, że teren Gminy jest terenem wiejskim. W 2021 roku 97,7% mieszkań miało dostęp do sieci wodociągowej, 95,0% do spłukiwanego ustępu, a 93,87% miało łazienkę. Z centralnego ogrzewania korzystało w 2021 roku 80,9% mieszkań, a z gazu sieciowego 28,5% (tabela 7.). Niepokojący jednak jest fakt, że odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje – z wyjątkiem instalacji gazowej – nie zwiększa się znacząco – wzrost zauważalny jest w przypadku posiadania łazienki, zaś spadek odnotowujemy w przypadku centralnego ogrzewania, co wskazuje na fakt, że komfort zamieszkiwania się nie poprawia (tabela 8.).

Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Oława – wskaźniki

Wskaźniki	2018	2019	2020	2021	2022
Budynki mieszkalne	3 610	3 795	3 903	4 099	4 215
Mieszkania	4 501	4 578	4 654	4 737	4 858
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)	104,9	105,5	109,9	110,4	110,7
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (w m ²)	31,1	31,8	33,1	33,6	34,5
Mieszkania na 1000 mieszkańców	296,1	301,4	301,6	304,8	312,2
Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	4,72	4,73	4,96	4,97	4,98
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,38	3,32	3,32	3,28	3,20
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,72	0,70	0,67	0,66	0,64

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Tabela 8. Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań*

Instalacje	2018	2019	2020	2021
Wodociąg	96,8	96,8	97,6	97,7
Ustęp spłukiwany	93,0	93,2	94,9	95,0
Łazienka	89,3	89,5	93,5	93,7
Centralne ogrzewanie	82,8	83,1	80,6	80,9
Gaz sieciowy	19,4	20,1	27,3	28,5

* Brak danych dla roku 2022, stan na 12.08.2023.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

W kontekście wysokich i stale rosnących cen nabycia lokali mieszkalnych istotne znaczenie ma wsparcie osób o niskich dochodach w dostępie do lokali mieszkalnych. Gmina Oława w 2022 roku posiadała w swoich zasobach 33 mieszkania komunalne, w tym 2 lokale socjalne. Lokale komunalne zlokalizowane są w różnych miejscowościach Gminy, w budynkach będących własnością lub współwłasnością Gminy Oława. Komunalny zasób mieszkaniowy Gminy sukcesywnie maleje na skutek sprzedaży tych lokali – w pierwszej kolejności najemcom posiadającym umowę najmu lokalu mieszkalnego. Systematycznie składane są wnioski na mieszkania komunalne – w 2022 roku złożono aż 63 wnioski (tabela 9.). W analizowanym okresie jedynie w 2019 roku odnotowano osoby oczekujące w kolejce na lokal socjalny.

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe Gminy Oława

Wskaźniki	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	70	47	47	43	33
W tym liczba mieszkań socjalnych	70	2	2	2	2
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	13	44	8	57	63
Liczba oczekujących na lokale socjalne	0	8	0	0	0
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	12	2	0	0	0

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Polityka Gminy w zakresie gospodarowania lokalami komunalnymi umożliwia najemcom uzyskanie własności mieszkania, podkreślić jednak należy ograniczone możliwości uzyskania lokali komunalnych przez osoby oczekujące na takie lokale.

1.1.7. Edukacja i opieka nad dziećmi

Oferta w zakresie opieki nad dziećmi i edukacji w Gminie Oława obejmuje placówki publiczne oraz niepubliczne, placówki opieki nad dziećmi do lat 3, przedszkola oraz szkoły podstawowe.

W odniesieniu do opieki nad dziećmi do lat 3 Portal Empatia Ministerstwa Rodziny i Polityki społecznej wskazuje, że na terenie Gminy działa tylko jeden żłobek – „Lawendowy Domek”, w Marcinkowicach, przy ul. Kruczej ⁹.

⁹ Wyszukiwarka żłobków i klubów dziecięcych, <https://empatia.mpips.gov.pl/dla-swiadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow>.

Gmina Oława jest organem prowadzącym dla 7 szkół podstawowych i 2 przedszkoli, z czego jedno przedszkole i szkoła podstawowa funkcjonują jako zespół szkolno-przedszkolny. Dodatkowo funkcjonuje jedna szkoła niepubliczna, 5 niepublicznych przedszkoli i 2 niepubliczne punkty przedszkolne. O ile publiczne szkoły podstawowe funkcjonują w sześciu różnych miejscowościach Gminy: w Bystrzycy, Osieku, Marcinkowicach, Drzemlikowicach, Gaci i Chwalibóżykach, a także w mieście Oława, to Gmina dysponuje przedszkolami tylko w dwóch miejscowościach – w Bystrzycy i w Gaci. Przedszkole w Gaci do roku 2021/2022 funkcjonowało jako oddział zamiejscowy Publicznego Przedszkola w Bystrzycy, zaś od roku 2022/2023 wchodzi w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Gaci, wraz ze Szkołą Podstawową im. Włodzimierza Lubańskiego.

Opiekę publiczną uzupełniają placówki niepubliczne – szkoła w Ścinawie Polskiej oraz przedszkola w Chwalibóżykach, Oleśnicy Małej, Marcinkowicach, Sobocisku, Stanowicach i Drzemlikowicach. Zapewnia to dostęp do opieki przedszkolnej i edukacji szkolnej dla dzieci z terenu Gminy (tabela 10.).

Do roku 2018/2019 Gmina Oława prowadziła jeszcze dwa gimnazja – w Oławie oraz w Bystrzycy. Od roku 2019/2020 w związku ze zmianą struktury systemu edukacji gimnazja zostały zlikwidowane i Gmina Oława prowadzi wyłącznie przedszkola i szkoły podstawowe.

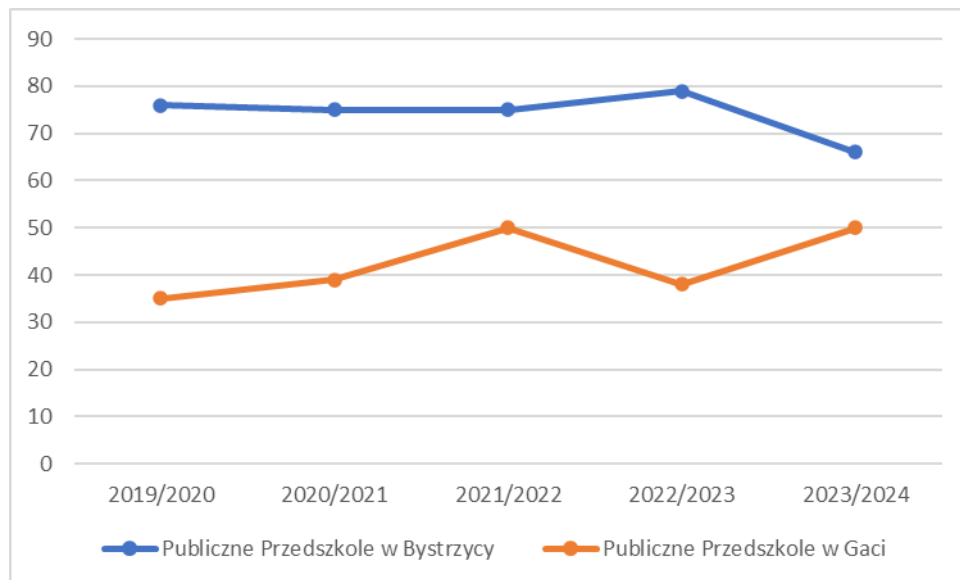
Tabela 10. Informacja o placówkach oświaty w Gminie Oława na rok 2023/2024

Rodzaj placówki	Nazwa placówki	Adres	Status placówki	Podmiot prowadzący
Szkoła	Gminna Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów w Oławie	ul. Lwowska 10 55-200 Oława	Publiczna	Gmina Oława
	Szkoła Podstawowa im. Bronisława Malinowskiego w Bystrzycy	ul. Tadeusza Kościuszki 45 Bystrzyca 55-200 Oława	Publiczna	Gmina Oława
	Szkoła Podstawowa im. Karola Wojtyły w Osieku	Osiek 124 55-200 Oława	Publiczna	Gmina Oława
	Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Marcinkowicach	ul. Szkolna 1 Marcinkowice 55-200 Oława	Publiczna	Gmina Oława
	Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Górskiego w Drzemlikowicach	Drzemlikowice 14 55-200 Oława	Publiczna	Gmina Oława
	Szkoła Podstawowa im. Włodzimierza	Gać 53 55-200 Oława	Publiczna	Gmina Oława

	Lubańskiego w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Gaci			
	Szkoła Podstawowa w Chwalibóżykach	Chwalibóżyce 1C 55-200 Oława	Publiczna	Gmina Oława
	Szkoła Podstawowa w Ścinawie Polskiej	Ścinawa Polska 26 55-200 Oława	Niepubliczna	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Oława
Przedszkole	Publiczne Przedszkole w Bystrzycy	ul. Tadeusza Kościuszki 99 Bystrzyca 55-200 Oława	Publiczna	Gmina Oława
	Publiczne Przedszkole w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Gaci	Gać 53 55-200 Oława	Publiczna	Gmina Oława
	Niepubliczny Zespół Wychowania Przedszkolnego w Chwalibóżykach	Chwalibóżyce 1C 55-200 Oława	Niepubliczna	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Oława
	Niepubliczny Zespół Wychowania Przedszkolnego w Oleśnicy Małej	Oleśnica Mała 52 55-200 Oława	Niepubliczna	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Oława
	Niepubliczny Punkt Przedszkolny Ekomarcinki	ul. Spacerowa 24 55-200 Marcinkowice	Niepubliczna	Fundacja Bezpieczna Przyszań
	Niepubliczne Przedszkole „Smyk” w Sobocisku	Sobocisko 22 55-200 Oława	Niepubliczna	P.P.H.U. „ARFIT” Beata Woźniaczek
	Niepubliczne Przedszkole „Lawendowy Domek”	ul. Cicha 2D 55-200 Marcinkowice	Niepubliczna	Centrum Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka Joanna Wasilewska-Kogut, Joanna Kuś S.C.
	Niepubliczne Przedszkole „Kredka” w Stanowicach	ul. Leśna 1 Stanowice 55-200 Oława	Niepubliczna	Centrum Wczesnej Interwencji Beata Brzezińska
	Punkt Przedszkolny „Michałki” w Drzemlikowicach	Drzemlikowice 14 55-200 Oława	Niepubliczna	Stowarzyszenie Wspierania Edukacji W Drzemlikowicach

Źródło: Urząd Gminy Oława.

Opiekę przedszkolną zapewniają dzieciom z terenu Gminy Oława dwie placówki publiczne – w Bystrzycy i w Gaci. Liczba dzieci uczęszczających do placówek ulega wahaniom – łącznie z publicznej opieki korzysta ponad setka dzieci (ryc. 35.).

Ryc. 35. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych w Gminie Oława
Źródło: Urząd Gminy Oława.

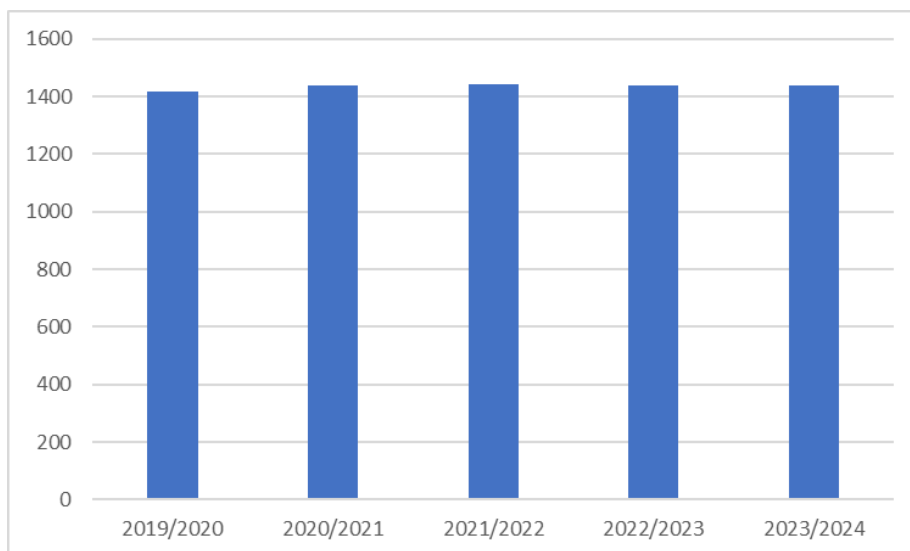
Na jakość i komfort kształcenia wpływ ma jakość bazy szkolnej. Analiza bazy szkolnej wskazuje, że każda placówka dysponuje salą gimnastyczną lub halą sportową, nie każda ma jednak boisko. Dwie szkoły nie dysponują placem zabaw dla dzieci, przy czym w przypadku szkoły w Osieku w pobliżu znajduje się wiejski plac zabaw. Tylko dwie szkoły – w Bystrzycy i w Gaci – przygotowują na miejscu posiłki dla uczniów, szkoły w Oławie, Marcinkowicach i Drzemlikowicach oferują możliwość korzystania z cateringu, natomiast szkoły w Osieku, Chwalibożycach i Ścinawie Polskiej w ogóle nie wydają posiłków. Wszystkie szkoły dysponują dostępem do Internetu o prędkości co najmniej 30 Mb/s, szkoła w Marcinkowicach dysponuje dostępem do Internetu w technologii LTE. Informacje o infrastrukturze zestawiono w tabeli 11.

Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych na terenie Gminy Oława w ostatnich latach utrzymuje się na stałym poziomie nieco ponad 1 400 uczniów (ryc. 36.).

Tabela 11. Infrastruktura szkolna w Gminie Oława

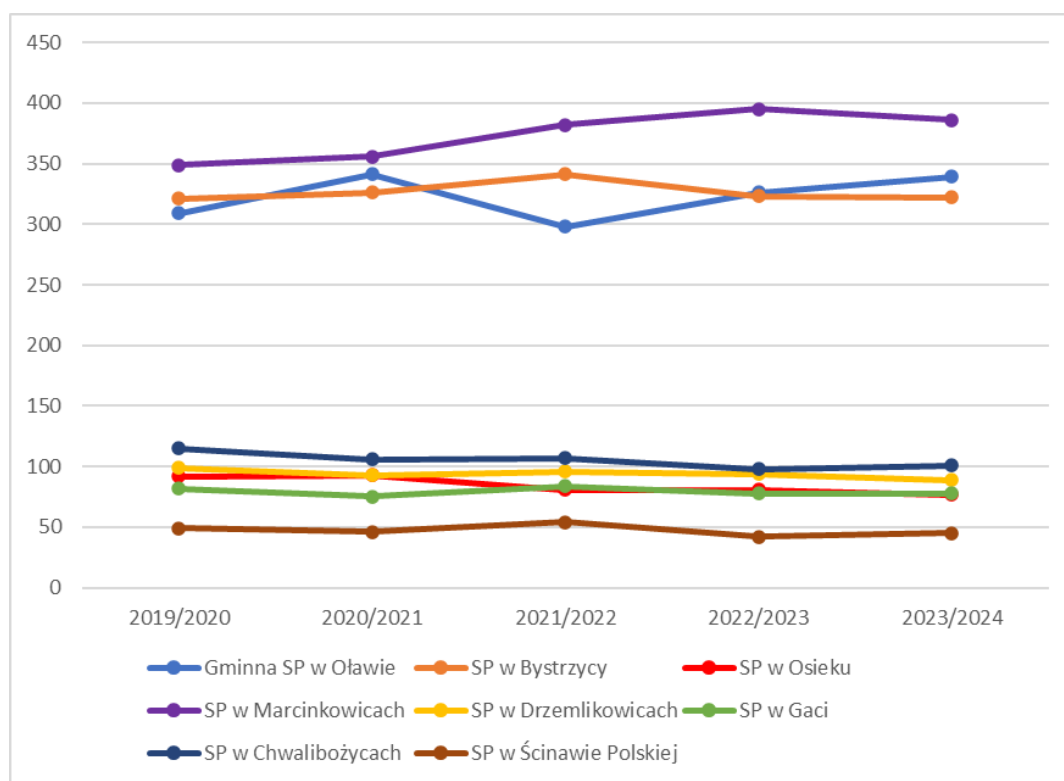
Nazwa placówki	Boisko	Sala gimnastyczna	Plac zabaw	Posiłki	Internet
Gminna Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów w Oławie	Boisko ze sztuczną trawą o pow. 1500m ² wyłączone z użytkowania ze względu na zły stan techniczny	Sala gimnastyczna 576 m ²	Tak	Catering	Internetu o prędkości co najmniej 30 Mb/s
Szkoła Podstawowa im. Bronisława Malinowskiego w Bystrzycy	Boisko ze sztuczną trawą o pow. 1450m ²	Hala sportowa 960 m ²	Tak	Posiłki gotowane na miejscu	Internetu o prędkości co najmniej 30 Mb/s
Szkoła Podstawowa im. Karola Wojtyły w Osieku	Boisko szkolne niewymiarowe o złej trawiastej nawierzchni	Sala gimnastyczna 71,68 m ²	Nie (wiejski plac zabaw – 50 m od szkoły)	Szkoła nie wydaje posiłków	Internet o prędkości co najmniej 30 Mb/s
Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Marcinkowicach	Brak boiska	Hala sportowa 852 m ²	Tak	Catering	Internet w technologii LTE
Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Górskiego w Drzemlikowicach	Brak boiska	Sala gimnastyczna 71,68 m ²	Nie	Catering	Internet o prędkości co najmniej 30 Mb/s
Szkoła Podstawowa im. Włodzimierza Lubańskiego w Gaci	Boisko trawiaste pełnowymiarowe	Hala sportowa 1056 m ²	Tak	Posiłki gotowane na miejscu	Internet o prędkości co najmniej 30 Mb/s
Szkoła Podstawowa w Chwalibóżykach	Brak boiska	Sala gimnastyczna 85 m ²	Tak	Szkoła nie wydaje posiłków	Internet o prędkości co najmniej 30 Mb/s
Szkoła Podstawowa w Ścinawie Polskiej	Boisko trawiaste	Sala gimnastyczna 52 m ²	Tak	Szkoła nie wydaje posiłków	Internet o prędkości co najmniej 30 Mb/s

Źródło: Urząd Gminy Oława.

Ryc. 36. Liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława
Źródło: Urząd Gminy Oława.

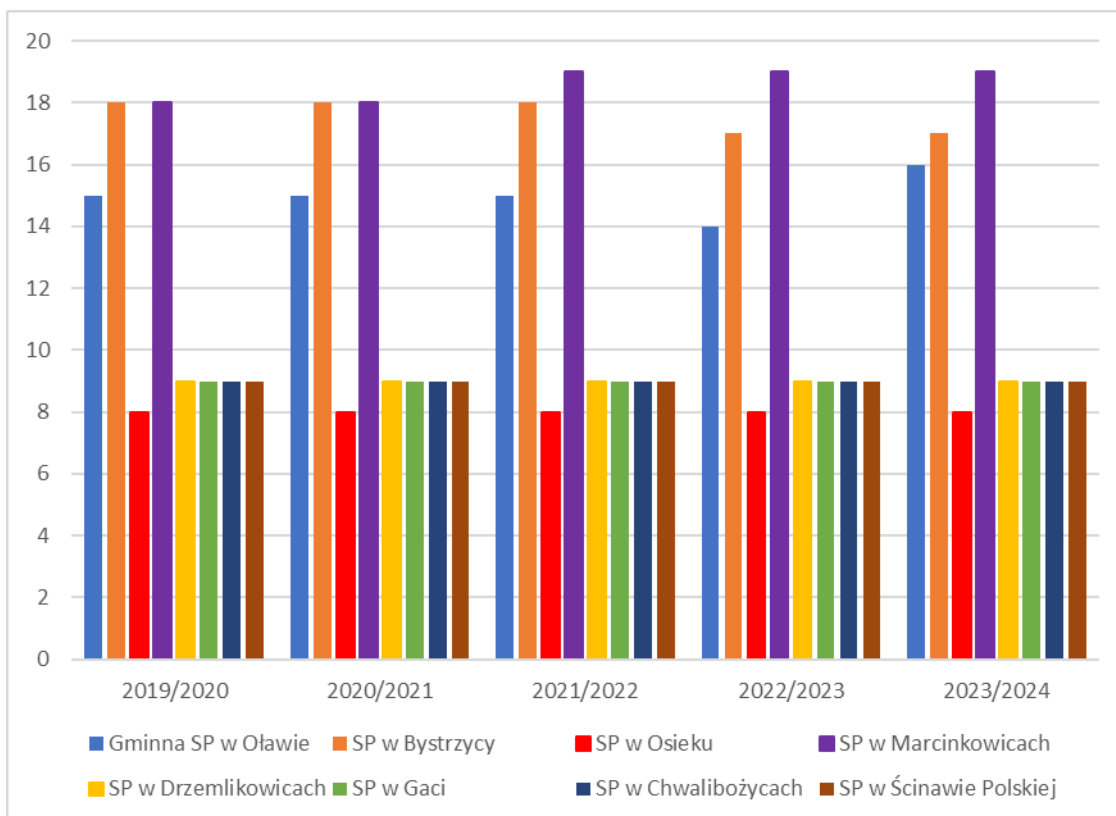
Analiza liczby uczniów w poszczególnych szkołach wskazuje, że na terenie Gminy wyróżnić można trzy większe placówki – w Oławie, Bystrzycy i Marcinkowicach – liczące około 300-400 uczniów oraz cztery małe szkoły – w Osieku, Drzemlikowicach, Gasi i Chwalibóżykach – liczące około 80-110 uczniów. Najmniejszą szkołą, w której liczba uczniów oscyluje w okolicach 50, jest szkoła niepubliczna w Ścinawie Polskiej. Liczba uczniów w poszczególnych szkołach utrzymuje się generalnie na stałym poziomie – największy wzrost liczby uczniów dotyczył placówki w Marcinkowicach, spore wahania liczby uczniów obserwujemy natomiast w szkole w Oławie. Największy ubytek liczby uczniów dotyczy z kolei placówek w Chwalibóżykach, Osieku i Drzemlikowicach, co stanowi wyzwanie dla organizacji oświaty w małych placówkach (ryc. 37.).

Ryc. 37. Liczba uczniów w poszczególnych szkołach podstawowych w Gminie Oława
Źródło: Urząd Gminy Oława.

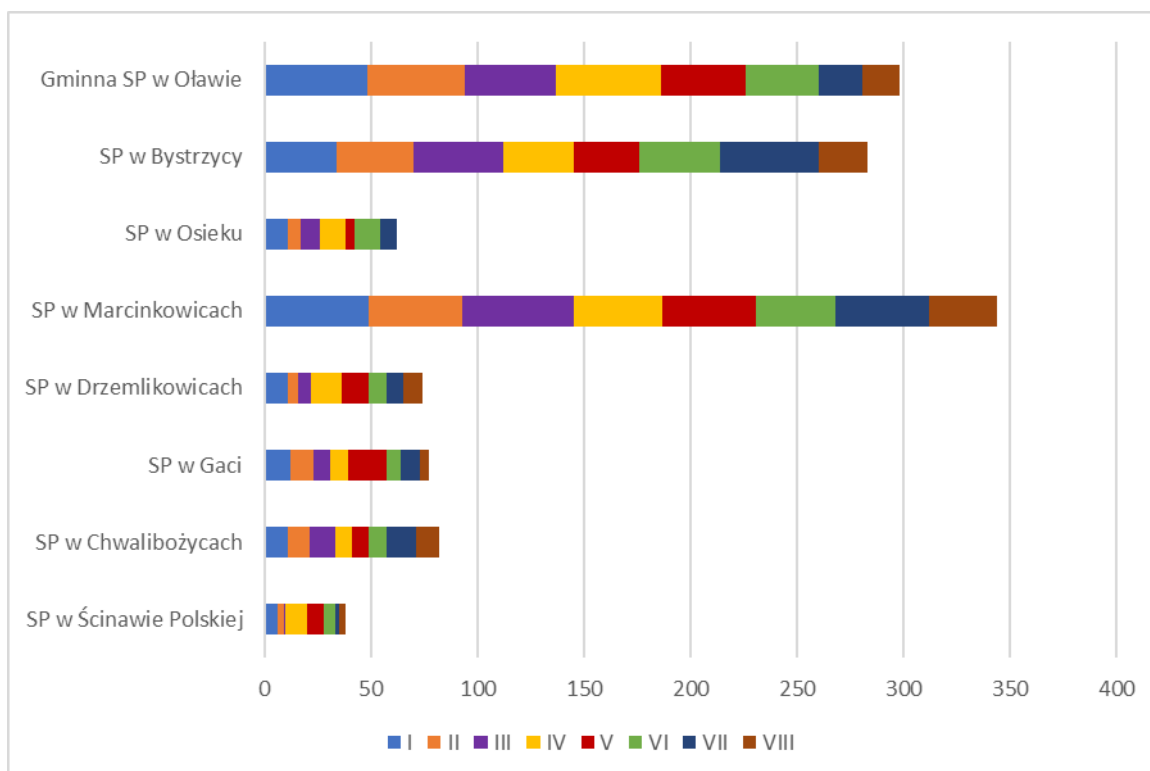
Duże szkoły podstawowe prowadzą naukę w większej niż jeden liczbie oddziałów w każdym roczniku, stąd ogólna liczba oddziałów waha się w granicach 14-19 oddziałów. W przypadku mniejszych szkół liczba oddziałów to 8-9 oddziałów (ryc. 38.).

Liczba uczniów w poszczególnych klasach nie jest stała, co niesie za sobą wyzwania dla organizacji edukacji. Generalnie najmniejsza liczba uczniów uczęszcza w roku 2023/2024 do klas VIII, co jest pokłosiem reform obniżających, a następnie podnoszących wiek rozpoczynania edukacji szkolnej. W małych szkołach: w Osieku, Drzemlikowicach, Gaci, Chwalibóżykach i Ścinawie Polskiej liczba uczniów w poszczególnych oddziałach jest niewielka – liczy kilka – kilkanaście osób. Liczba uczniów poniżej 10 w roku 2023/2024 dotyczy trzech klas w Chwalibóżykach, czterech w Osieku, pięciu w Drzemlikowicach i Gaci oraz aż siedmiu w Ścinawie Polskiej. W Ścinawie Polskiej oddziały są najmniejsze – do klasy III uczęszcza jeden uczeń, do klasy VII – 2, zaś do II i VIII – po 3 uczniów (ryc. 39.). Niesie to za sobą znaczące wyzwania dla organizacji systemu oświaty, w szczególności w obszarze finansowania edukacji. Generalnie liczba uczniów w szkołach pozwala na organizację zespołów klasowych zapewniających komfort pracy. Średnia liczba uczniów przypadających na jeden oddział nie przekracza 19 w większych szkołach i 10 w mniejszych placówkach (ryc. 40.).

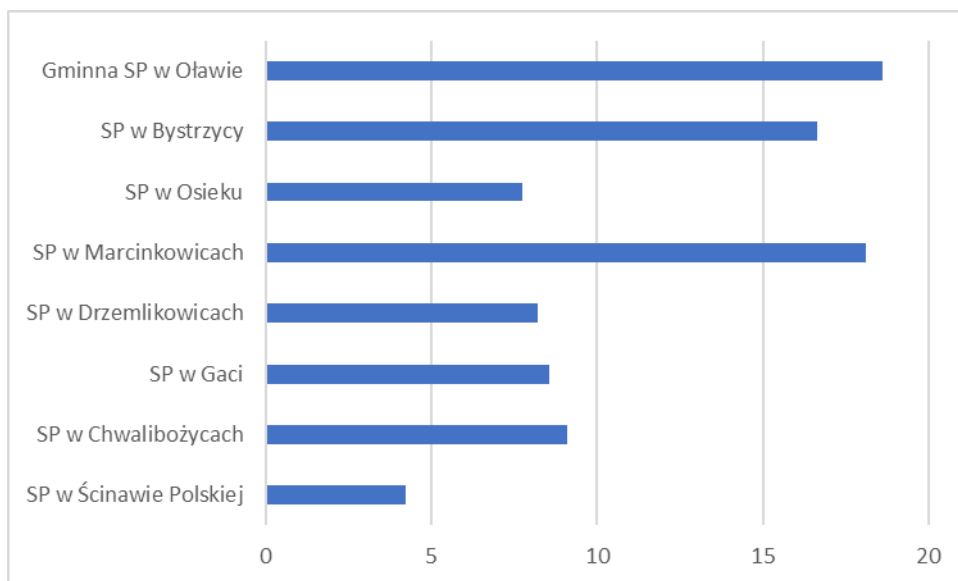
Ryc. 38. Liczba oddziałów w poszczególnych szkołach podstawowych w Gminie Oława

Źródło: Urząd Gminy Oława.

Ryc. 39. Liczba oddziałów w poszczególnych szkołach podstawowych w Gminie Oława w roku szkolnym 2023/2024

Źródło: Urząd Gminy Oława.

Ryc. 40. Średnia liczba uczniów przypadających na oddział w szkołach podstawowych w Gminie Oława

Źródło: Urząd Gminy Oława.

Uczniowie uczą się w systemie dwuzmianowym jedynie w szkołach w Bystrzycy i Marcinkowicach, jednak we wszystkich placówkach lekcje kończą się najpóźniej o godzinie 15.00. Zapewnia to komfort edukacji i daje dzieciom czas na odpoczynek, realizację pasji czy swobodną naukę w godzinach popołudniowych. We wszystkich szkołach działa świetlica – najdłużej czynna jest w szkole w Marcinkowicach (do 17.15) i Oławie (do 17.00). Do godziny 16.00 czynne są świetlice w Bystrzycy, Osieku i Gaci, w pozostałych placówkach czynne są krócej. W trzech największych szkołach – w Oławie, Bystrzycy i Marcinkowicach – świetlice czynne są też przed rozpoczęciem lekcji (od 6.00 w Oławie i 6.30 w Bystrzycy i Marcinkowicach), w pozostałych placówkach świetlica czynna jest wyłącznie po zakończeniu lekcji.

Szkoła niepubliczna w Ścinawie Polskiej nie zapewnia dzieciom opieki psychologicznej i pedagogicznej. We wszystkich szkołach publicznych zatrudniony jest pedagog – w Oławie, Bystrzycy i Marcinkowicach na pełen etat, w pozostałych placówkach na część etatu. Szkoły są gotowe do zapewniania opieki psychologa – w założeniu psycholog powinien pracować na pełen etat w trzech największych szkołach, a w pozostałych na część etatu. Jednak na dzień 1 października 2023 roku wakat na stanowisku psychologa występował w szkołach w Oławie i Gaci, a w szkole w Marcinkowicach ze względu na braki kadrowe psycholog pracował na część etatu. W szkołach w Oławie, Bystrzycy, Marcinkowicach oraz Gaci na część etatu pracuje też

pedagog specjalny. Specjaliści są niezbędni by wspierać dzieci i młodzież w edukacji, rozwiązywać problemy, realizować działania profilaktyczne i pomocowe.

Do szkół na terenie Gminy uczęszczają też dzieci wymagające kształcenia specjalnego i wspomagania rozwoju. Uczniowie mogą korzystać ze specjalistycznych placówek kształcenia specjalnego, np. w Oławie, jednak mogą również uczęszczać do szkół gminnych. Oczywiście największa liczba uczniów z orzeczeniami i opiniami występuje w największych szkołach. Liczbę uczniów ze specjalnymi potrzebami zestawiono w tabeli 12.

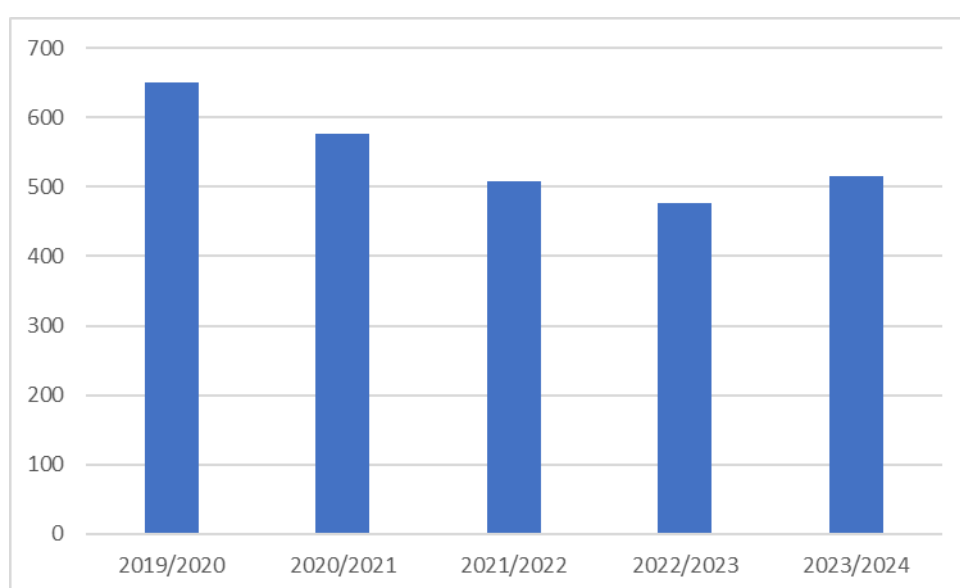
Tabela 12. Liczba uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego i opinią o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju w szkołach w Gminie Oława

Nazwa placówki	Liczba uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego			Liczba uczniów z opinią o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju		
	2021/22	2022/23	2023/24	2021/22	2022/23	2023/24
Gminna Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów w Oławie	15	14	16	1	0	2
Szkoła Podstawowa im. Bronisława Malinowskiego w Bystrzycy	10	7	9	0	0	2
Szkoła Podstawowa im. Karola Wojtyły w Osieku	1	1	1	0	0	1
Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Marcinkowicach	17	26	21	0	0	0
Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Górskiego w Drzemlikowicach	5	7	7	0	0	0
Szkoła Podstawowa im. Włodzimierza Lubańskiego w Gaci	2	4	2	0	0	0
Szkoła Podstawowa w Chwalibóżycach	8	7	5	0	0	2
Szkoła Podstawowa w Ścinawie Polskiej	3	3	2	0	0	0

Źródło: Urząd Gminy Oława.

Szkoły podstawowe zlokalizowane są w siedmiu miejscowościach, stąd dzieci z pozostałych miejscowości muszą dojeżdżać do szkół. W roku szkolnym 2023/2024 do szkół dowożonych jest 515 uczniów, co stanowi 35,8% wszystkich uczniów. Liczba uczniów

dowożonych do szkół zmalała w ostatnich latach – w roku 2019/2020 dowożonych było 650 uczniów, co stanowiło 45,9% ogólnej liczby uczniów. Wynika to ze wzrostu liczby uczniów zamieszkujących w miejscowościach, w których znajduje się szkoła, jak też uczniów dowożonych indywidualnie przez rodziców – do szkół na terenie Gminy, czy poza nią. Do roku szkolnego 2019/2020 dowozy uczniów do szkół realizowane były specjalnymi kursami – tzw. autobusami szkolnymi z opiekunem dowozu. Od roku szkolnego 2020/2021 dowozy uczniów do szkół realizowane są przez Oławskie Przewozy Gminno-Powiatowe i są to kursy tzw. otwarte, ale również z opiekunem dowozu.

Ryc. 41. Liczba uczniów dowożonych do szkół podstawowych w Gminie Oława
Źródło: Urząd Gminy Oława.

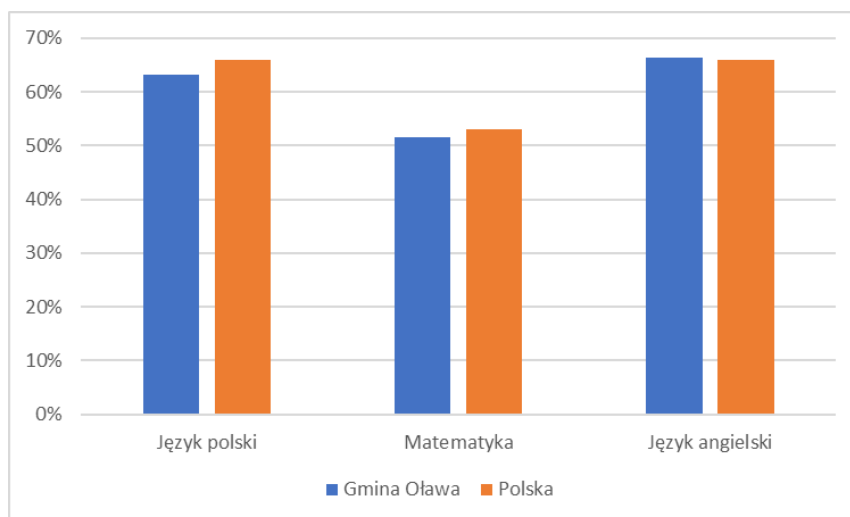
O efektywności i jakości kształcenia świadczą wyniki egzaminów zewnętrznych – w przypadku szkół podstawowych egzaminu ósmoklasisty. Informacje o wynikach z lat 2021-2023 zestawiono w tabeli 13. Uwzględniono język polski, matematykę i język angielski, bowiem inne języki obce były zdawane przez zaledwie kilka osób. Podkreślić należy, że najwyższy średni wynik dotyczy języka angielskiego, zaś najniższy matematyki. Podobnie mediana wyników – najwyższa jest dla języka angielskiego, zaś najniższa dla matematyki.

Tabela 13. Informacja o wynikach egzaminu ósmoklasisty w Gminie Oława

Przedmiot	Informacje	2021	2022	2023
Język polski	Liczba zdających	122	159	157
	Wynik średni (%)	59	54	63
	Mediana (%)	60	53	64
	Modalna (%)	62	40	62
Matematyka	Liczba zdających	122	159	157
	Wynik średni (%)	49	56	52
	Mediana (%)	44	60	44
	Modalna (%)	24	92	40
Język angielski	Liczba zdających	118	154	155
	Wynik średni (%)	68	69	66
	Mediana (%)	76	85	80
	Modalna (%)	100	100	96

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu, <https://oke.wroc.pl/wyniki-3/>.

Istotny jest również fakt, jak wyniki uczniów kształtują się na tle średniej krajowej. Średnia dla uczniów ze szkół w Gminie Oława w 2023 roku z języka polskiego i matematyki jest nieznacznie niższa niż średnia krajowa, zaś średnia z języka angielskiego – nieznacznie wyższa. Można więc powiedzieć, że średnia gminna nie odbiega od średniej krajowej (ryc. 42.).

Ryc. 42. Średni wynik egzaminu ósmoklasisty z 2023 roku według przedmiotów

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu, <https://oke.wroc.pl/wyniki-3/>.

Warto również sprawdzić jak uczniowie szkół z terenu Gminy Oława wypadają w porównaniu z uczniami uczęszczającymi do szkół w mieście Oława. W tabeli 14. zestawiono wyniki egzaminu ósmoklasisty uczniów z sześciu szkół miasta Oławy oraz szkół, które prowadzi Gmina Oława. Kolorem zaznaczono średnie wyniki szkoły równe lub wyższe od średniej

krajowej. Odnotować należy, że szkoły podstawowe z terenu Gminy Oława wcale nie odbiegają wynikami od szkół miasta Oława. Wysokie wyniki uzyskują dwie szkoły miasta Oława: Szkoła Podstawowa nr 1 im. Bolesława Chrobrego w Oławie i Szkoła Podstawowa nr 4 im. Jana Pawła II w Oławie oraz dwie szkoły Gminy Oława: Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Marcinkowicach i Gminna Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów w Oławie. Oczywiście wyniki uczniów Szkoła Podstawowa Specjalna nr 2 w Oławie są najniższe, jednak tutaj uczęszczają uczniowie wymagający kształcenia specjalnego.

Tabela 14. Informacja o wynikach egzaminu ósmoklasisty w 2023 roku w szkołach w Gminie Oława i mieście Oława

Nazwa szkoły	Liczba zdających	Wynik średni (%)	Liczba zdających	Wynik średni (%)	Liczba zdających	Wynik średni (%)
Szkoła Podstawowa nr 1 im. Bolesława Chrobrego w Oławie	61	66	61	58	66	67
Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jakuba Sobieskiego w Oławie	82	53	82	41	83	50
Szkoła Podstawowa nr 4 im. Jana Pawła II w Oławie	88	69	88	68	95	74
Szkoła Podstawowa nr 5 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Oławie	55	61	55	49	54	64
Szkoła Podstawowa nr 8 im. Generała Karola Rólow Miałowskiego w Oławie	122	62	121	55	129	67
Szkoła Podstawowa Specjalna nr 2 w Oławie	10	28	10	20	11	23
Szkoła Podstawowa w Chwalibóżykach	14	57	14	44	14	61
Szkoła Podstawowa im. Kazimierza Górskiego w Drzemlikowicach	17	61	17	52	17	57
Szkoła Podstawowa im. Włodzimierza Lubańskiego w Gaci	13	59	13	47	13	58
Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Marcinkowicach	48	69	48	62	49	75
Szkoła Podstawowa im. Karola Wojtyły w Osieku	19	58	19	48	19	56
Szkoła Podstawowa w Ścinawie Polskiej	3		3			
Szkoła Podstawowa im. Bronisława Malinowskiego w Bystrzycy	43	65	43	46	43	70
Gminna Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów w Oławie	37	66	37	67	37	65

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu, <https://oke.wroc.pl/wyniki-3/>.

Na terenie Gminy Oława nie ma szkół ponadpodstawowych, jednak młodzież z terenu Gminy może korzystać z placówek prowadzonych przez Powiat Oławski, zlokalizowanych w Oławie i Jelczu-Laskowicach, jak też ze szkół w innych miejscowościach, np. we Wrocławiu czy Brzegu. W Oławie uczyć się może również młodzież wymagająca kształcenia specjalnego, jak i młodzież niedostosowana społecznie, wymagająca stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Do placówek prowadzonych przez Powiat Oławski należą:

- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Oławie (Liceum Ogólnokształcące nr II w Oławie, Technikum nr 1, Branżowa Szkoła I stopnia nr 1 w Oławie);
- Zespół Szkół im. Zjednoczonej Europy w Oławie (Technikum nr 2 w Oławie, Branżowa Szkoła I stopnia nr 2 w Oławie);
- Liceum Ogólnokształcące Nr I im. Jana III Sobieskiego w Oławie;
- Zespół Szkół im. J. Kasprowicza w Jelczu-Laskowicach (Liceum Ogólnokształcące w Jelczu-Laskowicach, Technikum w Jelczu-Laskowicach, Branżowa Szkoła I stopnia w Jelczu-Laskowicach, Branżowa Szkoła II stopnia w Jelczu-Laskowicach, Internat w Zespole Szkół im. J. Kasprowicza w Jelczu Laskowicach);
- Zespół Szkół Specjalnych im. Ireny Komorowskiej w Oławie (Branżowa Szkoła I stopnia Specjalna nr 3 w Oławie, Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy w Oławie);
- Zespół Placówek Resocjalizacyjno-Socjoterapeutycznych w Oławie (Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy, Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii);
- Powiatowy Ośrodek Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej i Doradztwa Metodycznego w Oławie;
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Jelczu-Laskowicach.

W Oławie funkcjonuje również niepubliczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych „EUREKA”, umożliwiające kształcenie osobom dorosłym, które chcą uzupełnić wykształcenie.

1.1.8. Ochrona zdrowia

Mieszkańcy Gminy Oława z opieki zdrowotnej korzystać mogą na terenie Gminy, jednak znacznie większa liczba placówek zlokalizowana jest w mieście Oława. Mieszkańcy mogą również leczyć się w innych miejscowościach – zależnie od preferencji – we Wrocławiu, Brzegu czy Jelczu-Laskowicach.

Gmina Oława nie jest organem prowadzącym podmiotów ze sfery ochrony zdrowia. Na terenie Gminy Oława działają wyłącznie placówki niepubliczne, które oferują podstawową opiekę zdrowotną. Są to następujące podmioty:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej MIK-MED, ul. Piastowska 21, 55-200 Marcinkowice;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Praktyka Lekarska FAMILIARIS, ul. B. Chrobrego 14, 55-200 Bystrzyca;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Przychodnia Rodzinna Jarosz Sp. z o.o., Owczary 75, 55-200 Owczary.

Na terenie Gminy Oława funkcjonuje jedna apteka – Apteka Wrocławska, zlokalizowana przy ul. Piastowskiej 22, w Marcinkowicach.

Z podstawowej opieki zdrowotnej, w ramach NFZ, na terenie powiatu oławskiego mieszkańcy mogą skorzystać również w Oławie, Goszczynie, Jelczu-Laskowicach, Minkowicach Oławskich i Wierzbnie, zaś z opieki specjalistycznej w Oławie i Jelczu-Laskowicach. Leczenie stomatologiczne finansowane przez NFZ dostępne jest w Oławie, Jelczu-Laskowicach i Wierzbnie.

Opieka szpitalna na terenie powiatu zapewniana jest przez Powiat Oławski, który prowadzi Zespół Opieki Zdrowotnej w Oławie. Podmiot ten oferuje opiekę ambulatoryjną oraz szpitalną. W ramach Zespołu Opieki Zdrowotnej działają:

- Przychodnia Lekarza Rodzinnego (POZ);
- Nocna i Świąteczna Opieka Zdrowotna;
- Poradnie specjalistyczne: alergologiczna, anestezjologiczna, chirurgiczna, chirurgii naczyniowej, dermatologiczna, gastroenterologiczna, ginekologiczno-położnicza, gruźlicy i chorób płuc, kardiologiczna, laryngologiczna, medycyny pracy, neurologiczna, okulistyczna, onkologiczna, ortopedyczna, rehabilitacyjna, urologiczna, zdrowia psychicznego;
- Oddziały szpitalne: dzienny dom opieki medycznej, anestezjologii i intensywnej terapii, chirurgiczny, dziecięcy z pododdziałem niemowlęcym, ginekologiczno-położniczy, laryngologiczny z pododdziałem laryngologii dziecięcej, neonatologiczny, okulistyki jednodniowej;

- Diagnostyka obrazowa – pracownie radiologiczna, mammograficzna, tomografii komputerowej i ultrasonograficzna;
- Diagnostyka laboratoryjna;
- Rehabilitacja i fizykoterapia;
- Zakład Opiekuńczo-Lecznicy;
- Hospicjum¹⁰.

Poza typową opieką szpitalną oraz ambulatoryjną opieką zdrowotną placówka świadczy także wsparcie dla osób ciężko, nieuleczalnie chorych, chorych w stanie terminalnym i osób z niepełnosprawnościami, w tym seniorów – w szpitalu funkcjonują Dzienny Dom Opieki Medycznej, Zakład Opiekuńczo-Lecznicy i Hospicjum. Dzienny Dom Opieki Medycznej, który jest formą wsparcia osób niesamodzielnych, w szczególności do osób powyżej 65 roku życia, których stan zdrowia nie pozwala na pozostawanie wyłącznie pod opieką podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, a jednocześnie nie wymaga całodobowego nadzoru lekarskiego i pielęgniarskiego realizowanego w trybie stacjonarnym. Zakład Opiekuńczo-Lecznicy w Oławie jest zakładem stacjonarnym o profilu ogólnym dla pacjentów dorosłych. Zadaniem ZOL jest objęcie całodobową opieką i leczeniem osób, które nie wymagają już dalszej hospitalizacji, jednak ze względu na stan zdrowia i stopień niepełnosprawności oraz brak możliwości samodzielnego funkcjonowania w środowisku domowym wymagają profesjonalnej pielęgnacji, rehabilitacji oraz nadzoru lekarskiego. Hospicjum to wydzielony, specjalistyczny oddział leczenia stacjonarnego, przeznaczony dla osób nieuleczalnie chorych w ostatnim, terminalnym okresie ich życia¹¹.

Na terenie powiatu apteki działają w Oławie, Jelczu-Laskowicach, Bystrzycy, Minkowicach Oławskich, Marcinkowicach i Wierzbnie¹².

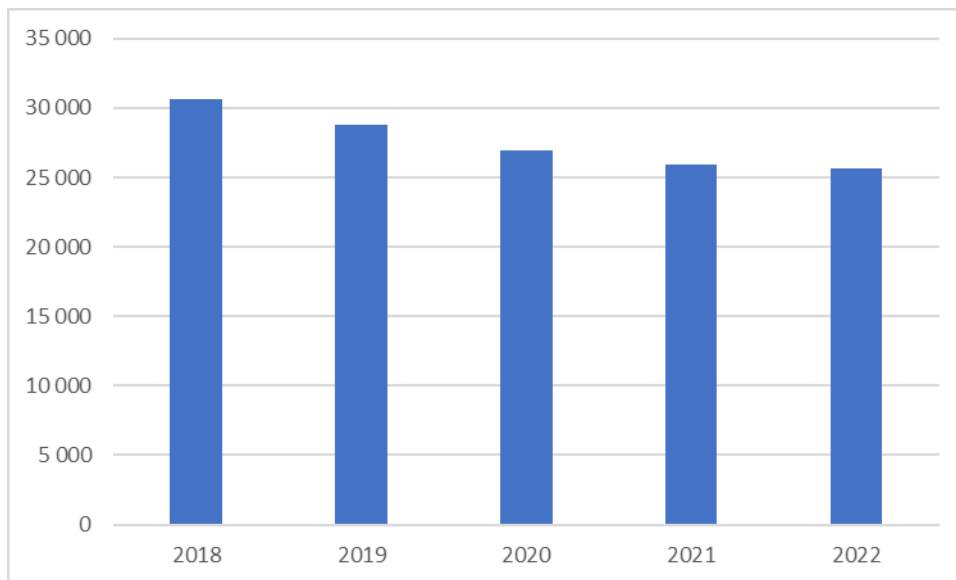
Liczba porad lekarskich udzielanych na terenie Gminy Oława w latach 2018-2022 systematycznie malała (ryc. 43.). Udzielone porady to wyłącznie porady z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, gdyż jak już wskazano, na terenie Gminy nie ma oferty leczenia specjalistycznego. Nie musi to jednak świadczyć o pogarszaniu się dostępu do opieki zdrowotnej, gdyż najprawdopodobniej wielu mieszkańców korzysta z opieki zdrowotnej poza terenem Gminy. Dla części z nich dojazd np. do Oławy jest bardziej dogodny niż do przychodni

¹⁰ Zespół Opieki Zdrowotnej w Oławie, <https://zozolawa.wroc.pl/>.

¹¹ Zespół Opieki Zdrowotnej w Oławie, <https://zozolawa.wroc.pl/>.

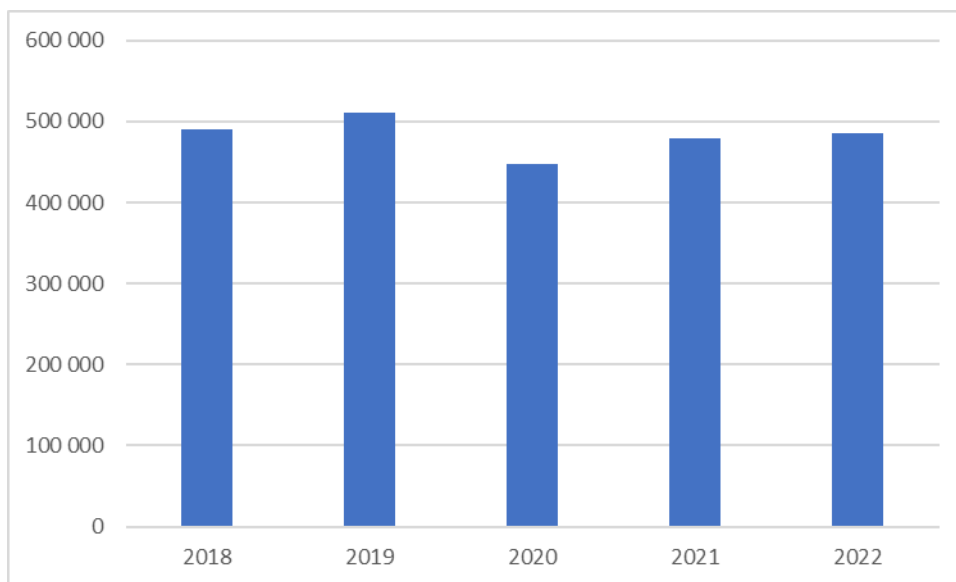
¹² Dolnośląski Oddział Wojewódzki NFZ, <https://gsl.nfz.gov.pl/GSL/>.

zlokalizowanej na terenie Gminy. Dane dotyczące wizyt lekarskich dla powiatu oławskiego wskazują na znaczny spadek porad w roku 2020, co związane jest z pandemią Covid-19, a następnie wzrost w roku 2021 i 2022 (ryc. 44.).

Ryc. 43. Porady lekarskie udzielone na terenie Gminy Oława

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Ryc. 44. Porady lekarskie udzielone na terenie powiatu oławskiego

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>.

Podsumowując, podkreślić należy, że dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej w swojej miejscowości miało niespełna 5 000 mieszkańców Gminy, czyli około 32,6%. Pozostali mieszkańcy muszą korzystać nawet z podstawowej opieki zdrowotnej w innej miejscowości.

W przypadku leczenia specjalistycznego czy szpitalnego wszyscy mieszkańcy muszą korzystać z oferty poza terenem Gminy. Może to stanowić barierę w dostępie do opieki zdrowotnej, szczególnie dla osób starszych czy z niepełnosprawnościami, niedysponujących własnym samochodem.

1.2. Wyniki badań fokusowych

We wszystkich grupach fokusowych poproszono uczestników wywiadów o wskazanie najczęstszych i najbardziej dotkliwych uciążliwości, z jakimi spotykają się mieszkańcy Gminy, i próbę określenia ich przyczyn. Z wypowiedzi pracowników i pracownic Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i Urzędu Gminy, nauczycielek z przedszkoli i szkół na terenie Gminy oraz radnych wyłania się dość spójny obraz.

Czynnikiem generującym lub nasilającym najwięcej problemów w Gminie Oława wydaje się rozproszona sieć osadnicza i związane z nią trudności komunikacyjne. Gmina, jak wspomniano wyżej, obejmuje aż 34 miejscowości (33 sołectwa), liczące od 17 do około 2 500 mieszkańców. Tworzy obwarzanek wokół miasta Oława, gdzie wielu mieszkańców zaspokaja swoje codzienne potrzeby: pracuje, chodzi do szkoły, robi zakupy, korzysta z oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej. Inni, zwłaszcza zamieszkujący Marcinkowice i Stanowice, związani są pracą, a często więzami rodzinnymi z Wrocławiem. Jedynie dla małej części mieszkańców Gminy oba miasta są łatwo dostępne komunikacyjnie, raczej za pomocą prywatnych środków transportu niż zbiorowej komunikacji publicznej. Znaczna większość natomiast jest pozbawiona możliwości łatwego i szybkiego przejazdu do miast. Ponadto przejazdy pomiędzy miejscowościami w obrębie Gminy, jeżeli prowadzą przez Oławę, są zazwyczaj uciążliwe i długotrwałe. Jak zobaczymy, ma to konsekwencje w rozmaitych obszarach życia mieszkańców Gminy.

Jedną z najczęściej poruszanych bolączek jest niewystarczająca liczba miejsc w publicznych żłobkach i przedszkolach w Gminie Oława. Placówki niepubliczne są natomiast w zgodnej opinii drogie. W efekcie mieszkańcy, zwłaszcza jeśli mają więcej niż jedno dziecko, starają się zapewnić im opieką żłobkową i przedszkolną w Oławie: „Jeżeli na przykład ma się ciotkę, babcię, kogoś, kto jest w Oławie, to się wtedy dziecko przemeldowuje na chwilę po to, żeby to dziecko chodziło [do żłobka lub przedszkola]” Ograniczeniem w dostępie do żłobka lub przedszkola są jednak nie tylko wysokie opłaty w placówkach niepublicznych. „Żeby dziecko posłać do przedszkola w naszej gminie, to trzeba mieć samochód, żeby to dziecko zawieźć”.

Ten stan rzeczy ma negatywne konsekwencje. Wśród nich uczestnicy wywiadów wymieniali po pierwsze opóźniony powrót kobiet na rynek pracy po urodzeniu dziecka. Wysokie opłaty oraz konieczność czaso- i kosztochłonnego dowozu dziecka do żłobka lub przedszkola skutecznie powstrzymują wiele matek przed powrotem do pracy. „Takie tworzy

się w tych głowach myślenie, że ja i tak nic nie mogę ze sobą zrobić, i tak nie mogę pójść do pracy, bo muszę się opiekować tymi dziećmi, a muszę się opiekować, bo one nie mają gdzie pójść”.

Kolejnym skutkiem ograniczonego dostępu do opieki żłobkowej i przedszkolnej jest zdaniem badanych ryzyko opóźnienia rozwoju dzieci wychowywanych w domu, bez kontaktu z rówieśnikami, w porównaniu z dziećmi, którym żłobek i przedszkole dostarczają wielu bodźców rozwojowych. Czynniki te już na starcie powiększa nierówności pomiędzy dziećmi pochodzącymi z domów o zróżnicowanych zasobach ekonomicznych.

Przyczynę trudności w dostępie do opieki żłobkowej i przedszkolnej badani upatrywali w „braku badań i analiz” umożliwiających zaplanowanie nie tylko dostatecznej liczby placówek, ale i wybranie ich optymalnej lokalizacji. Rozmówcy wskazywali przykład Marcinkowic i Stanowic – miejscowości dużych i nadal rozwijających się, gdzie licznie osiedlają się osoby, które mają lub wkrótce będą mieć dzieci, i w których powinny być zlokalizowane publiczne żłobki i przedszkola. Dlatego też uczestnicy wywiadów postulowali, by przy projektowaniu wszelkich usług społecznych wziąć pod uwagę przewidywania dotyczące rozbudowy poszczególnych miejscowości („z planowaniem przestrzennym to powiązać”) i uwzględnić trendy demograficzne w mikroskali.

Podobny problem dotyczy także szkół. Obecna sieć szkół gminnych generuje znaczne, a w dodatku rosnące nieustannie koszty. Mimo to baza lokalowa szkół jest często niedostosowana do współczesnych standardów i oczekiwań uczniów i ich rodziców. Badani, zwłaszcza radni, zwrócili uwagę na konieczność podjęcia przez władze Gminy kierunkowej decyzji: albo utrzymywać i remontować dużą liczbę placówek edukacyjnych służących wprowadzić często niewielkiej grupie uczniów, lecz położonych blisko ich miejsca zamieszkania, albo postawić na niewielką liczbę nowoczesnych, dobrze wyposażonych szkół, jednocześnie powiększając skalę wyzwań związanych z przewozami szkolnymi. Tymczasem już dziś szkoły dostosowują godziny funkcjonowania i plan lekcji do rozkładów jazdy komunikacji publicznej.

Problemy komunikacyjne w Gminie to jednak nie tylko konieczność długich dojazdów do żłobków, przedszkoli i szkół w połączeniu z niedomaganiem publicznej komunikacji zbiorowej. Badani zauważają także problem braku lub złego stanu ścieżek rowerowych i chodników. „Marcinkowice ze Stanowicami to jest blisko 3000 mieszkańców. I nie ma w tym momencie bezpiecznej drogi. Jest jedna taka szutrowa, którą non stop jeżdżą samochody, wzbijają kurz, a po deszczach się robią dziury. Nie byłoby wiadomo jaki koszt, jeżeli by zrobić

tym mieszkańcom bezpieczny chodnik, przynajmniej kawałek chodnika z jednej czy z drugiej strony, żeby oni mogli dojść do sklepu [...] Zaczęła być budowana ścieżka rowerowa i ona jest tak naprawdę przerywana w kilku miejscach, kawałek jest, potem nie ma kawałek. Tylko wtedy przez ten kawałek co zrobię [z rowerem]?”.

Zły stan dróg oraz brak lub zły stan ścieżek rowerowych i chodników zwiększa niedogodności powodowane przez transport samochodowy (kurz, hałas), utrudnia korzystanie z alternatywnych wobec samochodu środków przemieszczania się i ogranicza dostęp do sklepów, punktów usługowych, miejsc rekreacji tym mieszkańcom, które nie mogą lub nie chcą korzystać z prywatnego samochodu. Matki z małymi dziećmi, osoby z niepełnosprawnościami oraz część seniorów zostaje wręcz uwieziona we własnych domach.

Zdaniem badanych zwiększa się na terenie Gminy częstość występowania chorób i zaburzeń psychicznych. Dotyczy to zarówno dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych. Nie zwiększa się natomiast dostępność diagnostyki i terapii. Lekarze psychiatrzy, psychologowie i psychoterapeuci dostępni są w Oławie, a przede wszystkim we Wrocławiu, z reguły na zasadach komercyjnych, ponieważ prawie niemożliwe jest skorzystanie w rozsądnym czasie ze świadczeń finansowanych z NFZ. Tak więc realną możliwość skorzystania z pomocy psychologicznej i leczenia psychiatrycznego w praktyce ograniczają mieszkańcom bariery finansowe i komunikacyjne.

Niedostatecznie rozwinięta komunikacja publiczna w największym stopniu oddziałuje negatywnie na dwie grupy mieszkańców: młodzież i seniorów.

Młodzież po powrocie po południu ze szkoły nie może już wydostać się ze swojej miejscowości bez pomocy rodziców lub znajomych dysponujących samochodem. Ogranicza to im możliwości samodzielnego korzystania z kultury, edukacji pozalekcyjnej, sportu czy spotkań w grupie rówieśniczej, a na rodziców nakłada dodatkowe zadania: „Ja mam nastolatka. Jak jeszcze prawa jazdy nie ma, jedzie do kina, jedzie spotkać się ze znajomymi, to zajechać jakoś zajędzie za dnia, ale wrócić już nie ma czym. Albo go ktoś odwiezie, albo mamusia czy tatuś jedzie jak taryfa, żeby dziecko pozbierać”.

W jeszcze trudniejszej sytuacji są osoby z niepełnosprawnościami, zniedołężniałe, chore – samotne lub te, których opiekunowie nie dysponują samochodem. Jak stwierdził jeden z radnych: „My tego nie zauważamy, bo wszyscy mamy samochody, jeździmy, ale na każdej wsi są starsi ludzie i niekoniecznie posiadają samochód”. Osoby te zmuszone są korzystać

z pomocy rodziny i sąsiadów, ilekroć potrzebują załatwić osobiście sprawy urzędowe, udać się do lekarza czy fizjoterapeuty.

Różnie oceniana jest dostępność pomocy rodzinnej i sąsiedzkiej. Przeważają opinie, że nie ma z nią problemu: "Nie słyszałam o takim przypadku, żeby ktoś był w ciężkiej sytuacji i nie otrzymał żadnej pomocy; na pewno są jacyś bliscy, sąsiedzi, rodzina". Z drugiej strony jednak członkowie rodziny lub sąsiedzi, którzy taką pomoc świadczą, zauważają, że wiąże się ona z szeregiem niedogodności: koniecznością zwolnienia z pracy, zmianą planów osobistych, poświęceniem czasu. Nic dziwnego, że osoby zależne rzadko proszą o pomoc, by móc wziąć udział w ważnym dla siebie spotkaniu towarzyskim, wydarzeniu kulturalnym czy sportowym.

W kontekście zmian demograficznych (starzenia się populacji, zwiększania się odsetka osób niesamodzielnych oraz samotnych) uzasadnione wydaje się przypuszczenie, że specyficzne dla Gminy problemy komunikacyjne w coraz większym oddziaływać będą negatywnie na jakość życia mieszkańców Gminy.

Poważnym wyzwaniem dla polityk publicznych w Gminie Oława jest młodzież. Po zakończeniu nauki w szkołach podstawowych znika ona z pola widzenia instytucji gminnych. Młodzi ludzie kontynuują naukę poza obszarem gminy, zazwyczaj w Oławie. Wracają z miasta do swoich miejscowości po południu lub wieczorem, zazwyczaj nie opuszczają już domów, nie spotykają się, nie uczestniczą w życiu swoich lokalnych społeczności.

Mimo podejmowanych przed laty prób nie udało się stworzyć Młodzieżowej Rady Gminy. Szkoda tym większa, że zdaniem wielu spośród badanych młodzież ma potrzebę samoorganizacji i podejmowania wspólnych działań.

W opinii badanych zmniejsza się zainteresowanie młodych osób sportem. Zdaniem części uczestników wywiadów to wina niedostosowanej do obecnych potrzeb infrastruktury. "Nie można powiedzieć, że nie ma bazy sportowej, ale jest nastawiona na jedną dyscyplinę, na piłkę [...] Nie wszyscy będą grali w piłkę nożną, ale z chęcią pojeżdżą na rowerze w wydzielonych do tego miejscach, zajmą się deskorolką". Te i inne wypowiedzi sugerują potrzebę przygotowania infrastruktury dla innych dyscyplin sportowych (koszykówka, siatkówka) i aktywności (jazda na deskorolce, rolkach, rowerze) niż czyniono to dotąd.

Najlepsza nawet infrastruktura sportowa i rekreacyjna sama nie przyciągnie młodzieży. Zauważa się konieczność animowania jej poprzez obecność na boiskach i terenach rekreacyjnych trenerów, animatorów, pracowników młodzieżowych. Są oni także potrzebni

w salach wiejskich, by z miejsc o charakterze biesiadnym stały się one miejscami spotkań, integracji, wspólnego spędzania czasu wolnego, np. przy grach planszowych, tenisie stołowym itp. „To musiałyby być osoby opłacane. Nikt społecznie nie poświęci pół życia”. „Potrzeba osób opłacanych, którzy by realizowali różne pomysły i opiekowali się młodzieżą”. W przeciwnym razie bowiem nie ograniczy się nasilonego przez pandemię zwrotu młodych ku realizacji potrzeb społecznych w raczej przestrzeni Internetu niż tzw. realu.

Zdaniem badanych doświadczenie pandemii zmieniło zresztą nie tylko młodzież, ale i starszych mieszkańców Gminy. Jak zauważa jeden z uczestników wywiadu: „My już nawet integrować byśmy się chcieli online”. Odbija się to na niższej po pandemii frekwencji we wszelkich spotkaniach na terenie Gminy – festynach, wydarzeniach sportowych, lokalnych inicjatywach.

Część badanych pytana o problemy Gminy zwracała też uwagę na sytuację mieszkaniową młodych. Nie wszyscy mogą sobie pozwolić na wybudowanie domu. Jedyną dostępną alternatywą dla wielu z nich jest zakup lub wynajem mieszkania w Oławie, ponieważ oferta na terenie Gminy wiejskiej jest bardzo skromna. Zapotrzebowanie na mieszkania generują także osoby starsze, zwłaszcza samotne, którym stan zdrowia lub sytuacja finansowa nie pozwalają na dalsze utrzymywanie domu. Także takie wydarzenia w życiu osobistym jak np. rozwód tworzą dla jednego z dotychczasowych współmałżonków potrzebę znalezienia nowego lokum.

Tymczasem Gmina nie dysponuje zdaniem badanych odpowiednio dużym zasobem mieszkań komunalnych, który rozwiązałby problemy choćby tylko najbardziej potrzebujących: „Ludzie cały czas czekają na mieszkania, chodzą, pytają”.

Ponadto wątpliwości budzi sposób gospodarowania przez gminę dostępnym zasobem mieszkań komunalnych: „Taka jest polityka Gminy, że sprzedaje te komunalne mieszkania”, lokatorzy „wykupują je za bezcen, później sprzedają. To czysty interes”. Jedna z uczestniczek wywiadu odwołała się w tym kontekście do znanego sobie przykładu „Dostali z zasobów komunalnych w Godzikowicach mieszkanie. Później Gmina oczywiście sprzedaje to mieszkania za bardzo niską kwotę. W międzyczasie jej rodzina przekształciła pole na działki i im ofiarowali jedną [...] Sprzedali to mieszkanie [i za uzyskana kwotę] wybudowali się i mieszkają sobie w nowym domu”.

W sytuacji mieszkańców Gminy ostatnie kilkanaście lat przyniosło także pozytywne zmiany. W zgodnej opinii badanych zniknęły niemal całkowicie problemy ubóstwa

i bezrobocia. Bardzo trudna sytuacja materialna występuje sporadycznie i dotyczy przeważnie osób starszych i samotnych. Znalezienie pracy nie nastrocza obecnie żadnych problemów, przynajmniej mężczyznom. Nieco trudniej mają natomiast kobiety zajmujące się dziećmi. Ich aktywność zawodową ogranicza – jak już wspomniano – brak miejsc w publicznych żłobkach i przedszkolach, wysokie opłaty w placówkach niepublicznych, konieczność długich dojazdów pomiędzy domem, żłobkiem czy przedszkolem i miejscem pracy. Niełatwa jest zwłaszcza sytuacja osób samotnie wychowujących dzieci (czyli w realiach Gminy głównie kobiet). „Dużo jest [na terenie Gminy] pracy zmianowej, a w momencie, gdy jest samotna matka wychowująca, to nie pójdzie do takiej pracy”).

Pozostałe problemy, na jakie zwracali uwagę uczestnicy wywiadów, w tym kwestie związane ze stanem pomocy społecznej, potencjałem społeczności lokalnej, uzależnieniami, przemocą domową i potrzebami seniorów, zostaną krótko zaprezentowane poniżej w odpowiednich podrozdziałach.

1.3. Efekty prac warsztatowych

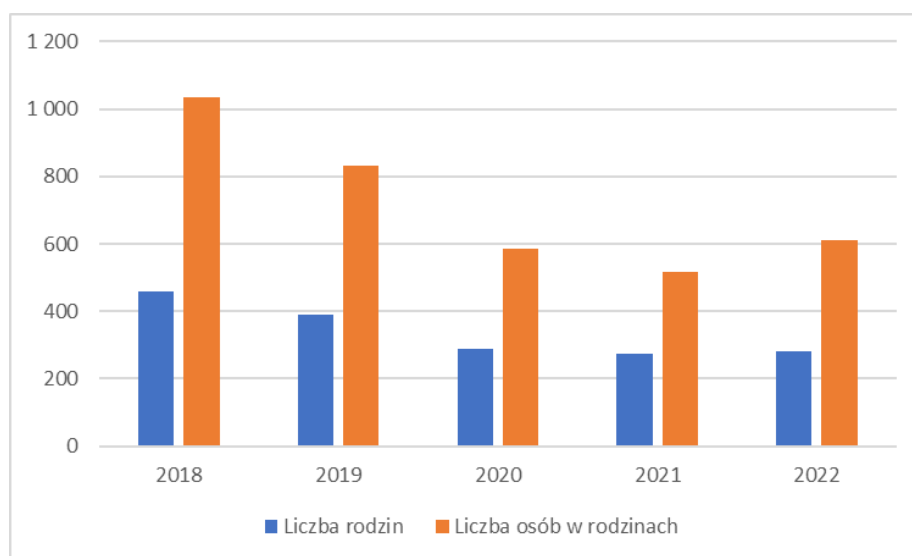
W trakcie spotkań warsztatowych zwracano uwagę, że na terenie gminy obserwowany jest praktyczny zanik ubóstwa, potrzeby socjalno-bytowe mieszkańców są zaspokojone. W opinii osób uczestniczących sytuacja na rynku pracy jest również zadowalająca – bliskość strefy ekonomicznej i Wrocławia zapewnia możliwość podejmowania zatrudnienia przez mieszkańców gminy. Sytuacja ekonomiczna gospodarstw domowych w skali gminy jest również raczej dobra, ze wskazaniem na nieco trudniejszą sytuację samotnych osób starszych – „wśród seniorów - nie ma biednych, są samotni”. Potrzeba dostosowania sal wiejskich do potrzeb seniorów: zorganizowania w nich miejsc do swobodnego, komfortowego spędzania czasu, wspólnego oglądania telewizji. Problem bezrobocia dotyczy raczej osób nieprzejawiających chęci pracy lub szczególnie trudnej sytuacji związanej ze stanem zdrowia lub konieczności sprawowania opieki nad dziećmi lub osobami zależnymi. Problem uzależnień wśród mieszkańców gminy – jest zauważalny, natomiast w opinii osób uczestniczących w warsztatach gmina nie odbiega znacząco od średniej krajowej. Problem stanowią miejsca spożywania alkoholu usytuowane przy sklepach, a czasami nawet graniczące lub w bliskim sąsiedztwie placów zabaw dla dzieci. Kwestia uzależnień, nadużywania alkoholu czy wchodzenia w kontakt z substancjami psychoaktywnymi przez młodzież jest zauważana. Uczestnikom znane są sytuacje uprawy konopi indyjskich w lasach i na nieużytkach i handel narkotykami na terenie gminy.

2. Analiza stanu i skuteczności pomocy społecznej

2.1. Analiza danych z zakresu pomocy społecznej

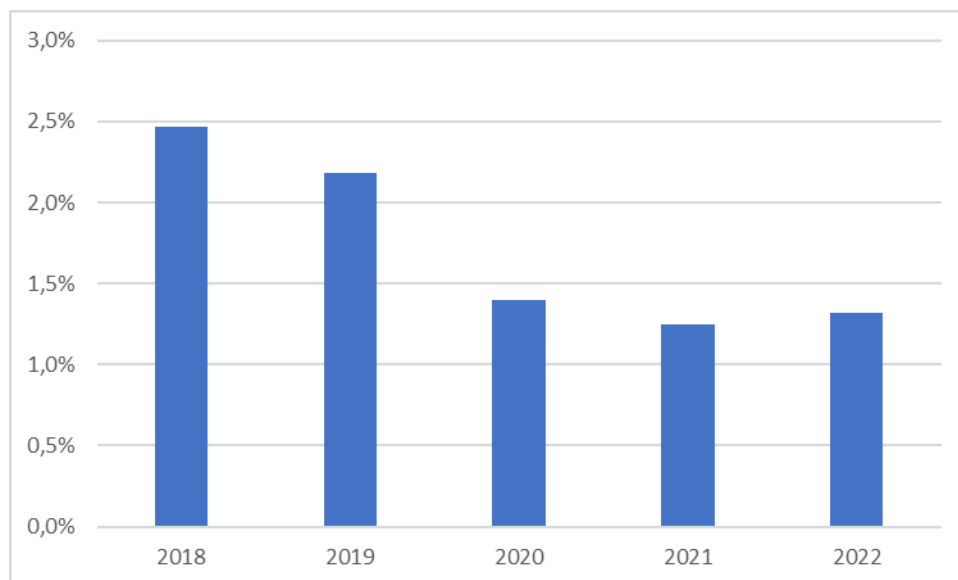
Diagnoza problemów społecznych w Gminie Oława wymaga również wskazania na zakres korzystania z pomocy społecznej i wsparcia udzielanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Oławie. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej odpowiedzialną za udzielanie wsparcia mieszkańcom gminy wiejskiej Oława. GOPS mieści się w Oławie, przy ul. Św. Rocha 3. Lokalizacja w mieście Oława umożliwia mieszkańcom Gminy łatwiejszy dostęp do placówki ze względu na centralne położenie i dostępność komunikacyjną. Na dzień 1 grudnia 2023 roku GOPS zatrudniał 16 pracowników. W Ośrodku pracuje 8 pracowników socjalnych, jednostka spełnia ustawowy warunek 1 pracownika socjalnego na 2000 osób, jak też warunek 1 pracownika socjalnego na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej.

Zakres korzystania z pomocy społecznej wskazuje na liczbę osób i rodzin, które mają problemy, niemożliwe do samodzielnego przezwyciężenia, i potrzebują pomocy zewnętrznej. W 2022 roku z pomocy społecznej korzystało w Gminie Oława 281 rodzin, w których funkcjonowało 611 osób. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej malała w okresie 2018-2021, natomiast w 2022 roku odnotowano niewielki wzrost liczby rodzin objętych pomocą (ryc. 45.).

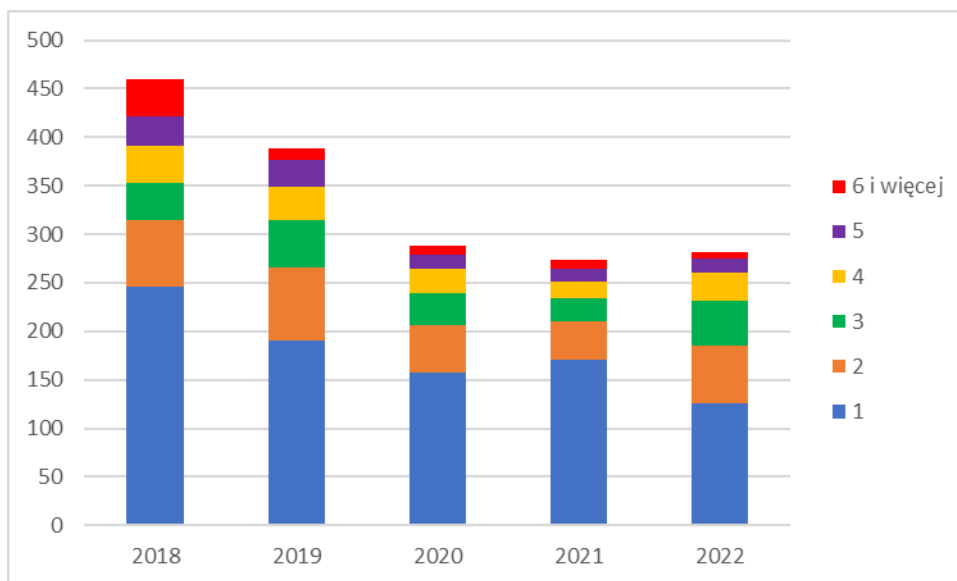
Ryc. 45. Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Tendencje te potwierdza wskaźnik deprivacji lokalnej, wskazujący na liczbę pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1000 mieszkańców. W latach 2018-2021 wskaźnik malał, zaś w roku 2022 zanotowano jego niewielki wzrost (ryc. 46.).

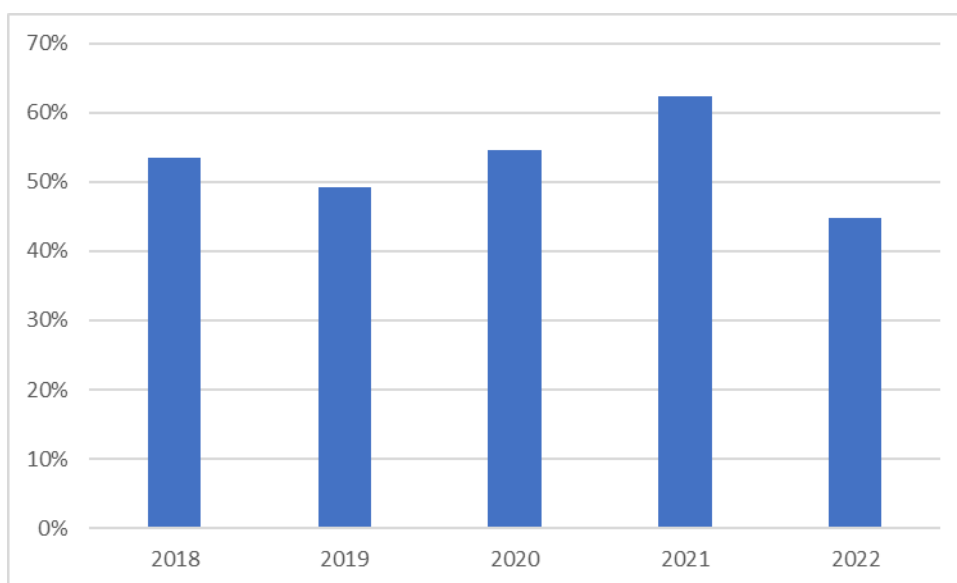

Ryc. 46. Wskaźnik deprivacji lokalnej w Gminie Oława
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Analiza typów rodzin objętych pomocą społeczną wskazuje, że ze wsparcia korzystają głównie jednoosobowe gospodarstwa domowe (ryc. 47.). Ich udział w ogólnej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną waha się w okolicach 50% – najniższy był w 2022 roku, kiedy wyniósł 44,8%, zaś najwyższy w 2021 roku – 62,4% (ryc. 48.). Kolejne pod względem liczebności są rodziny dwuosobowe i trzyosobowe. Znacznie rzadziej wsparciem objęte są większe, jedynie w roku 2018 odnotowano znaczącą liczbę rodzin liczących 6 i więcej osób (ryc. 47.).

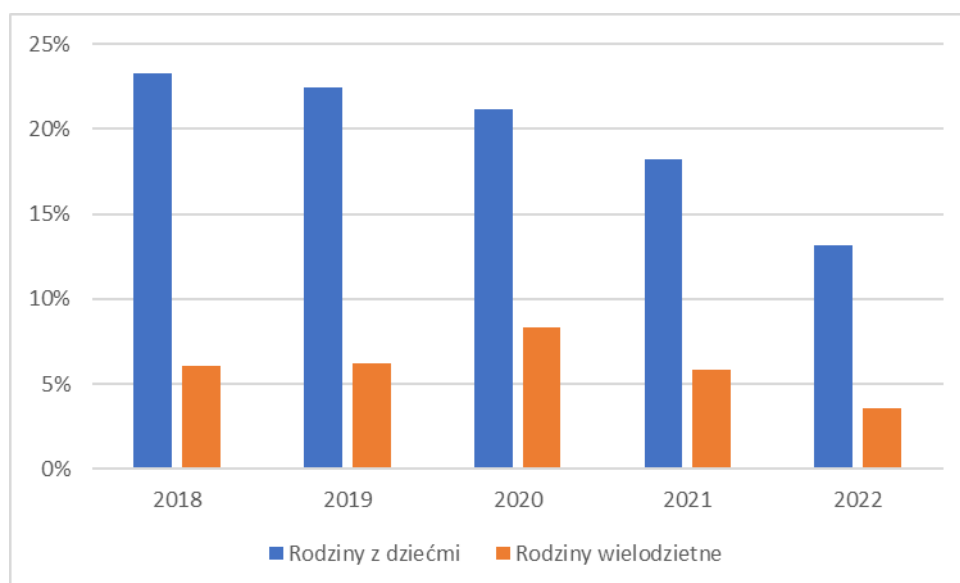
Ryc. 47. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Ryc. 48. Udział gospodarstw jednoosobowych w ogólnej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Rodziny z dziećmi nie są główną kategorią rodzin korzystających z pomocy społecznej. Liczba rodzin z dziećmi korzystających z pomocy systematycznie zmalała – ze 107 w 2018 roku do 37 w roku 2022, zmniejszył się też udział tych rodzin w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej – z 23,3% do 13,2%. Wielodzietność nie powoduje, że rodziny w zwiększonym zakresie korzystają z pomocy społecznej, a liczba rodzin z 3 lub więcej dzieci korzystających ze wsparcia systematycznie maleje. Ich udział w ogólnej liczbie rodzin objętych

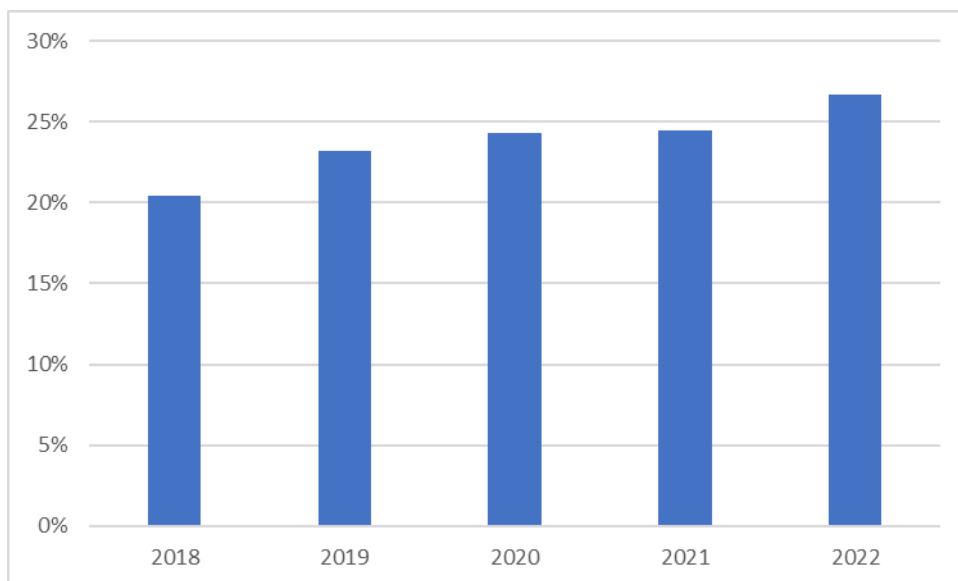
pomocą społeczną najwyższy był w 2020 roku – 8,3%, zaś najniższy w 2022 roku – 3,6% (ryc. 49.).

Ryc. 49. Udział rodzin z dziećmi i rodzin wielodzietnych w ogólnej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

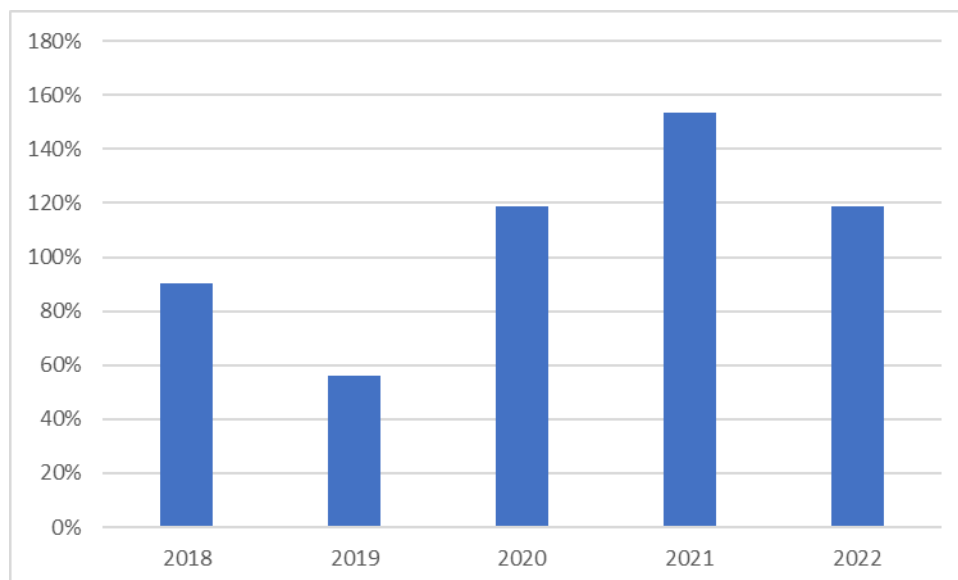
Znaczącą kategorię rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowią rodziny emerytów i rencistów. W 2022 roku pod opieką pomocy społecznej było 75 rodzin emerytów i rencistów, w tym 48 gospodarstw jednoosobowych. Zwrócić należy uwagę, że liczba rodzin emerytów i rencistów korzystających z pomocy społecznej wprawdzie spadała, ale nie tak znacząco jak w przypadku innych typów rodzin, co sprawiło, że udział rodzin emerytów i rencistów w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej wzrósł z 20,4% do 26,7% (ryc. 50.).

Ryc. 50. Udział rodzin emerytów i rencistów w ogólnej liczbie rodzin objętych pomocą społeczną

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

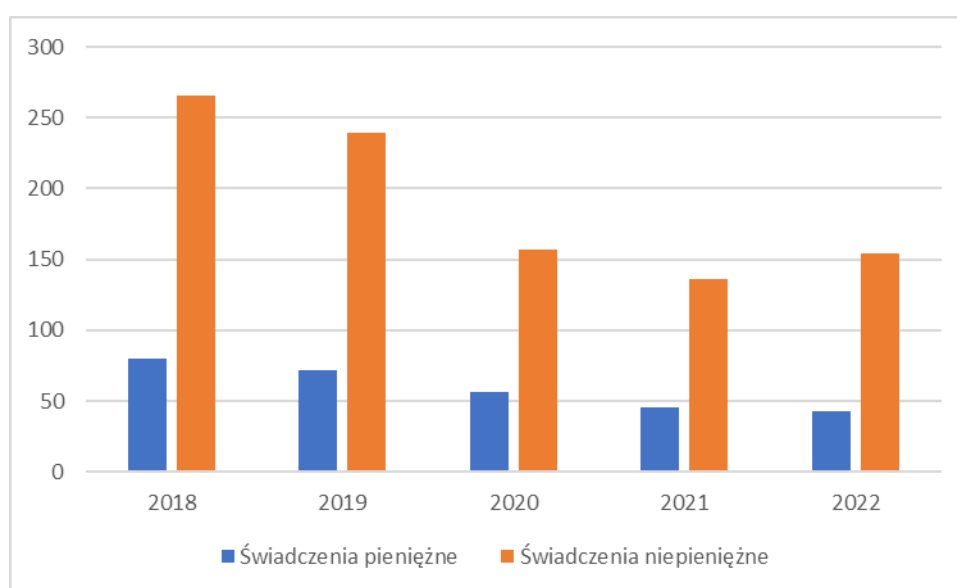
Wskaźnik pracy socjalnej, czyli stosunek liczby rodzin objętych pracą socjalną do rodzin osób, którym przyznano świadczenie ulegał w ostatnich latach sporym wahaniom, jednak od roku 2020 przekracza 100%, co wskazuje na szeroki zakres wykorzystywania pracy socjalnej.

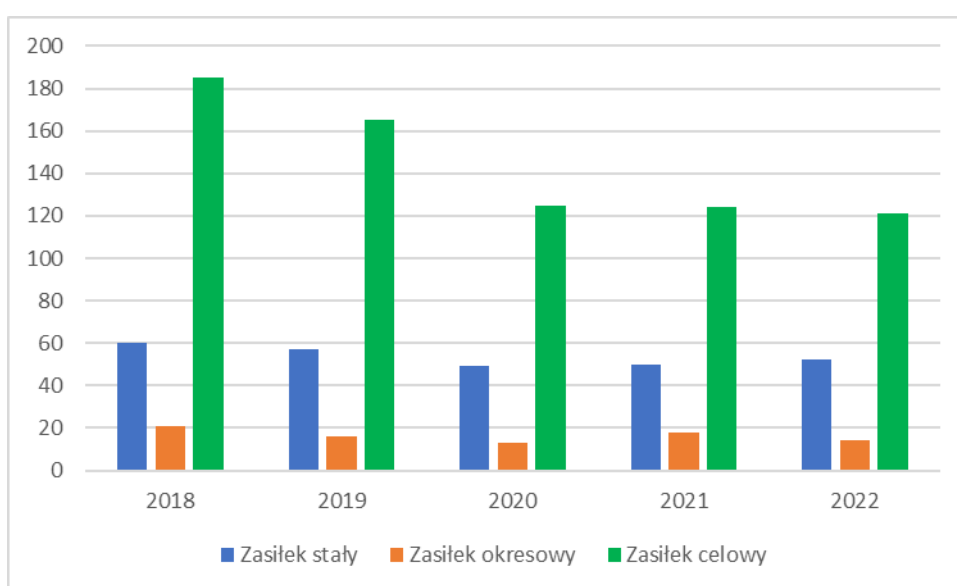
Ryc. 51. Wskaźnik pracy socjalnej

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Analiza korzystania ze świadczeń z pomocy społecznej wskazuje, że zdecydowanie przeważa korzystanie ze świadczeń niepieniężnych. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych spada, natomiast w przypadku świadczeń niepieniężnych liczba rodzin malała w latach 2018-2022, zaś w 2023 roku wzrosła (ryc. 52.). W przypadku pomocy pieniężnej najczęściej wykorzystywanym świadczeniem jest zasiłek celowy, przyznawany na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, ogrzewania, w tym opału, odzieży itp. (ryc. 53.).

Ryc. 52. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Ryc. 53. Liczba osób korzystających z zasiłków z pomocy społecznej
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Wśród świadczeń niepieniężnych istotne są usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, które pozwalają seniorom czy osobom niepełnosprawnym wymagającym opieki i wsparcia na funkcjonowanie w środowisku. Gmina ponosi również odpłatność za osoby umieszczone w domu pomocy społecznej – liczba osób wspieranych w ten sposób w latach 2019-2022 utrzymuje się na stałym poziomie 30 osób. Zwrócić należy uwagę, że te 30 osób to znacząca liczba jak na gminę takiej wielkości. W ramach wspierania rodziny często wykorzystywane jest poradnictwo specjalistyczne. Liczbę osób i rodzin korzystających z wybranych form pomocy zestawiono w tabeli 15.

Tabela 15. Wybrane świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej

Świadczenia	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób korzystających ze usług opiekuńczych	34	42	36	38	32
Liczba osób za których pobyt w domu pomocy społecznej odpłatność ponosi Gmina Oława	25	30	30	30	30
Schronienie	1	2	0	1	0
Sprawienie pogrzebu	2	0	0	1	0
Liczba rodzin korzystających z poradnictwa specjalistycznego	1	110	80	89	46
Liczba rodzin korzystających z interwencji kryzysowej	7	0	6	2	0
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	9	14	9	9	10

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Aktywność projektowo-konkursowa GOPS polega na realizacji projektów finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, udziału w konkursach ogłaszanych przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej oraz na realizacji programów ośłonowych. GOPS realizuje wieloletni rządowy program ośłony „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023, który pozwala na dofinansowanie dożywiania osób o niskich dochodach.

Ośrodek wdraża program „Opieka wytchnieniowa”, który skierowany jest do opiekunów osób niepełnosprawnych. Celem programu jest udzielenie wsparcia i wytchnienia opiekunowi w jego codziennych zmaganiach się z opieką nad osobą niepełnosprawną. Program pozwala osobie sprawującej opiekę, na skorzystanie z potrzebnej jej opieki zdrowotnej, załatwienie własnych spraw oraz zasłużonego odpoczynku.

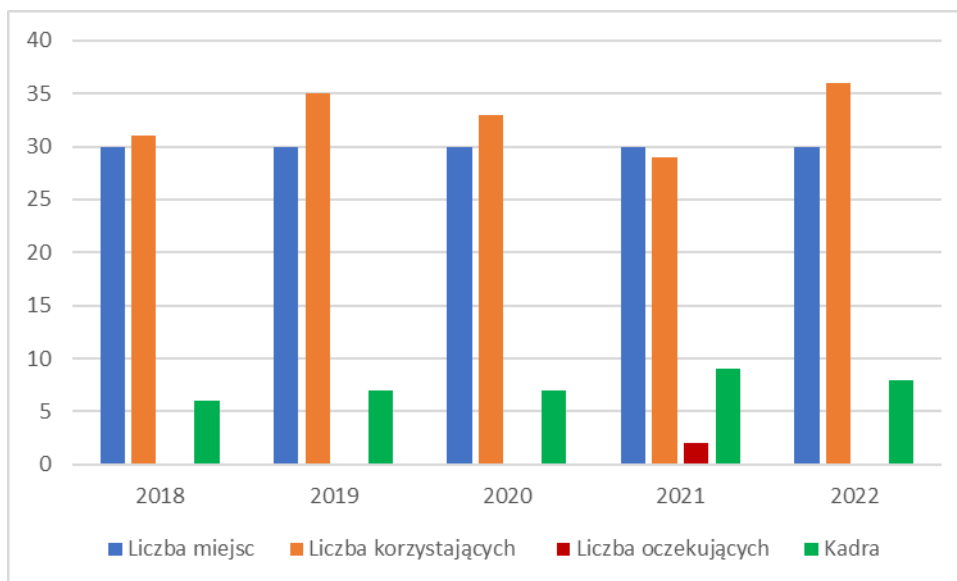
Od 2020 roku GOPS prowadzi program „Asystent osoby niepełnosprawnej”. Ma on na celu zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej, tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób niepełnosprawnych. Głównym celem programu jest wprowadzenie usług asystenta jako form ogólnodostępnego

wsparcia, a adresatami działań są dzieci do 16 roku życia z orzeczeniami o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, a także dorosłe osoby niepełnosprawne posiadające orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu znacznym lub umiarkowanym.

Również od 2020 roku wdrażany jest program „Opieka 75+”. Jego celem jest poprawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i więcej, które są osobami samotnymi lub są osobami samotnie gospodarującymi, a także tych, które pozostają w rodzinie.

W ramach realizacji działań pomocowych Gmina Oława współpracuje z Polskim czerwonym Krzyżem w Oławie, który realizuje usługi opiekuńcze na terenie Gminy. GOPS współpracuje też z fundacją „Pomaluj mi świat”, która aktywizuje osoby niepełnosprawne z terenu Gminy oraz z fundacją „Tęcza”, do której są kierowane i uczestniczą w zajęciach osoby niepełnosprawne.

Gmina Oława prowadzi ośrodek wsparcia dziennego – Środowiskowy Dom Samopomocy w Oleśnicy Małej, mieszczący się w Oleśnicy Małej 52. Środowiskowy Dom Samopomocy jest ośrodkiem wsparcia dziennego pobytu, przeznaczonym dla 30 osób przewlekłe chorych psychicznie i z niepełnosprawnością intelektualną – typu A i typu B z terenu Gminy Oława, Miasta Oława, Gminy i Miasta Jelcz-Laskowice oraz Gminy Wiązów. Podstawowym zadaniem Domu jest zapewnienie oparcia społecznego, które pozwoli na zaspokojenie potrzeb życiowych, usamodzielnienie się i integrację społeczną ze środowiskiem lokalnym. Zajęcia w placówce odbywają się w formie indywidualnej i grupowej, usługi obejmują trening umiejętności życia codziennego, trening umiejętności społecznych, trening aktywnego spędzania czasu wolnego, rehabilitacji ruchowej, arteterapii, ergoterapii, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych, indywidualne poradnictwo psychologiczne oraz grupowe zajęcia z psychologiem, a także pracę socjalną. Warto podkreślić, że placówka oferuje wsparcie również osobom z chorobą Alzheimera. Corocznie w Środowiskowym Domu Samopomocy przebywa około 30 osób, placówka na bieżąco dysponuje wolnymi miejscami; osoby oczekujące na miejsce odnotowane zostały tylko w roku 2021 (ryc. 54.).

Ryc. 54. Informacje o Środowiskowym Domu Samopomocy w Oławie
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Mieszkańcy Gminy Oława, podobnie jak mieszkańcy powiatu oławskiego, mogą korzystać z oferty Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Oławie, zlokalizowanego w Oławie, przy ul Kutrowskiego 31A. W strukturze PCPR działa Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności i Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Powiat oławski prowadzi także Dom Dziecka w Oławie oraz Dom Pomocy Społecznej w Oławie, który jest placówką dla osób przewlekle somatycznie chorych.

2.2. Wyniki badań fokusowych

W wywiadzie grupowym z pracownikami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej uczestnicy zwracali uwagę na następujące problemy związane z funkcjonowaniem pomocy społecznej na terenie Gminy Oława:

- Braki kadrowe w GOPS – badani widzą potrzebę zatrudnienia większej liczby pracowników.
- Brak miejsc w domach pomocy społecznej przy wzrastającej liczbie osób, którym nie można zapewnić odpowiedniej opieki w ich środowisku.
- Rosnące koszty dla Gminy generowane zarówno przez dopłaty do pensjonariuszy DPS-ów, jak i coraz droższe usługi opiekuńcze. („Ja mam informacje o 30 osobach, którym Gmina dopłaca do DPS”, „To jest ponad milion złotych rocznie”, „W tej chwili brakuje nam 350 tysięcy”, „[Usługi opiekuńcze] to jest podobny koszt, nawet większy, bo licząc po 8 godzin dziennie po 37 złotych, to wychodzi miesięcznie prawie 6 tysięcy”).
- Brak chętnych do pracy w usługach opiekuńczych („Są miejscowości [Marcinkowice i Stanowice], gdzie nie mamy w ogóle żadnej kadry do pracy w usługach opiekuńczych. Mamy tam zapotrzebowania. Nawet mam teraz i widziałam gdzieś na Facebooku, że właśnie z tych miejscowości potrzebują na 2 godziny po południu. Nie ma nikogo tam do pracy”). Warto może wspomnieć, że analogiczny problem występuje zdaniem badanych także w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym w Oławie: („Wolelibyśmy zdecydowanie do takiego zakładu kogoś skierować, bo to wtedy Narodowy Fundusz Zdrowia płaci, a nie my czy rodzina. Ale pani dyrektor powiedziała, że [...] nie ma kogo zatrudnić. Pielęgniarki w zakładzie opiekuńczo-leczniczym czy w hospicjum nie chcą”).
- Brak wystarczającego finansowania programów opieki wytchnieniowej i asystentury osobistej dla osób z niepełnosprawnościami. („Było ścinanie kosztów i tym samym zmniejszanie [zakresu świadczonych usług]”, „Mam co roku coraz więcej osób do tego programu [asystentury osobistej]. Coraz więcej osób o tym wie i zgłasza się do mnie [...]. W zeszłym roku planowałam, [...] niestety o 44% musiałam obciąć. Nie ścięłam na osobach, które się już do mnie zgłosiły [uczestniczyły już wcześniej w programie]. Musiałam ściąć na tym planowanym, natomiast te osoby, które się zgłosiły, utrzymałam w programie”).

- Brak stałego finansowania usług opieki wytchnieniowej i asystentury osobistej dla osób z niepełnosprawnościami. („[Asystentura osobista] nie rozpoczęła się od stycznia, tylko od kwietnia”, na opiekę wytchnieniową „dwa lata temu umowa podpisana została w czerwcu”).
- Brak na terenie Gminy i (zdaniem badanych) Powiatu organizacji pozarządowych sięgających po środki z programów krajowych na opiekę wytchnieniową i asystenturę osobistą i świadczących te usługi.

Warto zauważyć, że mimo wszelkich trudności, z jakimi mierzą się instytucje pomocowe, pracownicy Urzędu Gminy deklarowali wysoki poziom zaufania zarówno do instytucji gminnych (GOPS), jak i powiatowych (PCPR). W ich opinii, jeżeli tylko osoba zainteresowana dotrze do tych instytucji, otrzyma w nich profesjonalną pomoc: „My na Rocha bezpośrednio sąsiadujemy z pokojem, gdzie właśnie takie trudne sprawy są załatwiane i tam często właśnie te osoby przychodzą [do GOPS-u]. Więc my widzimy, że to są czasami samotne mamy z dziećmi czy osoby starsze, albo z nałogami, i panie zawsze empatycznie do nich podchodzą, zajmują się, rozmawiają”.

2.3. Efekty prac warsztatowych

W trakcie warsztatów diagnostycznych osoby uczestniczące nie wносиły uwag do stanu i skuteczności pomocy społecznej. Część osób nie korzystała z tej formy wsparcia, a pozostałe wypowiadały się pochlebnie o podejmowanych działaniach, bazując na swoich obserwacjach.

3. Analiza potencjału społeczności lokalnej, potencjału sektora ekonomii społecznej i zdolności do realizacji usług społecznych

3.1. Analiza desk research

3.1.1. Infrastruktura społeczna

Istotny element infrastruktury stanowi infrastruktura społeczna, służąca mieszkańcom. Na terenie Gminy Oława infrastrukturę tę stanowią instytucje opieki nad dziećmi do lat 3, przedszkola i szkoły podstawowe, przedstawione w rozdziale 1.1.7., a także inne instytucje gminne: Urząd Gminy z siedzibą w Oławie, Gminna Biblioteka Publiczna z siedzibą w Bystrzycy oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z siedzibą w Oławie i Środowiskowy Dom Samopomocy w Oleśnicy Małej, przedstawione w rozdziale 2.1.

Na terenie Gminy Oława nie funkcjonują centra, domy czy ośrodki kultury. Instytucją zapewniającą dostęp do czytelnictwa, kultury, realizującą działalność edukacyjną, kulturalno-oświatową i promocyjną jest Gminna Biblioteka Publiczna. Biblioteka ma główną siedzibę w Bystrzycy oraz filie w miejscowościach Marcinkowice, Osiek, Godzikowice, Gać, Owczary oraz Niemil. Biblioteka oferuje możliwość wypożyczania książek oraz korzystania z oferty na miejscu. Biblioteka realizuje również działalność promującą czytelnictwo poprzez lekcje biblioteczne, warsztaty edukacyjno-czytelnicze z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi, wystawy, spotkania autorskie. Wśród czytelników przeważa młodzież szkolna oraz seniorzy. Wskaźniki dotyczące placówek bibliotecznych zestawiono w tabeli 16.

Tabela 16. Wskaźniki dotyczące placówek bibliotecznych

Wskaźniki:	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba placówek bibliotecznych (w tym filii)	7	7	7	7	7
Liczba placówek bibliotecznych na 10 000 mieszkańców	4,6	4,6	4,5	4,5	4,5
Pracownicy bibliotek	9	9	8	9	9
Księgozbiór bibliotek	59 423	59 248	55 185	53 172	52 374
Księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	3 909,4	3 900,5	3 575,8	3 421,2	3 365,3
Czytelnicy bibliotek publicznych	1 931	1 888	1 363	1 641	1 623
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	127	124	88	106	104

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Istotną rolę na terenach wiejskich pełnią świetlice wiejskie. Są to pomieszczenia stworzone z myślą o mieszkańcach wsi, które mają im służyć do spędzania czasu wolnego,

rozwijania zainteresowań, organizacji zajęć kulturalnych, oświatowych, sportowych i rekreacyjnych, organizacji imprez okolicznościowych i integrowania społeczności lokalnych. W świetlicach odbywać się mogą zebrania wiejskie i inne spotkania oraz wydarzenia organizowane na wsiach, np. przez sołtysów, rady sołeckie czy mieszkańców. W Gminie Oława świetlice wiejskie znajdują się w większości miejscowości, ale nie oznacza to, że w każdej z nich świetlica jest komfortowym miejscem służącym mieszkańcom. Świetlice nie posiadają: Drzemlikowice, Jakubowice, Marcinkowice, Maszków i Miłonów. Dodatkowo w niektórych miejscowościach: Jaczkowicach, Starym Górniku i Ścinawie Polskiej świetlice zostały zamknięte ze względu na zły stan techniczny. W Starym Otoku i Ścinawie pomieszczenia pełnią funkcję kaplicy. Stan techniczny świetlic w innych miejscowościach jest bardzo różny – od świetlic wyremontowanych, wyposażonych w ogrzewanie i klimatyzację, krzesła, stoły, naczynia i sprzęt AGD, które mogą służyć mieszkańcom do spotkań, organizacji zajęć czy imprez, po świetlice nieogrzewane, wymagające remontu. Informacje o świetlicach zestawiono w tabeli 17. Tylko w trzech świetlicach wiejskich: w Niemilu, Zakrzowie i Stanowicach, odbywają się regularne zajęcia. W Niemilu i Zakrzowie są to zajęcia realizowane w ramach profilaktyki uzależnień, zaś w Stanowicach odbywają się zajęcia pilates, finansowane z funduszu sołeckiego. W żadnej świetlicy nie odbywają się regularne zajęcia komercyjne.

Kolejnymi istotnymi elementami infrastruktury, służącymi mieszkańcom w obszarze sportu, rekreacji i wypoczynku są sale gimnastyczne, hale sportowe, boiska, place zabaw i inne obiekty infrastruktury sportowej i rekreacyjnej. Są one niezwykle istotne ze względu na rozwój sportowy mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży. Stanowią bazę dla działalności różnorodnych klubów i organizacji sportowych. Obiekty sportowe należące do infrastruktury szkolnej zostały zestawione w rozdziale 1.1.7. Dodatkowo w wielu miejscowościach Gminy znajdują się boiska sportowe i place zabaw, a w niektórych również siłownie na świeżym powietrzu. W Bystrzycy znajduje się dodatkowo skatepark. Infrastruktura sportowa, podobnie jak świetlice wiejskie, jest w różnym stanie technicznym. Na terenie Gminy są boiska ogrodzone i oświetlone, dysponujące trybunami i zapleczem technicznym, jak też boiska bez jakiegokolwiek infrastruktury, w tym zaniedbane. Place zabaw w większości są w dobrym stanie i dysponują ogrodzeniem. Zestawienie informacji o infrastrukturze sportowej zawarto w tabeli 18.

Tabela 17. Informacje o świetlicach wiejskich w Gminie Oława

Miejscowość	Adres świetlicy	Szacunkowaliczba miejsc	Stan techniczny i wyposażenie świetlicy
Bolechów	Bolechów 31b	50	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia. Obecnie jest w remoncie.
Bystrzyca	Bystrzyca, ul Kościuszki 3	200	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany i klimatyzowany.
Chwalibóżyce	Chwalibóżyce 1D	200	Świetlica w trakcie wyposażania.
Drzemlikowice	Brak świetlicy		
Gać	Gać 8a	70	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany i klimatyzowany.
Gaj Oławski	Gaj Oławski 11B	150	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany i klimatyzowany.
Godzikowice	Godzikowice, ul. Sportowa 18	250	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany i klimatyzowany.
Godzinowice	Godzinowice 2a	40	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Brak ogrzewania.
Jaczkowice	Jaczkowice 55a		Świetlica zamknięta ze względu na zły stan techniczny.
Jakubowice	Brak świetlicy		
Janików	Jankowice 11a	70	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Brak ogrzewania. Obiekt wymaga remontu.
Jankowice	Janików, ul. Batorego 22a	70	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany i klimatyzowany.
Jankowice Małe	Kontener	30	Kontener wyposażony w stoły, krzesła, mała kuchnia z naczyniami, toalety, brak ogrzewania.
Lizawice	Lizawice 14C	70	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany i klimatyzowany.
Marcinkowice	Brak świetlicy		
Marszowice	Marszowice 18	50	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Brak ogrzewania, wody, toalet, kanalizacji sanitarnej. Obiekt wymaga generalnego remontu.
Maszków	Brak świetlicy		
Miłonów	Brak świetlicy		
Niemil	Niemil 84	70	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Brak ogrzewania i klimatyzacji.

Niwnik	Niwnik 28	60	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany i klimatyzowany.
Oleśnica Mała	Oleśnica Mała 41a	60	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany.
Osiek	Osiek 124a	70	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany.
Owczary	Owczary 20a	60	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany.
Psary	Psary 28a	70	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany.
Siecieborowice	Siecieborowice 21 a		1 pomieszczenie świetlicowe na piętrze, obiekt do remontu. Brak wody, kuchni, toalet, kanalizacji.
Siedlce	Siedlce 86b	70	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany i klimatyzowany.
Sobocisko	Sobocisko 70	70	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany.
Stanowice	Stanowice, ul. Słonecznikowa 5	70	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany i klimatyzowany.
Stary Górnik	Stary Górnik 10b		Świetlica zamknięta ze względu na zły stan techniczny.
Stary Otok	Stary Otok 21a		W obiekcie znajduje się kaplica.
Ścinawa	Ścinawa 13a	50	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt posiada częściowe ogrzewanie podłogowe. Aktualnie znajduje się tam kaplica.
Ścinawa Polska	Ścinawa Polska 40		Świetlica zamknięta ze względu na zły stan techniczny.
Zabardowice	Zabardowice 1b	70	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany i klimatyzowany.
Zakrzów	Zakrzów 11b	40	Świetlica posiada krzesła, stoły, naczynia, sprzęt AGD oraz meble kuchenne. Obiekt ogrzewany i klimatyzowany. Obiekt na ok 40 osób.

Źródło: Urząd Gminy Oława.

Tabela 18. Informacje o infrastrukturze sportowej w Gminie Oława

Miejscowość	Boisko inne niż szkolne	Plac zabaw dla dzieci	Siłownia na świeżym powietrzu, inne obiekty infrastruktury sportowej
Bolechów	Boisko, pow. działki 1,06 ha	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	
Bystrzyca	Boisko, pow. działki 3,0199 ha, trybuny, szatnie sportowe, obiekt oświetlony	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Skatepark
Chwalibóżyce	Boisko, pow. działki 1,45 ha, szatnie sportowe, obiekt oświetlony	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Siłownia na świeżym powietrzu, stan bardzo dobry, ogrodzona
Drzemlikowice	Boisko, pow. działki 0,5955 ha	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Siłownia na świeżym powietrzu, stan dobry, nieogrodzona, urządzenia przy placu zabaw
Gać	Boisko, pow. działki 1,50 ha, trybuny, szatnie sportowe, obiekt oświetlony Boisko, pow. działki 1,52 ha	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	
Gaj Oławski	Boisko, pow. działki 1,00 ha, szatnie, obiekt oświetlony	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	
Godzikowice	Boisko wielofunkcyjne, pow. działki 2,1942 ha, szatnie	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Siłownia na świeżym powietrzu, urządzenia na terenie boiska
Godzinowice	Boisko, pow. działki 0,96 ha	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	
Jaczkowice	Boisko wielofunkcyjne, pow. działki 1,318 ha, szatnie, obiekt oświetlony	Plac zabaw, stan zadawalający, ogrodzony, monitorowany	Dwa urządzenia siłowe na placu zabaw
Jakubowice			
Janików	Boisko, pow. działki 0,93 ha, 1 lampa oświetleniowa	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Siłownia na świeżym powietrzu, urządzenia na terenie boiska
Jankowice		Plac zabaw, nieogrodzony	
Jankowice Małe	Boisko, pow. działki 1,81 ha	Plac zabaw, nieogrodzony	Siłownia na świeżym powietrzu, urządzenia na terenie boiska
Lizawice	Boisko, pow. działki 0,7032 ha	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	
Marcinkowice	Boisko wielofunkcyjne, pow. działki 1,78 ha, szatnie, trybuny, obiekt ogrodzony i oświetlony	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Siłownia na świeżym powietrzu, obiekt ogrodzony, urządzenia na terenie boiska
Marszowice	Boisko, pow. działki 1,61 ha, szatnie, trybuny, obiekt ogrodzony i oświetlony	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Siłownia na świeżym powietrzu, obok placu zabaw
Maszków	Plac rekreacyjny		
Miłonów	Plac rekreacyjny	Plac zabaw, obiekt ogrodzony	Siłownia na świeżym powietrzu, urządzenia

			ogrodzone, na terenie placu rekreacyjnego
Niemil	Boisko, pow. działki 1,5065 ha, trybuny, prowizoryczne szatnie	Plac zabaw, stan dobry, brak ogrodzenia	
Niwnik	Boisko, pow. działki 1,00 ha	Plac zabaw, stan zły, obiekt ogrodzony	Siłownia na świeżym powietrzu, na terenie boiska sportowego
Oleśnica Mała	Plac rekreacyjny, pow. działki 0,4982 ha	Plac zabaw, stan zadawalający, ogrodzony, dwa place sportowo-rekreacyjne	Siłownia na świeżym powietrzu, na terenie placu rekreacyjnego
Osiek	Boisko, pow. działki 1,00 ha, szatnia	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Nie
Owczary	Boisko, pow. działki 1,31 ha	Dwa place zabaw, stan dobry, obiekty ogrodzone	Siłownia na świeżym powietrzu, na terenie boiska sportowego
Psary	Boisko, pow. działki 0,95 ha, obiekt zaniedbany, zarośnięty	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Nie
Siecieborowice	Boisko, pow. działki 0,7902 ha	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Nie
Siedlce	Boisko, pow. działki 1,1296, obiekt oświetlony, szatnie sportowe	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Nie
Sobocisko	Boisko wielofunkcyjne, pow. działki 2,61 ha, obiekt ogrodzony i oświetlony	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Nie
Stanowice	Boisko, pow. działki 0,9721 ha, kilka miejsc siedzących	Dwa place zabaw, stan dobry, jeden plac częściowo ogrodzony, drugi ogrodzony z lampą oświetleniową z monitoringiem	Siłownia na świeżym powietrzu, urządzenia na terenie placu zabaw
Stary Górnik	Boisko, pow. działki 1,21 ha, obiekt zaniedbany i zarośnięty	Plac zabaw, ogrodzony	Nie
Stary Otok	Plac rekreacyjny	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Nie
Ścinawa	Boisko, pow. działki 1,4647 ha boisko wielofunkcyjne w trakcie budowy	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Siłownia na świeżym powietrzu, urządzenia na boisku
Ścinawa Polska	Boisko, obiekt ogrodzony, prowizoryczne szatnie, boisko wielofunkcyjne w trakcie budowy	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Siłownia na świeżym powietrzu, obiekt ogrodzony urządzenia na terenie placu zabaw i boiska
Zabardowice	Boisko, pow. działki 1,0640 ha, prowizoryczne szatnie, obiekt oświetlony	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Nie
Zakrzów	Boisko	Plac zabaw, stan dobry, ogrodzony	Nie

Źródło: Urząd Gminy Oława.

Mieszkańcy Gminy korzystają również z infrastruktury społecznej w mieście Oława. Ofertę kulturalną zapewnia tam Centrum Sztuki w Oławie, które realizuje działalność w dwóch budynkach: budynku Ośrodka Współpracy Europejskiej ODRA oraz budynku Ośrodka Kultury. W OWE ODRA prowadzona jest profesjonalna działalność muzyczna, teatralna oraz filmowa. W budynku Centrum Kultury jest bazą działalności w zakresie edukacji artystycznej. W obiekcie realizowana jest działalność w formie kursów i sekcji czy zespołów muzycznych. W ramach Centrum Sztuki funkcjonuje kino. Drugie kino – GO KINO – działa w centrum handlowym Quick Park w Oławie. W Oławie działa Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna, która ma siedzibę główną oraz filię. Miejsce dla aktywności sportowej zapewniają Oławskie Centrum Kultury Fizycznej oraz Baseny Miejskie Termy Jakuba.

3.1.2. Potencjał społeczności lokalnej. Organizacje pozarządowe

Istotnym elementem życia społecznego jest aktywność obywatelska, realizowana w ramach grup nieformalnych oraz w ramach organizacji pozarządowych, m.in. fundacji, stowarzyszeń, ochotniczych straży pożarnych, klubów sportowych, a także innych podmiotów np. kościołów i związków wyznaniowych.

Trudno dokładnie określić liczbę podmiotów pozarządowych ze względu na fakt, że różne rejestry różnie podają ich liczbę. Dodatkowo nie wszystkie formalnie działające podmioty są faktycznie aktywne. Dodatkowo zwrócić należy uwagę na fakt, że na terenie Gminy działać mogą również podmioty mające siedzibę poza jej terenem, również mieszkańcy mogą angażować się w działania podmiotów non-profit poza terenem Gminy.

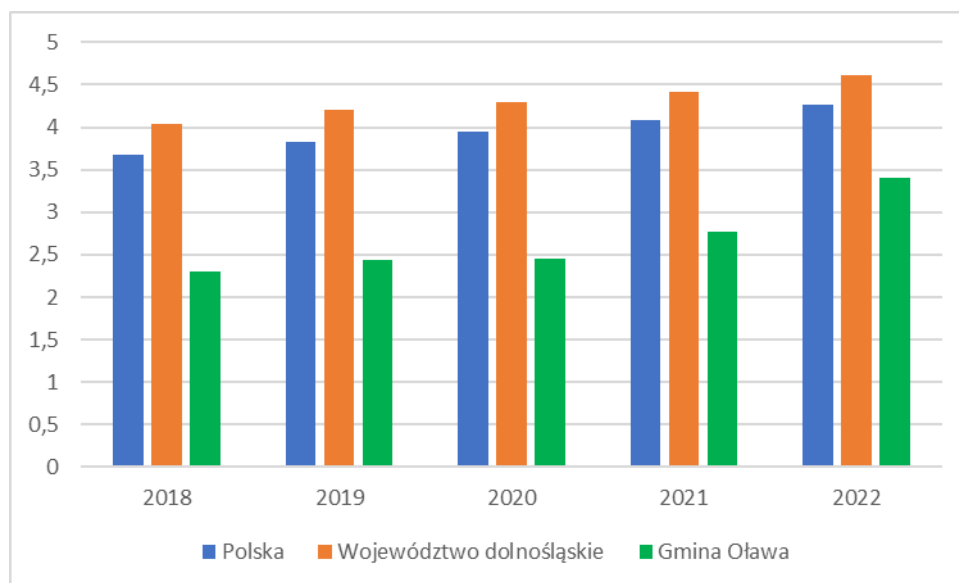
Według rejestru REGON na terenie Gminy Oława w 2022 roku funkcjonowało 46 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 7 fundacji. Liczba podmiotów pozarządowych w ostatnich latach wzrosła, co świadczy o rozwoju aktywności obywatelskiej na terenie Gminy Oława (tabela 19.).

Tabela 19. Wskaźniki dotyczące sektora pozarządowego wg rejestru REGON

Wskaźniki:	2018	2019	2020	2021	2022
Fundacje	3	4	4	4	7
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	32	33	34	39	46
Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	0,00	0,13	0,06	0,26	0,71
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,30	2,44	2,46	2,77	3,41

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców jest w Gminie Oława niższa niż średnia krajowa i wojewódzka – taka sytuacja utrzymuje się w całym okresie 2018-2022 (ryc. 55.). Podkreślić jednak należy, że bliskość Oławy i Wrocławia sprawia, że wielu mieszkańców prawdopodobnie angażuje się w działania organizacji pozarządowych poza terenem Gminy, jak też korzysta z ofert organizacji poza terenem Gminy.

Ryc. 55. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

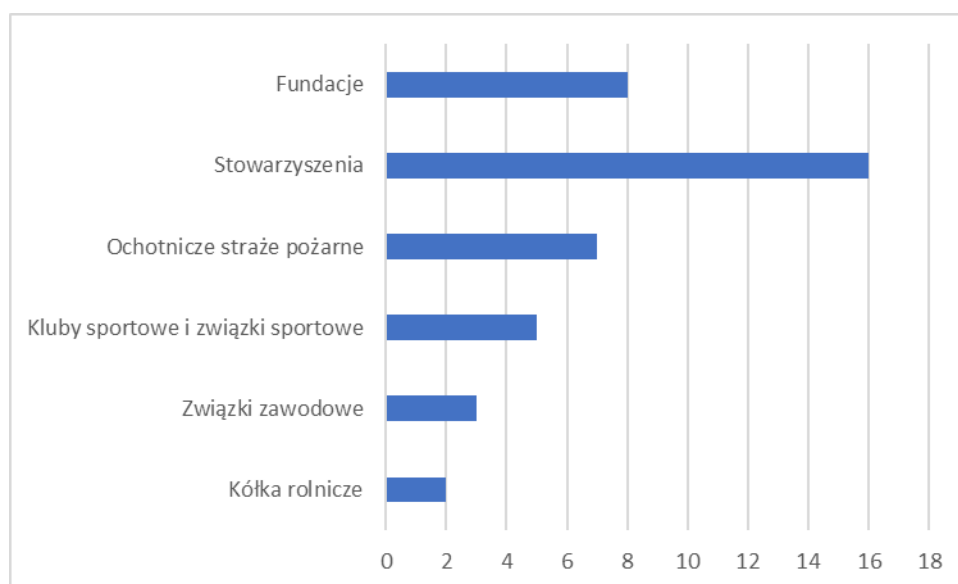
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/>.

Z kolei Krajowy Rejestr Sądowy w rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji i zakładów opieki zdrowotnej na dzień 15 sierpnia 2023 roku wskazuje na 43 podmioty, w tym dwa podmioty w likwidacji¹³. Dominują stowarzyszenia,

¹³ Krajowy Rejestr Sądowy, <https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/index.html>.

na terenie Gminy działa również spora liczba fundacji i ochotniczych straży pożarnych (ryc. 56.). Trzy organizacje mają status organizacji pożytku publicznego. Są to:

- Stowarzyszenie „Uśmiech za Uśmiech” – jest organizacją pozarządową, która została powołana przy Szkole Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Marcinkowicach. Stowarzyszenie powstało z inicjatywy rodziców, którzy mają na celu rozwijanie i wspieranie działań edukacyjnych i kulturalnych na rzecz dzieci;
- Fundacja „Stajnia Lizawice” – jest organizacją działającą na rzecz wspierania i upowszechniania kultury fizycznej w zakresie jazdy konnej, turystyki, krajoznawstwa, dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
- Ludowy Klub Sportowy „Błękitni” Siedlce – jest organizacją działającą na rzecz wspierania i upowszechniania kultury fizycznej w zakresie piłki nożnej.

Ryc. 56. Podmioty wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego do rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji i zakładów opieki zdrowotnej na terenie Gminy Oława

Źródło: Krajowy Rejestr Sądowy, <https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/index.html>.

Poza podmiotami wpisanymi do Krajowego Rejestru Sądowego zidentyfikować można jeszcze 19 klubów sportowych wpisanych do rejestru Starosty Powiatu Oławskiego, a także 3 stowarzyszenia zwykłe. Wszystkie zidentyfikowane organizacje pozarządowe zestawiono w tabeli 20.

Tabela 20. Organizacje pozarządowe mające siedzibę na terenie Gminy Oława

Forma prawna	Nazwa podmiotu
Fundacje	– Fundacja Restrukturyzacji i Rozwoju Rolnictwa „MAGROT” – Fundacja Wspierania Kultury CULTURA MUNDI Drzemlikowice – Fundacja PRO POMOC Godzikowice – Stajnia Lizawice – Fundacja Bezpieczna Przystań PLUS Marcinkowice – Fundacja Nasza Mozaika Stanowice – Fundacja Refugium Marcinkowice – Fundacja Ranczo GAĆ
Stowarzyszenia wpisane do KRS	– Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju wsi Niemil – Oławskie Stowarzyszenie Taksówkarzy Zawodowych City, Bystrzyca – Stowarzyszenie wsparcia „POKOLENIA”, Bystrzyca – Stowarzyszenie „Moja Bystrzyca”, Bystrzyca – Stowarzyszenie „Uśmiech za Uśmiech”, Marcinkowice – Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Porozumienie Wschód- Zachód, Gać – Towarzystwo Miłośników Ziemi Podhajeckiej, Bystrzyca – Stanowicko-Marcinkowickie Stowarzyszenie Mieszkańców w Stanowicach – Stowarzyszenie „Janików nad Smortawą”, Janików – Stowarzyszenie „Moto-Jelcz Oława”, Siedlce – Stowarzyszenie Wspierania Edukacji w Drzemlikowicach – Stowarzyszenie na rzecz wspierania sportu krótkofalarskiego SP QRO, Bystrzyca – Stowarzyszenie Nasze Jankowice, Jankowice – Stowarzyszenie „Gać Aktywna Wieś”, Gać – Stowarzyszenie ROTA-MED, Godzikowice – Organizacja E-Sportowa „Kazuars Squad” w skrócie „Kazuars”, Stanowice
Ochotnicze straże pożarne działające w formie stowarzyszeń wpisanych do KRS	– Ochotnicza Straż Pożarna w Sobocisku – Ochotnicza Straż Pożarna w Niemilu – Ochotnicza Straż Pożarna w Owczarach – Ochotnicza Straż Pożarna w Bolechowie – Ochotnicza Straż Pożarna w Siecieborowicach – Ochotnicza Straż Pożarna w Osieku – Ochotnicza Straż Pożarna w Bystrzycy
Kluby i związki sportowe wpisane do KRS	– Ludowy Klub Sportowy „Sokół”, Marcinkowice – Szkolny Związek Sportowy Gminy Oława, Bystrzyca – Ludowy Klub Sportowy "Foto-Higiena Błyskawica", Gać – Klub Sportowy „Judo Lisy”, Marcinkowice – Ludowy Klub Sportowy „Błękitni” Siedlce
Kluby sportowe wpisane do rejestru Starosty Powiatu Oławskiego	– Ludowy Klub Sportowy Owczary – Klub Sportowy „Czarni”, Sobocisko – Ludowy Klub Sportowy „Amator”, Oleśnica Mała – Ludowy Klub Sportowy „Odra”, Ścinawa Polska – Ludowy Klub Sportowy „Tęcza”, Siecieborowice – Ludowy Klub Sportowy „Orzeł”, Lizawice – Ludowy Klub Sportowy „Syrena”, Jaczkowice

	– Ludowy Klub Sportowy „Burza-Dombud”, Chwalibożyce – Ludowy Klub Sportowy „Burza Bystrzyca” – Ludowy Klub Sportowy „Lotos”, Gaj Oławski – Ludowy Klub Sportowy „Pol-Mont-Polonia”, Godzikowice – Ludowy Klub Sportowy ORZEŁ, Marszowice – Ludowy Klub Sportowy ZORZA, Niemil – Ludowy Klub Sportowy „Akademia Piłki Nożnej”, Gaj Oławski – Ludowy klub Sportowy Ścinawa Polska – Ludowy Klub Sportowy Jaczkowice Niwnik – LZS Amator Oleśnica Mała – Zorza Zabardowice – Piłkarskie Stowarzyszenie Sportowe LZS „Korona Osiek”
Związki zawodowe	– Związek Zawodowy Pracowników Przedsiębiorstwa Robót Drogowo-Mostowych w Oławie, Godzikowice – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Pracowników Nadleśnictwa Oława, Bystrzyca Oławska – Samorządny Niezależny Związek Zawodowy Pracowników „LSW-Oława”, Stanowice
Kółka rolnicze	– Kółko Rolnicze w Siecieborowicach – Kółko Rolnicze w Ścinawie
Stowarzyszenia zwykłe wpisane do rejestru Starosty Powiatu Oławskiego	– Dolnośląskie Centrum Inicjatyw Europejskich, Marcinkowice – Rozwój Wsi Marcinkowice, Marcinkowice – Stowarzyszenie Strzelecko Kolekcjonerskie WALKIRIA, Siedlce

Źródło: Krajowy Rejestr Sądowy, <https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/index.html>;
Ewidencja organizacji pozarządowych, <https://bip.starostwo.olawa.pl/m,1192,ewidencja-organizacji-pozarzadowych.html>.

Gmina Oława współpracuje z organizacjami pozarządowymi w celu zaspokajania potrzeb i podnoszenie poziomu życia mieszkańców Gminy. Corocznie przyjmowany jest program współpracy Gminy Oława z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Szczegółowe cele współpracy obejmują nie tylko realizację – we współpracy – zadań Gminy, ale też budowanie partnerstwa z organizacjami pozarządowymi, wspieranie rozwoju trzeciego sektora, lokalnych działań czy zwiększanie aktywności społecznej mieszkańców. Kluczową formą współpracy jest zlecenie realizacji zadań publicznych, ale Gmina realizuje również współpracę w innych formach, w tym w formie nieodpłatnego udostępniania pomieszczeń i sprzętu. W programach na ostatnie trzy lata – 2021-2023 – wśród priorytetowych zadań publicznych umieszczono zadania dotyczące:

- działalności na rzecz osób niepełnosprawnych: aktywizacji społecznej, zawodowej i sportowej osób niepełnosprawnych, zwiększenia dostępności osób

niepełnosprawnych do wszystkich sfer życia społecznego i wsparcie osób niepełnosprawnych poprzez rehabilitację;

- organizowania wypoczynku dzieci i młodzieży: organizowania obozów oraz innych form wypoczynku dzieci i młodzieży z terenu Gminy, wspierania inicjatyw w zakresie organizacji różnorodnych form zajęć dla dzieci i młodzieży;
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu wśród dzieci i młodzieży oraz wśród mieszkańców poprzez wspieranie organizacji imprez sportowych oraz rekreacyjnych, rozgrywek sportowych, w tym szkolnego współzawodnictwa sportowego, udziału zawodników w imprezach i zawodach o zasięgu regionalnym, a także wspieranie organizacji zajęć sportowo-rekreacyjnych, szkoleń dzieci i młodzieży w różnych dyscyplinach sportowych;
- wspierania kultury poprzez wspieranie przedsięwzięć dotyczących kultury oraz rozwijanie wśród mieszkańców Gminy potrzeby uczestnictwa w różnorodnych formach¹⁴.

W roku 2020 i 2021 współpraca finansowa Gminy z organizacjami pozarządowymi dotyczyła sfery upowszechniania kultury fizycznej i sportu wśród mieszkańców oraz wśród dzieci i młodzieży. Zadanie dotyczące upowszechniania kultury fizycznej i sportu, z uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami, realizowało stowarzyszenie Powiatowo-Gminna Rada Sportu, z siedzibą w Jelczu-Laskowicach. Na działania w 2020 roku uzyskała 699 100,00 zł, zaś w 2021 roku 700 000,00 zł. Zadanie w zakresie upowszechniania kultury fizycznej i sportu wśród dzieci i młodzieży szkolnej, polegające na prowadzeniu szkoleń w ramach sekcji SKS i UKS, uczestnictwie w zawodach sportowych i organizacji letnich i zimowych obozów sportowo-turystycznych realizował Szkolny Związek Sportowy Gminy Oława z siedzibą w Bystrzycy. Uzyskał na ten cel dofinansowanie w wysokości 100 000,00 zł w 2020 roku i 90 000,00 zł w 2021 roku. W 2021 roku dofinansowanie otrzymało również stowarzyszenie Akademia Piłkarska Football Stars, jednak ze względu na sytuację epidemiologiczną zrezygnowało z realizacji zadania. W ramach wsparcia pozafinansowego

¹⁴ Uchwała Rady Gminy Oława Nr XXXVII/212/2020 w sprawie „Programu współpracy Gminy Oława z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2021”; Uchwała nr XLIX/289/2021 Rady Gminy Oława w sprawie „Programu współpracy Gminy Oława z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2022”, Uchwała nr LXVIII/406/2022 Rady Gminy Oława w sprawie przyjęcia „Programu współpracy Gminy Oława z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2023”.

Wójt Gminy Oława obejmował patronatem imprezy organizowane przez organizacje pozarządowe i udzielano organizacjom pomocy w rozliczaniu dotacji celowych.

Analiza współpracy Gminy Oława z organizacjami pozarządowymi wskazuje na niewielki zakres współpracy, realizowany wyłącznie w sferze upowszechniania kultury fizycznej i sportu, z uwzględnieniem aktywizacji osób niepełnosprawnych i organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży. Wsparcie w roku 2020 i 2021 uzyskały zaledwie dwie organizacje, a podmiotów działających w sferze sportu jest na terenie Gminy wiele. Stąd system przyznawania dotacji może budzić wątpliwości. Zwrócić należy uwagę, że w 2023 roku wdrożono działania na rzecz poszerzenia współpracy z organizacjami pozarządowymi – w konkursie rozstrzygniętym w lutym 2023 roku dotacje uzyskało 12 organizacji pozarządowych. Wskazane jest dalsze rozwijanie współpracy, zarówno o charakterze finansowym, jak i niefinansowym.

3.1.3. Potencjał sektora ekonomii społecznej i zdolność do realizacji usług społecznych

Zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej¹⁵ ekonomia społeczna to „działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych, realizowaną w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego i innej działalności o charakterze odpłatnym”. Do podmiotów ekonomii społecznej należą:

- spółdzielnie socjalne;
- warsztaty terapii zajęciowej i zakłady aktywności zawodowej;
- centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej;
- spółdzielnie pracy, w tym spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych, oraz spółdzielnie produkcji rolnej;
- organizacje pozarządowe, definiowane zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹⁶, z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji

¹⁵ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej, Dz.U. z 2023 r., poz. 1287, 1429, tekst jednolity.

¹⁶ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. z 2023 r. poz. 571, tekst jednolity.

pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych;

- osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
- stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie¹⁷, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Na terenie Gminy Oława funkcjonują liczne organizacje pozarządowe (dane liczbowe zaprezentowano w rozdziale 3.1.2.), które realizują również działania mieszczące się w zakresie ekonomii społecznej – głównie świadczenie usług społecznych. Organizacje pozarządowe realizują działania samodzielnie, jak i we współpracy z Gminą Oława. Wśród organizacji pozarządowych są podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Należą do nich:

- Fundacja Wspierania Kultury CULTURA MUNDI Drzemlikowice;
- Stowarzyszenie „Moto-Jelcz Oława”, Siedlce;
- Stowarzyszenie na rzecz wspierania sportu krótkofalarskiego SP QRO, Bystrzyca;
- Ludowy Klub Sportowy "Foto-Higiena Błyskawica", Gać;
- Stowarzyszenie ROTA-MED, Godzikowice.

Krajowy Rejestr Sądowy¹⁸ według stanu na dzień 15 września 2023 roku nie wykazuje żadnej spółdzielni socjalnej, która miałaby siedzibę na terenie Gminy Oława, a także całego powiatu oławskiego.

Rejestry Wojewody Dolnośląskiego¹⁹ na dzień 15 listopada 2022 roku wskazują, że na terenie powiatu oławskiego nie działają kluby i centra integracji społecznej. Na terenie

¹⁷ Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, Dz.U. z 2022 r. poz. 1599, 2185, tekst jednolity.

¹⁸ Krajowy Rejestr Sądowy, <https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/index.html>.

¹⁹ Rejestr klubów/centrów integracji społecznej, <https://bip.duw.pl/bip/rejestry-ewidencje-arc/wydzial-zdrowia-i-polit/rejestry/2048,Rejestr-klubowcentrow-integracji-spoecznej.html>.

Gminy Oława nie ma zakładów pracy chronionej, zakładów aktywności zawodowej czy warsztatów terapii zajęciowej. W mieście Oława funkcjonuje zakład pracy chronionej – METALERG Sp. z o.o.²⁰. W Oławie działa też Warsztat Terapii Zajęciowej i Zakład Aktywności Zawodowej, które prowadzone są przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „Tęcza”²¹.

Znacząca liczba podmiotów ekonomii społecznej funkcjonuje w mieście Wrocław – są to zarówno spółdzielnie socjalne, jak i kluby oraz centrum integracji społecznej, zakład aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej czy zakłady pracy chronionej.

Potencjału rozwoju sektora ekonomii społecznej można upatrywać w ekonomizacji działań organizacji pozarządowych oraz tworzeniu nowych podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej, w tym przedsiębiorstw społecznych. Podmioty ekonomii społecznej, w tym organizacje pozarządowe, mogą być włączone w realizację usług społecznych, z zakresu wskazanego ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych²². Analiza dotychczasowych obszarów współpracy i działań realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz Gminę Oława wskazuje, że podmioty ekonomii społecznej mogą przede wszystkim być włączone w działania w zakresie:

- wspierania osób niepełnosprawnych;
- kultury;
- kultury fizycznej i turystyki.

Po analizie możliwości rozwoju podmiotów ekonomii społecznej wspieranej przez Gminę Oława uznano, że zasadne jest rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi zgodnie z corocznie przyjmowanymi programami współpracy.

²⁰ Przyznanie statusu Zakładu Pracy Chronionej, <https://bip.duw.pl/bip/rejestry-ewidencje-arc/wydzial-zdrowia-i-polit/rejestry/2037,Przyznanie-statusu-Zakladu-Pracy-Chronionej.html>.

²¹ Przyznanie statusu zakładu aktywności zawodowej, <https://bip.duw.pl/bip/rejestry-ewidencje-arc/wydzial-zdrowia-i-polit/rejestry/2036,Przyznanie-statusu-zakladu-aktywnosci-zawodowej.html>; Warsztaty Terapii Zajęciowej, https://www.pcpr-olawa.pl/strona-3350-warsztaty_terapii_zajeciowej.html.

²² Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, Dz.U. z 2019 r., poz. 1818.

3.2. Wyniki badań focusowych

W toku wywiadów grupowych badani nie sformułowali opinii, które znacząco zmieniłyby powyżej nakreślony obraz. Przeważały uwagi, że potencjał trzeciego sektora do profesjonalnego świadczenia usług społecznych jest niewielki lub wręcz żaden. Wyżej oceniano zdolność społeczności lokalnej do samoorganizacji, wskazując jednak, że konieczne są bodźce zewnętrzne: zachęta władz Gminy, dostęp do finansowania inicjatyw ze środków gminnych lub programów regionalnych i krajowych.

Obecnie największy potencjał do zagospodarowania energii społecznej wydają się mieć według badanych Koła Gospodyń Wiejskich. Ich liczba w ostatnich latach wzrasta. Działają w nich przeważnie osoby młode i w średnim wieku, pełne zapału, nie tylko kobiety.

Mniejszą inicjatywą wykazują się środowiska senioralne.

3.3. Efekty prac warsztatowych

3.3.1. Infrastruktura społeczna i oferta dla mieszkańców

W trakcie warsztatów diagnostycznych osoby uczestniczące zapraszane były do podzielenia się swoimi opiniami, spostrzeżeniami i wnioskami dotyczącymi sytuacji społecznej na terenie Gminy. Formuła warsztatowa umożliwiła zarówno wypowiadanie się indywidualne, jak i wspólną dyskusję i wnioskowanie w mniejszych grupach. Podkreślić należy wysokie zaangażowanie osób uczestniczących, które chętnie zabierały głos i dzieliły się swoimi doświadczeniami. Jednocześnie w trakcie warsztatów zauważyć można było wśród osób uczestniczących dużo większą znajomość sytuacji społecznej w miejscowościach, w których żyją, prowadzą swoje działania niż w ujęciu całej Gminy. Może to stanowić zachętę do tworzenia przestrzeni, zdarzeń w trakcie, których omawiane są problemy społeczne bądź wypracowywane są rozwiązania w szerszym, gminnym ujęciu. W odniesieniu do infrastruktury społecznej podkreślano, że na terenie Gminy oferta spędzania czasu dla całej rodziny jest uboga, niewystarczająca.

Istniejąca infrastruktura jest w opinii osób uczestniczących niedostatecznie wykorzystywana do rozwijania działań na rzecz integracji międzypokoleniowej, wspólnego spędzania czasu w przestrzeni publicznej. Wielokrotnie wskazywano na niewystarczającą ilość zajęć pozalekcyjnych w szkołach (tj. sport, języki, zajęcia muzyczne, plastyczne). Istotną trudnością jest brak opieki świetlicowej dla uczniów i uczennic począwszy od 4 klasy i konieczność odbierania dzieci zaraz po lekcjach. Często stanowi to duże wyzwanie dla aktywnych zawodowo rodziców i osób sprawujących opiekę. W odniesieniu do wydarzeń organizowanych z wykorzystaniem infrastruktury społecznej, zwracano uwagę na monotonny, powtarzający się program i atrakcje dla mieszkańców - „wieczne dmuchańce”. Z jednej strony wskazuje to na niski stopień zainteresowania i zadowolenia z tych wydarzeń, z drugiej daje okazję do szerszego włączania mieszkańców, konsultowania pomysłów na realizację podobnych wydarzeń w przyszłości. Osoby uczestniczące w warsztatach wskazywały, na brak oferty kulturalno-edukacyjnej, zwłaszcza w miejscowościach, w których nie funkcjonują filie biblioteki, świetlice wiejskie. Ich zdaniem istnieje zapotrzebowanie na różnorodną ofertę edukacyjną, profilaktyki zdrowia i kulturalną. W obszarze infrastruktury podkreślano jeszcze brak miejsc dedykowanych młodzieży np. klubów młodzieżowych.

W związku z obserwowanymi przez osoby uczestniczące zmianami w sposobie spędzania wolnego czasu przez mieszkańców – wskazywano na potrzebę modyfikacji istniejącej infrastruktury sportowej. Oprócz boisk piłkarskich (w niektórych miejscach wręcz zamiast) potrzebne są boiska wielofunkcyjne, miejsca do gry np. w koszykówkę (z jednym koszem, niekoniecznie pełnowymiarowe), siatkówkę, skateparki itd. Wskazano także na potrzebę zaangażowania animatorów, trenerów, pracowników młodzieżowych, którzy byłoby stale dostępni w salach wiejskich, na boiskach realizując różnorodne programy edukacyjne. Podkreślano także potrzebę rozbudowy ścieżek rowerowych na terenie gminy - Oława - Jankowice(?) - Osiek - Niemil - Oleśnica Mała – Owczary.

3.3.2. Potencjał społeczności lokalnej. Organizacje pozarządowe

Osoby uczestniczące w warsztatach diagnostycznych określały potencjał i aktywność społeczną jako zadowalającą. Podkreślano zmniejszające się zaangażowanie i aktywność mieszkańców w wyniku pandemii. W poszczególnych miejscowościach w działaniach na rzecz społeczności lokalnej raczej uczestniczą te same osoby, istnieje trudność w zaangażowaniu nowych osób, brakuje wymiany pokoleniowej w funkcjonujących organizacjach. W opinii osób uczestniczących zmienia się zapotrzebowanie społeczne na formy organizowania się i działania w LZS-ach czy OSP, które tracą na atrakcyjności wśród młodzieży i dorosłych. Wskaźnikiem słabnącego zaangażowania społecznego jest niska i spadająca frekwencja podczas zebrań wiejskich. W wypowiedziach podczas warsztatów pojawiło się spostrzeżenie: „zmienia się styl życia - brak potrzeby wychodzenia z domu, brak zachęty ze strony młodszych członków rodziny do wspólnego spędzania czasu, ale też izolowanie się seniorów (także grup w klubach seniora), próba bycia samowystarczalnymi”. Może wskazywać to na potrzebę zweryfikowania potrzeb mieszkańców w tym zakresie i zaktualizowanie wachlarza inicjowanych działań. Wśród rozwijających się form organizowania się mieszkańców zwracano uwagę na rolę i rosnącą ilość Kół Gospodyń Wiejskich, gdzie obok tych które funkcjonują już wiele lat powstają nowe. Warty uwagi są działania podejmowane przez gminę ukierunkowane na sieciowanie budowanie współpracy pomiędzy nimi. W przyszłości warto poszerzyć te działania o reprezentantów innych organizacji działających na tym terenie.

Diagnozy, prace nad strategiami i innymi dokumentami wyznaczającymi kierunki polityk publicznych realizowanych przez Gminę powinny być prowadzone z udziałem mieszkańców. Wskazane jest organizowanie spotkań informacyjnych i konsultacyjnych

w wybranych miejscach na terenie gminy. Przedstawicielki KGW wskazały 3 lokalizacje, gdzie bez trudu można by zapewnić udział mieszkańców. Są to: Gać-Godzikowice, Bystrzyca-Janików, Stanowice-Marcinkowice. Uczestnicy poproszeni o wskazanie głównych problemów utrudniających rozwijanie aktywności społecznej, organizacji pozarządowych na terenie gminy wskazywali: niewystarczającą ilość działań edukacyjnych i informacyjnych dotyczących możliwości finansowania działań, wykorzystywania istniejących mechanizmów ustawowych tj. inicjatywa lokalna, niewystarczający przepływ informacji pomiędzy urzędem a mieszkańcami (strona internetowa, media społecznościowe nie są w pełni wykorzystywane), słaby potencjał organizacyjny i merytoryczny organizacji pozarządowych działających na terenie gminy. Dodatkowo zwracano uwagę na potrzebę stworzenia biuletynu gminnego, newsletteru oraz wyodrębnienia stanowiska pełnomocnika ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi, zadaniem takiej osoby mogłoby być szerokie wspieranie aktywności społecznej na terenie gminy. Mogłoby to wpłynąć na usprawnienie komunikacji pomiędzy organizacjami pozarządowymi, a urzędem, zwiększenie zaangażowania w proces tworzenia, konsultowania

i realizowania Gminnego Programu Współpracy. Zmiana struktury demograficznej, zauważalny napływ nowych mieszkańców tworzy potrzebę rozwijania działań na rzecz integracji społecznej.

Jedne z warsztatów diagnostycznych skierowane zostały do sołtysów – zwrócono tu uwagę na następujące kwestie:

1. Potrzebę częstszych spotkań wójta i pracowników merytorycznych urzędu z mieszkańcami, choćby w formule regularnych kwartalnych spotkań w największych wsiach.
2. Sołtysi mają poczucie nieskuteczności interwencji u wójta w sprawach swoich miejscowości. Potrzebna jest informacja zwrotna, np. o planowanych terminach remontów, przyczynach, dla których jakieś postulaty nie mogą zostać zrealizowane.
3. Sołtysi nie czują się dobrze na sesjach rady i komisjach, mają poczucie, że traktowani są jak intruzi i dlatego przestali w nich uczestniczyć. Potrzebne są więc inne formuły spotkań władz gminy (wójta, radnych) z sołtysami, należy zwiększyć ich częstotliwość.

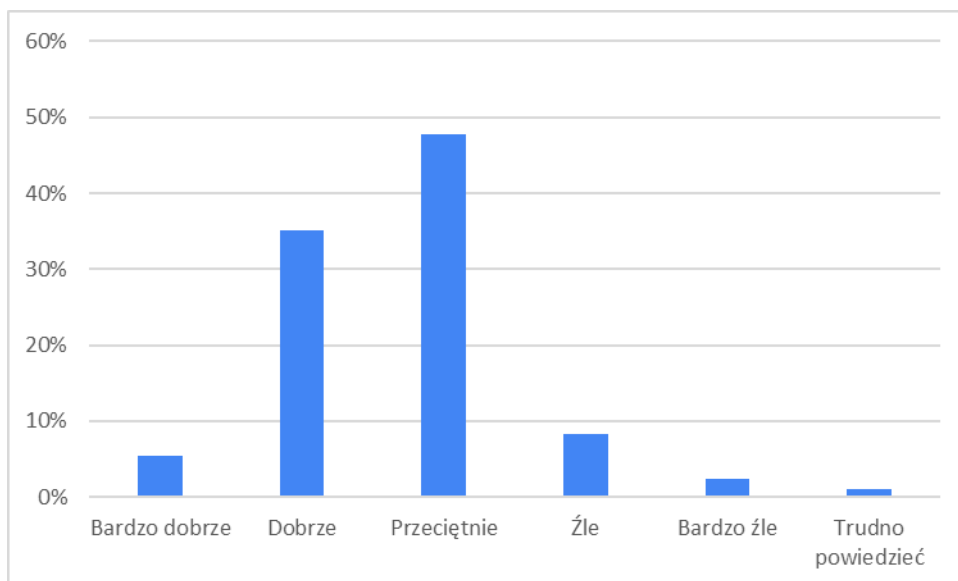
4. Analiza problemów społecznych

4.1. Problemy społeczne i potrzeby w opinii mieszkańców Gminy Oława

Identyfikacji problemów społecznych dokonano na podstawie opinii mieszkańców Gminy Oława uzyskanych w badaniu ankietowym 205 dorosłych mieszkańców Gminy Oława za pomocą kwestionariusza ankiety dystrybuowanego w wersji elektronicznej.

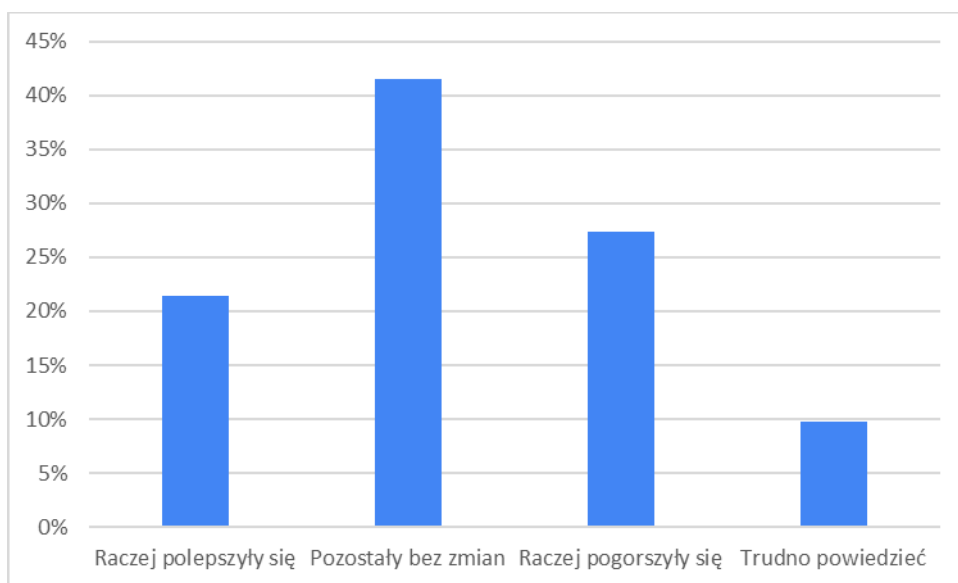
Mieszkańców poproszono o ocenę aktualnych warunków życia mieszkańców w Gminie Oława. 47,8% respondentów oceniło warunki jako przeciętne, 35,1% jako dobre. Niewielki odsetek ocenił warunki jako bardzo dobre, jednak jeszcze mniej osób uznało, że są one bardzo złe (ryc. 57.). Zapytani o zmianę warunków życia w ciągu ostatnich 3 lat mieszkańcy najczęściej wyrażali opinię, że nie zmieniły się one (41,5%) lub pogorszyły się (27,3%) (ryc. 58.).

Respondenci poproszeni zostali o ocenę aktualnych warunków życia mieszkańców Gminy Oława w szesnastu różnych wymiarach. Biorąc pod uwagę sumarycznie oceny bardzo dobre i dobre najlepiej ocenione zostały warunki mieszkaniowe, udział mieszkańców w życiu społecznym, samoorganizacja mieszkańców, lokalny rynek pracy, dostęp do informacji o życiu społecznym i instytucjach działających w Gminie oraz dostęp do Internetu. Uwzględniając sumarycznie oceny złe i bardzo złe najgorzej oceniono komunikację autobusową oraz organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży oraz dorosłych. Zwrócić należy uwagę, że bardzo wielu mieszkańców nie było w stanie ocenić dostępu do pomocy społecznej, wsparcia rodzin z problemami, osób uzależnionych, seniorów, osób z niepełnosprawnościami czy wsparcia w związku z przemocą w rodzinie (ryc. 59.). Wynika to z faktu, że najprawdopodobniej w większości przypadków respondenci nie korzystają z takiej pomocy, nie mają też w otoczeniu osób korzystających z takiego wsparcia.

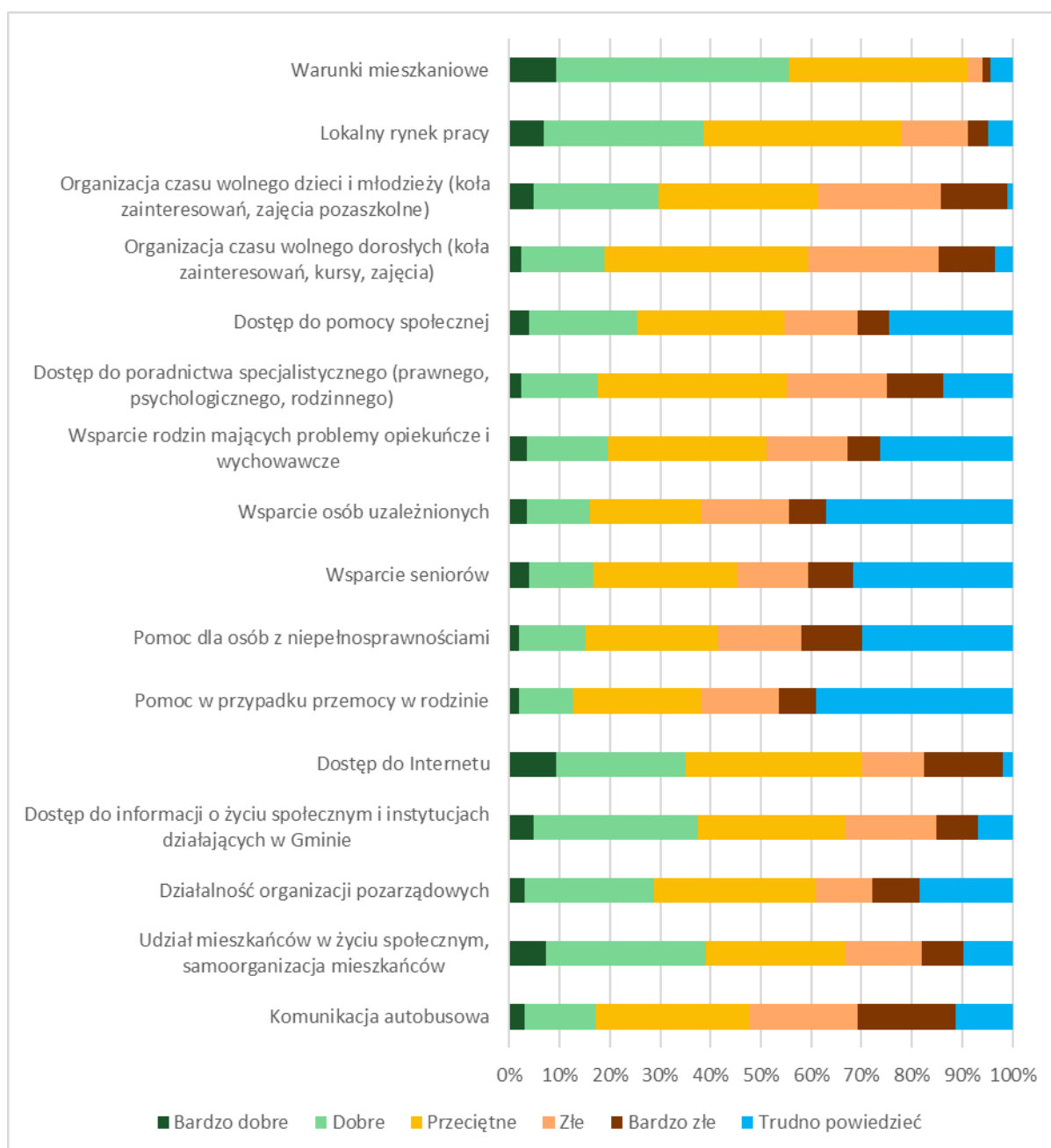
Ryc. 57. Ocena aktualnych warunków życia mieszkańców (osób i rodzin) w Gminie Oława (n=205)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

Ryc. 58. Ocena zmiany warunków życia mieszkańców (osób i rodzin) w Gminie Oława w ciągu ostatnich 3 lat (n=205)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

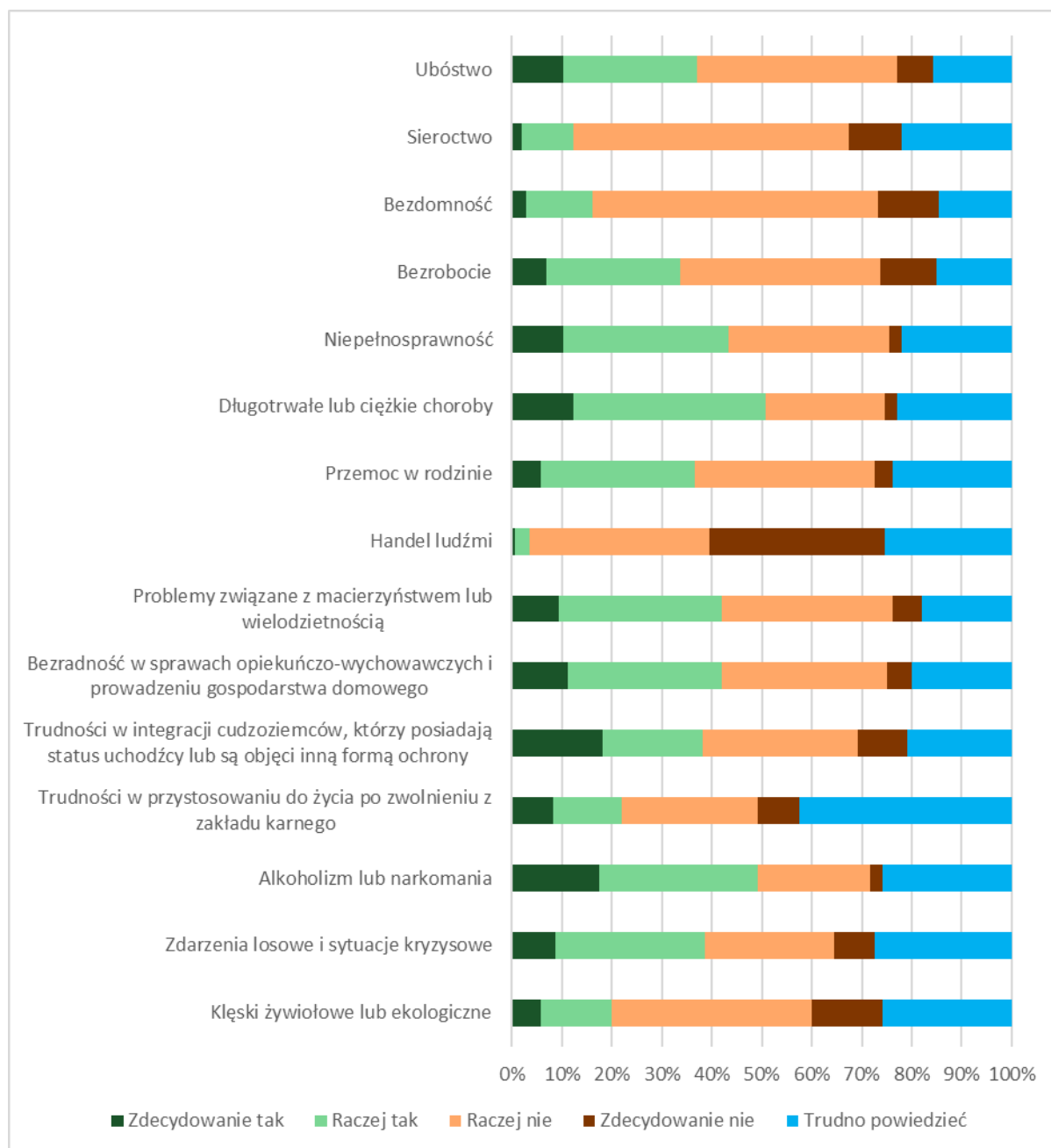

Ryc. 59. Ocena warunków życia mieszkańców (osób i rodzin) w Gminie Oława w określonych wymiarach (n=205)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

Respondentów zapytano również o trudne sytuacje życiowe dotyczące mieszkańców (osób i rodzin) w Gminie Oława. Najczęściej wskazywano, że mieszkańców Gminy dotyczą takie trudne sytuacje, jak: długotrwałe lub ciężkie choroby, alkoholizm lub narkomania, niepełnosprawność, problemy związane z macierzyństwem lub wielodzietnością oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Na drugim biegunie znalazły się problemy które przez większość uznane zostały

za niewystępujące. Były to: handel ludźmi, sieroctwo, bezdomność, klęski żywiołowe lub ekologiczne oraz trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego (ryc. 60.).

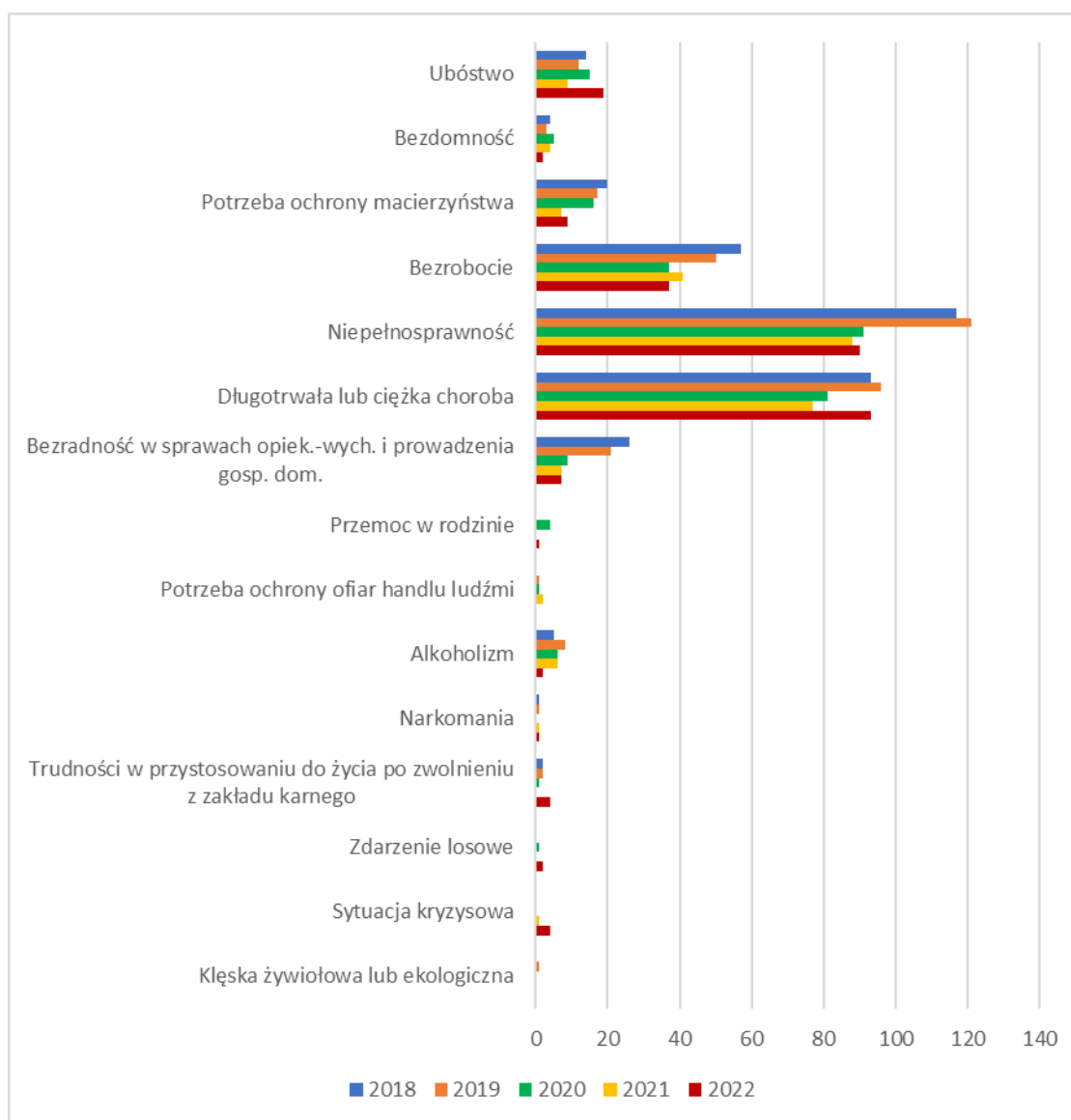
Ryc. 60. Ocena występowania trudnych sytuacji życiowych wśród mieszkańców Gminy Oława (n=205)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

Trudne sytuacje życiowe dotyczące mieszkańców Gminy Oława mogą być również wskazane w oparciu o powody udzielania pomocy społecznej przez Gminny Ośrodek Pomocy

Społecznej w Oławie. W latach 2018-2022 pomoc społeczna najczęściej udzielana była w związku z niepełnosprawnością, długotrwałą lub ciężką chorobą oraz bezrobociem. Do kolejnych problemów, w przypadku których odnotowano mniejszą liczbę rodzin, zaliczyć należy ubóstwo, potrzebę ochrony macierzyństwa, bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, alkoholizm i bezdomność. Incydentalnie pomocy społecznej udzielano w związku z przemocą w rodzinie, potrzebą ochrony ofiar handlu ludźmi, narkomanią, trudnościami w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego, zdarzeniami losowymi, sytuacjami kryzysowymi oraz klęskami żywiołowymi lub ekologicznymi (ryc. 60.). W analizowanym okresie nie udzielano pomocy społecznej w związku z sieroctwem oraz w związku z trudnościami w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy, ochronę uzupełniającą i członków ich rodzin.

Należy więc odnotować, że takie problemy jak niepełnosprawność oraz długotrwałe i ciężkie choroby są odnotowywane zarówno przez mieszkańców, jak i pomoc społeczną. Mieszkańcy zdecydowanie częściej wskazywali na uzależnienia oraz bezradność opiekuńczo-wychowawczą i problemy związane z macierzyństwem i wielodzietnością. Podkreślić należy, że są to z pewnością istotne trudności występujące wśród mieszkańców, jednak pomoc społeczna zdecydowanie nie odnotowuje wszystkich przypadków tych sytuacji. Statystyka pomocy społecznej uwzględnia tylko osoby i rodziny, które wnioskowały o pomoc i w związku z tym zdiagnozowano u nich określone trudne sytuacje życiowe. Z pewnością jest wiele osób, których dotyczą problemy, ale nie korzystają ze wsparcia pomocy społecznej. Wśród powodów udzielania pomocy społecznej stosunkowo często pojawia się bezrobocie, ocenione jako trudna sytuacja życiowa przez jedną trzecią mieszkańców. Mieszkańcy bezrobocie oceniają najczęściej patrząc przez pryzmat ogólnej dobrej sytuacji na rynku pracy. Do pomocy społecznej trafiają natomiast osoby wykluczone na rynku pracy, długotrwale bezrobotne, mające znaczące problemy ze znalezieniem zatrudnienia.

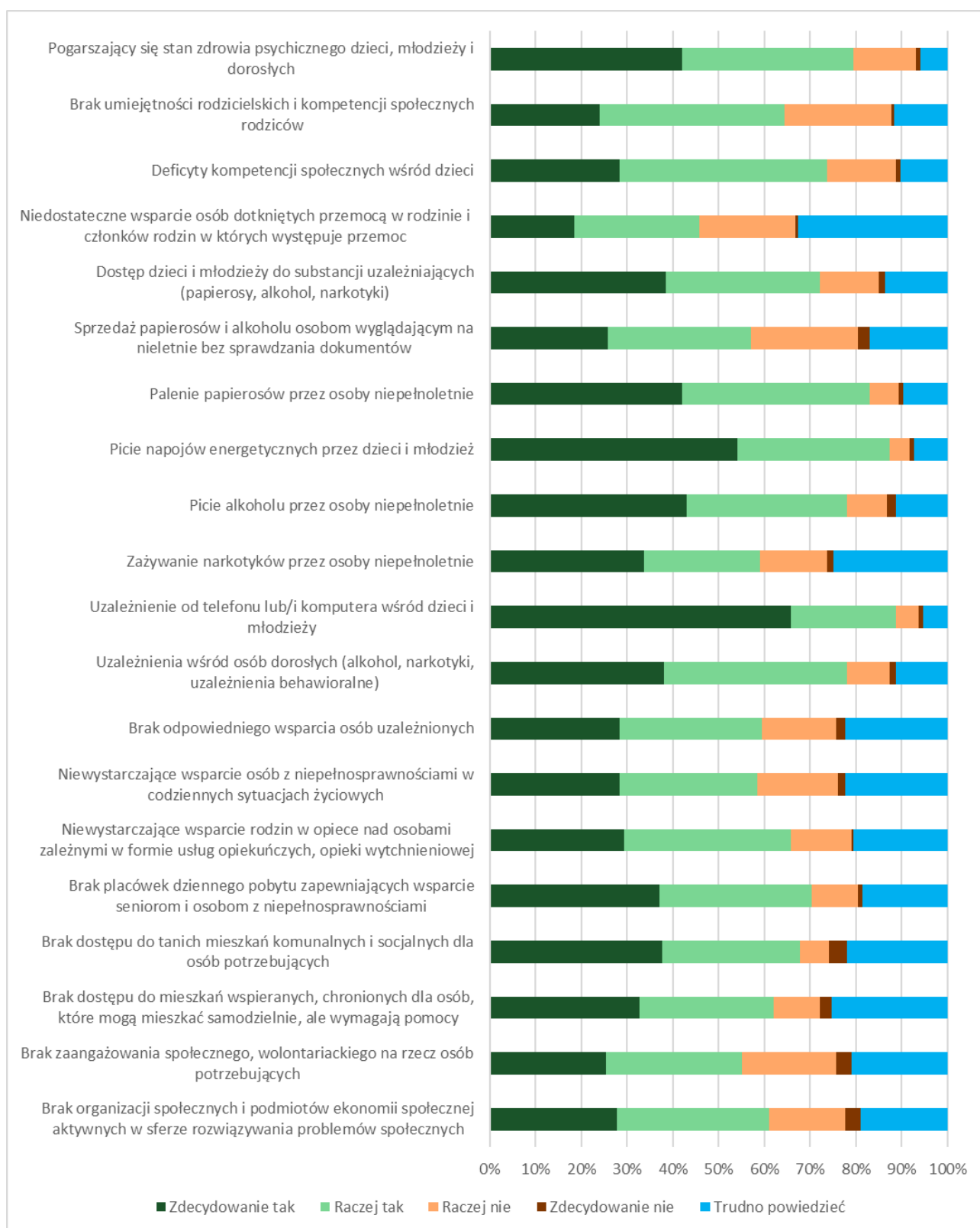
Ryc. 61. Powody udzielania pomocy społecznej przez GOPS w Oławie
Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Mieszkańców zapytano o występowanie szczegółowo określonych problemów społecznych związanych m.in. z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, kryzysami psychicznymi, uzależnieniami, niepełnosprawnością i starością. Podkreślić należy, że w większości kategorii ponad połowa mieszkańców uznała, że problemy raczej lub zdecydowanie dotyczą mieszkańców Gminy. Największy odsetek mieszkańców – ponad 80,0% – uznał istnienie problemów takich, jak: uzależnienie od telefonu lub/i komputera wśród dzieci i młodzieży, picie napojów energetycznych przez dzieci i młodzież oraz palenie papierosów przez osoby niepełnoletnie. Więcej niż 70,0% wskazało na problemy takie, jak: pogarszający się stan zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i dorosłych, deficyty kompetencji społecznych

wśród dzieci, dostęp dzieci i młodzieży do substancji uzależniających (papierosy, alkohol, narkotyki), picie alkoholu przez osoby niepełnoletnie, uzależnienia wśród osób dorosłych (alkohol, narkotyki, uzależnienia behawioralne) oraz brak placówek dziennego pobytu zapewniających wsparcie seniorom i osobom z niepełnosprawnościami.

Jeśli chodzi o odpowiedzi „zdecydowanie tak” to najwięcej osób wskazało na występowanie uzależnienia od telefonu lub/i komputera wśród dzieci i młodzieży – aż 65,9%, picie napojów energetycznych przez dzieci i młodzież – 54,1%, picie alkoholu przez osoby niepełnoletnie – 42,9% oraz palenie papierosów – 42,0%. Są to więc problemy związane z uzależnieniami i stosowaniem używek nieprzeznaczonych dla dzieci i młodzieży. Najrzadziej mieszkańcy wskazywali, że zdecydowanie problemem jest niedostateczne wsparcie osób dotkniętych przemocą w rodzinie i wsparcie członków rodzin, w których występuje przemoc – tylko 18,5% wskazało, że problem ten zdecydowanie dotyczy mieszkańców. Jednocześnie w tym obszarze najwięcej osób miało trudność z określeniem swojej opinii – aż 32,7%. Trudność z odpowiedzią na to i inne pytania dotyczące, np. zażywania narkotyków, wsparcia osób starszych, niepełnosprawnych czy uzależnionych wynika z faktu, że wiele osób nie ma bezpośredniej styczności z tymi kwestiami i brak im orientacji co do działalności systemów pomocowych.

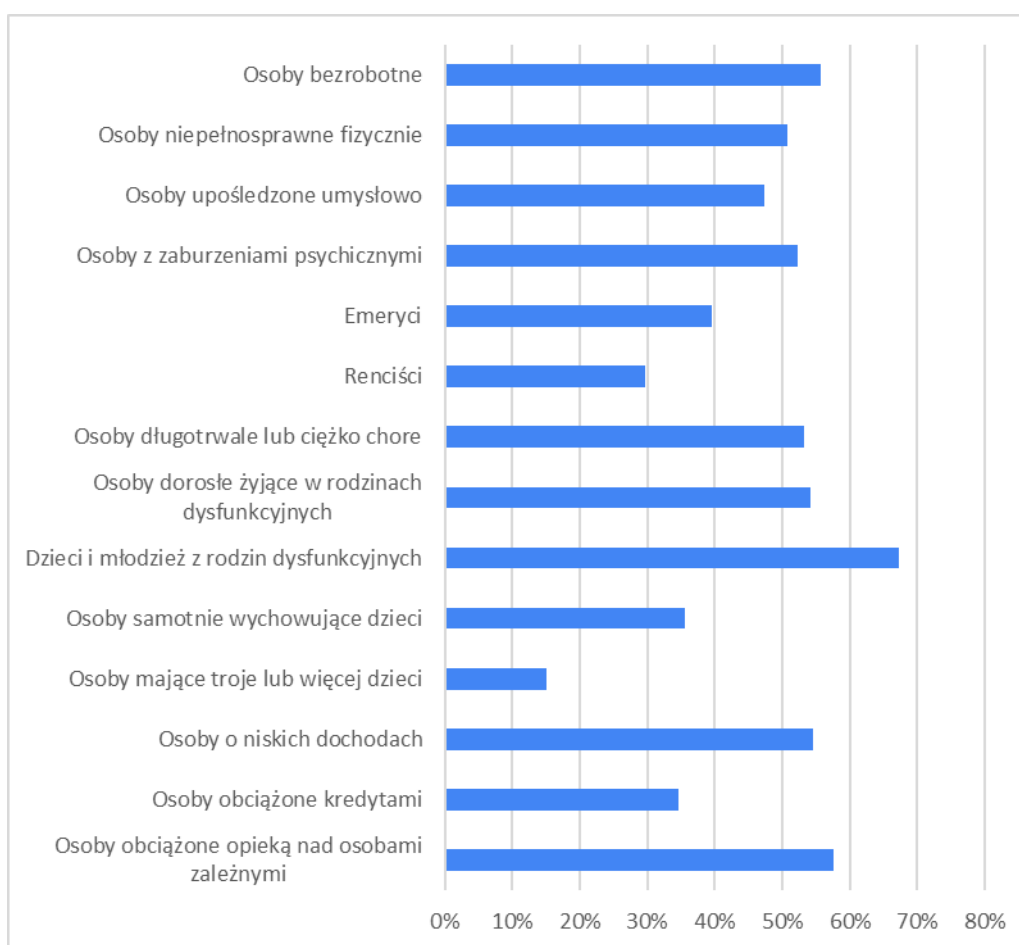
Podkreślić należy, że ponad połowa mieszkańców zauważa niedostatek zaangażowania społecznego i działalności wolontariackiej na rzecz osób potrzebujących, jak i brak organizacji pozarządowych i innych podmiotów ekonomii społecznej aktywnych w obszarze rozwiązywania problemów społecznych. W tym kontekście warto byłoby rozwijać inicjatywy sprzyjające zaangażowaniu mieszkańców w życie społeczne i wspierać organizacje pozarządowe realizujące działania wspierające i pomocowe (ryc. 62.).

Ryc. 62. Ocena występowania problemów społecznych wśród mieszkańców Gminy Oława (n=205)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

Na pytanie dotyczące grup dotkniętych problemami społecznymi respondenci najczęściej wskazywali na dzieci i młodzież z rodzin dysfunkcyjnych (67,3%). Więcej niż połowa ankietowanych wskazała też na osoby bezrobotne, niepełnosprawne fizycznie, z zaburzeniami psychicznymi, osoby długotrwale lub ciężko chore, żyjące w rodzinach dysfunkcyjnych, osoby o niskich dochodach i osoby obciążone opieką nad osobami zależnymi (starszymi, chorymi, z niepełnosprawnościami). Najrzadziej jako na grupy dotknięte problemami respondenci wskazali na rodziny wielodzietne (ryc. 63.).

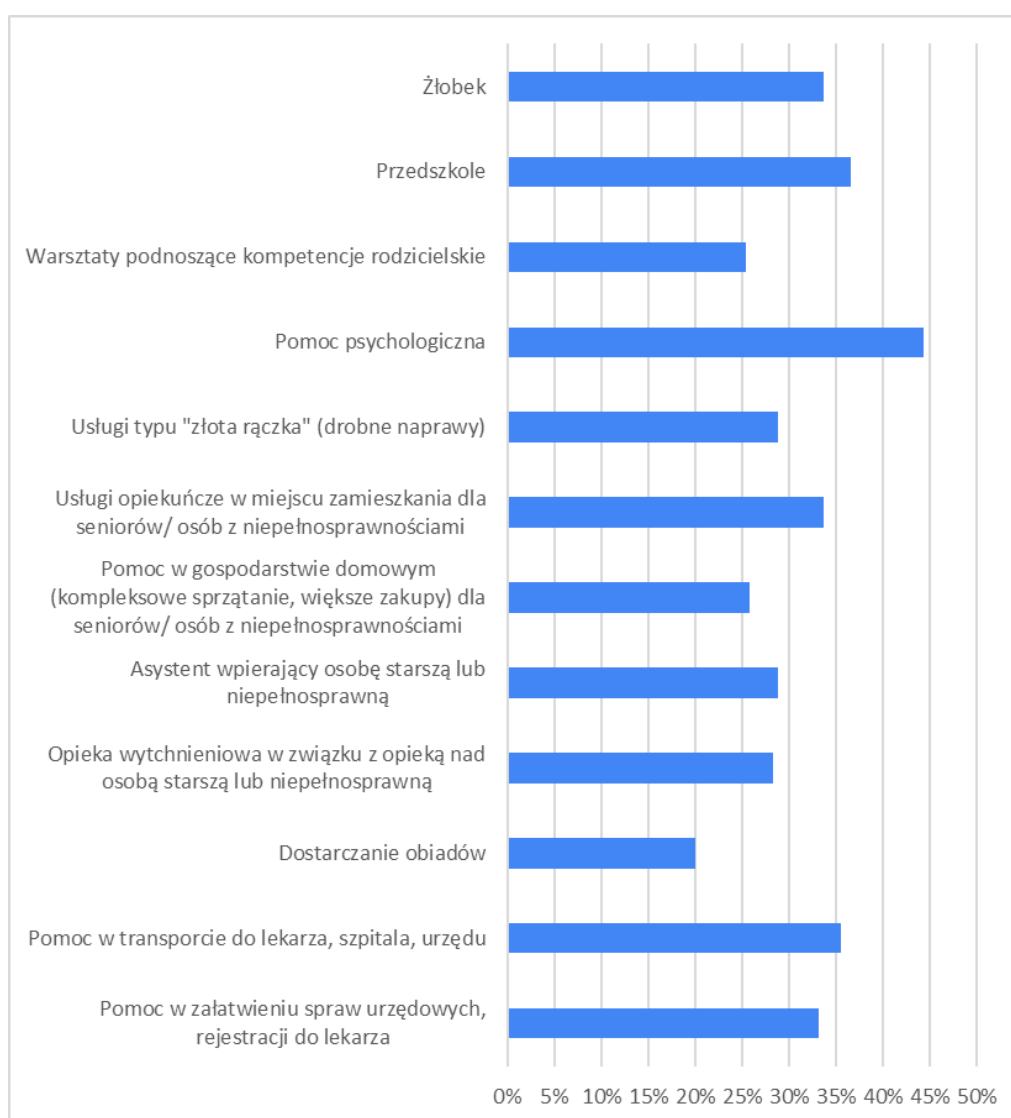
Ryc. 63. Grupy dotknięte problemami społecznymi w Gminie Oława (n=205)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

Respondenci zapytani zostali również o to, jakie usługi społeczne byłyby potrzebne im oraz ich rodzinom. Najczęściej wskazano na pomoc psychologiczną – 44,4%, pomoc w transporcie do lekarza, szpitala czy urzędu – 35,6%, przedszkole – 36,6%, żłobek – 33,7%, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla seniorów/ osób z niepełnosprawnościami – również 33,7% oraz pomoc w załatwieniu spraw urzędowych, rejestracji do lekarza – 33,2%

(ryc. 64.). Dodatkowo, w kategorii „inne” respondenci wskazali na usługi szerokopasmowy Internet (mieszkaniec Stanowic), zajęcia dodatkowe dla dzieci i młodzieży, atrakcyjne zajęcia w świetlicach wiejskich (mieszkanki Marcinkowic i Stanowic) oraz komunikację publiczną kursującą o różnych porach (mieszkanki Siedlec i Sobociska) i rozbudowę szkoły (mieszkanka Stanowic).

Zauważyć można więc, że mieszkańcy wskazują zarówno na usługi dla osób starszych, niepełnosprawnych, z ograniczoną samodzielnością, jak i na usługi dla rodziców z małymi dziećmi. Podkreślić należy zidentyfikowaną potrzebę wsparcia psychologicznego, szczególnie w związku z niedostatkiem psychologów w szkole oraz trudnością w uzyskaniu bezpłatnej pomocy psychologicznej dla dzieci i osób dorosłych.

Ryc. 64. Usługi potrzebne mieszkańcom Gminy Oława (n=205)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

Podsumowując, podkreślić należy, że respondenci najczęściej przeciętnie lub dobrze oceniają poziom życia mieszkańców Gminy Oława. Nie zauważają zmian w ciągu ostatnich lat lub – niestety – zauważają pogorszenie warunków życia, chociaż oczywiście to pogorszenie w dużej mierze nie zależy od czynników będących w gestii Gminy. Oceniając różne wymiary życia w Gminie, najbardziej pozytywnie oceniają warunki mieszkaniowe, rynek pracy, dostęp do informacji o życiu społecznym i instytucjach działających w Gminie oraz dostęp do Internetu. Wielu mieszkańców nie ma wiedzy o problemach społecznych i funkcjonowaniu sfery pomocowej na terenie Gminy. Respondenci najczęściej wskazywali na problemy związane z uzależnieniami i stosowaniem używek przez dzieci i młodzież. Mieszkańcy szczególnie zwracają uwagę na problem związany z komunikacją publiczną na terenie Gminy, potrzebą usług żłobkowych i przedszkolnych dla rodzin z małymi dziećmi i usług dla osób niesamodzielnych, w tym seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Ze względu na starzenie się społeczności Gminy, ale również w związku z migracjami młodych ludzi, zakładających rodziny, na teren Gminy konieczne jest zwrócenie szczególnej uwagi na wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych oraz usługi dla rodzin z dziećmi.

4.2. Diagnoza problemu uzależnień

4.2.1. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych prowadzone są na podstawie programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii przyjmowanych przez Radę Gminy Oława. Programy określają lokalną strategię działań w zakresie profilaktyki uzależnień oraz rozwiązywania problemów wynikających z używania alkoholu, narkotyków i innych środków psychoaktywnych.

Sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu sprzedaży lub poza miejscem sprzedaży może być prowadzona na podstawie zezwolenia wydanego przez Wójta Gminy Oława. Rada Gminy ustaliła maksymalną liczbę zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych uchwałą nr X/48/2019 z dnia 29 marca 2019 roku. Maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży została ustalona następująco:

- zezwolenia na sprzedaż alkoholu o zawartości do 4,5% alkoholu oraz piwa – 65;
- zezwolenia na sprzedaż alkoholu o zawartości powyżej 4,5% do 18% alkoholu, z wyjątkiem piwa – 40;
- zezwolenia na sprzedaż alkoholu o zawartości powyżej 18% alkoholu – 65.

Z kolei maksymalna liczba zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży została ustalona następująco:

- zezwolenia na sprzedaż alkoholu o zawartości do 4,5% alkoholu oraz piwa – 20;
- zezwolenia na sprzedaż alkoholu o zawartości powyżej 4,5% do 18% alkoholu – 20;
- zezwolenia na sprzedaż alkoholu o zawartości powyżej 18% alkoholu – 20.

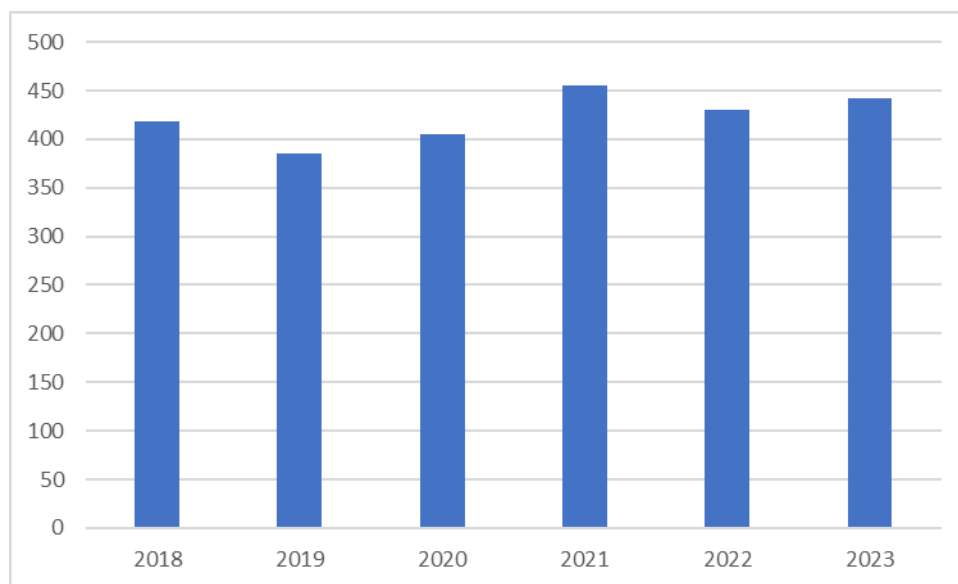
W latach 2018-2023 na terenie Gminy Oława funkcjonowało od 26 do 32 punktów sprzedaży alkoholu do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepów) oraz 7 punktów sprzedających alkohol do spożycia na miejscu (lokali gastronomicznych). W analizowanym okresie nie zdarzyło się cofnięcie zezwolenia na sprzedaż alkoholu, nie było również przypadku skierowania przez Gminę sprawy do sądu w związku ze sprzedażą alkoholu nieletnim. Informacje dotyczące zezwoleń na sprzedaż alkoholu i punktów sprzedaży zestawiono w tabeli 21.

Tabela 21. Zezwolenia na sprzedaż alkoholu i punkty sprzedaży alkoholu

Zezwolenia i punkty sprzedaży	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż oraz podawanie napojów alkoholowych	12	28	20	37	27	21
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy)	29	32	30	26	28	27
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia na miejscu (lokale gastronomiczne)	7	7	7	7	7	7
Liczba jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	13	21	0	16	18	22

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży alkoholu w ostatnich latach ulega wahaniom związanym ze zmianami liczby ludności oraz liczby punktów sprzedaży alkoholu do spożycia poza miejscem sprzedaży. Aktualnie na jeden punkt sprzedaży alkoholu przypada około 440 mieszkańców (ryc. 65.).

Ryc. 65. Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży alkoholu pow. 18%

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

W działalności na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień istotną rolę odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA). Komisja przeprowadza rozmowy z osobami uzależnionymi oraz członkami ich rodzin, występuje też do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego, włącza się również w kwestię przeciwdziałania przemocy w rodzinie w przypadku, gdy sprawcą przemocy jest

osoba uzależniona. Corocznie Komisja prowadziła rozmowy z kilkudziesięcioma osobami uzależnionymi i realizowała postępowania zmierzające do wystąpienia z wnioskiem do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec kilku osób. Informacje o działaniach GKRPA zestawiono w tabeli 22.

Tabela 22. Informacja o działalności GKRPA

Działalność GKRPA	2020	2021	2022
Liczba osób z problemem alkoholowym, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy	40	50	60
Liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy	20	14	33
Liczba osób, w stosunku, do których GKRPA podjęta czynności zmierzające do orzeczenia zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego	4	3	4
Liczba osób, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	4	3	4
Liczba grup roboczych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w skład których wchodził w 2020 r. członkowie GKRPA	24	31	30

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Wsparcia w związku z uzależnieniami udziela również Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Osoby z uzależnieniami rzadko trafiają jednak do pomocy społecznej – w ostatnich latach z pomocy społecznej w związku z alkoholizmem i narkomanią korzystały pojedyncze rodziny. Ich liczbę zestawiono w tabeli 23.

Tabela 23. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w związku z uzależnieniami

Rodziny korzystające z pomocy społecznej	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin					
Alkoholizm	5	8	6	6	2
Narkomania	1	1	0	1	1
Liczba osób w rodzinach					
Alkoholizm	10	14	8	12	4
Narkomania	1	1	0	1	1

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Bezpłatną pomoc psychologiczną, pomoc terapeutyczną i wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków, innych substancji oraz zmagających się

z uzależnieniami behawioralnymi, osób współuzależnionych, członków rodzin osób uzależnionych, a także innych osób potrzebujących wiedzy w obszarze uzależnień, pomocy wsparcia świadczy Punkt konsultacyjny, który mieści się w Oławie, w budynku Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, przy ul. Św. Rocha 3. W punkcie dyżur raz w tygodniu pełni psycholog, co drugi tydzień terapeuta ds. uzależnień, zaś prawnik udziela wsparcia w razie potrzeby, po wcześniejszym umówieniu.

4.2.2. Problem uzależnień w opinii mieszkańców Gminy Oława

O kwestię uzależnień zapytano w badaniu ankietowym mieszkańców Gminy Oława. Połowa mieszkańców (49,3%) uznała, że uzależnienia zdecydowanie lub raczej stanowią trudne sytuacje życiowe dotykające mieszkańców Gminy Oława. Zaledwie 2,4% respondentów uznało, że takie sytuacje zdecydowanie nie dotyczą mieszkańców (ryc. 66.).

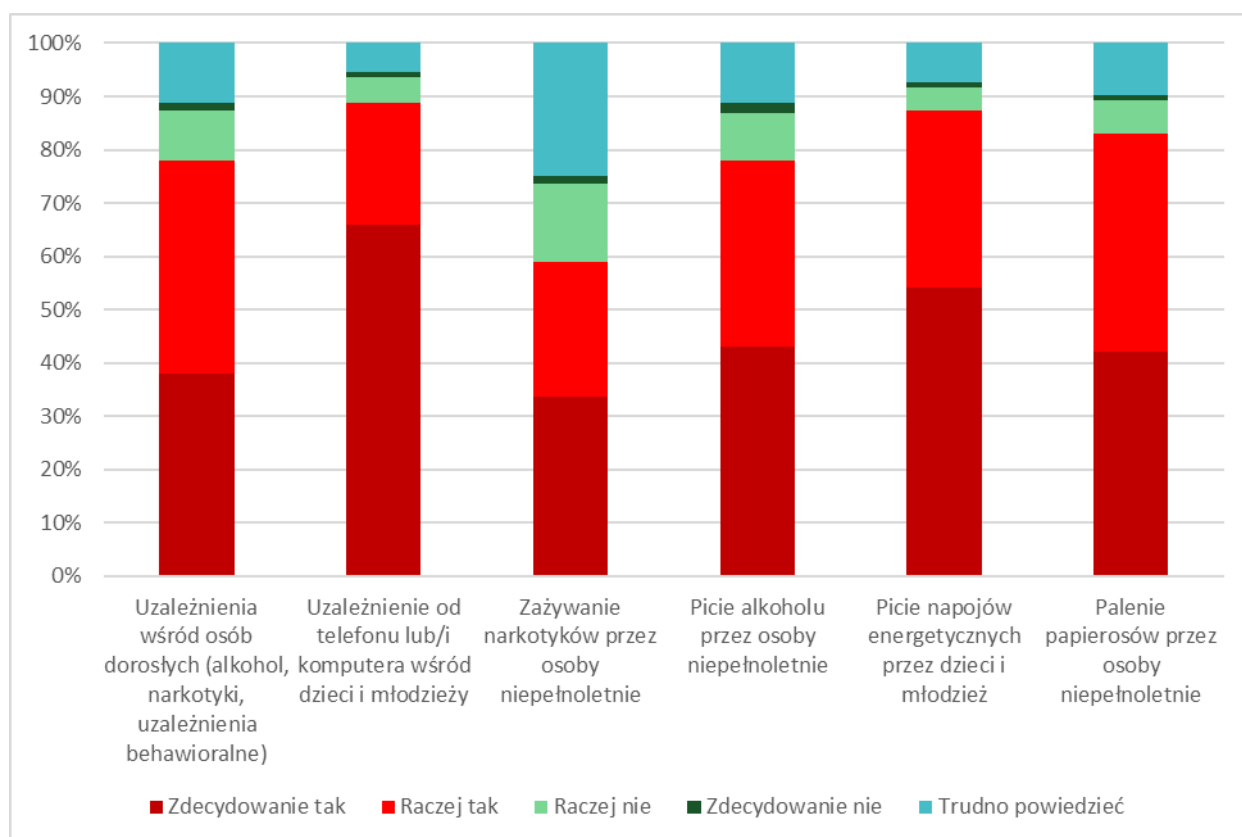

Ryc. 66. Ocena występowania uzależnień jako trudnych sytuacji życiowych na terenie Gminy Oława (n=205)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

Mieszkańców poproszono o ocenę występowania poszczególnych problemów związanych z uzależnieniami, szczególnie w odniesieniu do dzieci i młodzieży. Podkreślić należy, że większość mieszkańców zauważa występowanie problemów związanych z uzależnieniami, szczególnie uzależnienia dzieci i młodzież od elektroniki, picie napojów energetycznych i palenie papierosów przez osoby niepełnoletnie. Znaczna część mieszkańców zauważa również problemy związane z piciem alkoholu i zażywaniem narkotyków przez

młodzież, a także uzależnienia wśród dorosłych (ryc. 67.). Uznać więc należy, że problem uzależnień stanowi w opinii mieszkańców istotny problem społeczny.

Ryc. 67. Ocena występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców Gminy Oława (n=205)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

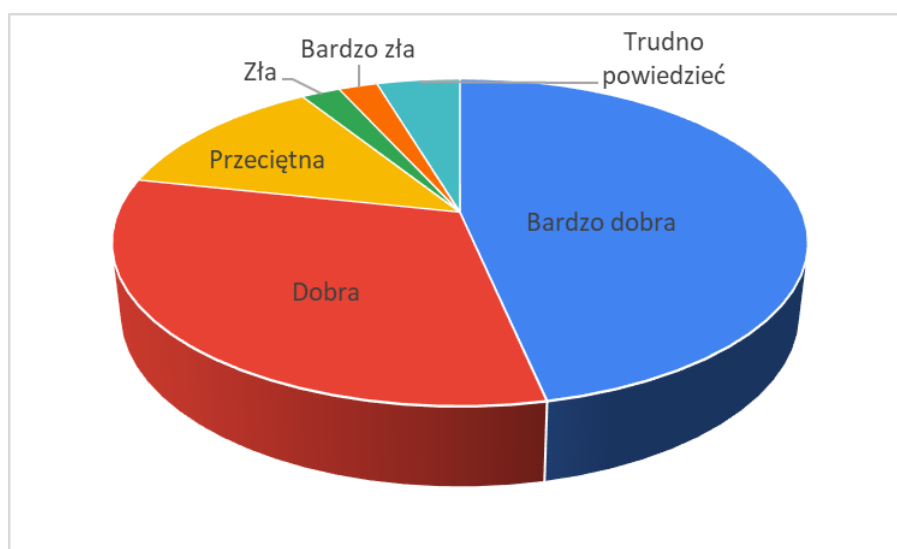
Mieszkańców poproszono także o ocenę dostępu dzieci i młodzieży do substancji uzależniających. Zwrócić należy uwagę, że aż 72,2% badanych wskazało, że dzieci i młodzież z terenu Gminy Oława mają dostęp do substancji uzależniających. Ponad połowa mieszkańców (57,1%) wskazała na to, że dzieci i młodzież zdecydowanie lub raczej mogą kupić papierosy i alkohol na terenie Gminy bez okazywania dokumentu potwierdzającego pełnoletniość.

Wskazać więc należy, że w opinii mieszkańców uzależnienia stanowią istotny problem społeczny, mieszkańcy dostrzegają problemy ze stosowaniem substancji uzależniających i nadmiernym używaniem elektroniki przez dzieci i młodzież, a także wskazują na dostęp osób nieletnich do substancji uzależniających na terenie Gminy.

4.2.3. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów

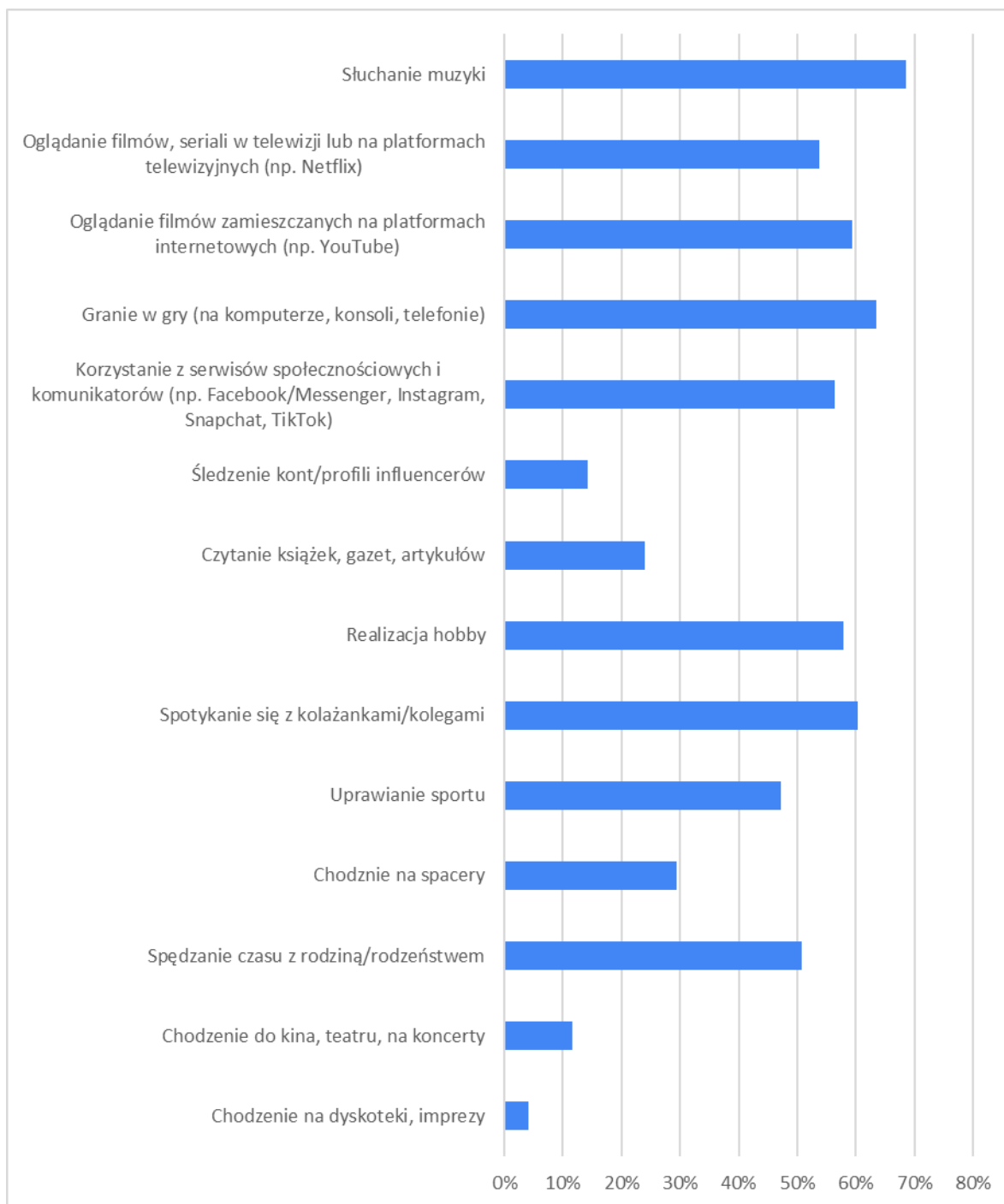
Uczniów klas VI-VIII ze szkół podstawowych w Gminie Oława zapytano w badaniu ankietowym o stan zdrowia i sposoby spędzania wolnego czasu. Uczniowie generalnie ocenili swój stan zdrowia jako bardzo dobry lub dobry (ryc. 68.).

Zapytani o najczęstsze sposoby spędzania wolnego czasu wskazali na słuchanie muzyki, granie w gry na komputerze, konsoli lub telefonie, spotkanie się z koleżankami i kolegami, realizację hobby, oglądanie filmów i seriali oraz korzystanie z serwisów społecznościowych. Wskazać można, że większość sposobów spędzania wolnego czasu jest związane z używaniem urządzeń elektronicznych (oglądanie filmów, słuchanie muzyki, granie w gry, korzystanie z serwisów społecznościowych). Jednakże zwrócić należy uwagę, że znaczący odsetek młodych ludzi spędza czas z innymi osobami – 60,4% respondentów spotykało się z koleżankami i kolegami, a 50,8% zadeklarowało spędzanie czasu z rodziną. Dodatkowo 47,2% ankietowanych wskazało, że uprawia sport, a 57,9% realizuje w czasie wolnym swoje hobby (ryc. 69.). Z pewnością bliskość z rodziną, posiadanie hobby i uprawianie sportu to czynniki zmniejszające narażenie na uzależnienia, ale nie przeciwdziałające im. Sposoby spędzania wolnego czasu wskazują na duże zagrożenie uzależnieniami od sprzętu elektronicznego, który w życiu młodych ludzi jest wszechobecny. Zaledwie 4 osoby, a więc 2,0%, wskazało wyłącznie na takie sposoby spędzania wolnego czasu, które nie wymagają korzystania z urządzeń elektronicznych.

Ryc. 68. Samoocena stanu zdrowia uczniów klas VI-VIII (n=197)

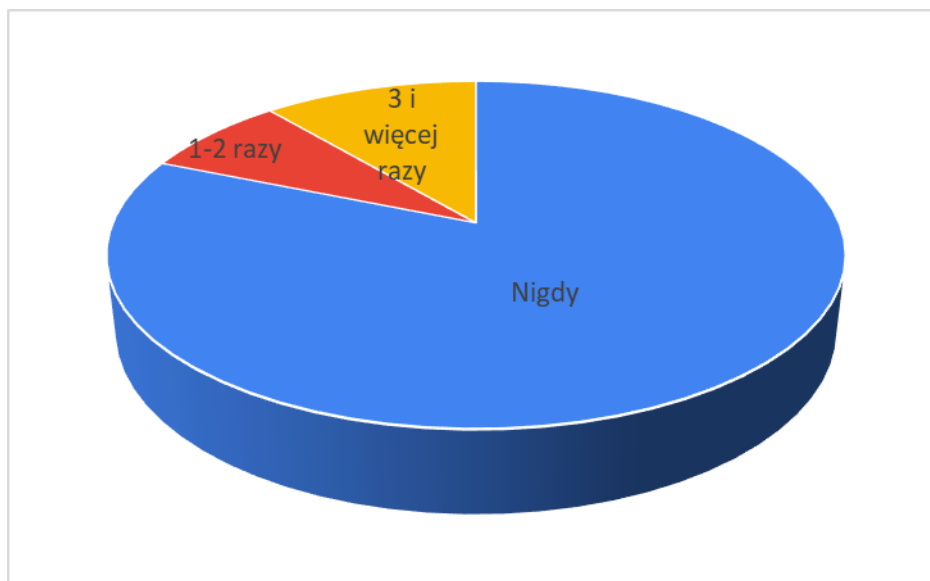
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ryc. 69. Najczęstsze sposoby spędzania wolnego czasu przez uczniów klas VI-VIII (n=197)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Uczniowie zapytani zostali o kontakt z substancjami uzależniającymi – palenie papierosów, picie alkoholu, zażywanie substancji psychoaktywnych, a także o zachowania mogące prowadzić do uzależnień: korzystanie z urządzeń elektronicznych i granie w gry hazardowe.

Palenia papierosów próbowało 37 uczniów, czyli 18,8% respondentów. Podkreślić należy, że 15 osób palących już papierosy (7,6% ogółu i 40,5% palących) robiło to 1-2 razy w życiu, zaś pozostali częściej (ryc. 70.). Doświadczenia z paleniem dotyczą zarówno dziewcząt i chłopców (paliło już 18 dziewcząt i 19 chłopców), na palenie papierosów zdecydowanie częściej wskazywali uczniowie klas VII i VIII niż klas VI. Doświadczenia z paleniem miało 5 uczniów klasy VI, 13 uczniów klasy VII i 20 klasy VIII.

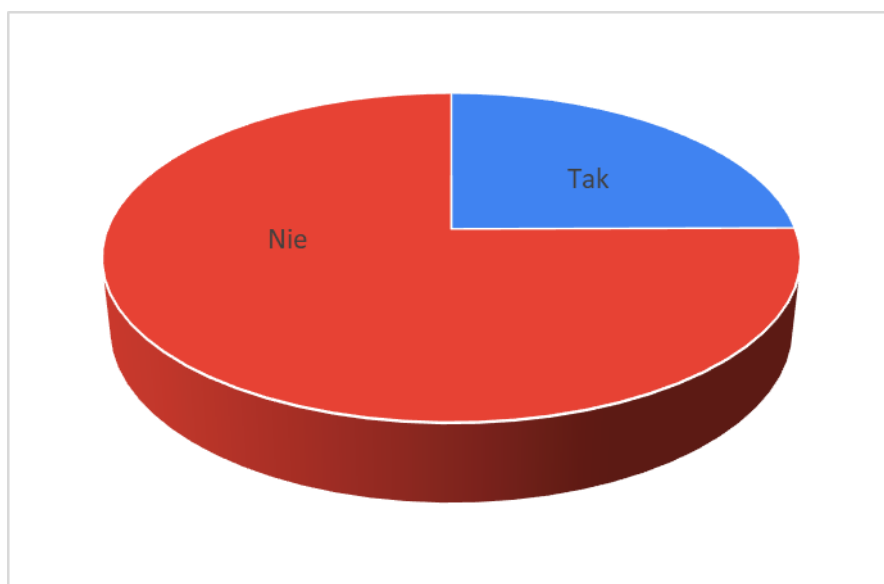

Ryc. 70. Palenie papierosów kiedykolwiek w życiu przez uczniów klas VI-VIII (n=197)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

14 uczniów, czyli 7,1% ogółu i 37,8% palących, paliło papierosy w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Wśród tych osób byli uczniowie z różnych szkół, jeden uczeń uczęszczał do klasy VI, 6 uczniów do klasy VII i 7 uczniów do klasy VIII. Palenie zadeklarowało 6 dziewczynek i 8 chłopców. 5 uczniów paliło okazjonalnie, mniej niż 1 papierosa tygodniowo, natomiast 9 uczniów zadeklarowało regularne palenie papierosów. Tylko jeden uczeń, palący okazjonalnie, zadeklarował palenie papierosów tradycyjnych, 4 uczniów pali zarówno papierosy tradycyjne, jak i e-papierosy, zaś 9 uczniów wyłącznie e-papierosy. Zauważyć więc należy, że e-papierosy są zdecydowanie bardziej popularne wśród młodzieży. 3 osoby palące regularnie zadeklarowały, że rodzice wiedzą, iż palą papierosy. Aż 7 osób palących wskazało, że na terenie Gminy Oława są miejsca, w których samodzielnie mogą kupić papierosy.

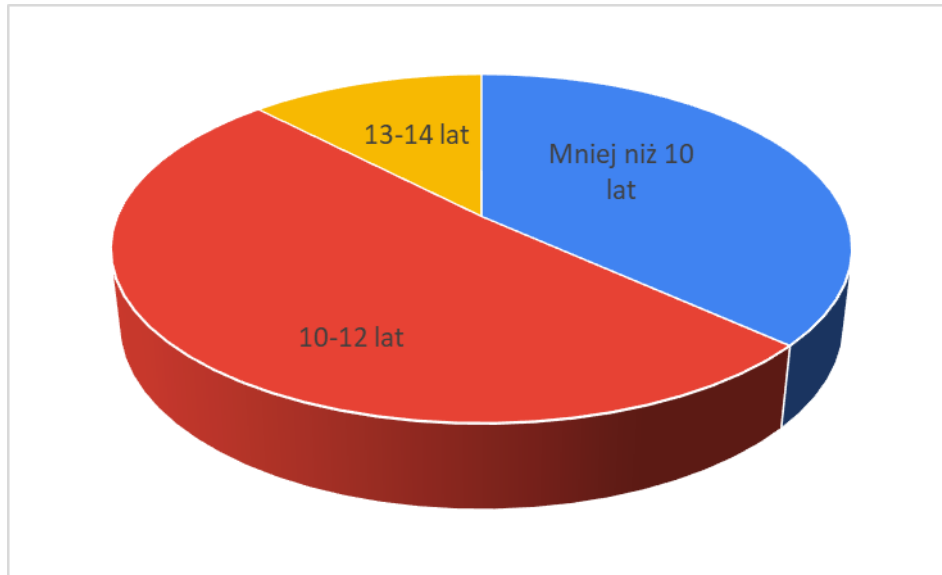
Analizując picie alkoholu wskazać należy, że aż 49 uczniów, czyli 24,9% próbowało już alkoholu (ryc. 71.). Na pytanie o wiek inicjacji alkoholowej 51,0% uczniów wskazało, że miało

wówczas 10-12 lat, zaś aż 18 uczniów, czyli 36,7% tych, którzy próbowali już alkoholu miało mniej niż 10 lat (ryc. 72.).

Ryc. 71. Picie alkoholu kiedykolwiek w życiu przez uczniów klas VI-VIII (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

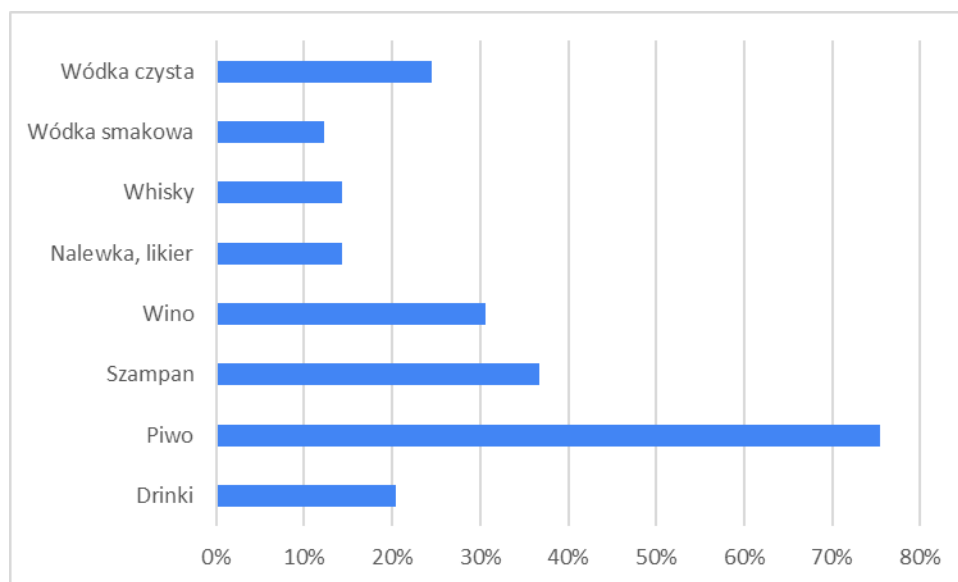

Ryc. 72. Wiek inicjacji alkoholowej uczniów, którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol (n=49)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Osoby mające kontakt z alkoholem najczęściej piły piwo. Cztery osoby wskazały, że kontakt z alkoholem to spróbowanie pianki z piwa lub łyka piwa od rodzica. Popularne trunki to również wino, szampan, drinki oraz czysta wódka (ryc. 73.). Trzech uczniów

zadeklarowało, że przynajmniej raz w życiu upiło się, to znaczy wypilo tyle, żeby np. zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo. Taką deklarację złożyły dwie dziewczynki z klasy VIII i jeden chłopiec z klasy VII. Wszyscy oni zadeklarowali też palenie papierosów – jedna dziewczynka okazjonalnie, a pozostałe dwie osoby regularnie.

Ryc. 73. Alkohol pity przez uczniów, którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol (n=49)

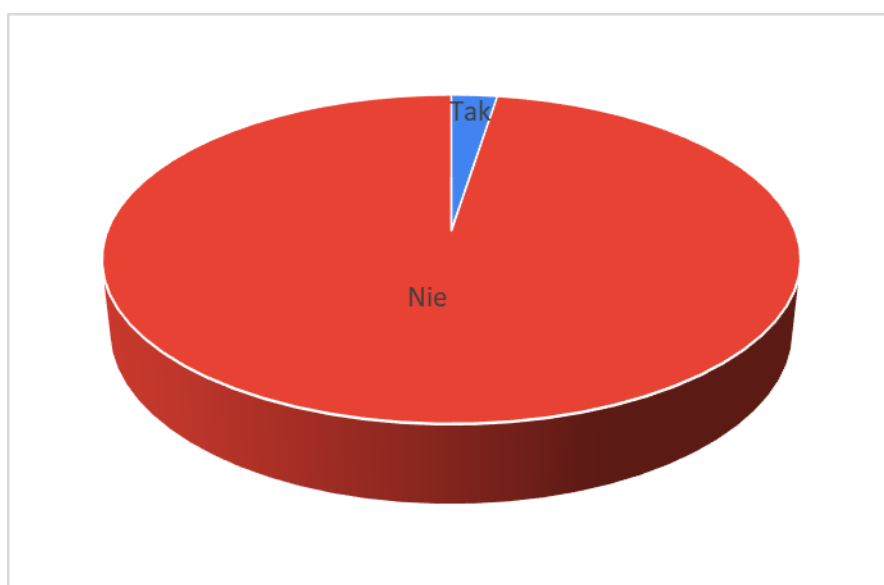
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Dokładnie 5 uczniów, a więc 2,5% ogółu i 10,2% pijących alkohol, piło alkohol w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Wśród tych uczniów byli uczniowie różnych szkół, 4 osoby z VII klasy i jedna z VIII klasy, trzy dziewczynki i dwóch chłopców. Wszyscy oni zadeklarowali, że pili alkohol 1-2 razy w ciągu ostatnich 30 dni. Cztery osoby wskazały, że piły alkohol podczas uroczystości rodzinnych za wiedzą rodziców, zaś jedna, że piła z rówieśnikami w domu, bez wiedzy rodziców. Wskazać należy więc, że picie alkoholu ma głównie charakter okazjonalny.

Zwrócić należy uwagę, że żaden z uczniów nie wskazał na to, że na terenie Gminy Oława są miejsca w których może samodzielnie kupić alkohol – to pozytywne, gdyż świadczy o przestrzeganiu zakazu sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.

Analizując zażywanie substancji psychoaktywnych wskazać należy, że 5 uczniów, czyli 2,5% ogółu, zadeklarowało, że zażywało substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki niezapisane przez lekarza) w celu odurzenia się (ryc. 74.). Trudno wskazać najpopularniejszy narkotyk, gdyż ankietowani wskazali na różne substancje. Jedna osoba zadeklarowała

nadużywanie leków, dwie osoby używanie marihuany lub haszyszu oraz dwie stosowanie dopalaczy. Uczniowie stosujący substancje psychoaktywne to dziewczynka z klasy VI i 4 chłopców z klasy VII. Trzech chłopców zażywających substancje psychoaktywne zadeklarowało również palenie – dwóch zadeklarowało regularne palenie papierosów oraz zażywanie marihuany lub haszyszu. Ci chłopcy jako jedyni wskazali, że zażywali marihuanę lub haszysz w ciągu ostatnich 30 dni – wskazali na stosowanie tych substancji 1-2 razy, w ciągu ostatnich 30 dni. Jeden chłopiec zadeklarował okazjonalne palenie i zażywanie leków. Jeden chłopiec i jedna dziewczynka wskazali na stosowanie dopalaczy. Cztery z pięciu osób stosujących substancje psychoaktywne miała już doświadczenia z piciem alkoholu, ale tylko dwie piły w ciągu ostatnich 30 dni – okazjonalnie, podczas uroczystości rodzinnych. Rodzice nie wiedzą, że młodzież zażywa substancje psychoaktywne. Pozytywny jest fakt, że młodzież zadeklarowała, iż nie zna na terenie Gminy Oława miejsc, w których można kupić narkotyki.

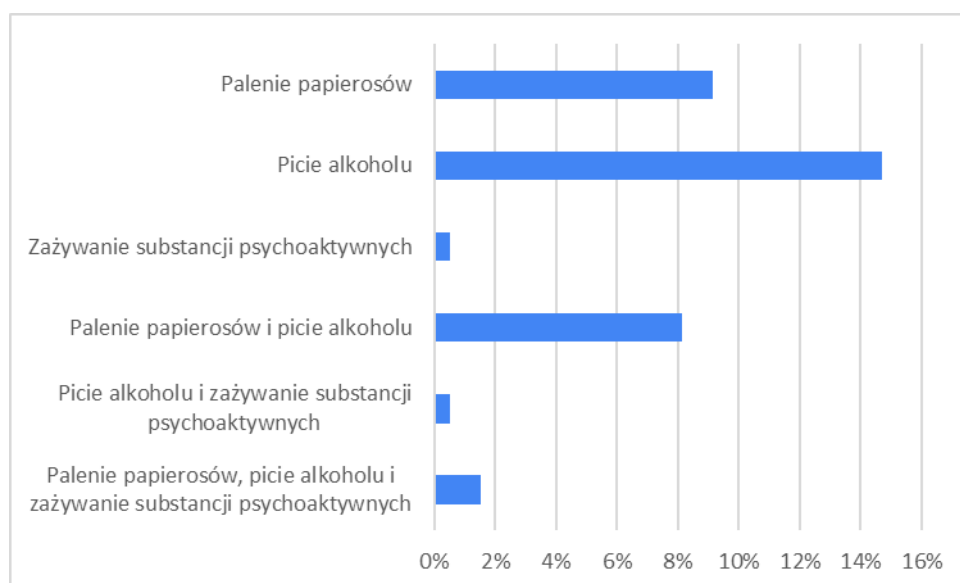

Ryc. 74. Zażywanie substancji psychoaktywnych kiedykolwiek w życiu przez uczniów klas VI-VIII (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Podsumowując analizę zażywania substancji uzależniających przez młodzież uczęszczającą do klas VI-VIII wskazać należy, że niektórzy uczniowie mieli już kontakt z substancjami uzależniającymi, szczególnie alkoholem i papierosami. 14,7% uczniów próbowało już alkoholu, 9,1% palenia papierosów, a 8,1% zarówno picia alkoholu, jak i palenia papierosów. Pojedynczy uczniowie mieli doświadczenia z innymi kombinacjami substancji:

3 osoby paliły, piły alkohol i zażywały substancje uzależniające, jedna próbowała alkoholu i substancji uzależniających i jedna tylko substancji uzależniających (ryc. 75.).

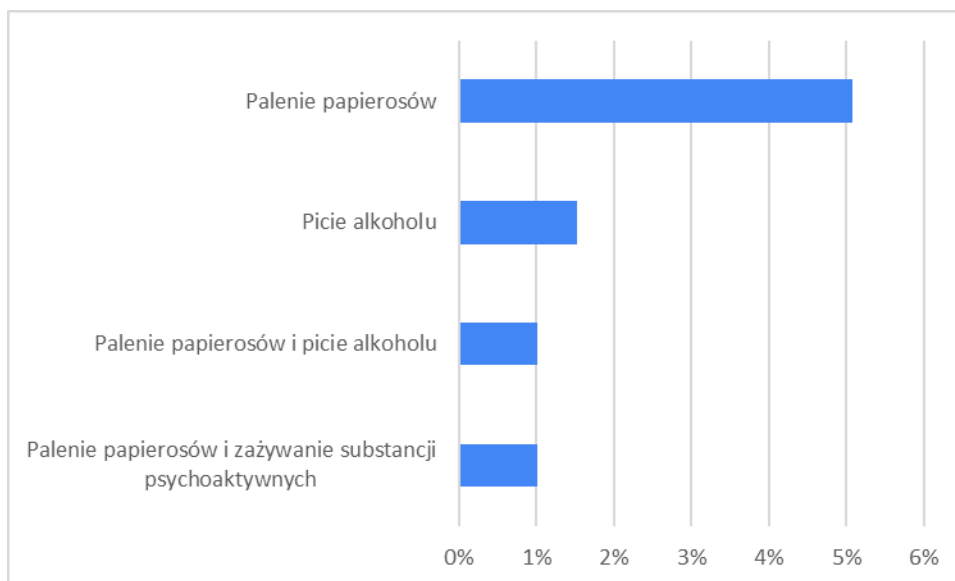

Ryc. 75. Zażywanie substancji uzależniających kiedykolwiek w życiu przez uczniów klas VI-VIII (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Łącznie 17 uczniów miało kontakt z substancjami uzależniającymi w ciągu ostatnich 30 dni – 10 z papierosami, 3 z alkoholem, 2 z papierosami i alkoholem oraz 2 z papierosami i narkotykami (ryc. 76.). Podkreślić jednak należy, że zażywanie substancji psychoaktywnych i picie alkoholu ma charakter okazjonalny, jedynie palenie przyjmuje charakter regularny.

Wiek inicjacji związanej z zażywaniem substancji uzależniających wskazuje, że działania profilaktyczne powinny być prowadzone wcześniej, już w młodszych klasach szkoły podstawowej.

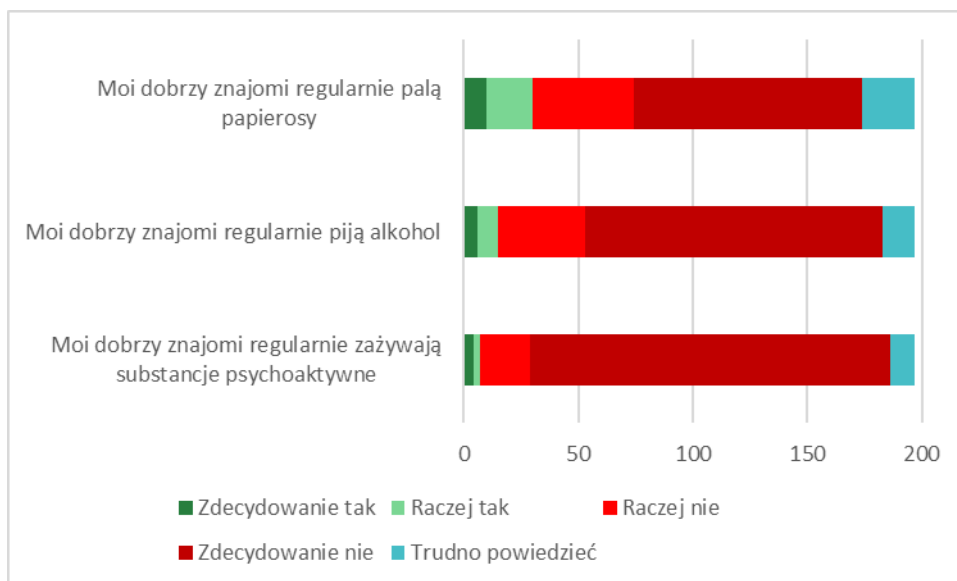

Ryc. 76. Zażywanie substancji uzależniających w ciągu 30 dni poprzedzających badanie przez uczniów klas VI-VIII (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

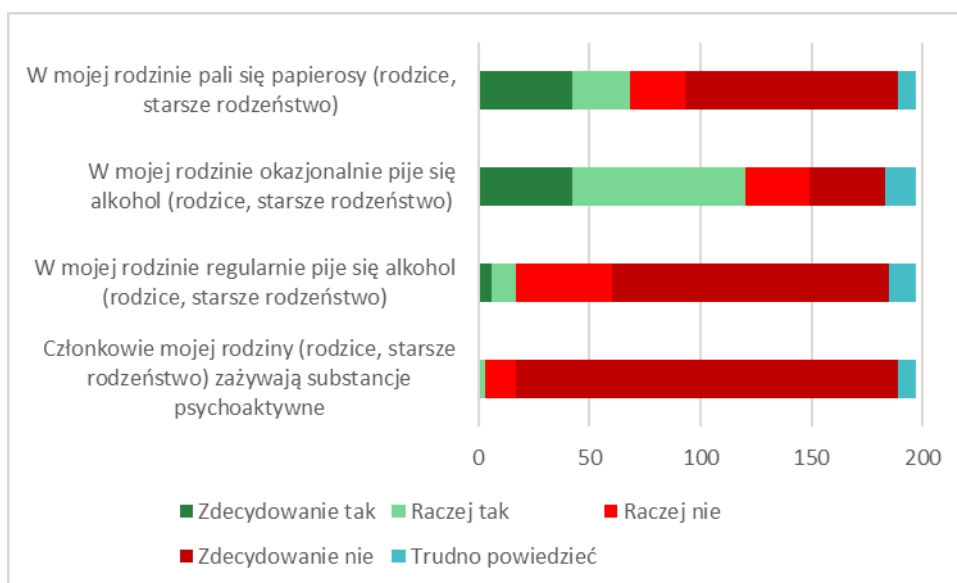
Deklaracje uczniów co do zażywania substancji uzależniających przez dobrych kolegów (koleżanki) uczniów wskazują, że niewielu uczniów ma znajomych zażywających substancje uzależniające. Najczęstsze jest posiadanie znajomych, którzy palą papierosy, znacznie rzadziej znajomych pijących alkohol czy zażywających substancje psychoaktywne (ryc. 77.). Uczniowie, którzy zadeklarowali palenie w ciągu ostatnich 30 dni zdecydowanie częściej wskazują na posiadanie palących dobrych znajomych. Oczywiście nie można tu wykazać bezpośredniego wpływu znajomych na palenie papierosów przez ucznia, ale z pewnością towarzystwo osób palących może sprzyjać paleniu papierosów. W przypadku osób, które w ciągu ostatnich 30 dni piły alkohol lub zażywały narkotyki nie można wskazać na częstsze posiadanie znajomych pijących alkohol czy zażywających substancje psychoaktywne.

Co trzeci uczeń wskazał, że w jego domu pali się papierosy, zaś trzech na pięciu uczniów wskazało, że okazjonalnie pije się w ich domu alkohol. Tylko 8,6% wskazało na regularne picie alkoholu w ich domu, a 1,5% na zażywanie substancji psychoaktywnych (ryc. 78.). Jednocześnie podkreślić należy, że fakt palenia papierosów lub picia alkoholu przez rodzinę nie wpływa na częstsze sięganie przez młodzież po substancje uzależniające. Jednak może to wpływać np. na łatwiejszą dostępność takich substancji.

Ryc. 77. Zachowania dobrych znajomych uczniów klas VI-VIII (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ryc. 78. Zachowania w rodzinie uczniów klas VI-VIII (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ważnym problemem społecznym w kontekście uzależnień jest korzystanie z urządzeń elektronicznych i uzależnienie od urządzeń elektronicznych i Internetu. Komputer i smartfon to dziś z jednej strony urządzenia dające wiele możliwości rozwoju dzieciom i młodzieży, pomagające w nauce i kontaktach z rówieśnikami, z drugiej jednak strony urządzenia niosące ze sobą liczne zagrożenia, a korzystanie z nich może prowadzić do uzależnienia.

Na pytanie, ile czasu dziennie korzystasz z urządzeń elektronicznych (telefonu, komputera, tabletu, konsoli itp.) w ciągu typowego dnia nauki szkolnej, uczniowie najczęściej wskazywali na 3-4 godziny (46,2%) lub 1-2 godziny (22,8%). W przypadku dni wolnych najczęstszą odpowiedzią były również 3-4 godziny, ale zadeklarował ją mniejszy odsetek respondentów, bo 37,6%. W dni wolne uczniowie znacznie częściej niż w dni nauki szkolnej wskazywali na korzystanie z urządzeń elektronicznych 5 godzin i więcej – łącznie aż 44,6% (ryc.79). Zwrócić należy uwagę na fakt, że w dni nauki szkolnej niemalże połowa uczniów spędza przed urządzeniami elektronicznymi 3-4 godziny, a co piąty uczeń 5 godzin i więcej. W dni wolne co trzeci spędza 3-4 godziny, a niemal połowa 5 godzin i więcej. W dni wolne uczniowie najczęściej korzystają z elektroniki dłużej niż w dni nauki szkolnej. Czas spędzany przed urządzeniami elektronicznymi wielu młodych ludzi jest bardzo długi, może negatywnie wpływać na naukę, odpoczynek czy realne kontakty społeczne.

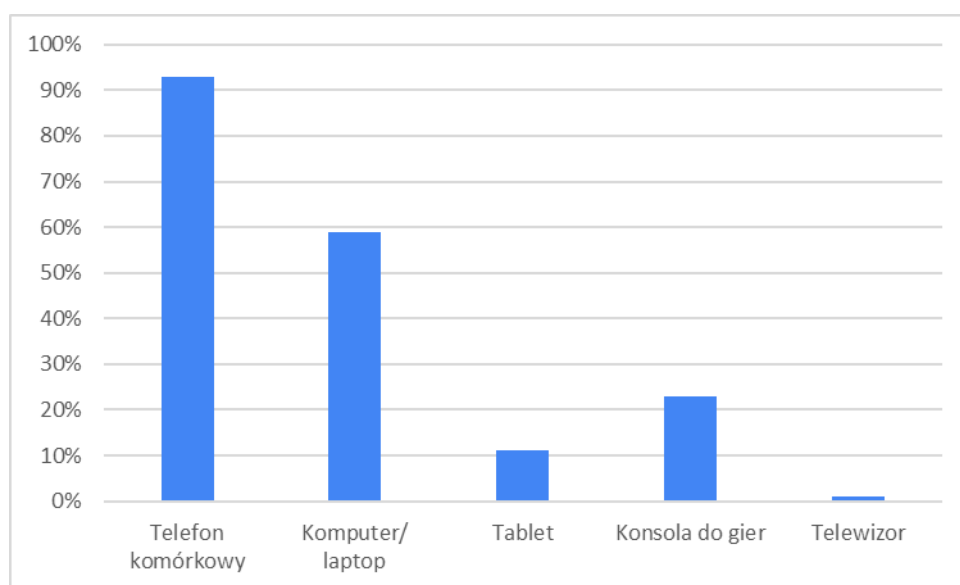
Ryc. 79. Czas przeznaczany na korzystanie z urządzeń elektronicznych (telefon, komputer, tablet, konsola itp.) w ciągu typowego dnia uczniów klas VI-VIII (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Uczniowie przede wszystkim korzystają z telefonu komórkowego – tylko 7,1% uczniów nie wskazało go jako podstawowego urządzenia elektronicznego. Dodatkowo uczniowie najczęściej korzystają z komputera lub laptopa. Co piąty uczeń używa konsoli do gier, a co dziesiąty tabletu. Nieznaczna liczba osób korzysta z telewizora, który wyraźnie nie jest atrakcyjnym – w oczach młodzieży – urządzeniem elektronicznym (ryc. 80.). Telewizor

zastępowany jest przez telefon lub komputer (laptop), gdyż młodzież najczęściej ogląda filmy na platformach telewizyjnych.

Młodzież ma telefon prawie cały czas przy sobie, przez co może korzystać z niego niemalże w każdej sytuacji. Uczniowie wskazali, że korzystanie z urządzeń mobilnych z dostępem do Internetu w szkole jest – zgodnie z regulaminem – zabronione, ale aż 56,3% wskazało, że uczniowie korzystają z urządzeń, gdy nauczyciele tego nie widzą. Natomiast 4,1% uczniów zadeklarowało, że zakaz ten nie jest przestrzegany i nauczyciele nie reagują na korzystanie z urządzeń elektronicznych przez uczniów.

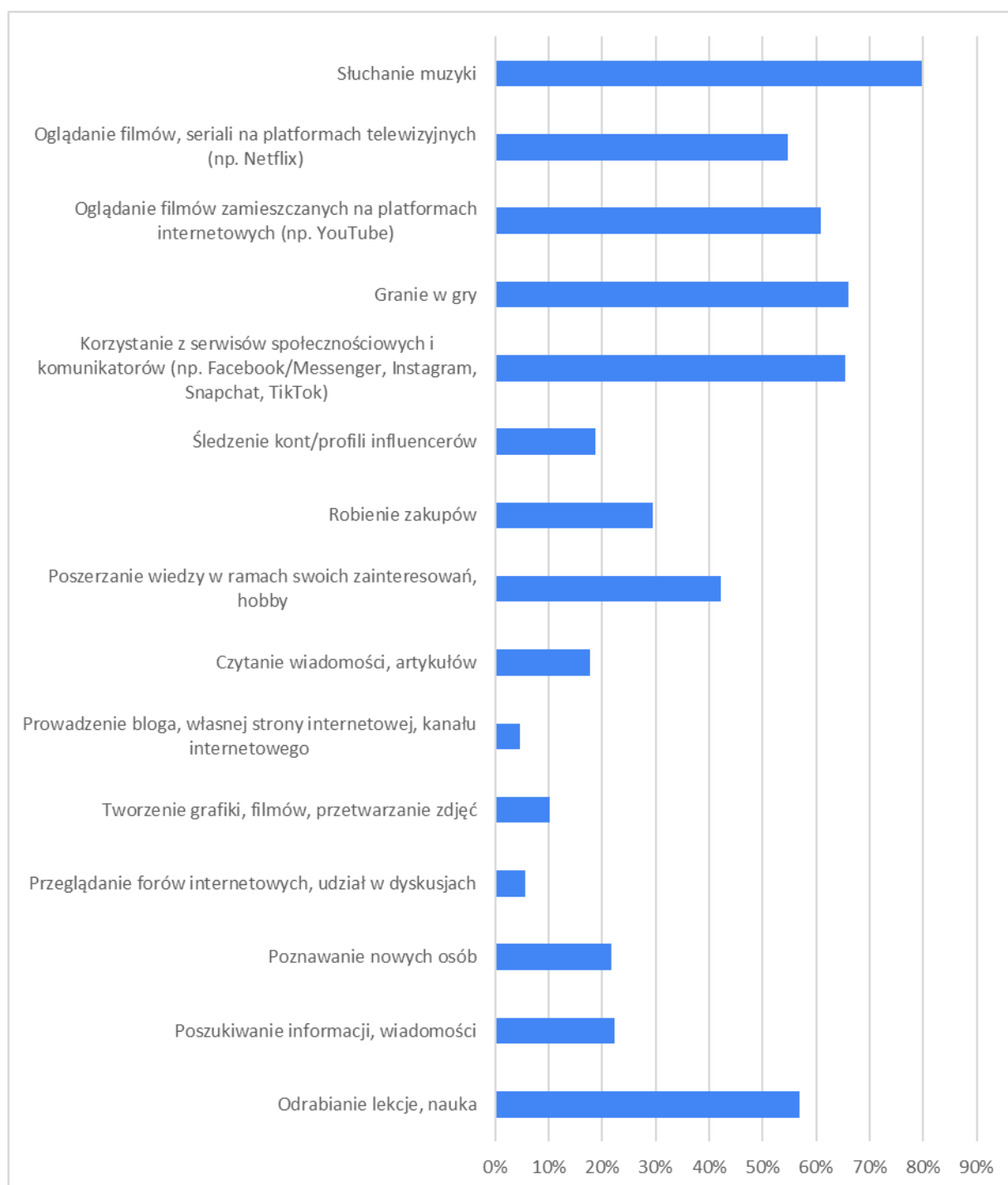

Ryc. 80. Najczęściej wykorzystywane urządzenia elektroniczne przez uczniów klas VI-VIII (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

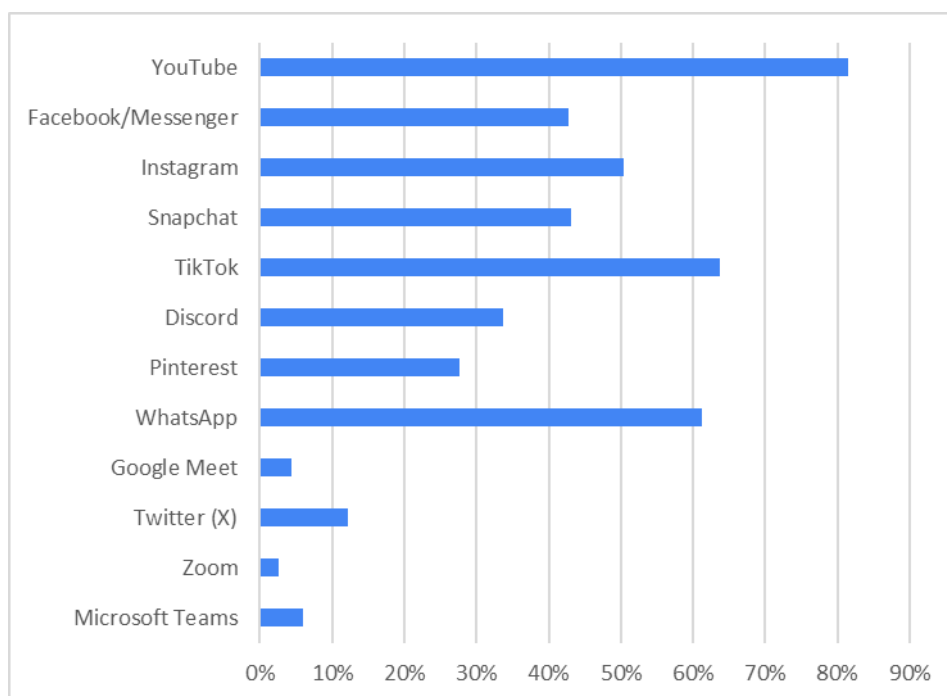
Odpowiedzi na pytania o cele korzystania z urządzeń elektronicznych korespondują ściśle ze wskazanymi przez uczniów sposobami spędzania wolnego czasu. Ankietowani używają urządzeń elektronicznych głównie do słuchania muzyki, oglądania filmów, grania w gry oraz korzystania z serwisów społecznościowych i komunikatorów. Jednocześnie uczniowie deklarują też używanie urządzeń elektronicznych do poszerzania wiedzy w ramach zainteresowań (42,1%) i do odrabiania lekcji oraz nauki (56,9%) (ryc. 81.). O ile poszukiwanie informacji i poszerzanie wiedzy są godne pochwały, o tyle zwrócić należy uwagę na zagrożenie związane z korzystaniem z platform oferujących rozwiązane zadania. Uczniowie często

bezrefleksyjnie przekopiuują informacje z Internetu nie zastanawiając się nad zadaniami i ich rozwiązaniami.

Ryc. 81. Cele wykorzystywania urządzeń elektronicznych przez uczniów klas VI-VIII (n=197)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

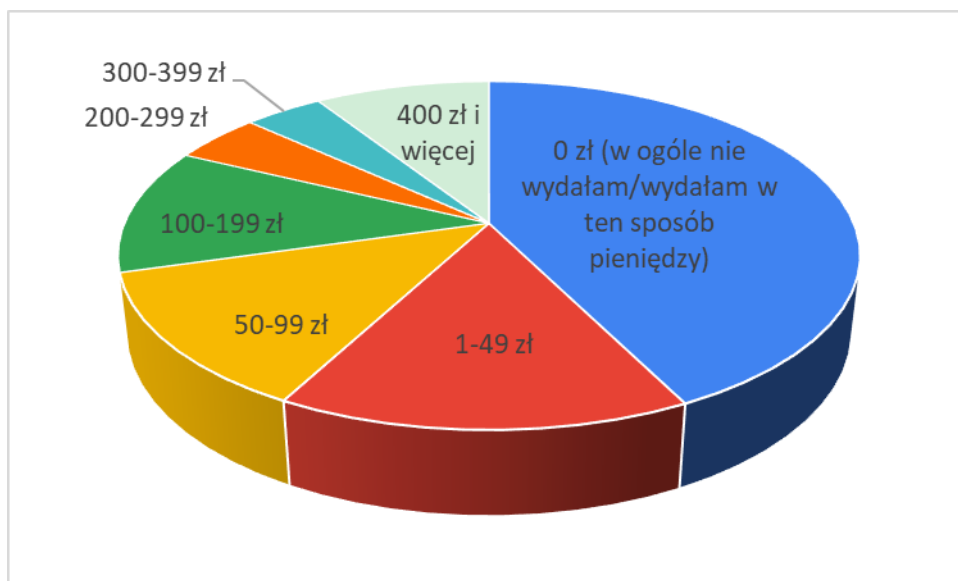
Uczniowie zapytani zostali o najczęściej wykorzystywane komunikatory i serwisy społecznościowe. Zdecydowanie największą popularnością cieszy się YouTube, a także TikTok i WhatsApp, Instagram, Facebook/Messenger oraz Snapchat (ryc. 82.). Zwrócić należy uwagę, że na platformach tych dostępne są również treści nieprzeznaczone dla uczniów klas VI-VIII. Uczniowie rzadko wykorzystują platformy takie, jak Google Meet czy Microsoft Teams, używane raczej do nauki niż rozrywki.

Ryc. 82. Najczęściej używane komunikatory i serwisy społecznościowe przez uczniów klas VI-VIII (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Niemalże jedna trzecia młodych ludzi (29,4%) do najczęściej wykonywanych przy użyciu elektroniki czynności zaliczyła robienie zakupów. Aż 57,4% ankietowanych w ciągu 30 dni poprzedzających badanie dokonało zakupów w Internecie. Wydawane kwoty były różne – najczęściej nie przekraczały 100 zł (27,9% ogółu), ale co dziesiąty uczeń (9,1%) wydał w Internecie 400 zł i więcej (ryc. 83.). Można założyć, że droższe zakupy w Internecie są uzgodnione z rodzicami, ale z pewnością młodzież dysponuje gotówką, którą wydaje wedle własnego uznania, również w sieci.

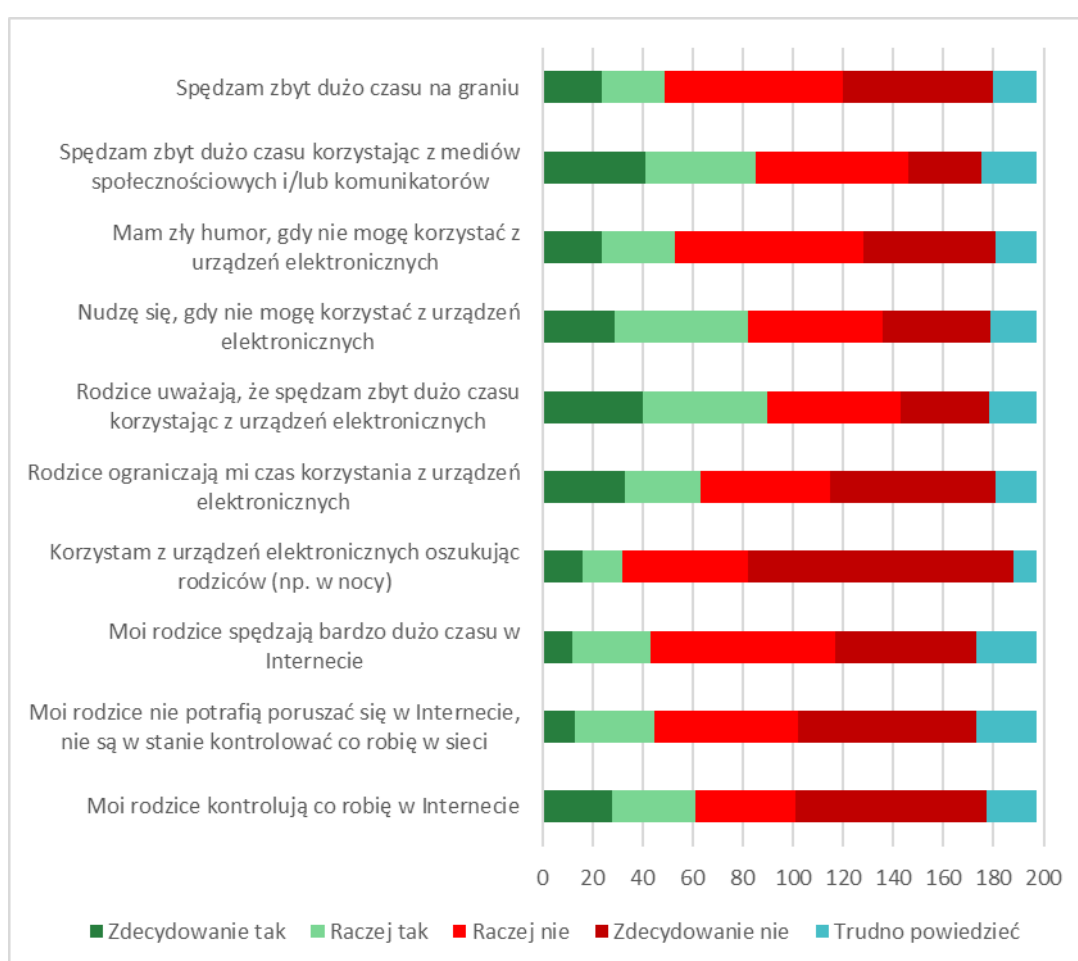
Ryc. 83. Kwota wydana w ciągu ostatnich 30 dni na samodzielne zakupy w Internecie przez uczniów klas VI-VIII (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Uczniów zapytano o opinie dotyczące czasu korzystania z urządzeń elektronicznych i wpływ rodziców na korzystanie z tych urządzeń. Uczniowie poproszeni zostali o wskazanie czy w ich opinii spędzają zbyt dużo czasu na graniu czy korzystaniu z mediów społecznościowych (i/lub komunikatorów). Co czwarty ankietowany (24,9%) uznał, że spędza zbyt dużo czasu na graniu, zaś aż 43,1% uczniów wskazało, że zbyt długo korzysta z mediów społecznościowych i komunikatorów. Najczęściej odpowiedzi takich udzielały osoby korzystające z urządzeń elektronicznych 3 godziny i dłużej. Co czwarty uczeń (26,9%) ma zły humor, gdy nie może korzystać z elektroniki, a 41,6% bez elektroniki się nudzi. W większości uczniowie odpowiadali zgodnie na te dwa pytania. Wskazują one na grupę uczniów, która może mieć problem z nadużywaniem elektroniki, szczególnie, że większość z nich korzysta z urządzeń elektronicznych 3 i więcej godzin dziennie.

Istotnym elementem zapobiegania uzależnieniu od świata wirtualnego jest wdrażanie higieny cyfrowej – ścisłe ustalenie zasad korzystania z urządzeń elektronicznych i ich przestrzeganie oraz kontrolowanie przez rodziców tego, co dzieci robią w sieci. Prawie połowa ankietowanych (45,7%) zadeklarowała, że rodzice uważają, że zbyt dużo czasu korzystają z urządzeń elektronicznych – zwykle były to osoby korzystające z tych urządzeń 3 godziny i więcej. Co trzeci uczeń (32,0%) wskazał, że rodzice ograniczają mu czas korzystania z elektroniki – tu dominowały osoby korzystające z elektroniki 1-2 godziny, rzadziej

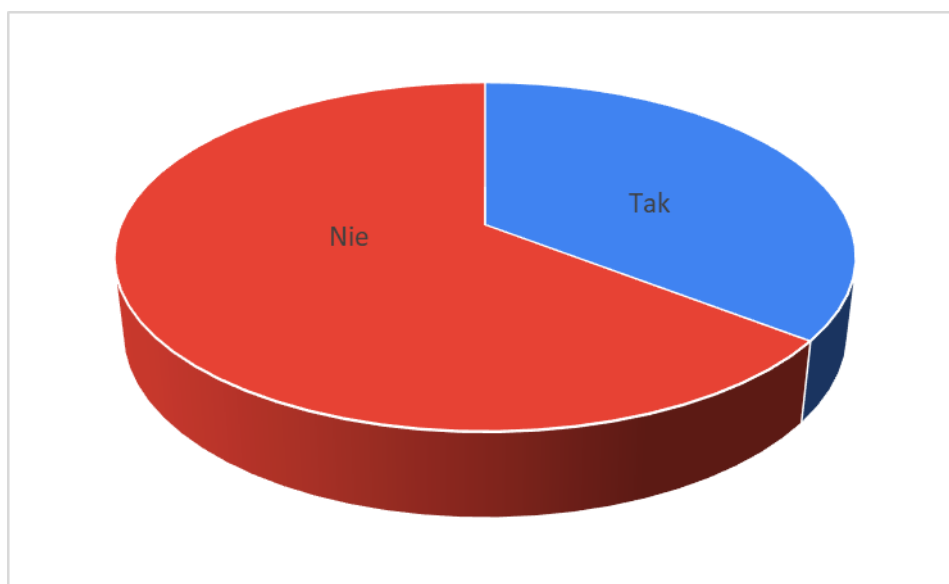
3-4 godziny. Widać więc wyraźnie, że te ograniczenia działają. Podkreślić należy, że 16,2% uczniów wskazało, że korzysta z elektroniki w nocy, oszukując rodziców. Co piąty uczeń (21,8%) zadeklarował, że rodzice spędzają dużo czasu w Internecie, ale podobny odsetek (22,8%) wskazał, że ich rodzice nie są w stanie kontrolować tego, co robią w Internecie i nie potrafią poruszać się w Internecie. W tym kontekście należy podkreślić konieczność edukowania rodziców w prowadzeniu nadzoru nad korzystaniem z Internetu przez dzieci. Co trzeci uczeń (31,0%) zadeklarował, że rodzice kontrolują to, co robi w Internecie (ryc. 84.). To pozytywne zjawisko, jednak byłoby dobrze, gdyby więcej osób kontrolowało swoje dzieci.

Ryc. 84. Opinie uczniów klas VI-VIII co do korzystania z urządzeń elektronicznych (n=197)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Analizując zachowania młodzieży, które mogą prowadzić do uzależnień, zapytano także o granie w gry hazardowe na pieniądze. Na takie pytanie o to, czy kiedykolwiek grali w gry hazardowe na pieniądze aż 35,5% uczniów odpowiedziało twierdząco (ryc. 85.). Zwrócić należy

uwagę, że zgodnie z polskim prawem w loteriach i grach hazardowych mogą brać udział wyłącznie osoby pełnoletnie.

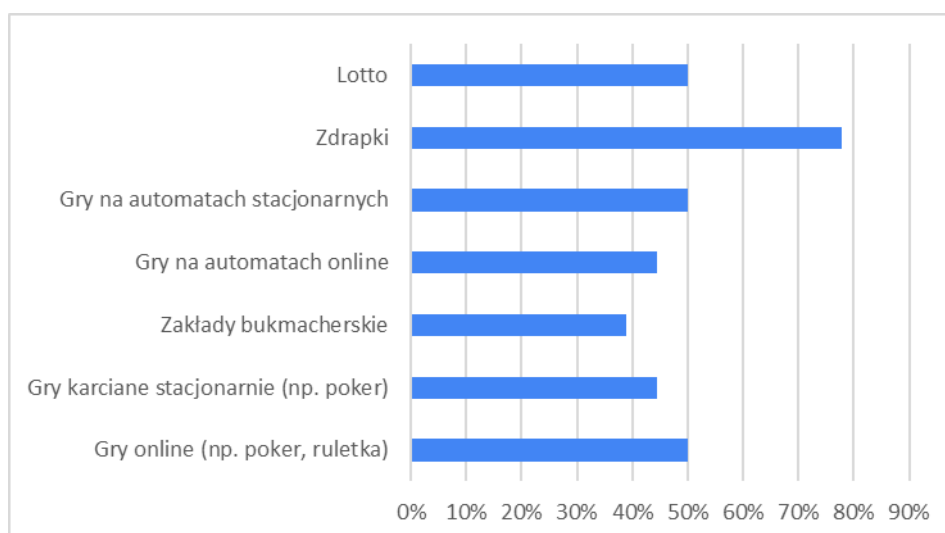

Ryc. 85. Opinie uczniów klas VI-VIII co do tego, czy kiedykolwiek grali w gry hazardowe na pieniądze (np. zdraepki, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie, internetowe kasyna itp.) (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Osoby, które zadeklarowały granie w gry zapytano, jakie to były gry. Dominujące okazały się zdraepki – wskazało na nie 77,1% uczniów, którzy grali w gry. Pozostałe wymienione formy gier hazardowych uzyskały podobną liczbę wskazań (ryc. 86.). Podkreślić należy, że uczniowie, którzy grali w gry najczęściej mieli kontakt z różnymi formami hazardu.

Uczniów zapytano również o granie w gry w ciągu ostatnich 30 dni – taką aktywność realizowało 13 osób, a więc 18,6% osób mających doświadczenia w grach hazardowych i 6,6% ogółu. Siedmiu uczniów zadeklarowało korzystanie z więcej niż jednej formy gier – były wśród nich zdraepki, Lotto, gry karciane stacjonarnie i online, gry na automatach stacjonarnie i online oraz zakłady bukmacherskie. Jeden uczeń zadeklarował grę w ruletkę online, a 5 zdraepki.

Ryc. 86. Gry hazardowe, w które grali uczniowie klas VI-VIII (n=70)

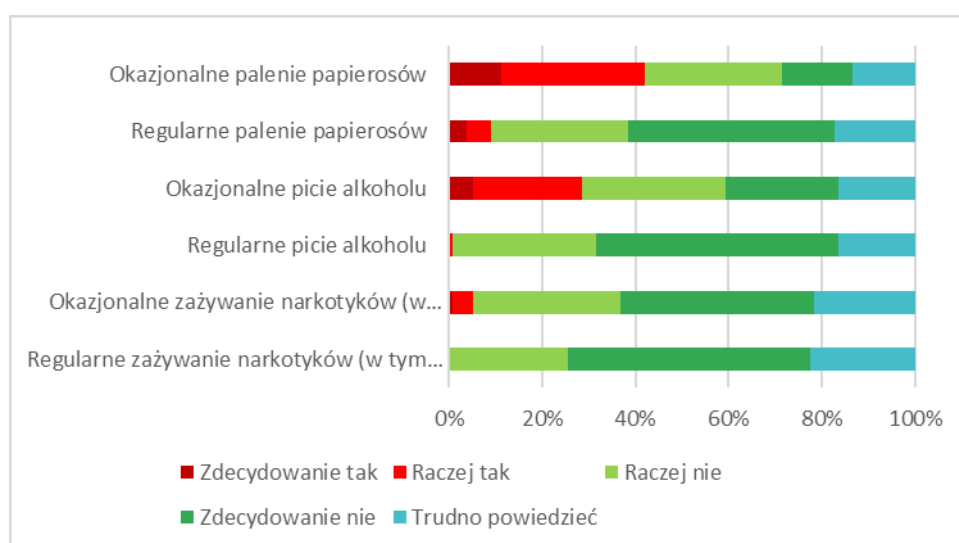
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Podsumowując podkreślić należy, że około jednej trzeciej uczniów ma za sobą doświadczenia w grach hazardowych. Możliwe, że część z nich kupuje zdrapki czy gra w Lotto za wiedzą czy z udziałem rodziców. Zwrócić należy jednak uwagę na konieczność profilaktyki, szczególnie w odniesieniu do gier online i dokonywania zakupów w Internecie oraz wydawania pieniędzy na gry w realu, w tym np. gry na automatach.

4.2.4. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród nauczycieli

O kwestię stosowania substancji uzależniających i zachowania mogące prowadzić do uzależnień wśród uczniów klas VI-VIII szkół podstawowych zapytano nauczycieli uczących w szkołach podstawowych na terenie Gminy Oława. Nauczyciele są główną, poza rodzicami, grupą osób, które mogą zauważyć problemy uczniów, w tym kontakt z substancjami uzależniającymi, i podejmować działania na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom.

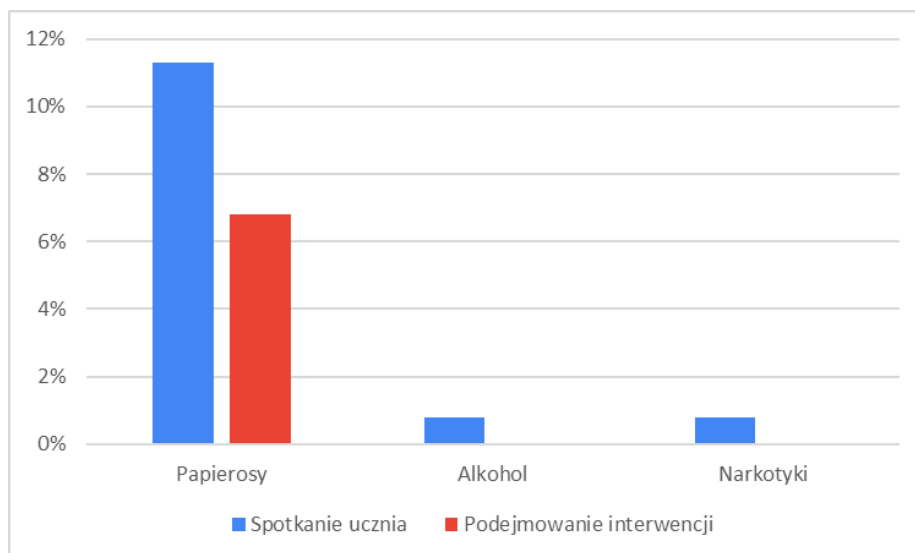
Nauczycieli poproszono o ocenę czy w ich opinii uczniowie okazjonalnie lub regularnie stosują następujące używki: palą papierosy, piją alkohol i zażywają narkotyki. Nauczyciele najczęściej wskazywali na okazjonalne palenie papierosów (42,1%) oraz okazjonalne picie alkoholu (28,6%). W przypadku zachowań regularnych najczęściej wskazywano na palenie papierosów (9,0%). Tylko jeden nauczyciel wskazał na fakt regularnego picia alkoholu, nikt nie wskazał na regularne zażywanie narkotyków, w tym dopalaczy (ryc. 87.). Odpowiedzi nauczycieli są generalnie zgodne z odpowiedziami uczniów. W opinii nauczycieli, jeśli palenie, picie alkoholu lub zażywanie narkotyków ma miejsce, to dotyczy to pojedynczych uczniów.

Ryc. 87. Stosowanie używek przez uczniów klas VI-VIII (n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

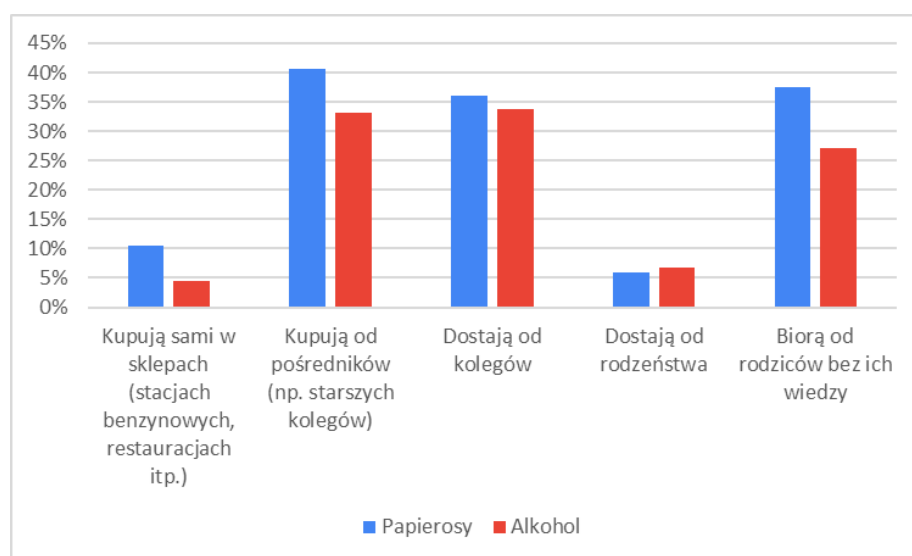
Poza opiniami nauczycieli poproszono o wskazanie konkretnych sytuacji – takich jak spotkania uczniów palących papierosy, będących pod wpływem alkoholu lub narkotyków oraz podejmowania interwencji w związku ze stosowaniem przez uczniów używek. Okazało się, że 15 nauczycieli spotkało uczniów palących papierosy, zaś 9 podejmowało interwencje w związku z paleniem papierosów przez uczniów. Jeden nauczyciel spotkał ucznia pod wpływem alkoholu, również jeden ucznia pod wpływem narkotyków. Nauczyciele nie podejmowali w ciągu ostatniego roku interwencji w związku z piciem alkoholu i zażywaniem narkotyków przez uczniów (ryc. 88.). Nauczyciele deklarujący spotkania z uczniami zażywającymi używki i podejmujący interwencje wobec uczniów reprezentują różne szkoły z terenu Gminy. Widać więc, że problem zażywania substancji uzależniających nie jest powszechny, ale może występować w każdej ze szkół.

Ryc. 88. Spotkanie uczniów stosujących używki i podejmowanie interwencji w ciągu ostatniego roku (n=133)

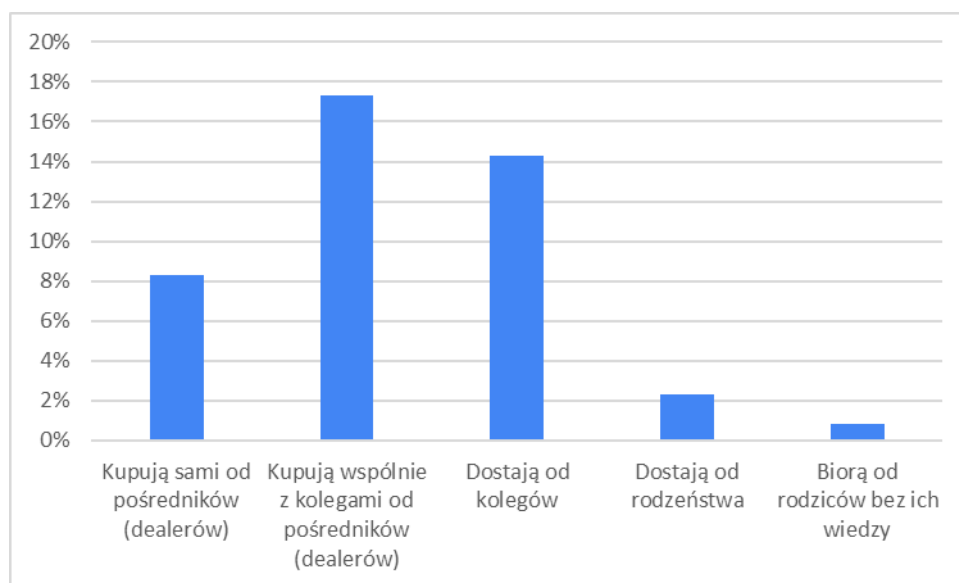
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Na pytanie skąd uczniowie pozyskują używki nauczyciele, w przypadku papierosów i alkoholu, byli zdania, że uczniowie kupują od pośredników, dostają od kolegów lub biorą bez wiedzy rodziców (ryc. 89.). Niewielki odsetek wskazał na zakup w sklepie lub pozyskanie od rodzeństwa. W przypadku papierosów jeden z nauczycieli zwrócił uwagę na kupowanie e-papierosów przez Internet. W przypadku narkotyków nauczyciele najczęściej wskazywali na kupowanie od dealerów wspólnie z kolegami (ewentualnie samodzielnie) lub otrzymywanie od kolegów (ryc. 90.).

Ryc. 89. Źródła pozyskiwania przez uczniów papierosów i alkoholu (n=133)

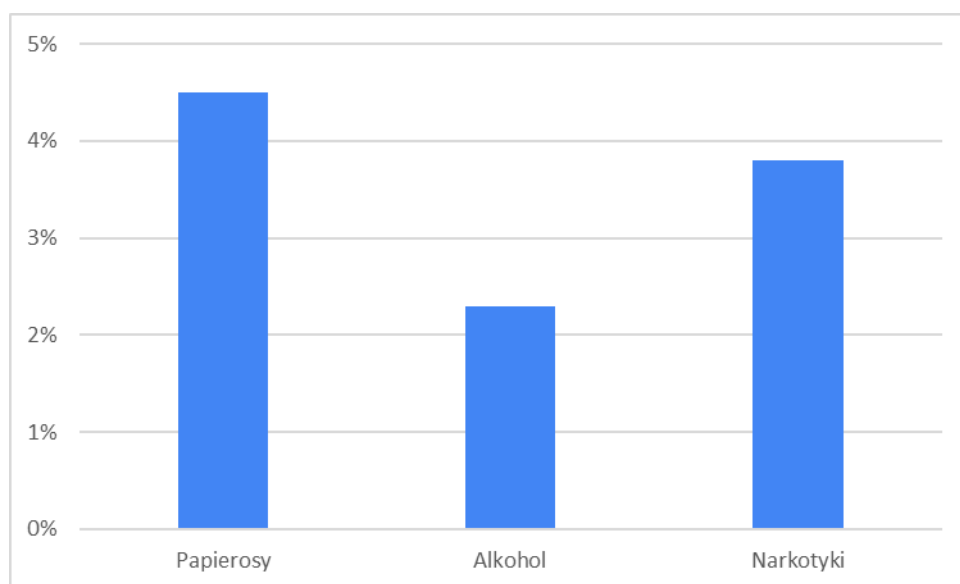
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ryc. 90. Źródła pozyskiwania przez uczniów narkotyków (n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Nauczyciele zostali też zapytani, czy znają miejsca na terenie Gminy, w których uczniowie mogą samodzielnie kupić papierosy, alkohol i narkotyki. Należy przypomnieć, że uczniowie stosujący te substancje wskazali tylko na miejsca, gdzie można kupić papierosy – takie miejsca znało 7 uczniów. Nauczyciele wskazali jednak, że na terenie Gminy są również miejsca, gdzie nieletni mogą kupić alkohol, a także miejsca, gdzie sprzedawane są narkotyki. Sześciu nauczycieli wskazało, że zna miejsca, gdzie uczeń może kupić papierosy, trzy osoby wiedzą, gdzie można kupić alkohol, a pięć osób wie, gdzie uczniowie mogą zakupić narkotyki (ryc. 91.). Wskazuje to na konieczność podejmowania działań prewencyjnych prowadzących do wyeliminowania miejsc sprzedaży używek nieletnim.

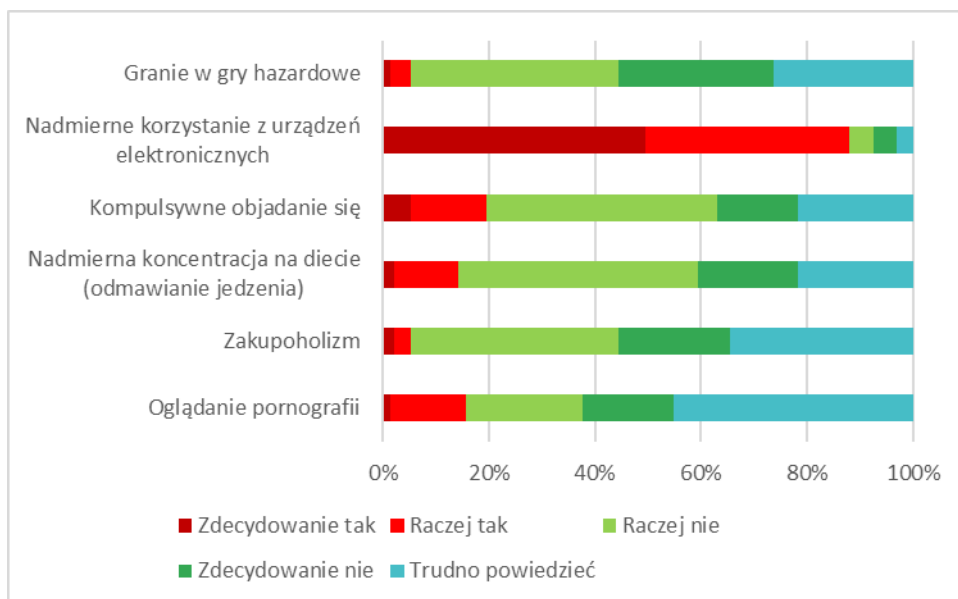

Ryc. 91. Posiadanie wiedzy o miejscach na terenie Gminy, gdzie uczniowie mogą zakupić substancje uzależniające (n=133)

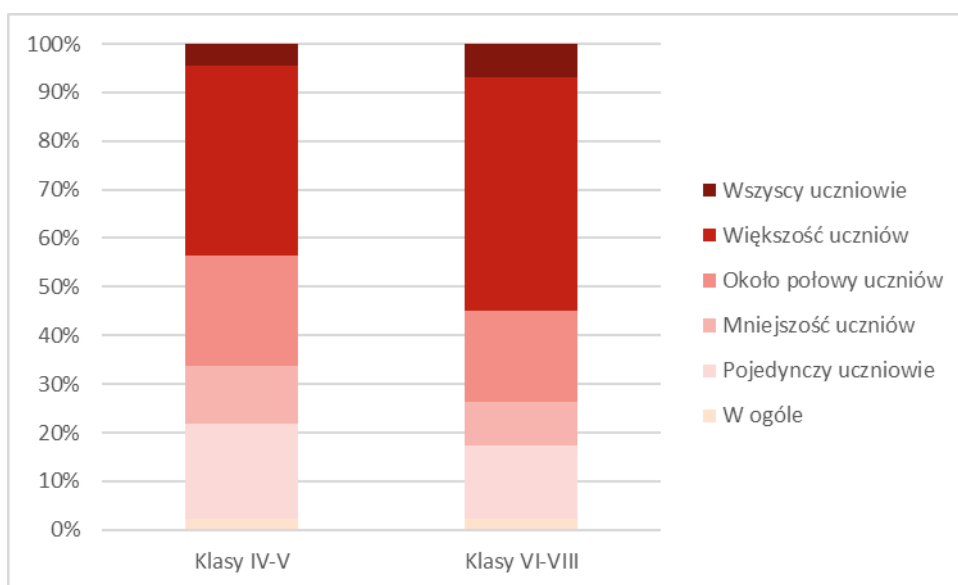
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Nauczycieli zapytano również o podejmowanie przez uczniów zachowań mogących prowadzić do uzależnień, takich jak granie w gry hazardowe, nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych, objadanie się, nadmierną koncentrację na diecie, zakupoholizm czy oglądanie pornografii. Najmniej nauczycieli – zaledwie po 5,3% – wskazało, że uczniowie grają w gry hazardowe i mają problem z nadmiernym robieniem zakupów. Mniej niż 20,0% wskazało na kompulsywne objadanie się, nadmierną koncentrację na diecie i oglądanie pornografii. Opinia nauczycieli co do nadmiernego korzystania przez młodzież z urządzeń elektronicznych była zupełnie odmienna od opinii co do pozostałych zachowań. Łącznie 88,0% nauczycieli wskazało, że uczniów zdecydowanie lub raczej dotyczy sytuacja nadmiernego korzystania z elektroniki. Tylko 9,0% było odmiennego zdania, a 3,0% nie miało zdania w tym zakresie (ryc. 92.).

Nauczycieli poproszono również o opinię, jak wielu uczniów dotyczy nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych. Na występowanie tego problemu u większości lub wszystkich uczniów klas IV-V wskazało 43,6% nauczycieli, zaś w przypadku klas VI-VIII aż 54,9% nauczycieli. Zauważyć można różnicę w opiniach nauczycieli co do klas IV-V oraz VI-VIII – nauczyciele częściej zauważają, że nadmierne korzystanie z elektroniki dotyczy większej liczby uczniów klas starszych (ryc. 93.).

Ryc. 92. Podejmowanie następujących zachowań przez uczniów klas VI-VIII (n=133)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

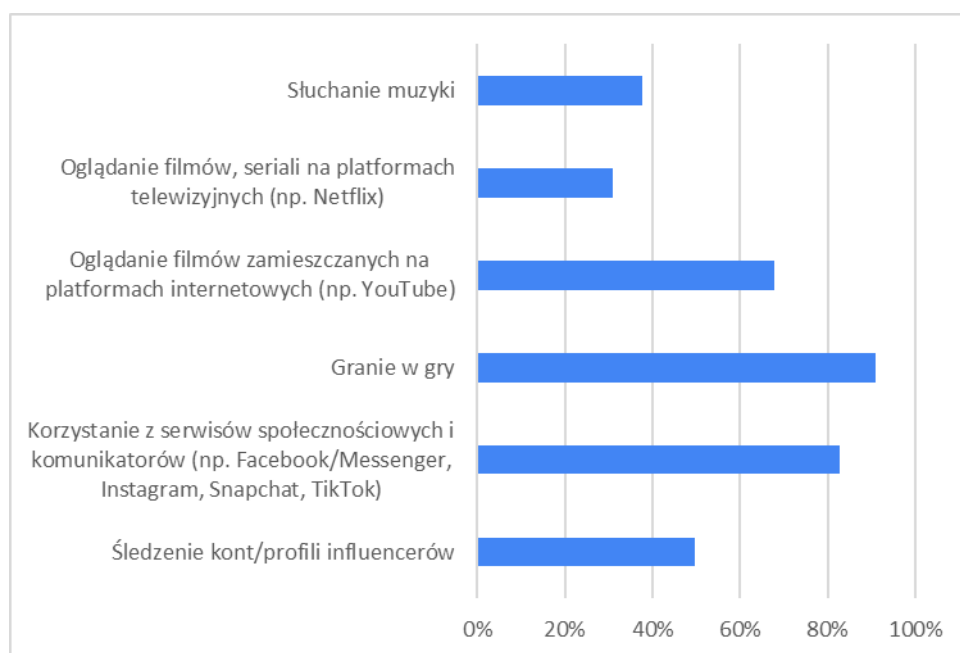

Ryc. 93. Uczniowie, których dotyczy nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych (n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Nauczyciele poproszeni zostali o wskazanie czynności, które w ich opinii powodują nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych przez uczniów. Najwięcej wskazań uzyskało granie w gry, korzystanie z serwisów społecznościowych oraz oglądanie filmów na platformach internetowych (ryc. 94.). Odpowiedzi te korespondują z odpowiedziami uczniów, chociaż

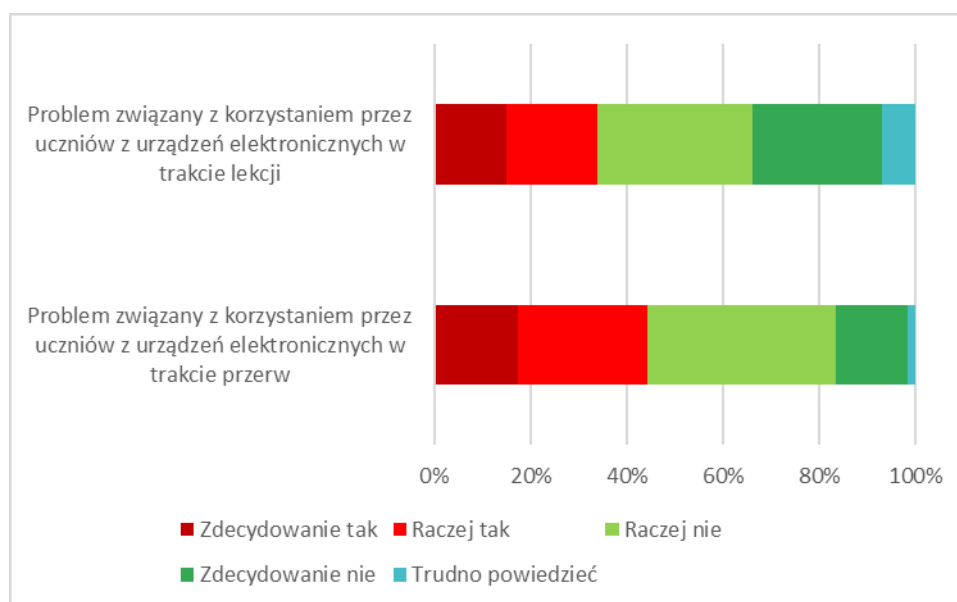
podkreślić należy, że najczęściej wykonywaną przy użyciu urządzeń elektronicznych czynnością jest w opinii uczniów słuchanie muzyki.

Ryc. 94. Czynności, w przypadku których uczniowie nadmiernie korzystają z urządzeń elektronicznych (n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

W ramach badania zdiagnozowano również problem związany z korzystaniem z urządzeń elektronicznych w szkołach. Aż 33,8% nauczycieli wskazało na istnienie problemu z korzystaniem z urządzeń elektronicznych przez uczniów podczas lekcji, a 44,4% wskazało na problem korzystania z elektroniki podczas przerw (ryc. 95.). Nauczyciele wskazujący na istnienie problemów reprezentowali różne szkoły, więc kwestia ta nie jest zależna od konkretnej placówki. Koresponduje to z opiniami uczniów wskazującymi, że pomimo, iż używanie elektroniki w szkole jest zabronione uczniowie używają urządzeń elektronicznych, gdy nauczyciele tego nie widzą. Nauczyciele nie zawsze są w stanie zauważyć, że uczniowie używają urządzeń elektronicznych, ale odsetek nauczycieli wskazujących na istnienie problemu w tym obszarze wskazuje, że zdają sobie z tego sprawę.

Ryc. 95. Problemy związane z nadmiernym korzystaniem z urządzeń elektronicznych w szkole (n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Nauczyciele zauważają istnienie problemu stosowania przez uczniów używek, szczególnie papierosów, rzadziej alkoholu, jednak uważają, że używanie alkoholu oraz narkotyków ma charakter okazjonalny, zaś papierosów głównie okazjonalny, choć część nauczycieli zwraca uwagę na problem regularnego palenia papierosów wśród uczniów. Zdecydowanie dotyczy to pojedynczych uczniów. Koresponduje to z odpowiedziami dotyczącymi stosowania używek uzyskanymi w ankiecie przeprowadzonej wśród uczniów.

Wyniki badania wśród nauczycieli jednoznacznie wskazują, że nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych jest kluczowym problemem, jeśli chodzi o zachowania, które mogą prowadzić do uzależnień behawioralnych. Uczniowie spędzają wiele godzin nad elektroniką, co może powodować nadmierne zmęczenie, problemy z koncentracją i rozdrażnienie. Pomimo wdrażania regulaminów zakazujących korzystania z elektroniki w szkole uczniowie często nie stosują się do przepisów i używają urządzeń elektronicznych, głównie telefonów, również w szkole. Konieczna jest realizacja działań z zakresu higieny cyfrowej oraz egzekwowanie ograniczeń w korzystaniu z elektroniki w szkołach.

4.2.5. Wyniki badań fokusowych

We wszystkich wywiadach grupowych powracał temat uzależnień. Zwracano uwagę na tradycyjne uzależnienia: od nikotyny, alkoholu, narkotyków.

Wbrew ogólnym tendencjom palenie papierosów jest według uczestników wywiadów nadal popularne wśród dzieci i młodzieży: „Jako że ja pracuję jako asystent rodziny, więc mam z dziećmi duży kontakt [...] Z jakich przyczyn, nie będę się wypowiadać, natomiast to się rozwija. Jest coraz więcej dzieci palących”.

Nie zmniejsza się zdaniem badanych skala uzależnień od alkoholu, chociaż dotyczą one innych niż niegdyś grup: „Zmienia się grupa osób, która do tej pory nam się kojarzyła z tym problemem [...] Teraz widzimy, że to są bardzo często osoby na wysokich stanowiskach, osoby wykształcone [...] Też się zmienia to, że z alkoholem to kojarzą nam się mężczyźni, a teraz to jest coraz więcej kobiet, zwłaszcza młodych dorosłych”. Również uzależnienia od narkotyków zdarzają się według indagowanych coraz częściej także wśród osób wysoko funkcjonujących.

Młodzież nie ma większego problemu z dostępem do alkoholu. Szczególnie groźne jest nierzadkie wśród młodzieży zjawisko łączenia używek: „Młodzież uważa, że sama wódka jest słaba, trzeba ją wspierać energetykami”.

Skuteczne przeciwdziałanie alkoholizmowi utrudnia powszechne przyzwolenie na jego spożywanie i sprzedaż. Przejawia się ono usankcjonowanym zwyczajowo spożywaniem alkoholu przed sklepami w wielu wsiach oraz dostępnością alkoholu na wielu imprezach organizowanych na terenie Gminy, również na tych, których uczestnikami są dzieci i młodzież.

Badani dostrzegają także uzależnienia nowe, cyfrowe: wśród dzieci „uzależniony od Internetu to praktycznie co drugi”. Spośród badanych szczególnie nauczyciele są świadomi wielogodzinnego (także w nocy) korzystania przez dzieci ze sprzętu elektronicznego i iluzorycznej kontroli dorosłych nad treściami, z jakimi dzieci obcuja w sieci. Nie potrafią jednak określić, czy wśród uczniów występują specyficzne uzależnienia, którym sprzyja niekontrolowane korzystanie ze sprzętu elektronicznego, np. uzależnienie od hazardu lub pornografii. Sugerują raczej, że są one charakterystyczne dla starszych grup wiekowych niż uczniowie szkół podstawowych, z którymi mają do czynienia w swojej pracy zawodowej.

4.3. Diagnoza problemu przemocy

4.3.1. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej

Problem przemocy domowej jest niezwykle istotnym problemem, bardzo mocno wpływającym na sytuacje osób i całych rodzin. Bardzo często problem ten wiąże się z innymi problemami społecznymi – przemoc często współwystępuje z uzależnieniami, bezrobociem, ubóstwem, bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Przemoc może powodować kolejne problemy społeczne, dodatkowo prowadzi do problemów psychicznych, uniemożliwia funkcjonowanie ofiarom przemocy, ale także pozostałym członkom gospodarstwa domowego. Podobnie jak uzależnienia, przemoc jest zjawiskiem trudno diagnozowalnym i wymykającym się statystykom.

Informacje dotyczące zjawiska przemocy można przedstawić w oparciu o statystyki instytucji realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. Kluczową rolę w tym systemie odgrywa Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (ZI). Dodatkowo w zakresie przeciwdziałania przemocy działają Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Oławie, Urząd Gminy Oława oraz Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, instytucje ochrony zdrowia i systemu oświaty. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego, a także inne działania w zakresie profilaktyki przemocy i przeciwdziałania przemocy prowadzone są w oparciu o program przeciwdziałania przemocy.

W latach 2020-2022 cały Zespół Interdyscyplinarny w każdym roku spotykał się 4 razy, natomiast znacznie częściej spotykały się grupy robocze – najczęściej w 2020 roku, aż 177 razy, najmniej w roku 2021 – 35 razy. Podkreślić należy, że grupy robocze spotykają się zależnie od potrzeb. Informacje o działalności ZI zestawiono w tabeli 24.

Tabela 24. Informacja o działalności Zespołu Interdyscyplinarnego

Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego	2020	2021	2022
Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego (ZI)	4	4	4
Liczba posiedzeń grup roboczych	177	35	92
Liczba osób objętych pomocą grup roboczych	31	27	59

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Zespół Interdyscyplinarny odpowiada za prowadzenie procedury „Niebieskie Karty” – zespołu działań diagnozujących występowanie zjawiska przemocy, wspierających ofiary przemocy w rodzinie i zmierzających do rozwiązania problemu przemocy. Najwięcej „Niebieskich Kart” A założono w roku 2020 – aż 48. Również w roku 2020 zamknięto najwięcej „Niebieskich Kart” – łącznie 47. Dane te wskazują na konieczność dużej liczby spotkań grup roboczych, które miały miejsce w 2020 roku.

Po wypełnieniu „Niebieskiej Karty” A i uruchomieniu procedury następują działania zmierzające do wypełnienia „Niebieskiej Karty” C, dotyczącej ofiary przemocy i „Niebieskiej Karty” D, dotyczącej sprawcy, zaplanowania i wdrożenia działań pomocowych. Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” C i D wskazuje, że procedura „Niebieskie Karty” jest realizowana, a grupy robocze udzielają pomocy rodzinom z problemem przemocy. Zespół Interdyscyplinarny w uzasadnionych przypadkach kieruje również wnioski do sądu rodzinnego o ograniczenie władzy rodzicielskiej i wgląd w sytuację dzieci, a także wnioski do prokuratury o ściganie za przestępstwo z art 207 Kodeksu Karnego, czyli przestępstwo znęcania – w ostatnich latach miało to miejsce w pojedynczych przypadkach.

Corocznie duża część „Niebieskich Kart” jest zamykana. Zwrócić należy uwagę, że w roku 2020 i 2021 głównym powodem zamykania „Niebieskich Kart” był brak zasadności podejmowania działań, zaś w 2022 roku ustanie przemocy. Ustanie przemocy – znaczące liczebnie w 2020 i 2022 roku – wskazuje, że działania prowadzone w ramach „Niebieskich Kart” przynoszą efekty. Informacje o realizacji procedury „Niebieskie Karty” zestawiono w tabeli 25.

Tabela 25. Informacja o procedurze „Niebieskie Karty”

Procedura „Niebieskie Karty”	2020	2021	2022
Liczba założonych „Niebieskich Kart” A	48	20	28
Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” C	45	20	26
Liczba wypełnionych „Niebieskich Kart” D	19	6	16
Liczba prowadzonych postępowań „Niebieska Karta”	64	23	35
Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieska Karta”	64	23	35
Liczba osób, co do których istnieje, podejrzenie, że są sprawcami przemocy w rodzinie	19	12	28
- w tym mężczyźni	18	10	26
- w tym kobiety	1	2	2
Liczba wniosków skierowanych przez ZI do prokuratury	1	1	2
Liczba zamkniętych „Niebieskich Kart”	47	22	20
- w tym ze względu na ustanie przemocy	18	5	17
- w tym ze względu na brak zasadności podejmowania działań	29	17	3

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

W przypadku przemocy w rodzinie wsparcia i pomocy udziela również Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie. Przemoc w rodzinie nie należy jednak do częstych powodów udzielania pomocy społecznej. W latach 2018-2022 wsparcia w związku z przemocą udzielono łącznie 5 rodzinom (tabela 26.). Zdecydowanie częściej osoby doznające przemocy korzystają z pomocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

Tabela 26. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w związku z uzależnieniami

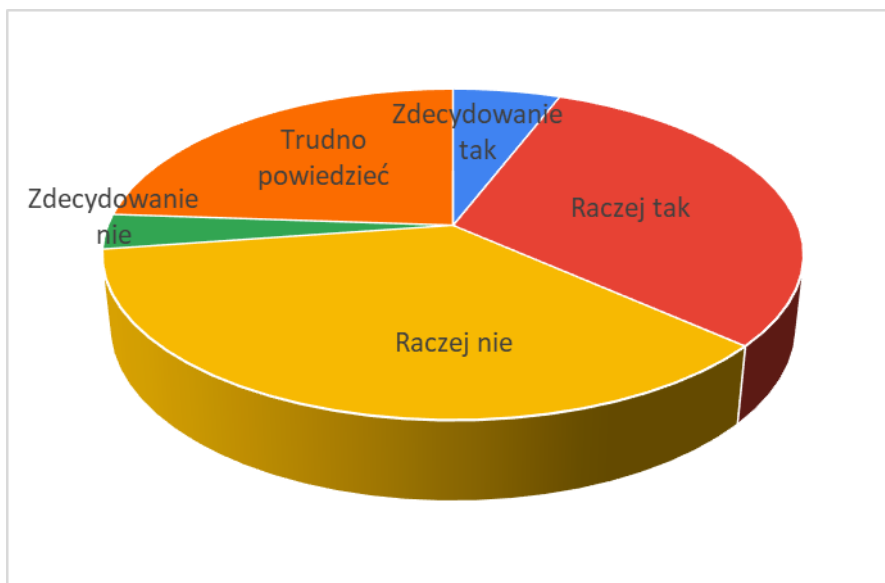
Rodziny korzystające z pomocy społecznej	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin	0	0	4	0	1
Liczba osób w rodzinach	0	0	16	0	3

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Oławie.

Z perspektywy służb publicznych realizujących działalność pomocową problem przemocy w rodzinie jest istotnym problemem społecznym. Wyzwanie stanowi trudność związana z diagnozowaniem zjawiska przemocy, jak też zaplanowanie i realizacja działań pomocowych w taki sposób, by pomóc ofiarom przemocy i realizować pracę korekcyjno-edukacyjną ze sprawcami.

4.3.2. Problem przemocy w opinii mieszkańców Gminy Oława

O kwestię przemocy zapytano w badaniu ankietowym mieszkańców Gminy Oława. Wskazać należy, że zaledwie 5,9% respondentów było zdania, że przemoc zdecydowanie stanowi problem społeczny na terenie Gminy Oława. Odpowiedzi „raczej tak” udzieliło 30,7% ankietowanych, a prawie co czwarty nie miał zdania w tej sprawie (ryc. 96.).

Ryc. 96. Ocena występowania przemocy domowej jako trudnej sytuacji życiowych na terenie Gminy Oława (n=205)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

Wynika to najprawdopodobniej z faktu, że inne problemy społeczne, np. uzależnienia, są bardziej widoczne w przestrzeni publicznej. Przemoc domowa występuje najczęściej w zaciszu domu, rzadko obecni są świadkowie z zewnątrz, stąd mieszkańcom trudno ocenić zasięg występowania tego problemu.

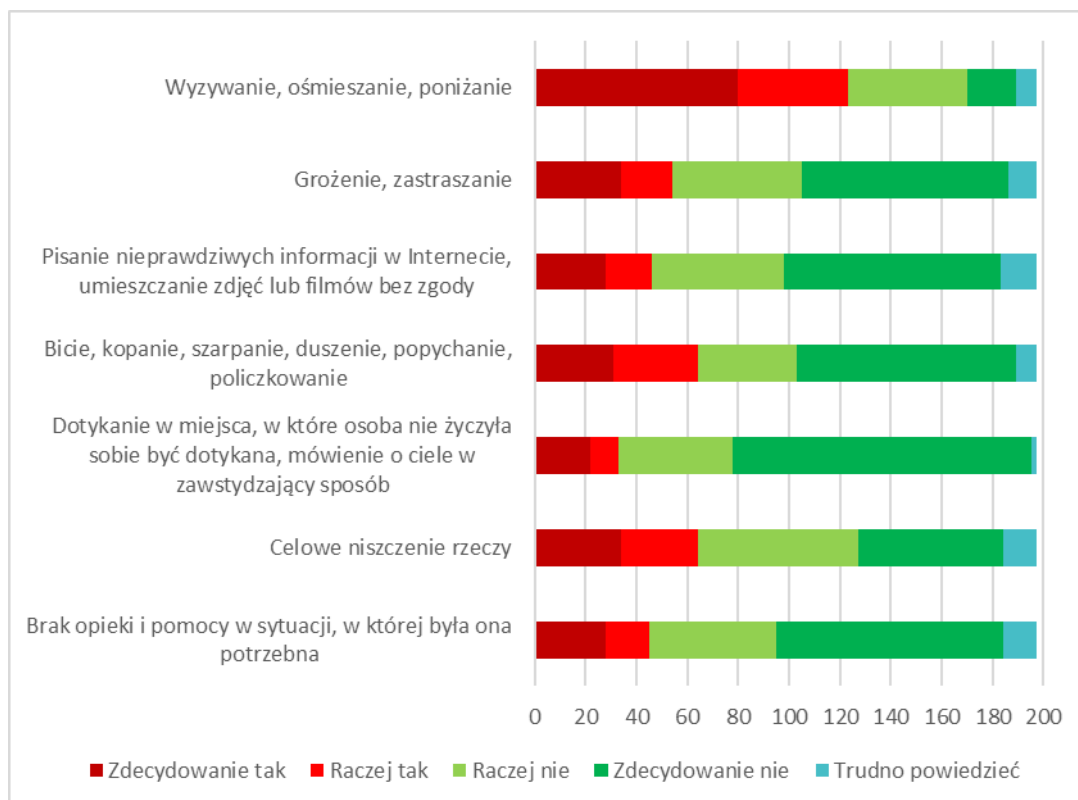
4.3.3. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów

W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława podjęto również kwestie związane z przemocą. Skoncentrowano się w tym obszarze na dwóch zagadnieniach – po pierwsze, przemoc domowej, po drugie, przemoc rówieśniczej.

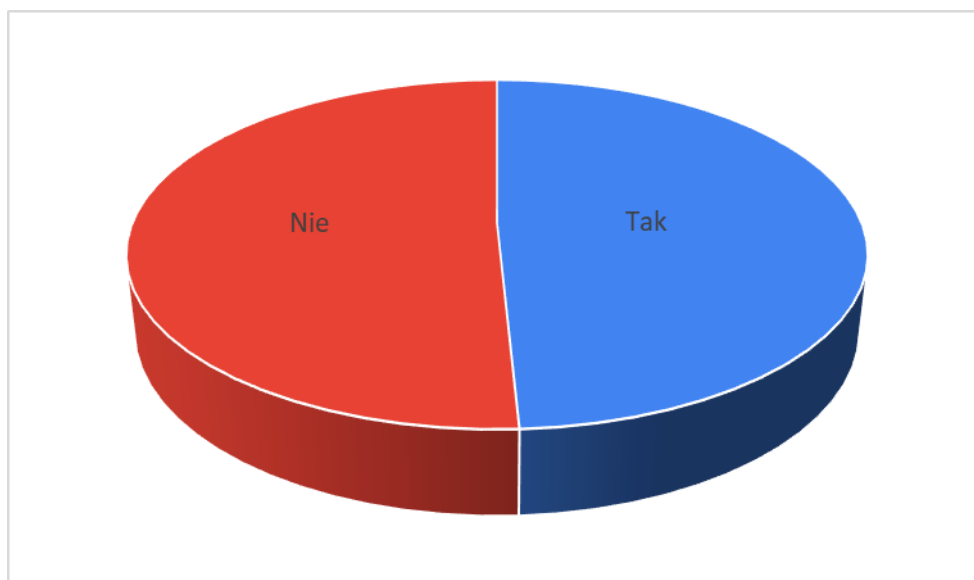
Uczniów zapytano czy kiedykolwiek przydarzyły im się sytuacje, które można określić jako przemocowe, jednak w pytaniu nie zastosowano określenia przemoc. Wśród wymienionych sytuacji respondenci najczęściej wskazali, że byli wyzywani, ośmieszani lub poniżani – zdecydowanie lub raczej tak odpowiedziało aż 62,4% uczniów. Jedna trzecia respondentów (dokładnie po 32,5%) zadeklarowała celowe niszczenie rzeczy oraz bicie, kopanie, szarpanie, duszenie, popychanie, policzkowanie, a 27,4% wskazało grożenie i zastraszanie (ryc. 95.). Niemalże co czwarta osoba spotkała się z pisaniem nieprawdziwych informacji na jej temat w Internecie (23,4%) oraz z brakiem opieki i pomocy w sytuacji, w której była ona potrzebna (22,8%). Najrzadziej młodzież spotkała się z dotykaniem w miejsca, w które osoba nie życzyła sobie być dotykana, mówieniem o ciele w zawstydzający sposób – sytuacje te dotyczyły 16,8% respondentów (ryc. 97.).

Dodać należy, że 42 osoby, a więc 21,3% respondentów wskazało, że raczej lub zdecydowanie nie dotyczyła ich żadna z tych sytuacji. Jednocześnie aż 155 osób, czyli 78,7% badanych wskazało na wystąpienie co najmniej jednej z tych sytuacji.

Zajście sytuacji o charakterze przemocowym nie musi być przez respondentów jednoznacznie identyfikowane z doznawaniem przemocy. Na pytanie, czy kiedykolwiek w życiu zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy ze strony innych osób, pozytywnie odpowiedziało 97 osób, a więc połowa respondentów – dokładnie 49,2% (ryc. 98.). Widać więc wyraźnie, jak dużo dzieci doznało sytuacji, które identyfikują jako przemoc wobec nich. Pozytywnie na pytanie o doznawanie przemocy odpowiedziało 86 spośród 155 osób, które doznawały sytuacji o charakterze przemocowym, wyszczególnionych we wcześniej zadanym pytaniu. Jednocześnie pozytywnie na to pytanie odpowiedziało 11 osób, które nie zaznaczyły żadnej sytuacji o charakterze przemocowym.

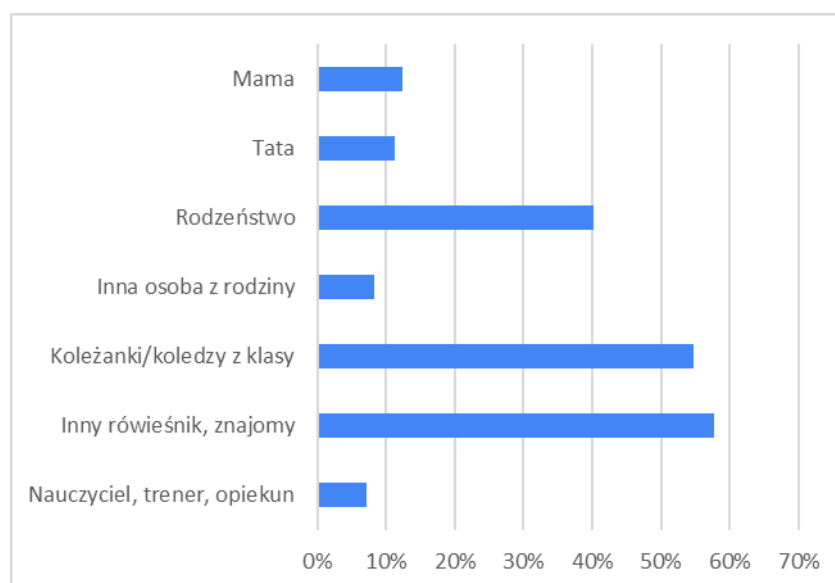
Ryc. 97. Sytuacje, które przydarzyły się kiedykolwiek w życiu uczniom klas VI-VIII (n=197)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ryc. 98. Doznanie kiedykolwiek w życiu przemocy przez uczniów klas VI-VIII (n=197)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Badani zapytani zostali także, kto stosował wobec nich przemoc. Zauważyć należy, że respondenci wskazali przede wszystkim na przemoc rówieśniczą, którą stosowali koledzy

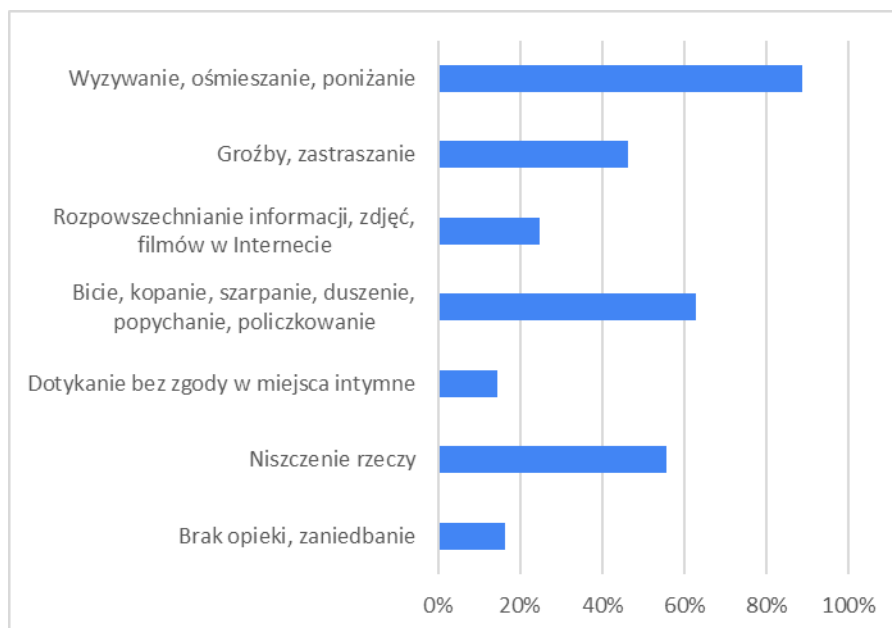
lub koleżanki z klasy, inni rówieśnicy, a także rodzeństwo. Znacznie rzadziej wskazywana była przemoc ze strony dorosłych (ryc. 99.).

Ryc. 99. Osoby, które stosowały przemoc wobec uczniów klas VI-VIII (n=97)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Najczęściej stosowaną formą przemocy było wyzywanie, ośmieszanie i poniżanie, a więc przemoc psychiczna – 88,7% ankietowanych zadeklarowało takie sytuacje. Na przemoc fizyczną, w postaci bicia, szarpania, kopania, duszenia itp. wskazało 62,9% osób deklaruujących doznawanie przemocy. Często wskazywane było też niszczenie rzeczy – wskazało na nie 55,7% respondentów doznających przemocy. Najrzadziej respondenci zaznaczali dotykanie bez ich zgody w miejsca intymne oraz brak opieki i zaniedbanie (ryc. 100.).

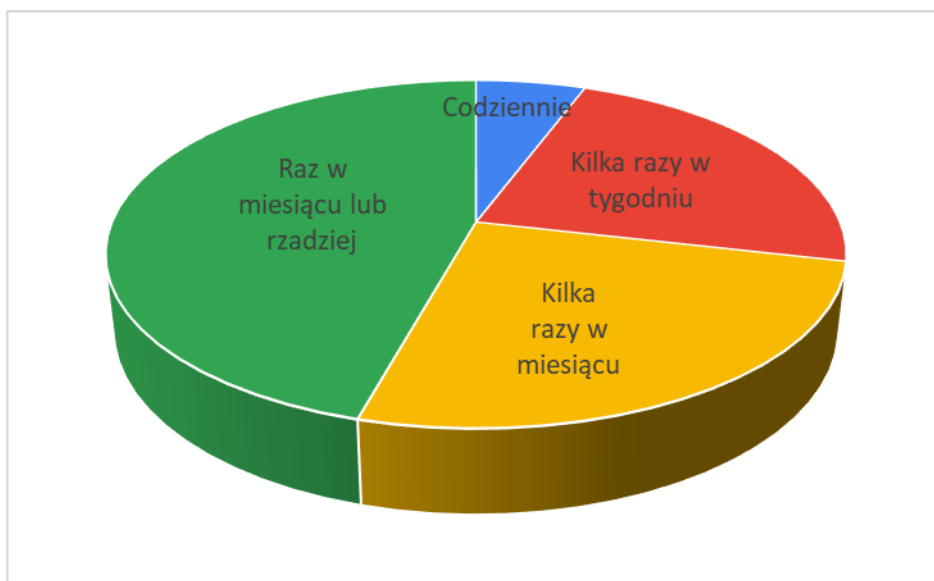
Ryc. 100. Formy przemocy stosowane wobec uczniów klas VI-VIII (n=97)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Młodzież mogła doznać przemocy dawno temu, ale ciągle pamięta daną sytuację (czy sytuacje) i wskazuje na nią w badaniu. Stąd zapytano o doznawanie przemocy w ciągu ostatniego roku. 69 osób, czyli 71,9% osób, które zadeklarowały doznawanie przemocy kiedykolwiek w życiu i 35,0% ogólnej liczby badanych, doznało przemocy w ciągu ostatniego roku poprzedzającego badanie.

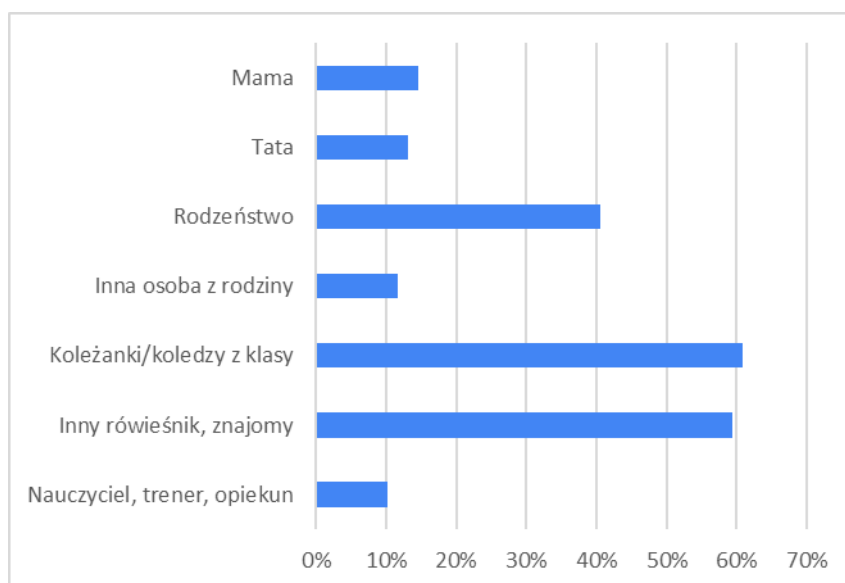
Osoby, które doznawały przemocy w ostatnim roku zapytano o częstotliwość doznawania przemocy. Cztery osoby, czyli 5,7% osób dotkniętych przemocą, zaznaczyły, że doznaje przemocy codziennie. 16 osób, czyli 22,9%, doznaje przemocy kilka razy w tygodniu. Pozostałe osoby doznają jej rzadziej – 25,7% doznaje przemocy kilka razy w miesiącu, a 45,7% raz w miesiącu lub rzadziej (ryc. 101.).

Przemoc stosują głównie rówieśnicy i rodzzeństwo (ryc. 102.), jednak wśród sprawców młodzież wymieniła również rodziców, inne osoby z rodziny oraz nauczycieli, trenerów czy opiekunów.

Ryc. 101. Częstotliwość doznawania przemocy wśród osób, które dotknięte zostały przemocą w ciągu ostatniego roku (n=69)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ryc. 102. Osoby stosujące przemoc wobec osób, które dotknięte zostały przemocą w ciągu ostatniego roku (n=69)

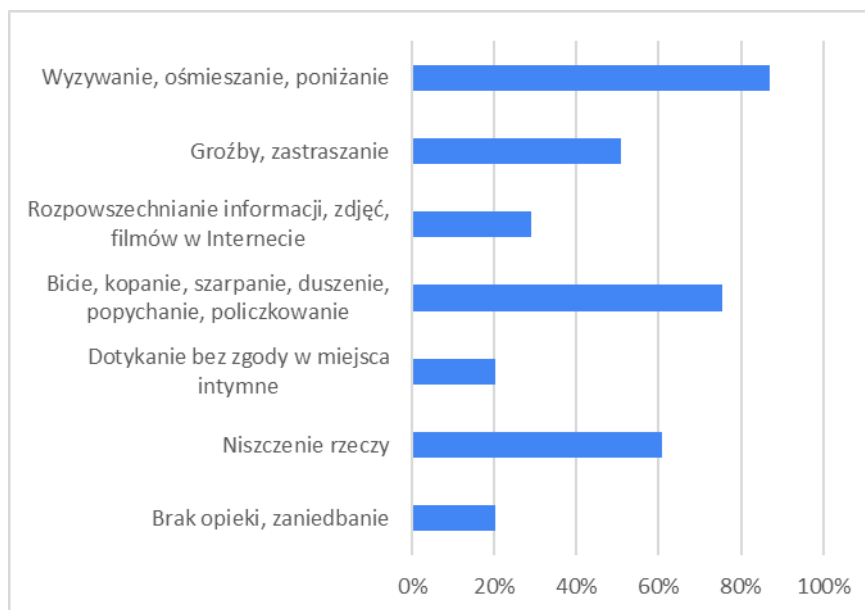
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Zwrócić należy uwagę na deklaracje dotyczące przemocy domowej. Przemoc ze strony rodziców zadeklarowało łącznie 16 osób – 7 ze strony matki, 3 ze strony matki i ojca, zaś 6 ze strony ojca. Żadna osoba nie zadeklarowała codziennego doznawania przemocy, ale 8 osób wskazało na przemoc kilka razy w tygodniu, pozostałe rzadziej.

Uwagę należy również zwrócić na osoby, które zadeklarowały doznawanie przemocy codziennie lub kilka razy w tygodniu. Takich uczniów było łącznie 20. Stale funkcjonują oni bowiem w trudnych, przemocowych sytuacjach. Osoby systematycznie doznające przemocy podzielono na osoby, które doznają przemocy domowej (ze strony matki, ojca lub rodzeństwa), rówieśniczej (ze strony kolegów i koleżanek) oraz zarówno domowej, jak i rówieśniczej. Ta ostatnia kategoria była największa – aż 12 osób doznawało jednocześnie przemocy domowej i rówieśniczej, z czego 4 osoby ze strony jednego rodzica i rówieśników, jedna osoba ze strony obojga rodziców i rówieśników (ta osoba dodatkowo zadeklarowała przemoc ze strony nauczyciela, trenera lub opiekuna), a pozostałe ze strony rodzeństwa i rówieśników. Sytuacja osób, które doznają przemocy zarówno w domu, jak i przemocy rówieśniczej, jest szczególnie trudna, bowiem narażone są one na przemoc przez większość dnia. Cztery osoby doznawały wyłącznie przemocy rówieśniczej, a trzy wyłącznie domowej. Jedna osoba zadeklarowała doznawanie systematycznej przemocy ze strony nauczyciela, trenera lub opiekuna, natomiast nie doznawała ani przemocy w domu, ani ze strony rówieśników.

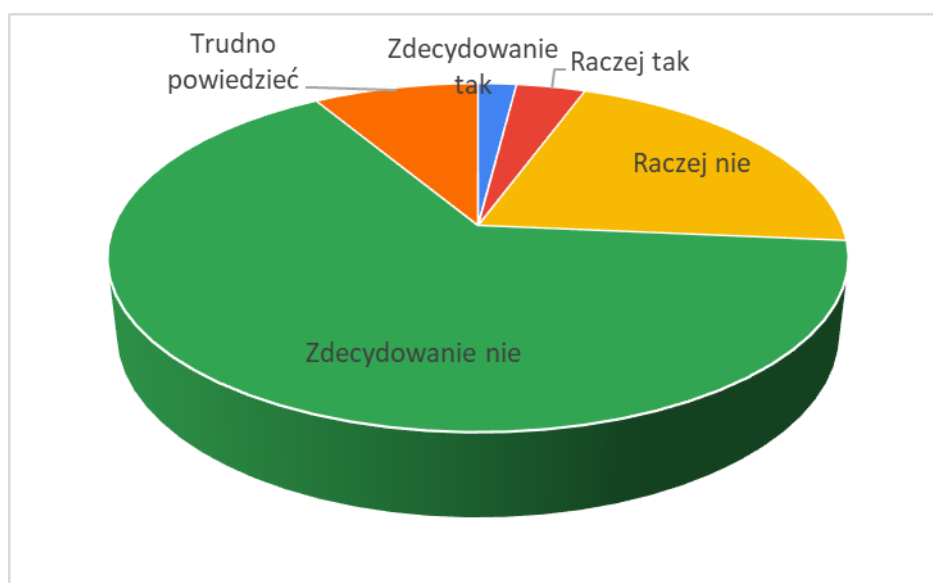
Formy przemocy stosowane wobec osób doświadczających przemocy w ciągu ostatniego roku są podobne jak w przypadku wszystkich osób doznających kiedykolwiek w życiu przemocy. Dominuje przemoc psychiczna w postaci wyzywania, ośmieszania i poniżania, ale znaczący odsetek osób wskazuje na przemoc fizyczną i niszczenie rzeczy (ryc. 103.).

Respondentów zapytano o sytuację domową. Wśród badanych uczniów 11 osób, czyli 5,6%, wskazało, że czują się zaniedbywane przez swoich rodziców. Większość młodzieży nie ma na szczęście takiego poczucia (ryc. 104.).

Ryc. 103. Formy przemocy stosowane wobec osób, które dotknięte zostały przemocą w ciągu ostatniego roku (n=69)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

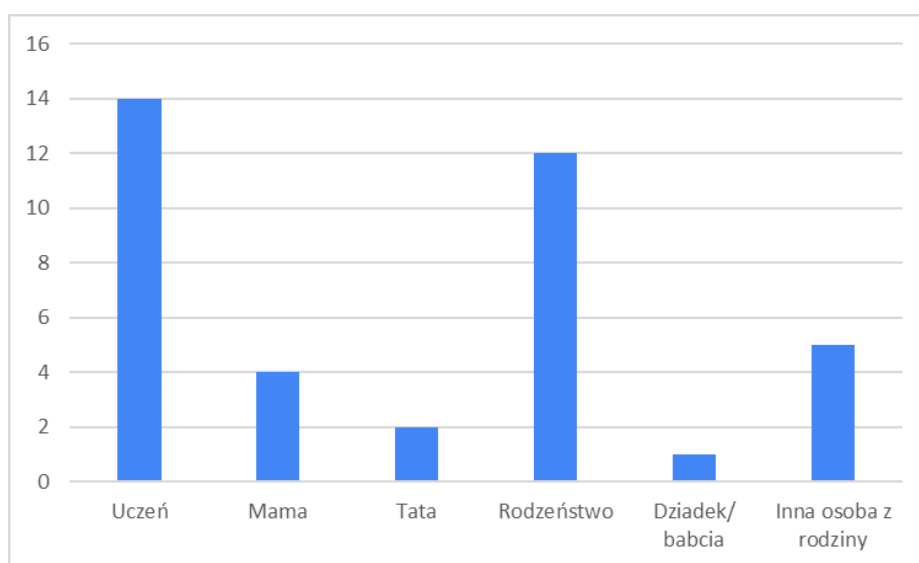
Ryc. 104. Poczucie zaniedbania ze strony rodziców (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Na pytanie o przemoc domową 19 osób, a więc 9,6% ogółu respondentów, wskazało, że w ich domu ma miejsce przemoc. Generalnie odpowiedzi wskazujące na przemoc domową są spójne z zadanymi wcześniej pytaniami dotyczącymi osób stosujących przemoc w ogóle, choć zdarzyły się pojedyncze osoby, które wcześniej wskazały, że rodzic lub rodzeństwo stosuje wobec nich przemoc, a w tym pytaniu nie zadeklarowały przemocy domowej. Aby mieć

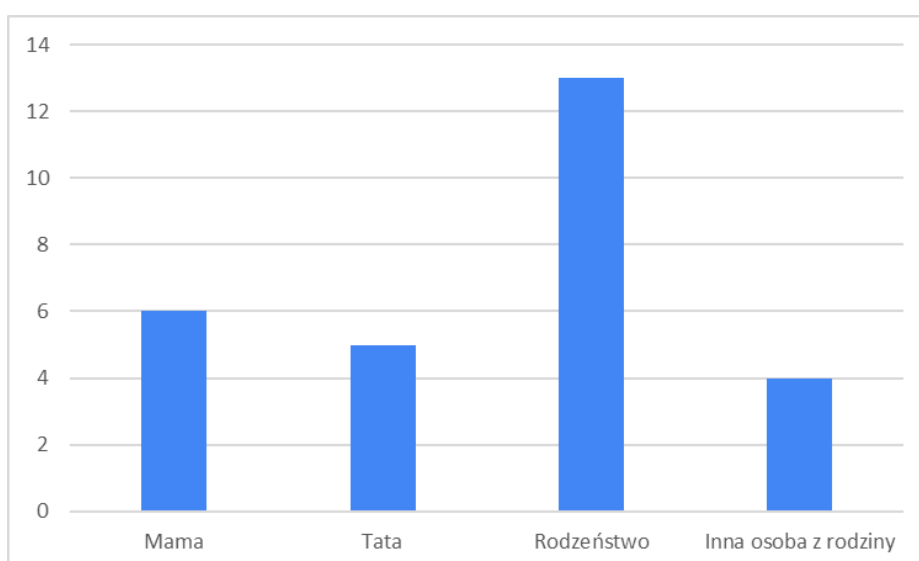
większą pewność dotyczącą występowania przemocy, pod uwagę wzięto wyłącznie odpowiedzi 19 osób, które spójnie wskazały na przemoc.

W przypadku 19 domów, w których występuje przemoc, jest ona stosowana nie tylko wobec ucznia, który wypełniał ankietę, ale również wobec innych domowników. Najczęściej przemocy doznawał uczeń, jego rodzeństwo, ale przemoc dotykała również rodzica lub innej osoby z rodziny (ryc. 105.). Sprawcą przemocy najczęściej jest rodzeństwo, a następnie rodzice. Czasami przemoc stosowana jest przez więcej niż jedną osobę (ryc. 106.).

Ryc. 105. Osoby doznające przemocy w rodzinie ankietowanych uczniów (n=19)

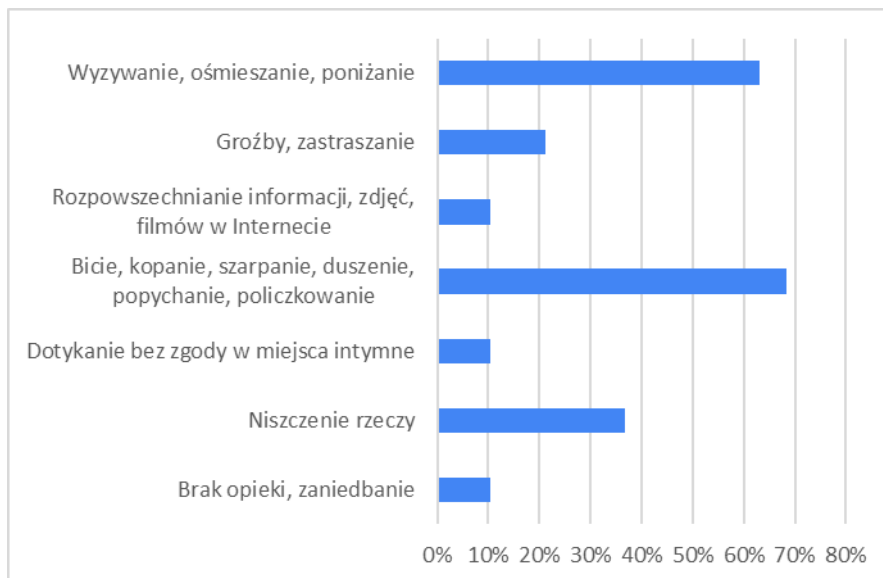
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ryc. 106. Osoby stosujące przemoc w rodzinie ankietowanych uczniów (n=19)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Wskazując na rodzaje przemocy stosowane w domu uczniowie najczęściej wskazywali na przemoc psychiczną i fizyczną (ryc. 107.).

Ryc. 107. Formy przemocy stosowane w rodzinach ankietowanych uczniów (n=19)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Łącznie 11 uczniów wskazało, że przemoc w ich domu stosowana jest kilka razy w tygodniu, 4 osoby wskazały na przemoc kilka razy w miesiącu, również 4 na raz w miesiącu lub rzadziej.

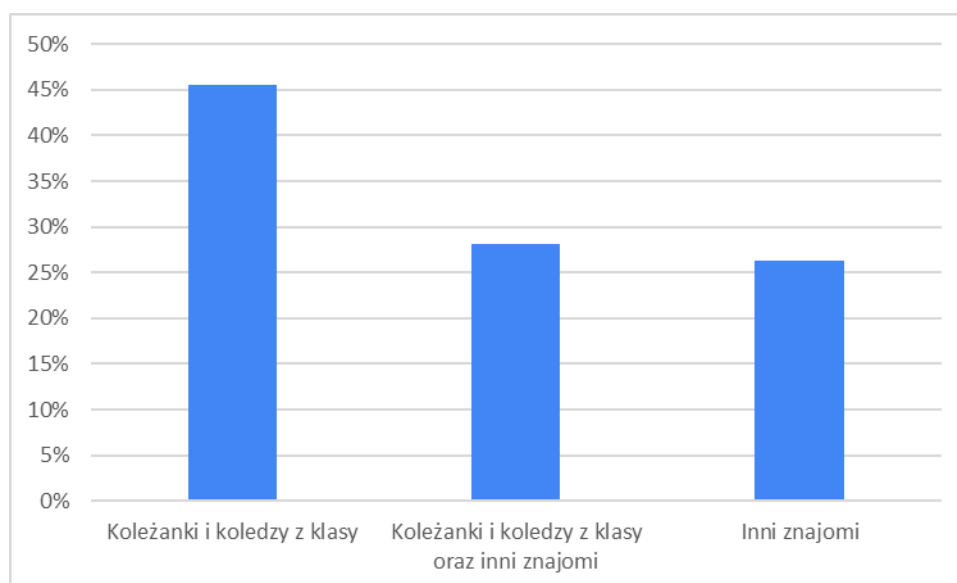
W przypadku 19 osób, które zadeklarowały, że w ich domu występuje przemoc, 14 określiło, że przemoc dotyczy ich bezpośrednio. Jednocześnie tylko w 4 przypadkach przemoc dotyczyła wyłącznie ucznia. W 5 przypadkach przemocy doznawał uczeń i jego rodzeństwo, zaś w pozostałych 5 przypadkach wśród ofiar były również osoby dorosłe – matka, ojciec, a także inna osoba z rodziny.

W 7 przypadkach przemoc stosował rodzic dziecka – w 3 rodzinach była to matka, w 2 matka i ojciec, a w 2 sam ojciec, w 5 z tych przypadków przemoc miała miejsce kilka razy w tygodniu, w 2 rzadziej. W 6 rodzinach przemoc stosowało rodzeństwo ucznia – gdy przemoc stosowało rodzeństwo, dotyczyła ona albo wyłącznie ucznia albo ucznia i jego rodzeństwa. W jednym przypadku przemoc stosowała inna osoba. W przypadku przemocy rodzica wobec ucznia w dwóch przypadkach odnotowano przemoc fizyczną, w jednym fizyczną i psychiczną, a w pozostałych fizyczną. Rodzeństwo zwykle używa przemocy zarówno psychicznej, jak

i fizycznej, dodatkowo niszczy rzeczy, w jednym przypadku dotyczyło ucznia w miejsca intymne bez jego zgody. Inna osoba z rodziny stosowała wobec ucznia i jego rodzeństwa przemoc fizyczną.

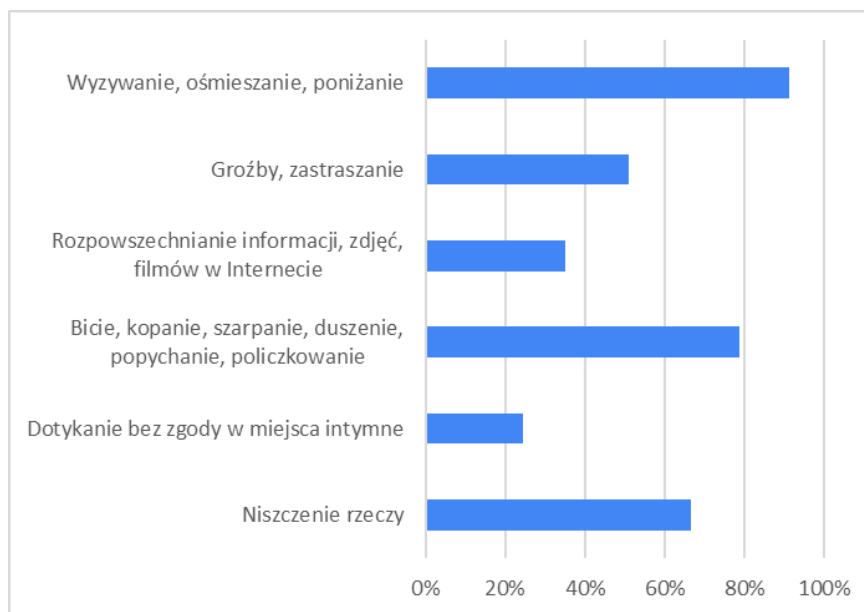
Z analizy opinii respondentów wynika, że nie wskazują oni na nasilony problem przemocy domowej, szczególnie jeśli chodzi o przemoc ze strony dorosłych. Widoczna jest jednak przemoc rówieśnicza, zarówno wśród rówieśników w klasie, w środowisku, jak i przemoc pomiędzy rodzeństwem. Przemoc pomiędzy rodzeństwem wskazuje jednak na deficyty kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców i brak zainteresowania dziećmi i problemami w ich wzajemnych relacjach.

Zwrócić należy szczególną uwagę na przemoc rówieśniczą, ze względu na częstotliwość kontaktów młodych ludzi z rówieśnikami, szczególnie w zespole klasowym. Aż 57 osób, które w ciągu ostatniego roku doznawały przemocy (czyli 28,9% ogółu respondentów), wskazało, że doznaje przemocy ze strony koleżanek i kolegów. To co trzeci uczeń, więc zakres przemocy rówieśniczej jest duży. Można w tym zakresie wyróżnić trzy kategorie sprawców przemocy. Uczniowie najczęściej doznają przemocy ze strony koleżanek i kolegów z klasy, ale znacząca grupa doznaje ich zarówno ze strony koleżanek i kolegów z klasy, jak i innych znajomych. Nieco mniejszy odsetek doznaje przemocy wyłącznie ze strony innych znajomych (ryc. 108.). Uczniowie najczęściej doznają od koleżanek i kolegów przemocy psychicznej, fizycznej, jak też niszczenia rzeczy (ryc. 109.).

Ryc. 108. Rówieśnicy, którzy stosują przemoc wobec ankietowanych uczniów (n=57)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ryc. 109. Formy przemocy stosowane wobec uczniów przez koleżanki i kolegów (n=57)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

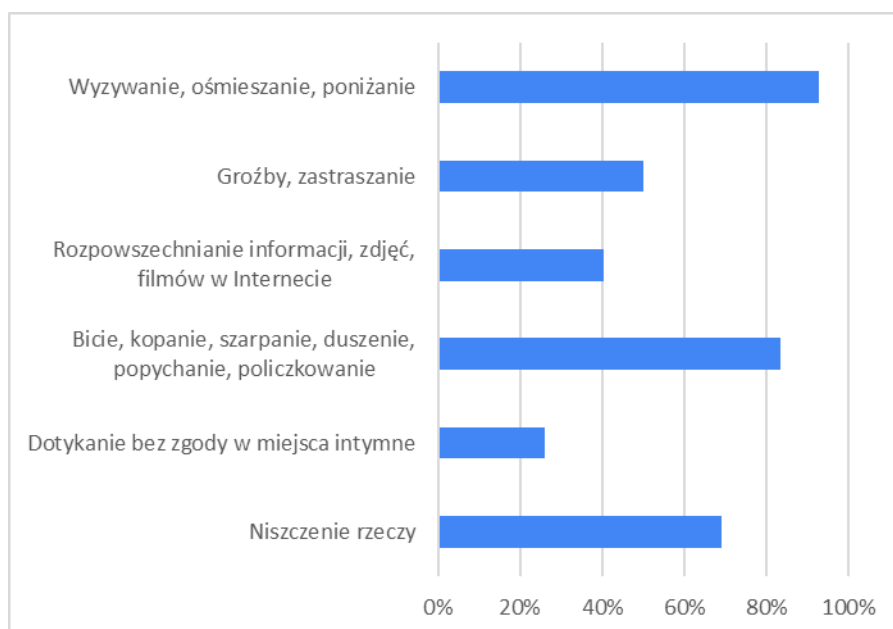
Niezwykle istotną kwestią jest przemoc doznawana ze strony uczniów z tej samej klasy, gdyż to z osobami z klasy uczniowie spędzają najwięcej czasu. Stykają się z nimi w szkole, podczas lekcji i przerw, ale często również w drodze do i ze szkoły oraz na podwórku. 42 uczniów, czyli co piąty uczeń (21,3% ogółu respondentów) doznaje przemocy ze strony koleżanek i kolegów z klasy. Aż 16 uczniów zadeklarowało, iż doznaje przemocy w klasie kilka razy w tygodniu, w tym 3 osoby codziennie (ryc. 110.).

Ryc. 110. Częstotliwość doznawania przemocy ze strony koleżanek i kolegów z klasy (n=42)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

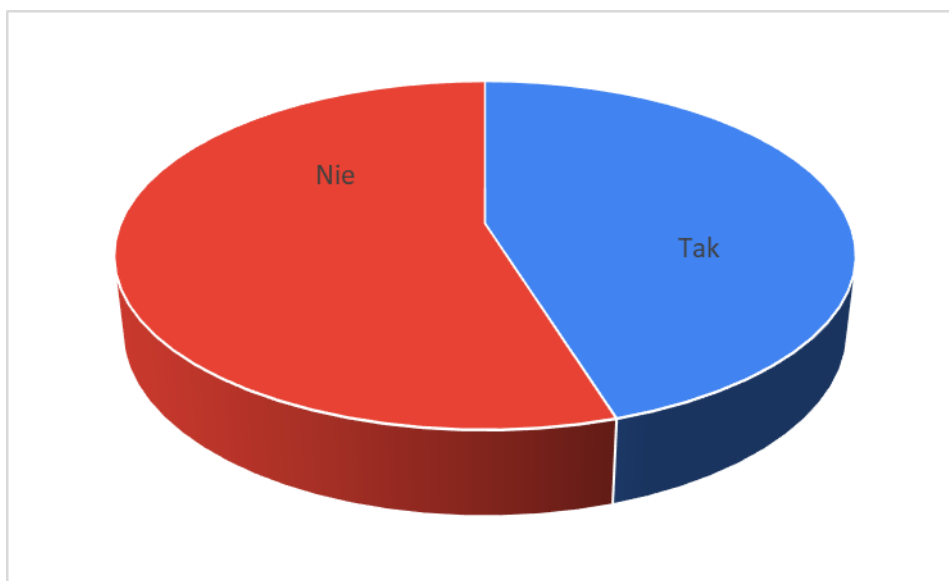
Formy przemocy stosowane przez koleżanki i kolegów z klasy są podobne do form stosowanych przez rówieśników ogółem – dominuje wyzywanie, ośmieszanie i poniżanie, przemoc fizyczna oraz niszczenie rzeczy (ryc. 111.).

Ponieważ wielu uczniów wskazało na doznawanie przemocy od rówieśników – koleżanek i kolegów z klasy, rówieśników i znajomych z otoczenia wśród uczniów muszą więc być osoby stosujące przemoc. Respondentów zapytano, czy kiedykolwiek zdarzyło im się używać przemocy wobec innych. Na to pytanie twierdząco odpowiedziało 89 osób, czyli 45,2% ogółu (ryc. 112.).

Ryc. 111. Formy przemocy stosowane wobec uczniów przez koleżanki i kolegów z klasy (n=42)

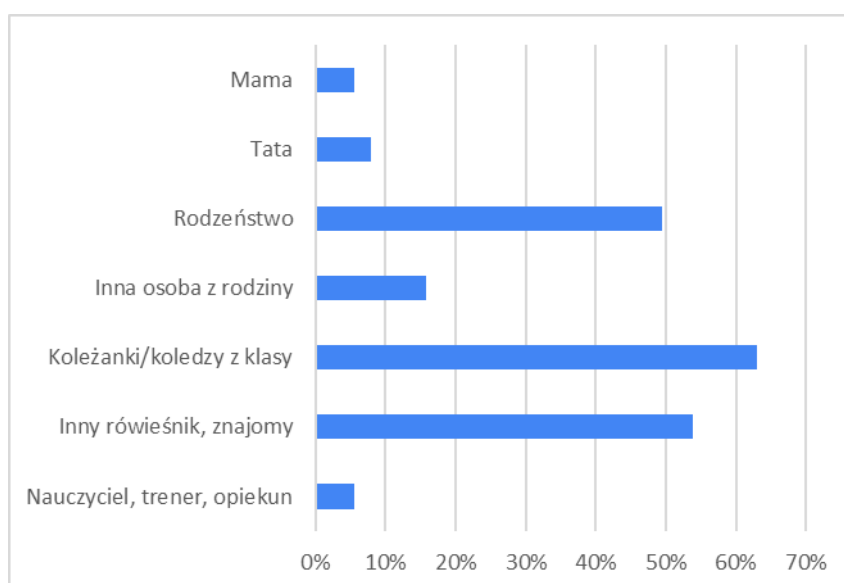
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ryc. 112. Stosowanie przemocy wobec innych przez uczniów klas VI-VIII (n=197)

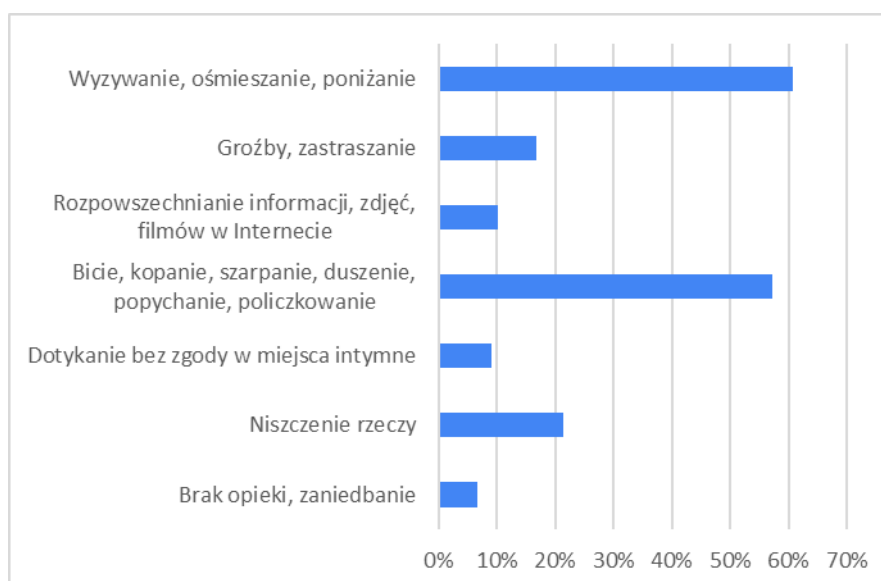
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Uczniowie, którzy przyznali się do stosowania przemocy najczęściej stosowali ją wobec kolegów i koleżanek z klasy, innych rówieśników oraz rodzeństwa. Kilka osób przyznało się o przemocy wobec rodziców oraz nauczycieli, trenerów i opiekunów (ryc. 113.). Stosowaną przemocą była najczęściej przemoc psychiczna: wyzywanie, ośmieszanie i poniżanie, ale również często występowała przemoc fizyczna, rzadziej niszczenie rzeczy i groźby oraz zastraszanie (ryc. 114.).

Ryc. 113. Osoby wobec których uczniowie stosowali przemoc (n=89)

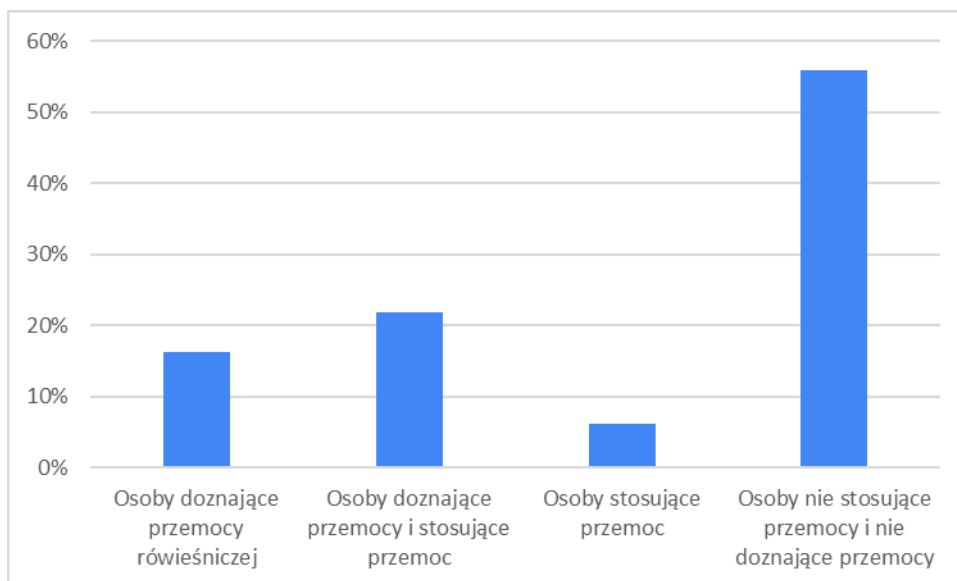
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ryc. 114. Formy przemocy stosowane przez uczniów (n=89)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Należałoby się zastanowić, szczególnie biorąc pod uwagę przemoc rówieśniczą, czy osoby doznające przemocy również ją stosują wobec innych. Biorąc pod uwagę odpowiedzi na pytania o doznawanie kiedykolwiek w życiu przemocy i stosowanie przemocy można wskazać na cztery kategorie uczniów: osoby doznające przemocy, osoby stosujące przemoc, osoby jednocześnie doznające przemocy i stosujące przemoc oraz osoby nie mające doświadczeń z przemocą. Pozytywny jest fakt, że połowa uczniów (55,8%) wskazała, że nigdy nie doznawała przemocy, jak i jej nie stosowała. Wśród grup mających styczność z przemocą najwięcej osób zadeklarowało jednocześnie doznawanie przemocy i jej stosowanie – to 21,8%. Aż 16,2% osób doznawało przemocy samemu nigdy jej nie stosując, zaś najmniejszy odsetek – 6,1% osób wskazało, że stosuje przemoc, ale jej nie doznaje (ryc. 115.). Biorąc pod uwagę fakt, że niemalże połowa uczniów ma doświadczenia o charakterze przemocowym, konieczne jest rozwijanie działań profilaktycznych i przeciwdziałającym przemocy, szczególnie przemocy rówieśniczej w środowisku szkolnym.

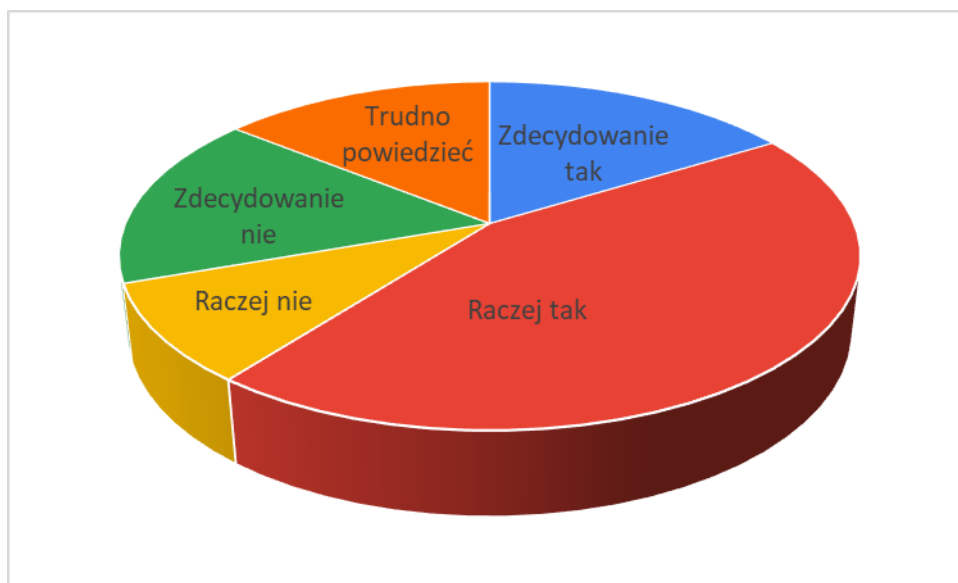

Ryc. 115. Uczniowie deklarujący doświadczanie lub/i stosowanie przemocy kiedykolwiek w życiu (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Duża część uczniów zadeklarowała doświadczanie przemocy ze strony rówieśników, w tym koleżanek i kolegów z klasy. W tym kontekście postawić należy pytanie o bezpieczeństwo uczniów w szkole.

Trzech na pięciu uczniów (60,4%) zadeklarowało, że czuje się w swojej szkole zdecydowanie lub raczej bezpiecznie, jednak aż co czwarty uczeń (25,3%) uznał, że raczej lub zdecydowanie nie czuje się bezpiecznie (ryc. 116.). Na poczucie bezpieczeństwa nie ma wpływu szkoła, do której uczęszcza uczeń – nie jest więc tak, że np. w małych szkołach uczniowie czują się bezpiecznie niż w większych. Poczucie bezpieczeństwa w szkole jest niezwykle istotne, stąd kwestia poczucia bezpieczeństwa przez uczniów wymagałaby dalszej diagnozy i podjęcia działań wspierających bezpieczeństwo uczniów.

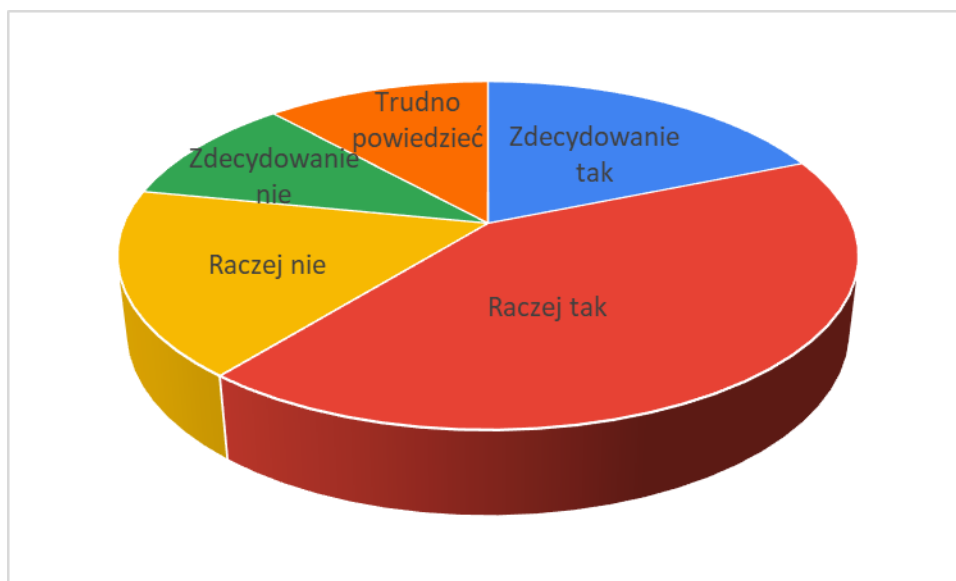

Ryc. 116. Poczucie bezpieczeństwa w swojej szkole wśród uczniów klas VI-VIII (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Większość uczniów zaznaczyła, że w razie potrzeby może liczyć na pomoc i wsparcie ze strony wychowawcy i nauczycieli. Jednak aż 27,5% uczniów wskazało, że nie może liczyć na grono pedagogiczne (ryc. 117.). Oczywiście taka deklaracja nie oznacza, że uczeń na pewno nie uzyskałby pomocy od nauczycieli, ale przekonanie o tym, że na nauczycieli nie można liczyć może skutkować nieinformowaniem ich o problemach, w tym występujących na terenie szkoły. Co ważne, poczucie, że można lub nie można liczyć na pomoc nauczycieli nie wpływa na poczucie bezpieczeństwa w szkole.

Podkreślić należy, że kwestia poczucia bezpieczeństwa w szkole i możliwości uzyskania pomocy ze strony nauczycieli nie różnią się w poszczególnych szkołach na terenie Gminy. Nie można więc wskazać placówki, gdzie wszyscy uczniowie czuliby się bezpiecznie, ale też nie ma szkół, w których cała młodzież nie czułaby się bezpiecznie. Nie ma też szkół w których cała młodzież ma poczucie, że może liczyć na nauczycieli.

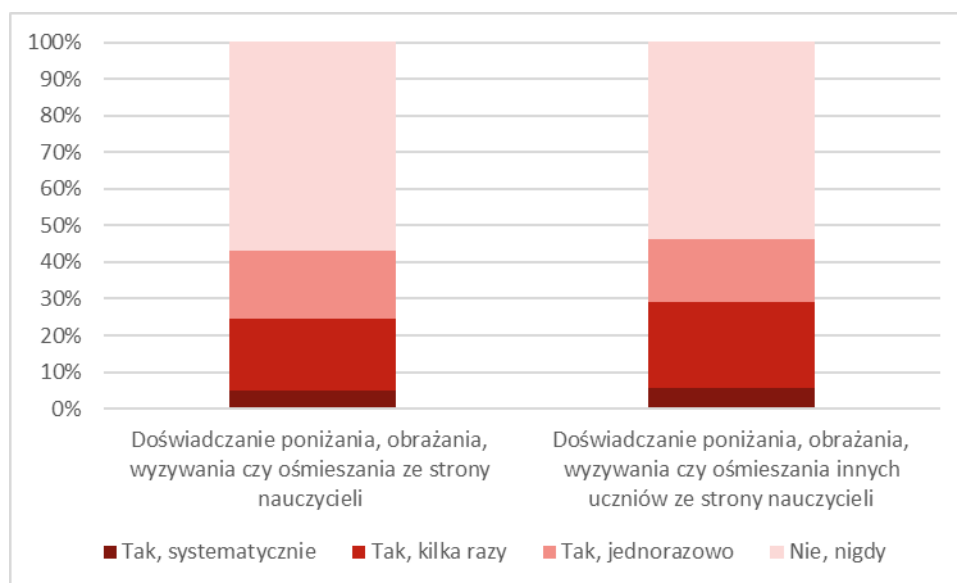
Ryc. 117. Możliwość uzyskania wsparcia i pomocy ze strony wychowawcy i nauczycieli
(n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Uczniów zapytano również, czy w ciągu ostatniego roku doświadczyli poniżania, obrażania, wyzywania lub ośmieszania ze strony nauczycieli lub byli świadkami takich zachowań w stosunku do innych uczniów. 10 osób wskazało, że doświadcza systematycznie takich zachowań, a 11 osób wskazało, że jest systematycznie świadkiem takich zachowań wobec innych uczniów (ryc. 118.). Cztery osoby, które wskazały na to, że systematycznie doświadczają zachowań przemocowych ze strony nauczycieli również potwierdziło, że jest świadkiem takich systematycznych zachowań w stosunku do innych osób.

Uczniów poproszono także o opinię czy zauważają sytuacje poniżania, obrażania, wyzywania czy ośmieszania nauczycieli przez uczniów. Okazuje się, że aż 25 uczniów, czyli 12,7% ogółu, systematycznie obserwuje takie zachowania wobec nauczycieli, a w ogóle zetknęła się z nimi połowa uczniów (51,3%) (ryc. 119.).

Podkreślić należy, że zarówno sytuacje poniżania obrażania, poniżania, wyzywania czy ośmieszania uczniów przez nauczycieli, jak i nauczycieli przez uczniów, obserwowane są przez uczniów w różnych szkołach na terenie Gminy. Nie można więc wskazać na placówki w których te sytuacje przyjmują szerszy zasięg niż w innych. Sam fakt identyfikowania takich zachowań powinien jednak stanowić podstawę do pogłębionej diagnozy relacji pomiędzy nauczycielami a uczniami w placówkach edukacyjnych.

Ryc. 118. Doświadczanie zachowań przemocowych ze strony nauczycieli w ciągu ostatniego roku (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

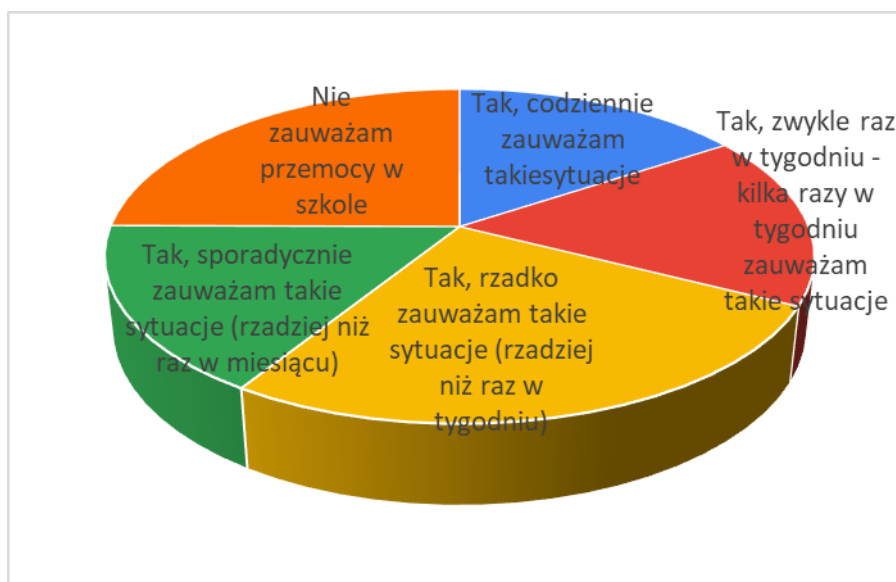

Ryc. 119. Zauważanie sytuacji poniżania, obrażania, wyzywania czy ośmieszania nauczycieli przez uczniów w ciągu ostatniego roku (n=197)

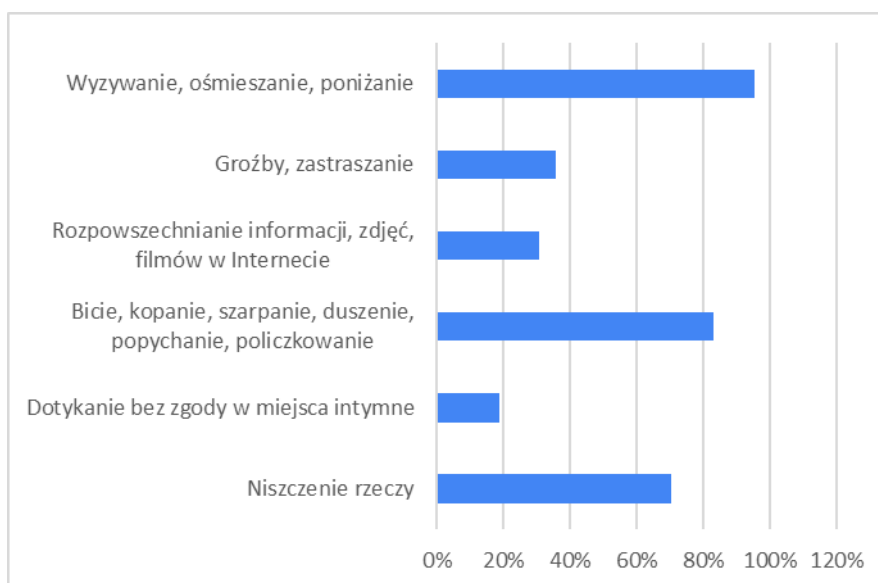
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Uczniów zapytano, czy zauważają sytuacje przemocy między uczniami w szkole. Co trzeci uczeń (32,5%) zauważa takie sytuacje raz w tygodniu lub częściej. Tylko jedna czwarta uczniów (24,9%) twierdzi, że nie zauważa w ogóle takich sytuacji (ryc. 120.). Sytuacje

przemocowe odnotowywane są przez uczniów różnych szkół, nie sposób więc wskazać placówki, w przypadku której uczniowie częściej byłiby świadkami przemocy. Uczniowie najczęściej zauważają przemoc psychiczną, ale również fizyczną i niszczenie rzeczy (ryc. 121.). Te opinie pokrywają się z opiniami dotyczącymi najczęściej doznawanych przez uczniów i stosowanych przez nich form przemocy.

Ryc. 120. Zauważanie sytuacji przemocy między uczniami w ciągu ostatniego roku (n=197)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ryc. 121. Rodzaje przemocy między uczniami zauważane przez uczniów w ciągu ostatniego roku (n=197)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Na pytanie dotyczące tego, czy nauczyciele reagują na sytuacje przemocy między uczniami, respondenci w większości odpowiedzieli, że reagują zawsze lub najczęściej (72,1%). Jednak 5,1% uczniów wskazało, że nauczyciele nie reagują na sytuacje przemocowe (ryc. 122.).

Ryc. 122. Zachowania nauczycieli w sytuacji przemocy między uczniami (n=197)

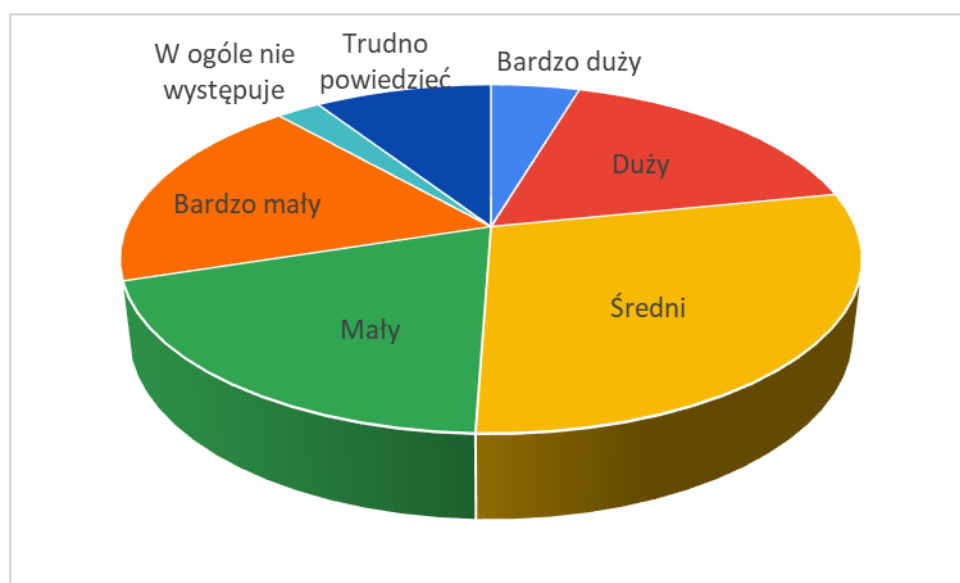
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Podsumowując, podkreślić należy, że dominującym problemem w przypadku przemocy jest występowanie przemocy rówieśniczej, zarówno w szkole, jak i poza nią – w środowisku rówieśniczym, a nawet w domach, między rodzeństwem. Konieczne jest prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy, działań integrujących uczniów i likwidujących przejawy przemocy w szkole oraz wspierających szkołę bez przemocy na linii nauczyciele – uczniowie. Podejmowane powinny być również działania poprawiające kompetencje opiekuńczo-wychowawcze rodziców, w tym wspierające budowanie relacji w rodzinie, między rodzicami i dziećmi oraz między rodzeństwem.

4.3.4. Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród nauczycieli

Problem przemocy domowej oraz przemocy rówieśniczej, w tym przemocy w środowisku szkolnym, był tematem podjętym w ramach badania ankietowego nauczycieli uczących w szkołach podstawowych w Gminie Oława. Grono pedagogiczne identyfikuje nie tylko przypadki przemocy w szkole, ale bardzo często do nauczycieli docierają informacje o przemocy rówieśniczej poza szkołą oraz o przemocy domowej.

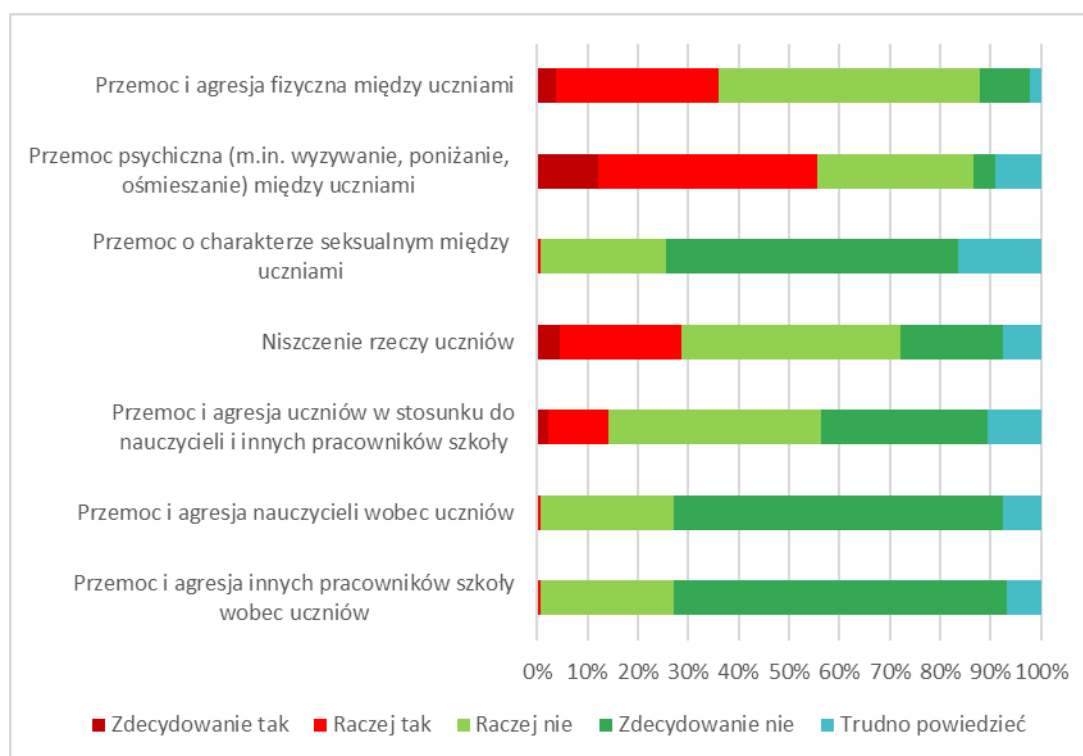
Grono pedagogiczne poproszone zostało o ocenę natężenia przemocy rówieśniczej wśród uczniów. Aż 13,5% ankietowanych uznało, że natężenie przemocy jest duże lub bardzo duże, co czwarty nauczyciel (24,9%) orzekł, że jest bardzo małe lub przemoc w ogóle nie występuje (ryc. 123.). Odsetek nauczycieli wskazujący na występowanie przemocy – choćby w małym zakresie – wskazuje, że problem ten jest obecny i wymaga realizacji działań na rzecz przeciwdziałania przemocy.

Ryc. 123. Poziom natężenia przemocy rówieśniczej wśród uczniów (n=133)
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Nauczyciele zostali poproszeni o ocenę występowania zachowań przemocowych na terenie szkoły oraz poza terenem szkoły. Odnośnie do przemocy rówieśniczej w szkole nauczyciele zauważają przede wszystkim przemoc psychiczną między uczniami (55,6%) oraz fizyczną (36,1%). Niemal co trzeci nauczyciel (28,6%) zwrócił uwagę na niszczenie rzeczy przez uczniów. Co ważne, 14,3% nauczycieli odnotowało przemoc i agresję uczniów w stosunku do nauczycieli i innych pracowników szkoły. Warto zwrócić na ten fakt uwagę, bowiem sama

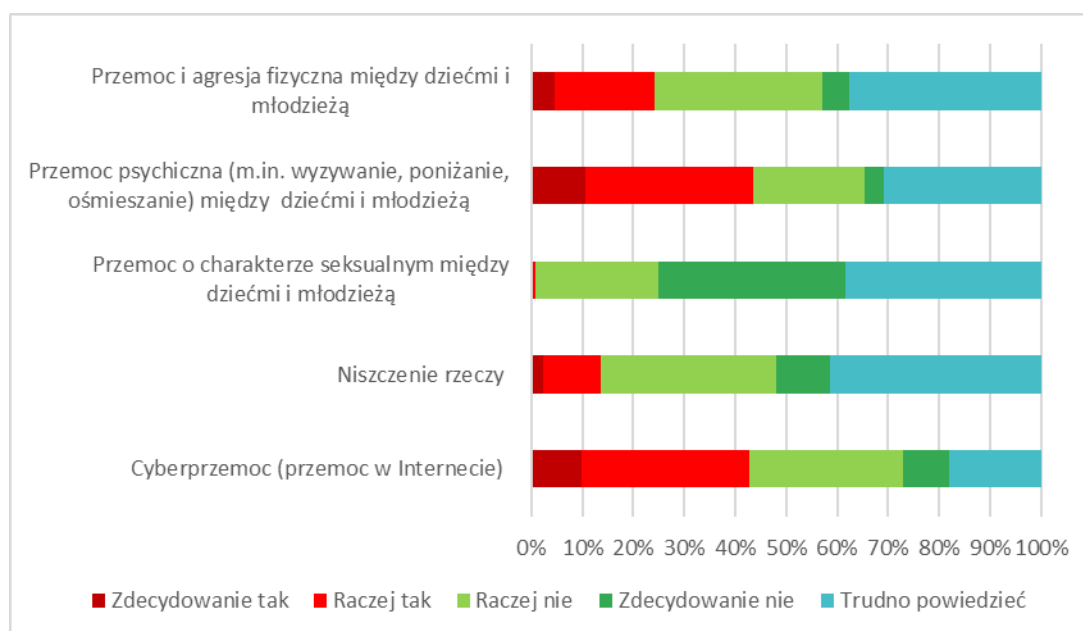
młodzież w badaniu ankietowym wskazała na obecność w szkole sytuacji poniżania, obrażania, wyzywania czy ośmieszania nauczycieli przez uczniów. Grono pedagogiczne nie odnotowuje natomiast aktów przemocy nauczycieli i innych pracowników szkoły w stosunku do uczniów. Tu warto wspomnieć, że uczniowie wskazywali na obecność sytuacji poniżania, obrażania, wyzywania czy ośmieszania uczniów przez nauczycieli.

Ryc. 124. Występowanie różnych form przemocy wśród uczniów w środowisku szkolnym (n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

W przypadku oceny zjawiska przemocy wśród dzieci i młodzieży poza terenem szkoły zwrócić należy uwagę na fakt, że wielu nauczycieli wskazało na trudność oceny sytuacji. Jednocześnie nauczyciele wskazali na obecność przemocy psychicznej, cyberprzemocy oraz – rzadziej – przemocy i agresji fizycznej oraz niszczenia rzeczy (ryc. 125.).

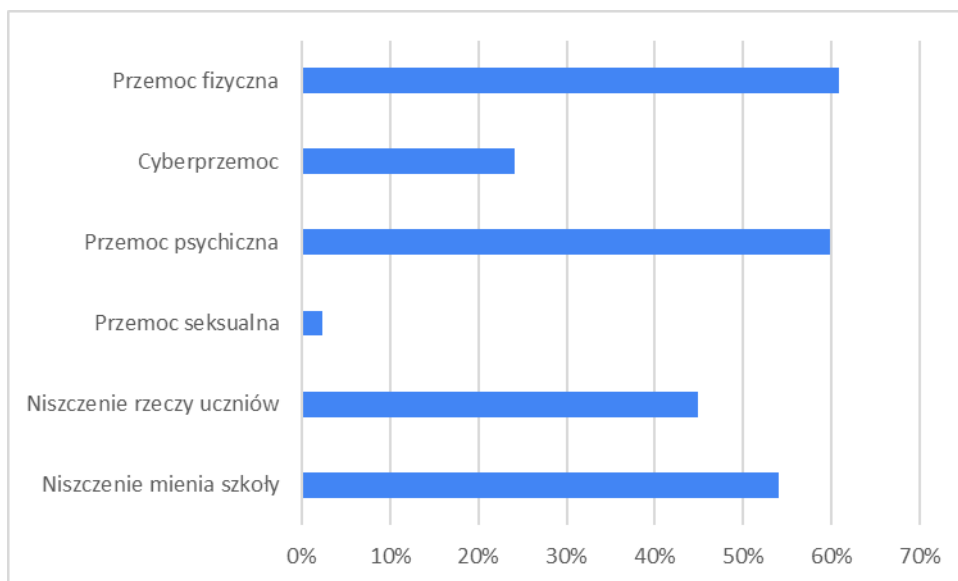

Ryc. 125. Występowanie różnych form przemocy wśród dzieci i młodzieży poza szkołą (n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Natężenie przemocy można ocenić poprzez interwencje nauczycieli w sytuacjach związanych z przemocą. Połowa nauczycieli zadeklarowała, że w ciągu ostatniego roku podejmowała interwencje w związku z przemocą fizyczną wśród uczniów (54,9%), a także przemocą psychiczną (45,9%). Zwrócić należy szczególną uwagę na konieczność podejmowania interwencji w związku z niszczeniem rzeczy przez uczniów. Aż 41,0% nauczycieli w ciągu ostatniego roku musiało interweniować w związku z niszczeniem mienia szkoły, a 37,6% w związku z niszczeniem mienia uczniów. Mniej nauczycieli podejmowało interwencje w związku z przemocą w Internecie, a zdecydowaną rzadkością były interwencje z związku z przemocą seksualną – w ciągu ostatniego roku podjęto je tylko dwóch nauczycieli (ryc. 126.).

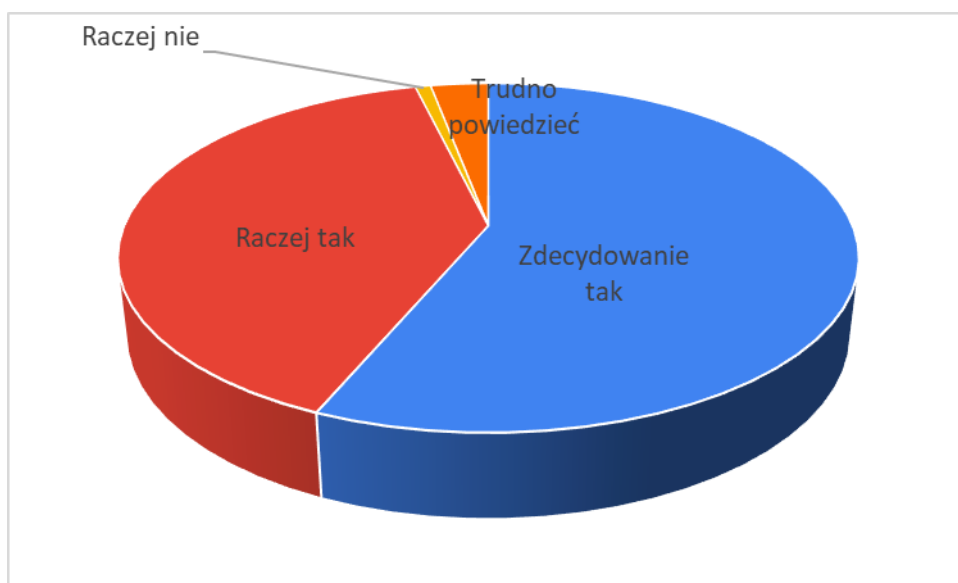
Zgodnie z opiniami nauczycieli i samych uczniów przemoc rówieśnicza, w tym przemoc w środowisku szkolnym, powinna być więc uznana za znaczący problem społeczny i konieczne jest podjęcie działań zmierzających do ograniczenia jej zasięgu wśród uczniów.

Ryc. 126. Nauczyciele podejmujący w ciągu ostatniego roku interwencje w związku z występowaniem wybranych form przemocy wśród uczniów (n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Mimo tego, że nauczyciele wskazują na sytuacje występowania przemocy wobec personelu szkolnego, generalnie czują się bezpiecznie w szkole. 96,2% nauczycieli zadeklarowało, że zdecydowanie lub raczej czuje się bezpiecznie (ryc. 127.).

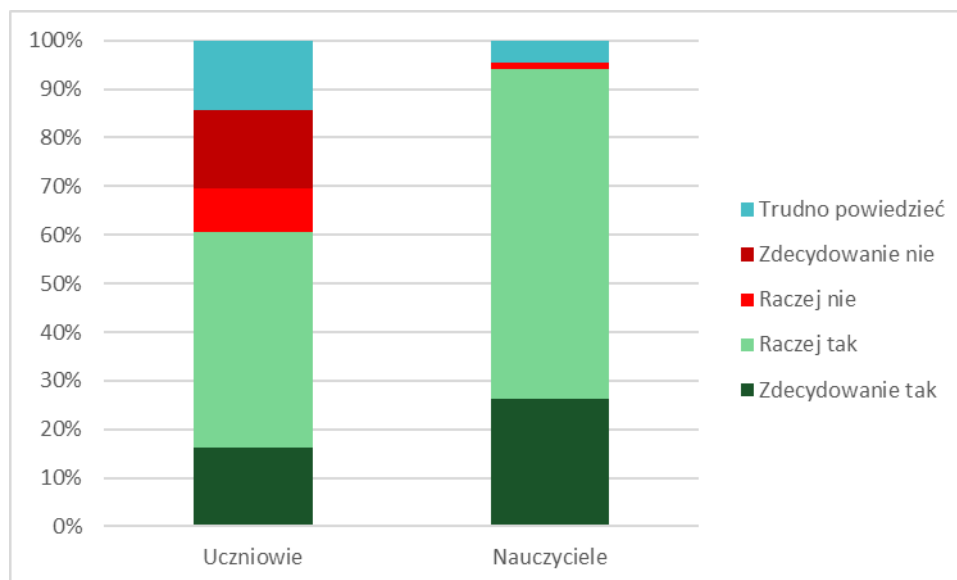

Ryc. 127. Poczucie bezpieczeństwa w szkole wśród nauczycieli (n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Nauczyciele są zdania, że również uczniowie zdecydowanie lub raczej czują się bezpiecznie w szkole. Zestawiając opinie uczniów i nauczycieli zauważyć można, że znacznie

większy odsetek uczniów wskazuje, że nie czuje się bezpiecznie w szkole niż wynikałoby to z opinii nauczycieli (ryc. 128.). Nauczyciele postrzegają więc środowisko szkolne jako bezpieczniejsze i mniej zagrażające uczniom niż oni sami.

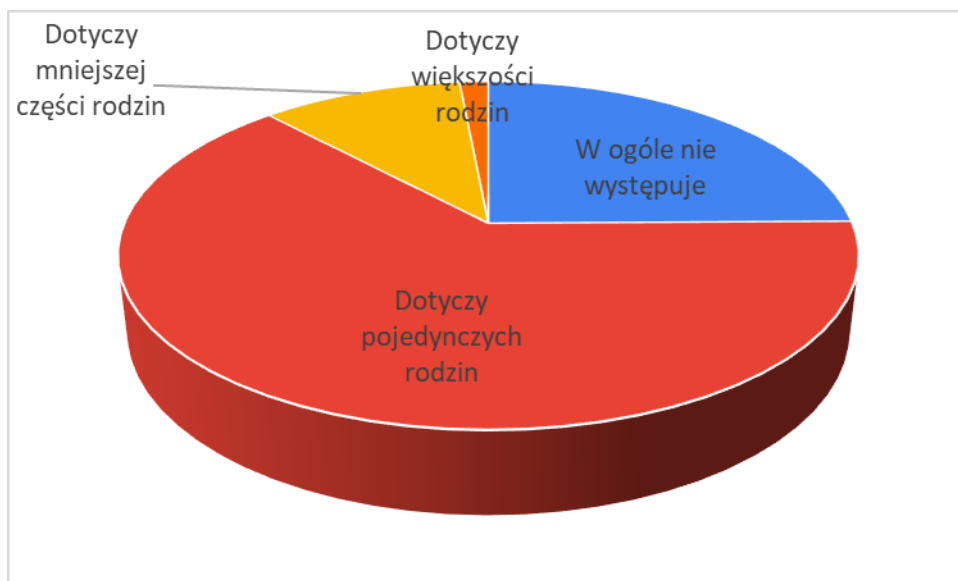

Ryc. 128. Poczucie bezpieczeństwa w szkole wśród uczniów w opinii uczniów i nauczycieli (n=197, n=133)

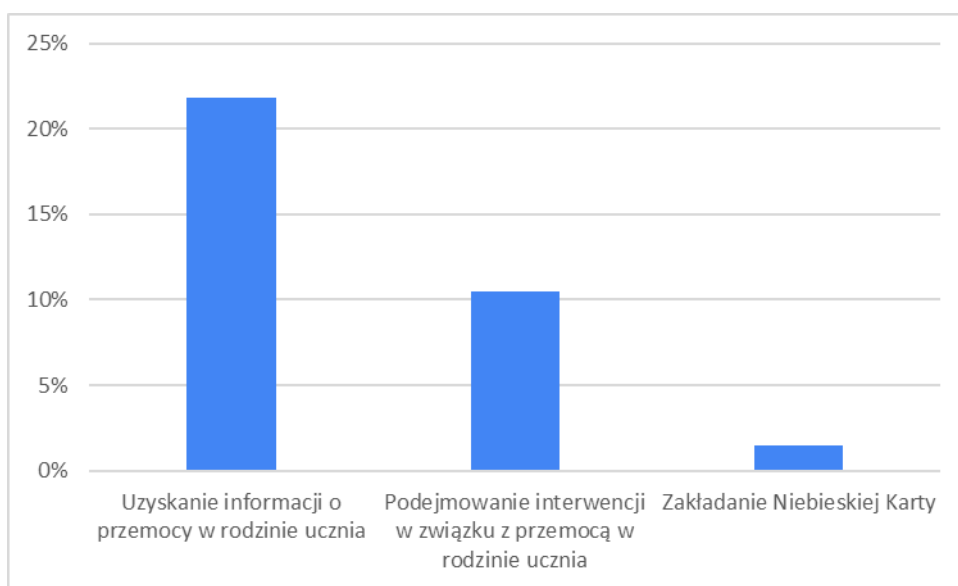
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława; Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Nauczycieli zapytano o występowanie przemocy domowej w rodzinach uczniów. Nauczyciele w większości (63,0%) uznają, że przemoc domowa dotyczy pojedynczych rodzin uczniów, tylko nieliczni wskazali na większy zasięg przemocy, a co czwarty nauczyciel wskazał, że w jego opinii przemoc w ogóle nie występuje (ryc. 129.).

W ciągu ostatniego roku informacja o przemocy w rodzinie ucznia dotarła do co piątego nauczyciela (21.8%), zaś co dziesiąty (10,5%) podejmował interwencję w związku z przemocą w rodzinie ucznia. Dwóch nauczycieli wszczęło procedurę „Niebieskie Karty” (ryc. 130.). Wskazuje to, że choć przemoc domowa nie jest zjawiskiem powszechnym to jednak występuje w rodzinach uczniów, a nauczyciele również angażują się w rozwiązywanie tego problemu.

Ryc. 129. Zasięg przemocy domowej w rodzinach uczniów w opinii nauczycieli (n=133)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Ryc. 130. Realizacja działań w związku z przemocą domową przez nauczycieli (n=133)
 Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Podsumowując, wskazać należy, że nauczyciele stykają się zarówno z problemem przemocy rówieśniczej, w tym w środowisku szkolnym, jak i – choć zdecydowanie rzadziej – problemem przemocy domowej. Problemem są również zachowania przemocowe w relacjach nauczyciele – uczniowie, w tym agresja uczniów w stosunku do nauczycieli. W tym kontekście również niezbędne jest podejmowanie działań profilaktycznych i na rzecz rozwiązywania trudnych sytuacji występujących w środowisku szkolnym. Konieczne jest

zwiększanie bezpieczeństwa uczniów w szkołach i wyeliminowanie, albo przynajmniej ograniczenie, występowania przemocy w szkołach.

4.3.5. Wyniki badań fokusowych

Uczestnicy wywiadów grupowych niechętnie wypowiadali się o zjawisku przemocy domowej i szkolnej, pozostając w jej opisie przeważnie na poziomie bardzo ogólnych stwierdzeń: „Coś tam się słyszy”, „Osobiście się nie spotykam”, „Przemoc domowa istnieje, bo prowadzony jest ileś postępowań niebieskich kart i tego typu”.

Zauważali natomiast, że przemoc domowa jest coraz skuteczniej ukrywana: „W szkole trudniej się [przemoc domową] ujawnia. Też dzieci są nauczane bardzo [ją] ukrywać. Rodzice ukrywają, nakazują dzieciom tak się zachowywać, że trudniej nam jakieś symptomy wyłapać”.

Zmienia się też w opinii badanych oblicze przemocy domowej. Rzadziej są to pobicia. „Formy przemocy są bardziej wyrafinowane, bo to nie są tylko ślady po kablu, tylko przemoc psychiczna, w białych rękawiczkach. Do tego często taką przemoc uznaje się za zachowanie normalne”.

Warto zauważyć, że wśród sytuacji zwiększających ryzyko wystąpienia przemocy wymieniano konflikty okołorozwodowe. W opinii pracownic Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej rozwód jest jedną sytuacją, w których najczęściej dochodzi do przemocy lub jej ujawnienia.

Kilkakrotnie w trakcie wywiadów powracała kwestia nadmiernego obciążenia obowiązkami asystenta rodziny („Jeżeli w gminie jest jeden asystent rodziny i on biega po całej gminie, to poświęca czas na 2-3 rodziny, które potrzebują pomocy”), co znacznie ogranicza zdaniem badanych możliwość wykrycia i przeciwdziałania przemocy domowej.

4.4. Problemy dzieci i młodzieży w opinii uczniów i nauczycieli

4.4.1. Problemy i potrzeby zgłaszane przez uczniów

W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród uczniów pytano przede wszystkim o kwestie związane z uzależnieniami i przemocą, a diagnozę problemów i potrzeb w tym zakresie przedstawiono w rozdziałach 4.2.3. i 4.3.3. Jednocześnie w ankiecie umożliwiono uczniom przedstawienie swoich problemów i potrzeb.

Kluczowe problemy zgłaszane przez uczniów uczęszczających do klas VI-VIII w szkołach podstawowych Gminy Oława obejmują:

- niedostatki w zakresie infrastruktury sportowej na terenie szkoły oraz na terenie miejscowości zamieszkania;
- przestarzałe wyposażenie szkół w zakresie sprzętu komputerowego i źle działający Internet w szkołach;
- brak możliwości zakupu produktów spożywczych na terenie szkół;
- brak możliwości korzystania z telefonów komórkowych na terenie szkoły;
- jakość toalet i dostęp do papieru toaletowego;
- brak miejsc odpoczynku do spędzania czasu podczas przerw.

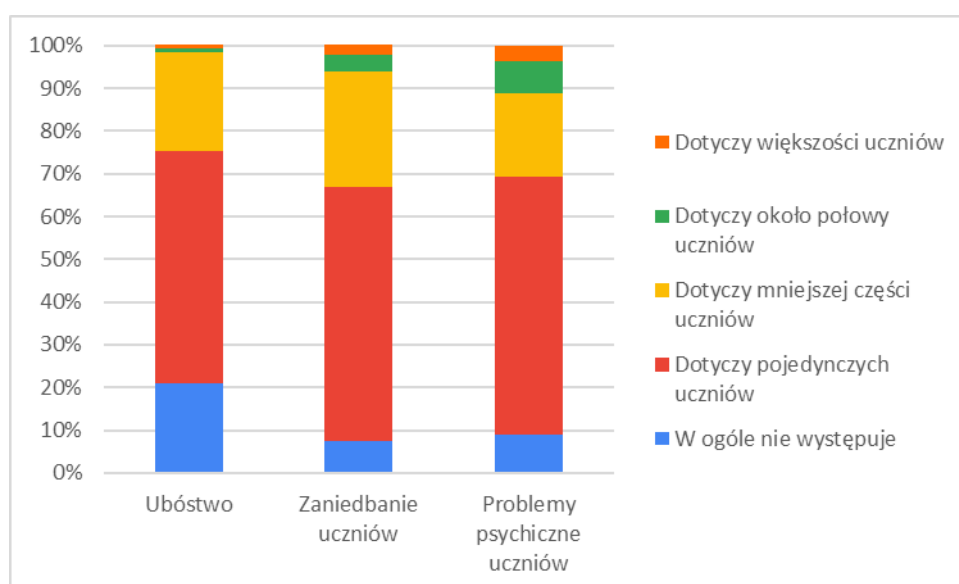
Główne potrzeby, na które zwrócili uwagę uczniowie korespondują ze zgłaszanymi problemami i obejmują:

- doposażenie szkół w sprzęt komputerowy;
- umieszczenie w szkołach automatów z jedzeniem oraz poidełek z wodą;
- organizację dodatkowych zajęć i wydarzeń w szkołach (np. zajęcia z programowania, gotowania, wydarzenia z nocowaniem w szkołach);
- poprawę jakości toalet w szkołach: remonty, montaż luster, wprowadzenie różowych skrzyneczek, dostęp do papieru toaletowego;
- regulację korzystania z telefonów komórkowych w szkołach, z których uczniowie i tak korzystają, gdy nauczyciele nie widzą;
- poprawę jakości bazy sportowej – budowa i remont orlików, budowa skateparków;
- budowę ścieżek rowerowych umożliwiających bezpieczne poruszanie się po terenie Gminy.

4.4.2. Problemy i potrzeby zgłaszane przez nauczycieli

W badaniu ankietowym przeprowadzonym wśród nauczycieli – podobnie jak w przypadku uczniów – pytano przede wszystkim o kwestie związane z uzależnieniami i przemocą, a diagnozę problemów i potrzeb w tym zakresie przedstawiono w rozdziałach 4.2.4. i 4.3.4.

Nauczycieli zapytano również o zasięg występowania ubóstwa i zaniedbania dzieci w rodzinach uczniów oraz zasięg występowania problemów psychicznych wśród uczniów. Ponad połowa nauczycieli uznała, że wskazane problemy dotyczą pojedynczych uczniów, co piąty nauczyciel uznał, że ubóstwo nie występuje wśród uczniów (ryc. 131.). Wskazane problemy są więc dostrzegane przez większość nauczycieli, ale dotyczą raczej niewielkiej liczby osób.

Ryc. 131. Zasięg występowania wybranych problemów wśród uczniów (n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Nauczycieli poproszono również o identyfikację innych problemów społecznych wśród uczniów i w rodzinach uczniów. Nauczyciele zwrócili uwagę na następujące problemy:

- brak zainteresowania dziećmi ze strony rodziców: zbyt mała ilość czasu poświęcana dzieciom, brak zainteresowania postępami szkolnymi dziecka, brak zainteresowania problemami dziecka, brak zaangażowania w działania wychowawcze;
- nadopiekuńczość rodziców i wyręczanie dzieci w obowiązkach szkolnych;

- braki umiejętności wychowawczych wśród rodziców, niestawianie granic, pozwalanie dzieciom na wszystko;
- nieprawidłowe funkcjonowanie rodzin: indywidualizm, brak komunikacji, brak wspólnego spędzania czasu wolnego;
- ignorowanie przez rodziców problemów z dzieckiem zgłaszanych przez szkołę, brak współpracy ze szkołą;
- przeciążenie uczniów nadmierną liczbą zajęć dodatkowych.

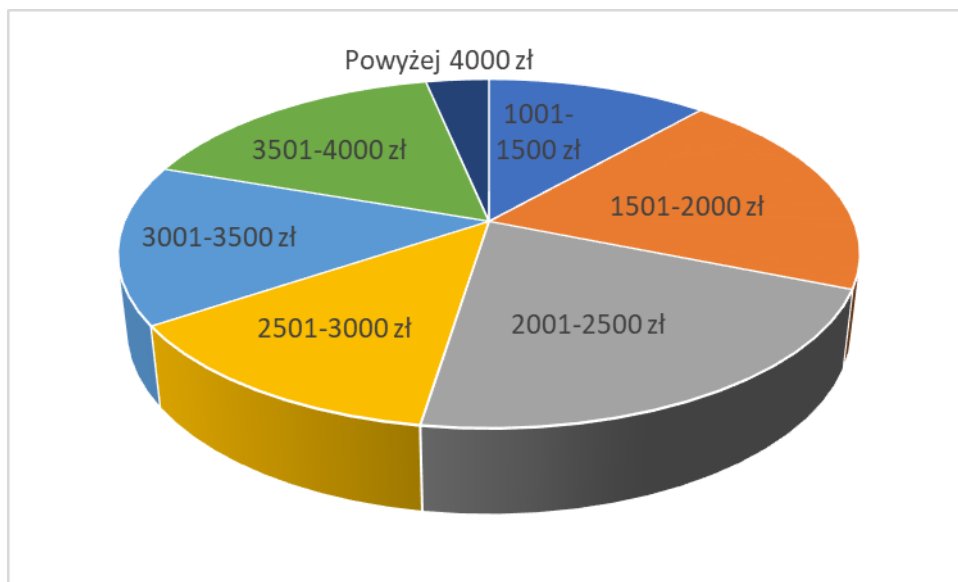
Nauczycieli poproszono również o opinie dotyczące tego, czego potrzebują, by dobrze realizować swoją pracę. Grono pedagogiczne wskazało tu na następujące kwestie:

- godziwe wynagrodzenie;
- dobra współpraca z rodzicami;
- dodatkowe wsparcie merytoryczne, dostęp do specjalistów wspierających pracę z dziećmi:
- poprawa wyposażenia szkół, m.in. pracowni komputerowych, dostępu do Internetu;
- dodatkowych środków finansowych na zakup pomocy dydaktycznych, organizację dodatkowych zajęć, konkursów, imprez szkolnych itp.;
- szkoleń podnoszących kwalifikacje i poprawiających kompetencje nauczycieli, możliwości korzystania z superwizji.

4.5. Diagnoza problemów seniorów

4.5.1. Wyniki badania przeprowadzonego wśród seniorów

O problemy i potrzeby seniorów zapytano ich samych przeprowadzając wywiady skategoryzowane wśród 61 osób starszych zamieszkujących na terenie Gminy Oława. Ponieważ wiele problemów seniorów wynika z sytuacji materialnej – niskich dochodów i wysokich wydatków związanych m.in. z utrzymaniem mieszkania czy zakupem leków – respondentów zapytano o poziom dochodów. Pozytywnym jest fakt, że żadna z osób nie zadeklarowała dochodu niższego lub równego 1000 zł. Można zauważyć, że poziom dochodów seniorów jest zróżnicowany, jednak tylko dwie osoby wskazały na dochód powyżej 4000 zł – pobierały one emeryturę (ryc. 132.). Dochód własny w wysokości 1001-1500 zł wskazały dwie osoby mieszkające samotnie, pięć osób samotnych zaznaczyło dochody na poziomie 1501-2000 zł – taki poziom dochodów, przy konieczności utrzymania mieszkania może generować trudną sytuację dochodową. Wśród osób mieszkających z rodziną jedna osoba zadeklarowała dochód całego gospodarstwa na poziomie 1001-1500 zł, co z pewnością powoduje trudną sytuację życiową.

Ryc. 132. Dochód seniora netto (n=61)
Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Seniorzy poproszeni zostali również o samoocenę sytuacji materialnej. Cztery osoby zadeklarowały, że pieniędzy nie starczy im nawet na najpilniejsze potrzeby (jedzenie, opłaty

mieszkaniowe, niezbędne ubrania, środki higieny) – były to osoby samotne z dochodami na poziomie 1501-2000 zł i osoby mieszkające z małżonkiem z dochodem na całe gospodarstwo w jednym przypadku 2001-2500 zł, zaś w drugim 4501-5000 zł (ryc. 133.). Nie w każdym więc przypadku samoocena sytuacji wiąże się z obiektywnie niskim dochodem. Generalnie jednak im niższy dochód tym gorsza ocena sytuacji materialnej gospodarstwa domowego.

Ryc. 133. Ocena sytuacji materialnej gospodarstwa domowego (n=61)
Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Większość seniorów – 35 osób, co stanowi 57,4% – uważa, że w ciągu ostatnich 3 lat ich sytuacja materialna nie zmieniła się, podobne grupy osób uważają, że sytuacja materialna się pogorszyła lub poprawiła (ryc. 134.). Ocena zmiany sytuacji nie zależy od aktualnie uzyskiwanych dochodów.

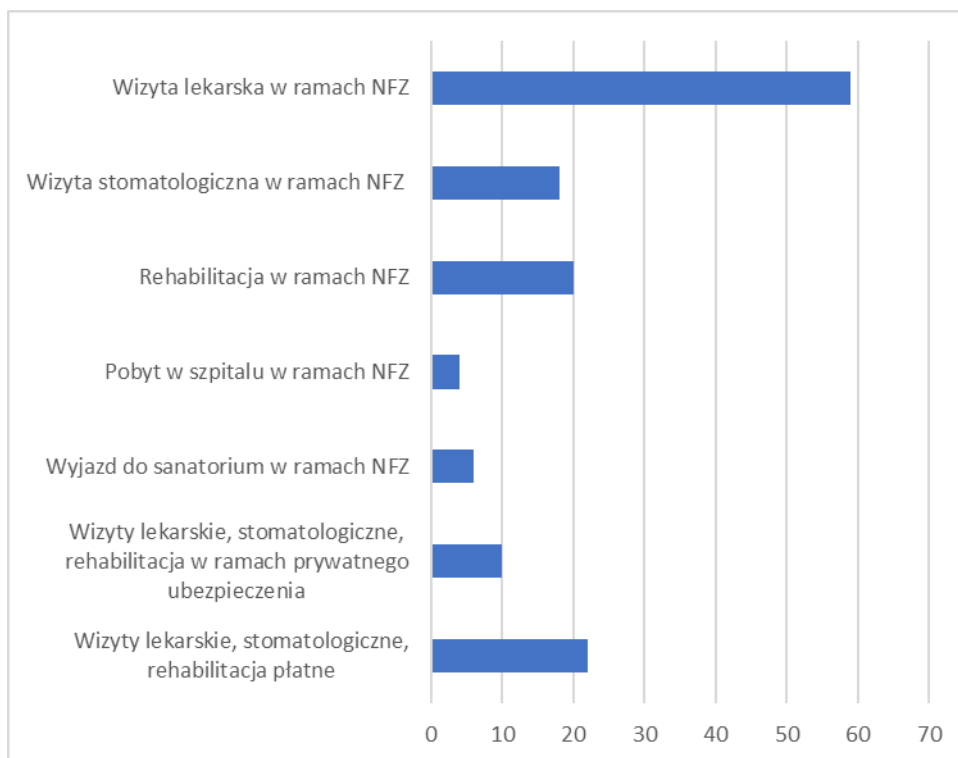

Ryc. 134. Ocena zmiany sytuacji materialnej gospodarstwa domowego w ciągu ostatnich 3 lat (n=61)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Seniorów zapytano o korzystanie z usług ochrony zdrowia, bowiem dostęp do nich bardzo często stanowi problem dla osób starszych. Wszyscy badani seniorzy korzystali z porad lekarskich w obszarze ochrony zdrowia – 59 osób korzystało z porad lekarskich w ramach NFZ, dwie korzystały prywatnie. Z innych usług korzystały mniejsze grupy seniorów (ryc. 135.). 24 osoby, czyli 39,3%, korzystały z usług odpłatnych, w ramach prywatnego ubezpieczenia, płatnych bezpośrednio lub i z jednych, i z drugih.

Na pytanie o bariery w korzystaniu z usług ochrony zdrowia respondenci wskazali przede wszystkim na terminy – brak terminów wizyt lub odległe terminy. 22 osoby wskazały na problem z dojazdem, zaś 20 na brak specjalistów i możliwości wykonania badań na terenie powiatu, co prawdopodobnie wiąże się z koniecznością dojeżdżania do Wrocławia. Aż 18 seniorów, czyli 29,5%, wskazało, że nie odczuwa barier w dostępie do usług zdrowotnych (ryc. 136.). Pozytywny jest fakt, że wśród tych osób aż 14 korzystało z usług wyłącznie w ramach NFZ.

Ryc. 135. Korzystanie z usług ochrony zdrowia w ciągu ostatniego pół roku (n=61)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Ryc. 136. Bariery w korzystaniu z usług ochrony zdrowia (n=61)

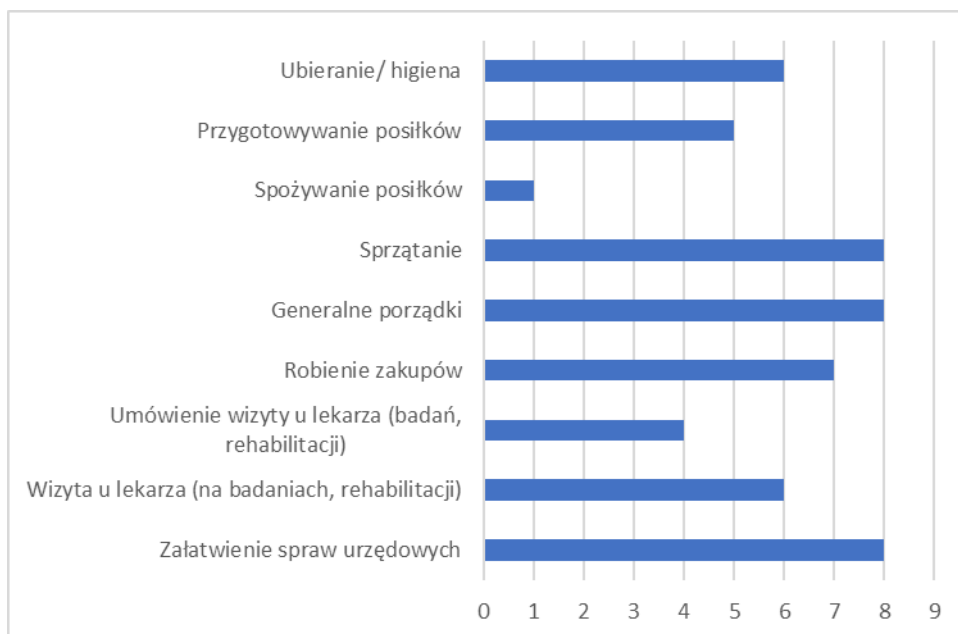
Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Bariery i ograniczenia dostępu do świadczeń zdrowotnych mogą szczególnie dotyczyć seniorów z niepełnosprawnościami. 21 seniorów, czyli 34,4%, zadeklarowało niepełnosprawność, z czego 12 posiadało formalne orzeczenie o niepełnosprawności. Wśród nich było 5 osób o znacznym stopniu niepełnosprawności, 5 ze stopniem umiarkowanym

i 2 ze stopniem lekkim. Tylko jedna osoba niepełnosprawna wskazała, że nie zauważa barier w dostępie do ochrony zdrowia. Dodatkowo osoby niepełnosprawne częściej niż ogół seniorów, wskazywały na niższe dochody. Tylko jedna osoba niepełnosprawna korzystała z prywatnej ochrony zdrowia, co wskazuje na fakt, że osoby niepełnosprawne ze względu na swoją sytuację mają mniejsze możliwości korzystania z usług prywatnych. Osoby z niepełnosprawnościami zdecydowanie częściej wskazywały na dojazd jako barierę w korzystaniu z ochrony zdrowia. Tylko jedna osoba niepełnosprawna nie wskazała na problem z terminami jako barierę, ale ona korzystała z prywatnej ochrony zdrowia. Wskazać więc należy, że osoby z niepełnosprawnościami w większym zakresie odczuwają bariery związane z dostępem do ochrony zdrowia i mają mniejsze możliwości, by przełamać je, korzystając z usług prywatnych.

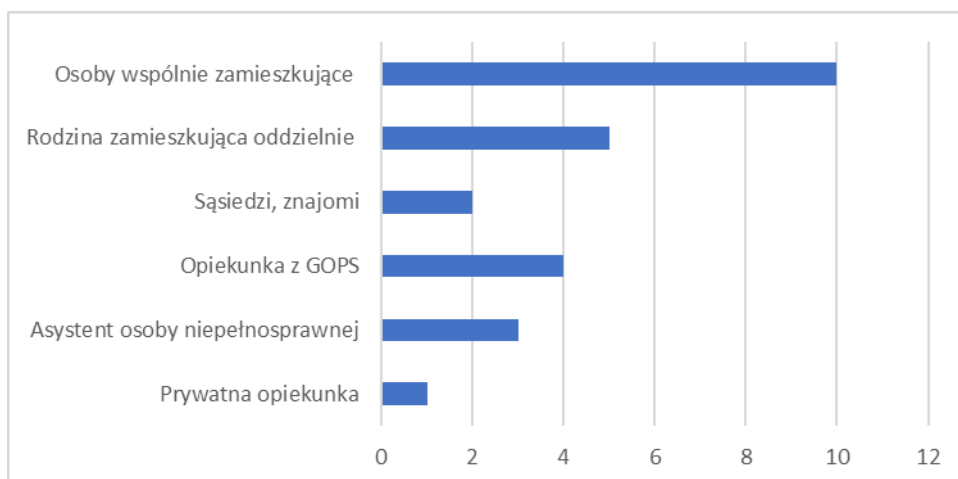
Seniorów zapytano, czy potrzebują pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Na taką potrzebę wskazało 13 respondentów, z czego 9 posiadało orzeczenie o niepełnosprawności, a jedna zadeklarowała niepełnosprawność biologiczną. Z tych 9 osób 5 posiadało orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności, 3 o stopniu umiarkowanym i jedna osoba o stopniu lekkim. Widać więc wyraźnie, że niepełnosprawność determinuje ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu i powoduje konieczność uzyskiwania pomocy ze strony innych. Tylko dwie osoby zaznaczyły, że potrzebują pomocy przy jednej czynności – jedna przy wizycie u lekarza, a druga przy załatwianiu spraw urzędowych. Pozostałe osoby wskazywały na więcej czynności (ryc. 137.).

Seniorzy potrzebujący pomocy najczęściej są wspierani przez osoby wspólnie zamieszkujące oraz zamieszkującą oddzielnie rodzinę. Korzystają też z opieki dostarczanej przez GOPS i usług asystenckich. Tylko dwie osoby korzystały z pomocy sąsiadów (ryc. 138.).

Ryc. 137. Czynności, w których senior potrzebuje pomocy (n=8)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

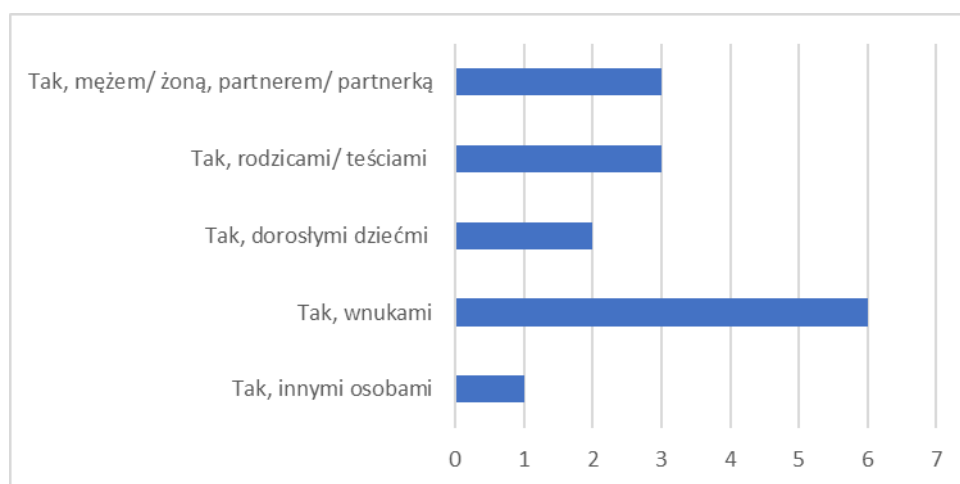

Ryc. 138. Osoby wspierające seniorów potrzebujących pomocy (n=8)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Seniorzy – pomimo podeszłego wieku – bardzo często świadczą pomoc innym członkom rodziny. Aż 15 seniorów, czyli 24,6%, wskazało, że sami opiekują się innymi osobami: 14 seniorów zajmowało się członkiem rodziny, a jeden senior inną osobą. Aż 6 osób wspierało dzieci, opiekując się wnukami, 3 osoby zaznaczyły, że opiekują się rodzicami (teściami), również 3 opiekowały się współmałżonkiem. Dwie osoby zajmowały się dorosłymi dziećmi, a jedna inną osobą (ryc. 139.). Opiekę świadczą przede wszystkim kobiety – na 15 osób aż 13 stanowiły właśnie kobiety. Działaniami opiekuńczymi zajmują się przede wszystkim

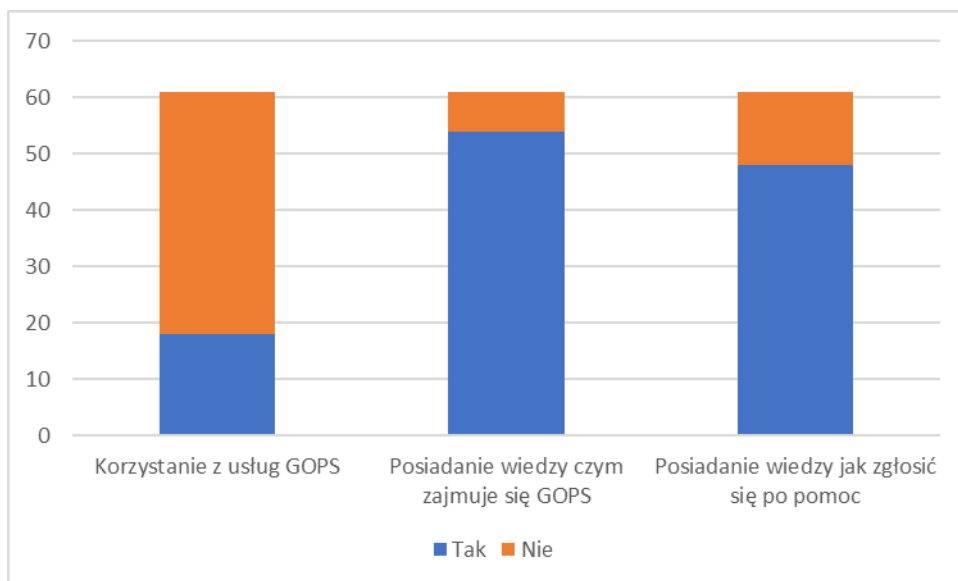
najmłodszy seniorzy – w wieku 60-64 lata. Zwrócić należy szczególną uwagę na sytuację seniorów zajmujących się współmałżonkiem, rodzicem czy dzieckiem. Realizują oni te zadania w związku z brakiem pomocy zewnętrznej lub ograniczonym wsparciem ze strony innych. Opiekunowie tacy wymagają środowiskowego wsparcia, gdyż często ze względu na wiek nie będą w stanie sprawować pełnej opieki.

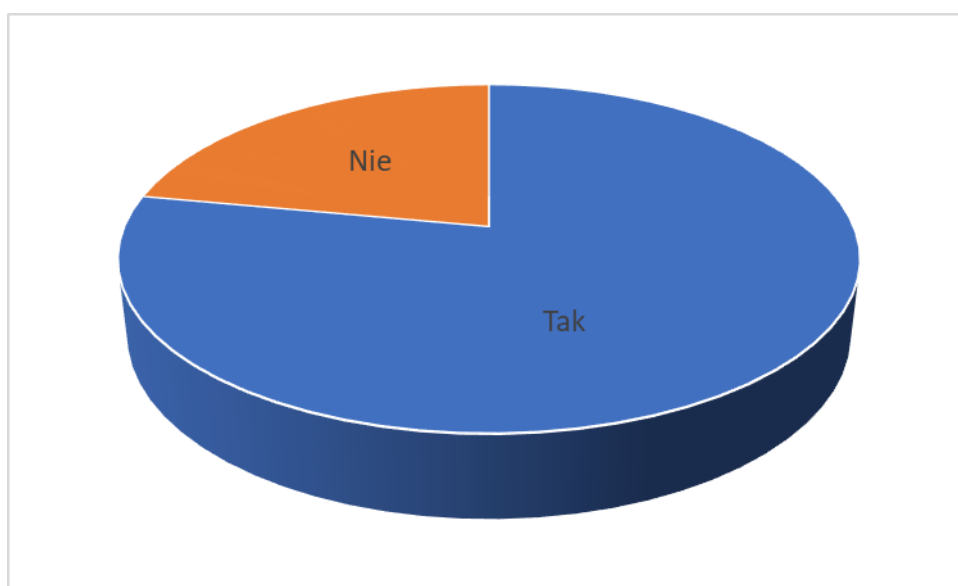
Ryc. 139. Osoby wspierane przez seniorów (n=15)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Prawie co trzeci senior (18 osób) korzystał z usług Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Wskazuje to na duży zakres potrzeb w zakresie pomocy i wsparcia w tej grupie społecznej. Bardzo pozytywny jest fakt, że aż 55 seniorów (czyli 90,2%) wie, czym zajmuje się GOPS, a 49 osób (80,3%) ma wiedzę, w jaki sposób zgłosić się po pomoc (ryc. 140.). Świadomość istnienia i działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wśród seniorów jest bardzo duża – to pozytywna informacja, bowiem można mieć nadzieję, że osoby starsze w razie potrzeby będą wiedziały, gdzie się skierować. Dodatkowo 46 seniorów (75,4%) uznało, że informator dotyczący pomocy i wsparcia udzielanego przez instytucje publiczne wraz z adresami i numerami kontaktowymi byłby dla nich przydatnym narzędziem w poszukiwaniu pomocy i wsparcia (ryc. 141.).

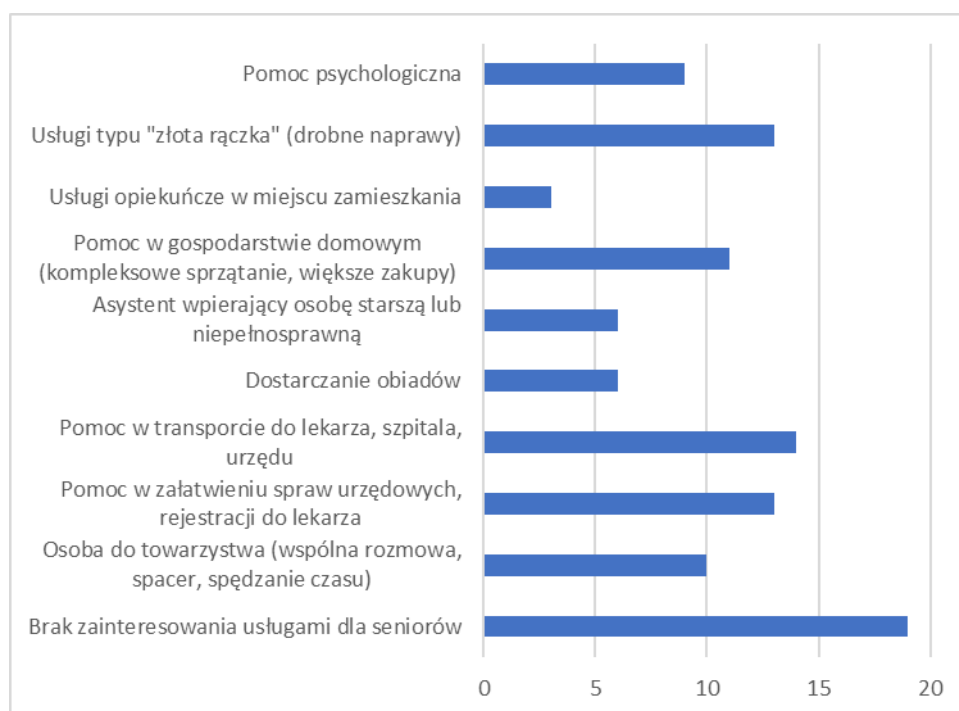
Ryc. 140. Wiedza o działalności GOPS (n=61)
Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Ryc. 141. Przydatność informatora dotyczącego pomocy i wsparcia udzielanego przez instytucje publiczne wraz z adresami i numerami kontaktowymi (n=61)
Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Na zadane seniorom pytanie o to, z jakich usług chcieliby korzystać na terenie Gminy, jedna trzecia respondentów (19 osób) odpowiedziała, że nie jest zainteresowana jakimikolwiek usługami. Pozostałe osoby wskazały na usługi – najczęściej jedną lub dwie. Najwięcej wskazań seniorów uzyskały pomoc w transporcie do lekarza, szpitala, urzędu, pomoc w załatwieniu spraw urzędowych, rejestracji do lekarza, usługi typu „złota rączka”,

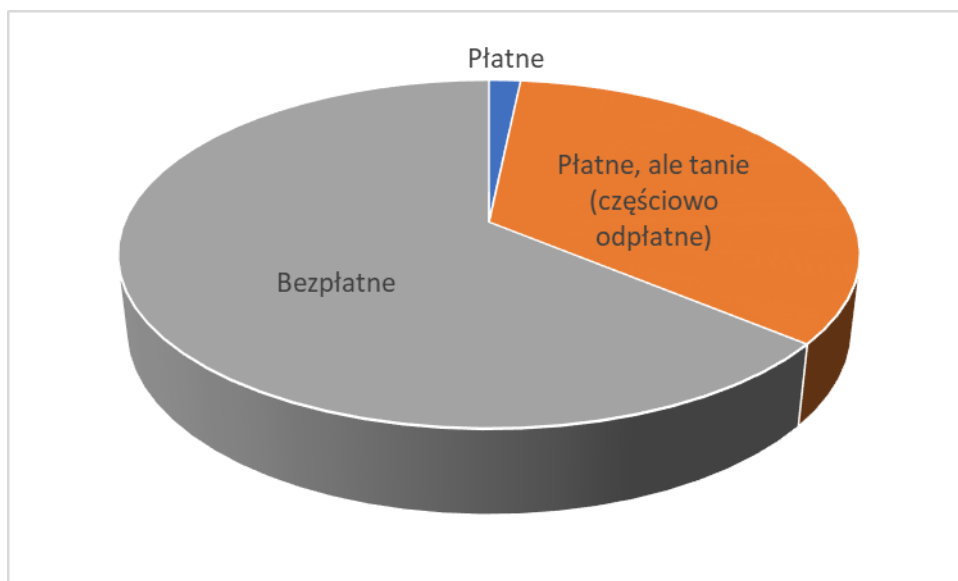
pomoc w gospodarstwie domowym, a także osoba do towarzystwa oraz pomoc psychologiczna (ryc. 142.).

Ryc. 141. Usługi, z których chcieliby korzystać seniorzy (n=61)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

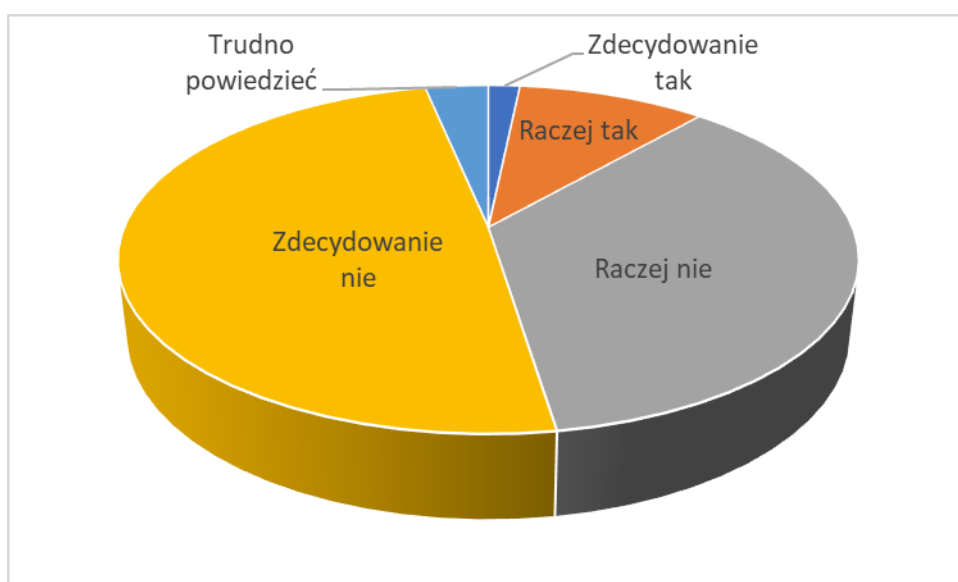
Zwrócić należy uwagę, że seniorzy są zainteresowani przede wszystkim usługami nieodpłatnymi, rzadziej płatnymi – w tym przypadku tanimi usługami, częściowo odpłatnymi. Praktycznie nie są zainteresowani usługami pełnopłatnymi (ryc. 143.). Usługi w cenach rynkowych są powszechnie dostępne, więc seniorzy nie mają prawdopodobnie problemu ze skorzystaniem z nich, jednak ich możliwości budżetowe są ograniczone. Osoby o niższych dochodach wskazały na chęć korzystania z usług bezpłatnych, co prawdopodobnie wynika z ograniczeń dochodowych.

Ryc. 143. Preferencje co do korzystania z usług według odpłatności (n=61)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

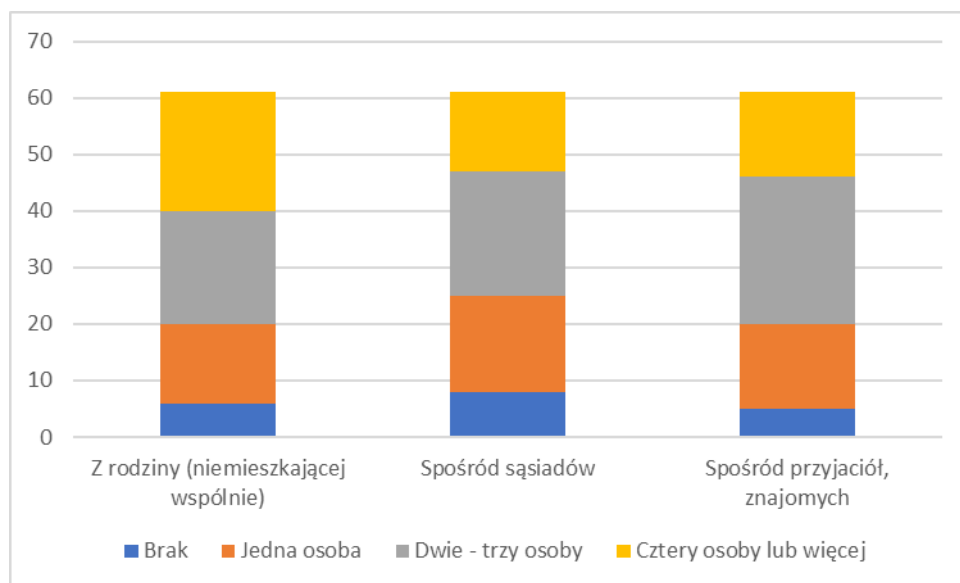
Bardzo pozytywny jest fakt, że zaledwie 7 seniorów (11,5%) zadeklarowało, że czuje się osamotniona (ryc. 144.). Co istotne, tylko 4 seniorów czujących osamotnienie mieszka samotnie, 2 seniorów mieszka w gospodarstwie dwuosobowym, a jeden w trzyosobowym. Uczucie osamotnienia może więc towarzyszyć seniorom także wówczas, gdy mieszkają z rodziną.

Ryc. 144. Poczucie osamotnienia wśród seniorów (n=61)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Aby lepiej zdiagnozować samotność i relacje towarzyskie seniorów zapytano, z iloma osobami kontaktują się w celach towarzyskich przynajmniej raz w tygodniu. Zapytano w tym kontekście o osoby z rodziny, niemieszkające wspólnie, o sąsiadów oraz o przyjaciół i znajomych. Dwoje seniorów – kobieta i mężczyzna – zadeklarowali, że nie spotykają się z taką częstotliwością z żadną osobą. Obie te osoby mieszkają samotnie, ale zwrócić należy uwagę na fakt, że nie zadeklarowały one poczucia osamotnienia. Pięciu seniorów ma jedną osobę, z którą spotyka się przynajmniej raz w tygodniu – jeden senior spotyka się z osobą z rodziny, dwóch seniorów z sąsiadami i dwóch z przyjaciółmi lub znajomymi. Dwójka z tych seniorów mieszka w gospodarstwie dwuosobowym, a trójka samotnie. Z tej piątki seniorów tylko dwóch (mieszkających samotnie) zadeklarowało poczucie osamotnienia. Bardzo ograniczone kontakty, podobnie jak samotne zamieszkiwanie, nie muszą powodować, że seniorzy będą czuć się osamotnieni. Wiele zależy od stylu życia, zainteresowań i potrzeb w zakresie interakcji z innymi. W większości seniorzy zadeklarowali szeroką sieć kontaktów – 45 seniorów, czyli 73,8%, kontaktuje się przynajmniej raz w tygodniu z trzema lub więcej osobami.

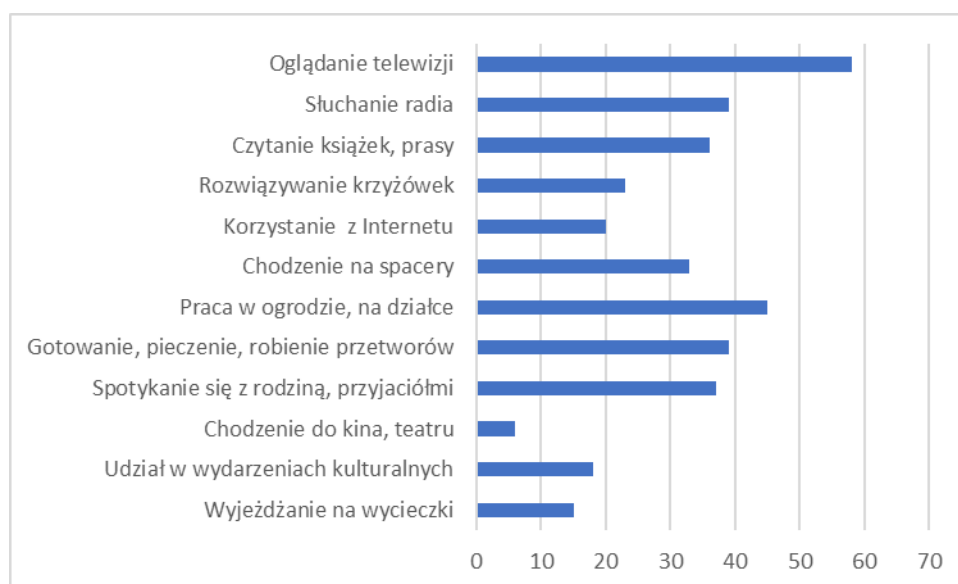

Ryc. 145. Liczba osób, z którymi seniorzy kontaktują się w celach towarzyskich przynajmniej raz w tygodniu (n=61)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Seniorzy czas wolny spędzają przede wszystkim oglądając telewizję – z tej formy rozrywki korzystało aż 58 seniorów (95,1%). Seniorzy – ze względu na fakt, że Gmina obejmuje tereny wiejskie, więc większość z nich dysponuje ogrodem – licznie pracują w ogrodzie

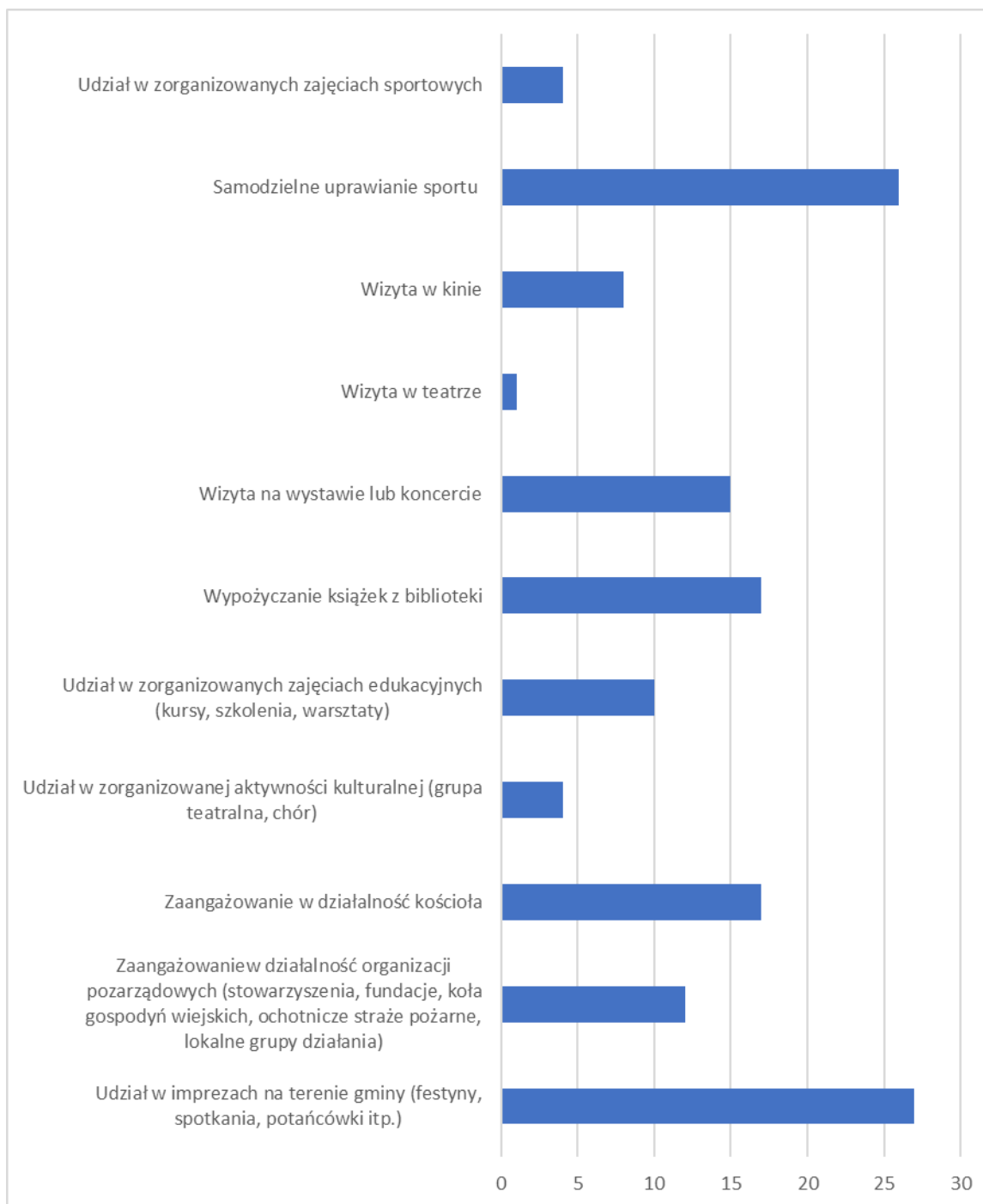
(na działce), a także gotują, pieką i robią przetwory. Seniorzy często słuchają radia, czytają książki i prasę oraz spotykają się z rodziną i przyjaciółmi, a także chodzą na spacer. Najbardziej respondenci wskazywali na kino, teatr, wycieczki czy udział w wydarzeniach kulturalnych jako sposoby spędzania wolnego czasu (ryc. 146.). Seniorzy korzystają więc z takich form rozrywki, które są dla nich dostępne w miejscu zamieszkania i nie generują dodatkowych kosztów.

Ryc. 146. Formy spędzania czasu wolnego (n=61)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Seniorów zapytano również czy w ciągu ostatnich 3 miesięcy realizowali aktywności, które wymagały wyjścia z domu, spotkania z ludźmi, zaangażowania, aktywności sportowej, edukacji bądź kultury. 17 seniorów, czyli 27,9%, nie realizowało żadnej ze wskazanych aktywności, a 13 seniorów (21,3%), realizowało jedną aktywność. Na drugim biegunie usytuować można aktywnych seniorów – 18 osób (29,5%) realizowało 4 lub więcej działań. Do najczęstszych aktywności należało samodzielne uprawianie sportu oraz udział w imprezach na terenie Gminy. Seniorzy dość często angażowali się w działalność kościoła, wypożyczali książki z biblioteki oraz byli na wystawach lub koncertach (ryc. 147.). Potwierdza to tezę, że seniorzy korzystają raczej z oferty gminnej, dostępnej blisko miejsca zamieszkania.

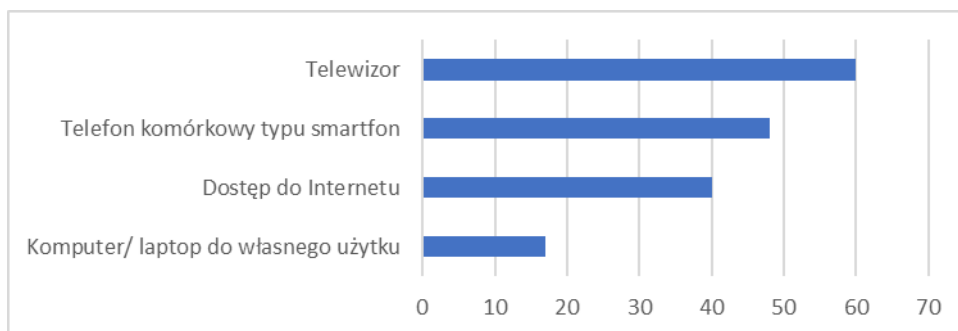

Ryc. 147. Aktywności realizowane w ciągu ostatnich 3 miesięcy (n=61)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Seniorów zapytano również, czy posiadają urządzenia, które umożliwiają im kontakt z innymi i dostęp do informacji. Tylko jeden senior zadeklarował, że nie ma telewizora, jednak osoba ta miała telefon typu smartfon, komputer (laptop) i dostęp do Internetu, więc zdecydowanie miała dostęp do informacji. Obecność w gospodarstwie domowym telewizora nie dziwi, wskazano już, że jest to dla seniorów najczęstsza forma spędzania czasu wolnego.

48 seniorów (78,7%) posiada telefon typu smartfon. Dostęp do Internetu zadeklarowało 40 osób (65,6%), a posiadanie komputera (laptopa) do własnego użytku 17 osób (27,9%). Wszystkie osoby dysponujące komputerem (laptopem) posiadały też dostęp do Internetu (ryc. 148.). 26 seniorów, czyli 42,6%, nie realizuje samodzielnie żadnej aktywności w Internecie. Na tą grupę należy zwrócić szczególną uwagę, gdyż seniorzy nie korzystający z Internetu będą mieli znacznie ograniczony dostęp do informacji. Seniorzy używający Internetu najczęściej samodzielnie poszukują informacji na stronach internetowych oraz realizują połączenia przez Internet używając komunikatorów. Niewielu seniorów korzysta z portali społecznościowych, poczty elektronicznej, komunikatorów tekstowych czy uczestniczy w grupach lub forach dyskusyjnych (ryc. 149.). Aktywności internetowe są realizowane przede wszystkim przez najmłodszych i lepiej wykształconych seniorów.

Ryc. 148. Posiadanie urządzeń przez seniorów (n=61)

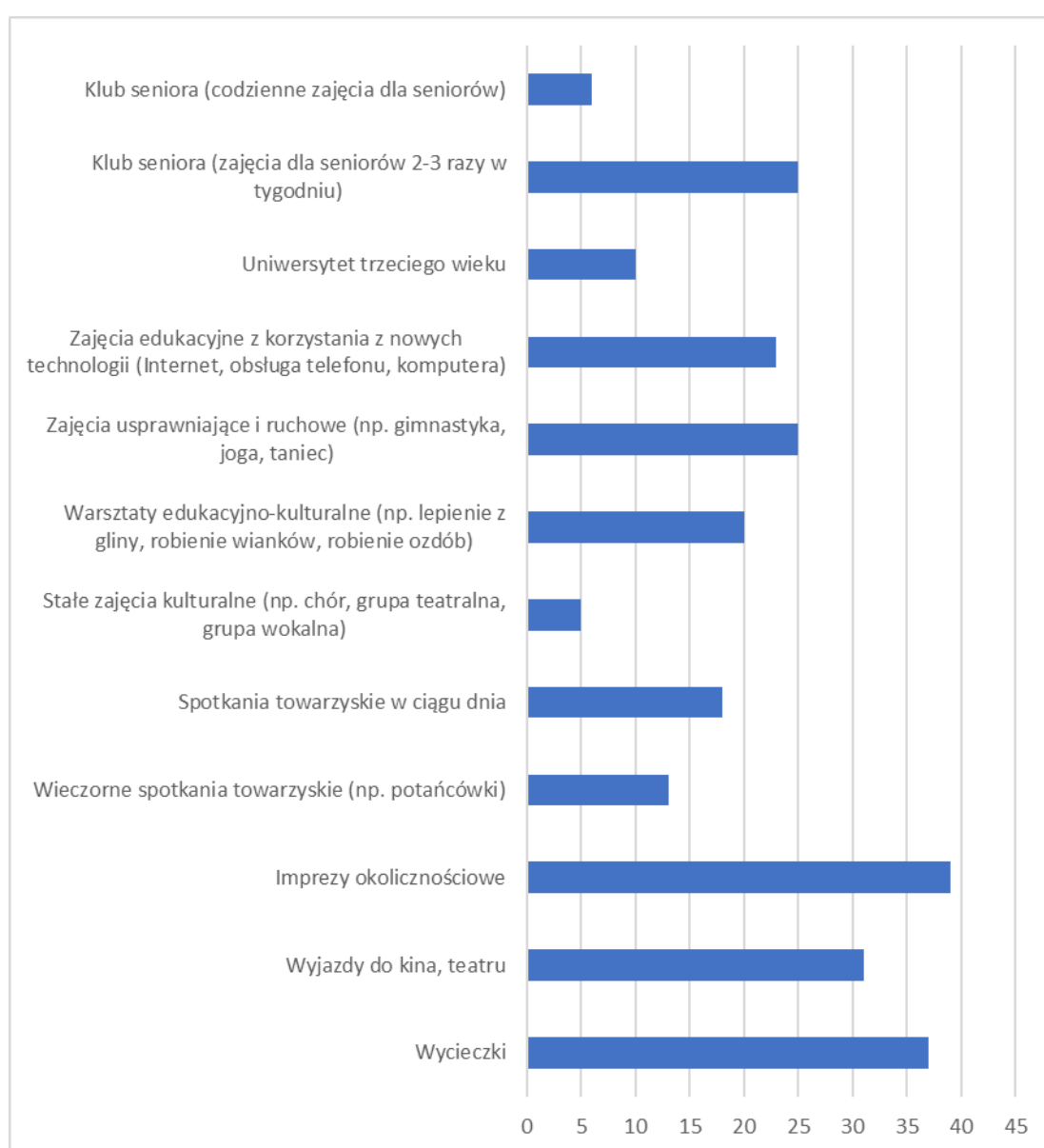
Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Ryc. 149. Samodzielna realizacja aktywności w Internecie (n=61)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

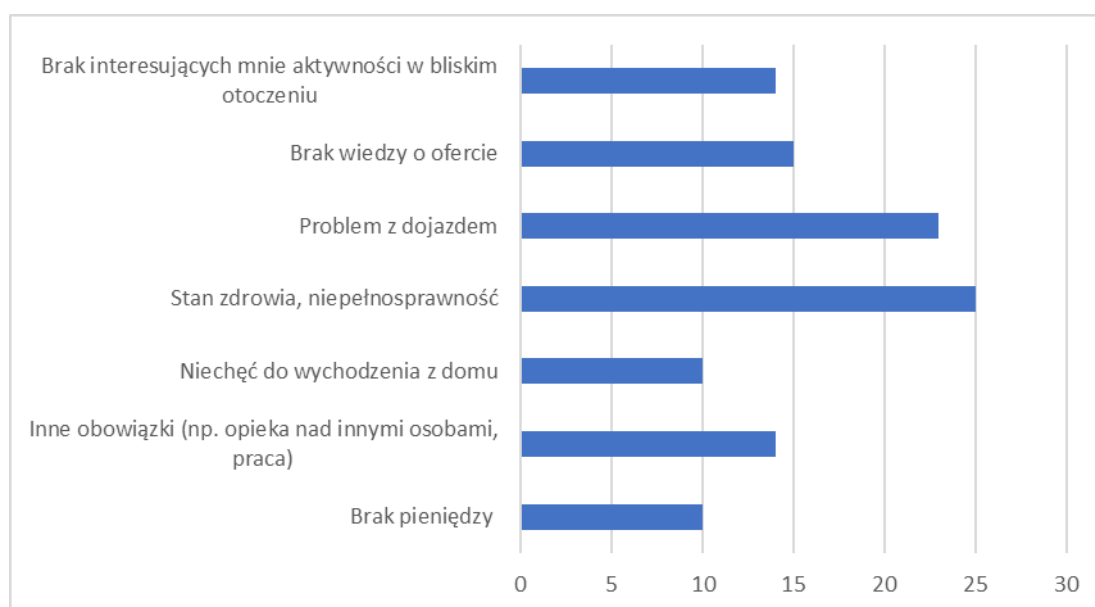
Seniorów zapytano, z jakich aktywności integracyjnych, sportowych, kulturalnych i edukacyjnych chcieliby korzystać. Najwięcej wskazań uzyskały imprezy okolicznościowe, które – jak już wskazano – należały do często realizowanych aktywności. Seniorzy są też zainteresowani wycieczkami i wyjazdami do kina lub teatru – zwrócić należy uwagę, że te aktywności były rzadko realizowane przez osoby starsze. Prawdopodobnie seniorzy nie są w stanie samodzielnie zorganizować sobie takiej aktywności, ale gdyby była taka możliwość skorzystaliby ze zorganizowanego wyjazdu. Więcej niż jedna trzecia seniorów wskazała też na zajęcia w klubie seniora, zajęcia edukacyjne oraz usprawniające i ruchowe (ryc. 150.).

Ryc. 150. Aktywności, które chcieliby realizować seniorzy (n=61)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Podjęto również próbę zdiagnozowania barier związanych z korzystaniem z aktywności edukacyjnych, kulturalnych i sportowych. Tylko jeden senior nie wskazał żadnej bariery, natomiast jedna trzecia seniorów (19 osób) wskazało na trzy lub więcej barier. Najczęściej wskazywane bariery to stan zdrowia (niepełnosprawność) oraz problem z dojazdem. Seniorzy nie mają też wiedzy o ofercie, nie ma dla nich interesującej oferty lub mają inne obowiązki. Wskazano też na niechęć do wychodzenia z domu oraz brak środków finansowych na realizację aktywności (ryc. 151.). Bariery te wskazują, że oferta dla seniorów powinna być dostępna na miejscu lub z zapewnieniem dowozu, konieczne jest skuteczne informowanie osób starszych o możliwości skorzystania z oferty, a aktywności powinny być bezpłatne lub niskopłatne.

Ryc. 151. Bariery w korzystaniu z oferty edukacyjnej, kulturalnej i sportowej (n=61)
Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Podsumowując wskazać należy, że seniorzy zamieszkujący na terenie Gminy Oława stanowią zróżnicowaną grupę osób – są wśród nich osoby o niższych i wyższych dochodach, sprawne i z ograniczeniami sprawności oraz chorobami, bardziej lub mniej aktywne. Ich problemy i potrzeby będą więc odmienne. Zwrócić należy uwagę na problemy w dostępie do opieki zdrowotnej, w tym związane z dojazdem, potrzebę opieki i wsparcia ze strony innych osób oraz chęć seniorów do realizacji różnych aktywności sportowych, kulturalnych i edukacyjnych, najlepiej bezpłatnych lub niskopłatnych i dostępnych na terenie Gminy (lub

z dowozem). Podkreślić trzeba konieczność docierania do seniorów z informacją, szczególnie do tych osób, które nie korzystają z Internetu.

4.5.2. Wyniki badań fokusowych

Reasumując informacje pozyskane podczas wywiadów grupowych i szerzej przedstawione powyżej, zwłaszcza w rozdziale 1.2., przypomnieć należy, że w opinii badanych seniorzy:

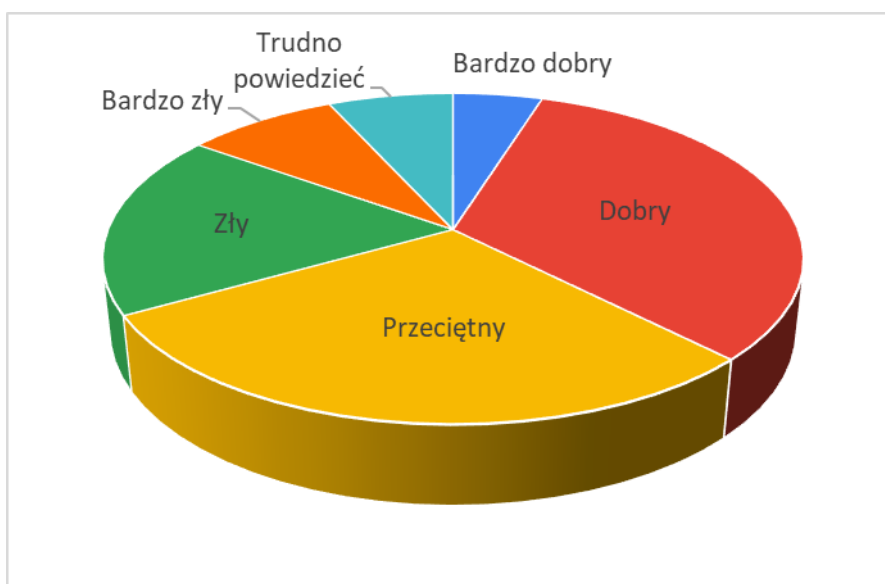
- stanowią grupę, która w największym stopniu odczuwa wykluczenie komunikacyjne;
- silniej od innych grup wiekowych odczuwają konsekwencje ograniczonego dostępu do usług zdrowotnych;
- w relatywnie dużym stopniu narażeni są na ubóstwo;
- często borykają się z problemami wynikającymi z prowadzenia samodzielnego gospodarstwa domowego w wieku podeszłym (potrzeba zapewnienia opieki podczas choroby, pomocy w wykonywaniu cięższych prac domowych).

Warto też zauważyć, że w opinii pracowników Urzędu na terenie Gminy seniorzy mają liczne okazje i miejsca do spotkań, organizuje się wiele przeznaczonych dla nich imprez, o których informacje są szeroko kolportowane różnymi kanałami. Przekonanie to nie jest jednak, jak się wydaje, powszechnie podzielane przez samych seniorów. Uczestniczący w poszczególnych wywiadach starsi mieszkańcy krytycznie odnosili się zarówno do skuteczności tradycyjnych kanałów informacyjnych w Gminie, jak i do dostosowania oferty kierowanej do seniorów do ich faktycznych potrzeb. W szczególności zauważali, że znaczna większość sal wiejskich nie jest dostosowana do tego, by być gościnnym miejscem dla spotkań seniorów. Wątki te jednak pojawiały się w wywiadach ubocznie i nie stanowiły ich głównego tematu.

4.6. Diagnoza w zakresie informowania o ofercie pomocowej i realizacji działań profilaktycznych

4.6.1. Informowanie o ofercie dostępnej na terenie Gminy

Oferta działań społecznych oraz pomocy i wsparcia powinna być dostępna dla mieszkańców, ale sami mieszkańcy potrzebują też wiedzy o możliwości korzystania z różnych działań i propozycji dostępnych na terenie Gminy. Mieszkańców w badaniu ankietowym zapytano o dostęp do informacji o życiu społecznym i instytucjach działających na terenie Gminy Oława. Ponad jedna trzecia mieszkańców (37,6%) oceniła ten dostęp jako dobry i bardzo dobry, ale z drugiej strony co czwarty mieszkaniec (26,3%) ocenił ten dostęp jako zły lub bardzo zły (ryc. 152.). Konieczna jest więc analiza sposobów informowania mieszkańców, przede wszystkim kontrola zawartości stron internetowych, tak by mieszkańcy mogli znaleźć niezbędne informacje.

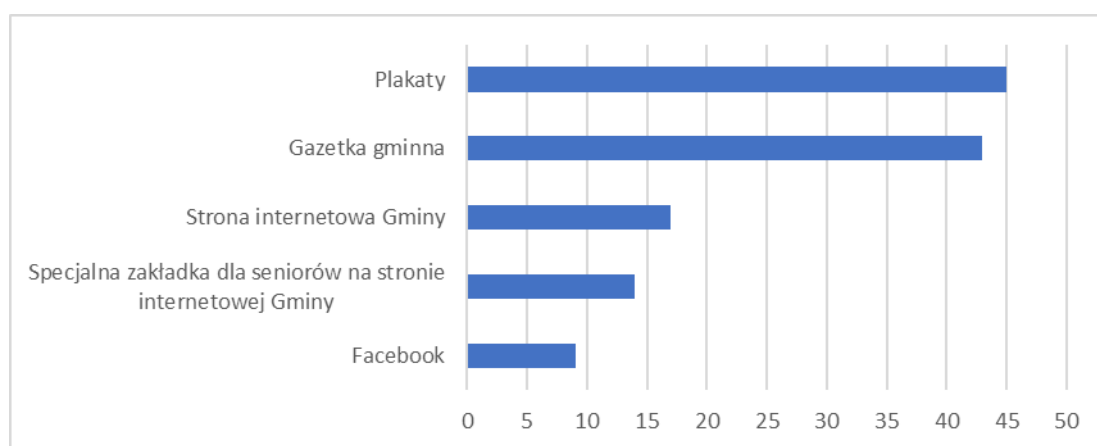

Ryc. 152. Ocena dostępu do informacji o życiu społecznym i instytucjach działających w Gminie Oława (n=205)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy Oława.

Współcześnie podstawowym medium przekazującym informacje jest Internet. Mieszkańcy najczęściej poszukują informacji w Internecie i tam powinna ona być dostępna. Zwrócić jednak należy uwagę na fakt, iż nie wszyscy korzystają z Internetu, co dotyczy szczególnie seniorów. Seniorów zapytano więc o preferowane formy informowania.

Na pytanie o preferowane sposoby informowania o ofercie na terenie Gminy seniorzy zdecydowanie wskazali na tradycyjne sposoby informowania – poprzez plakaty oraz gazetkę gminną. Biorąc pod uwagę fakt, że wielu seniorów nie realizuje aktywności w Internecie, wydają się one najlepszymi narzędziami umożliwiającymi dotarcie do osób starszych. Osoby samodzielnie korzystające z Internetu wskazały na informowanie za pośrednictwem stron internetowych lub portalu społecznościowego Facebook (ryc. 153.). Wydaje się więc, że w przypadku seniorów informowanie w formie elektronicznej powinno być alternatywnym wobec formy tradycyjnej sposobem docierania do osób starszych.

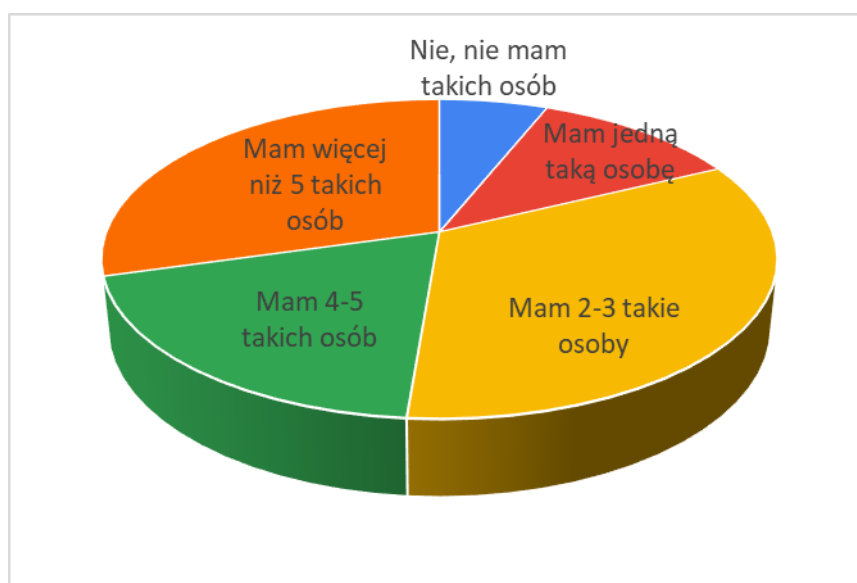
Ryc. 153. Preferowane formy informowania o ofercie na terenie Gminy (n=61)

Źródło: Badanie własne wśród seniorów z Gminy Oława.

Działalność informacyjna Gminy powinna być prowadzona dwoma kanałami – przy wykorzystaniu komunikacji Internetowej, poprzez strony internetowe instytucji gminnych oraz profile w mediach społecznościowych, a także tradycyjnymi sposobami – poprzez plakaty wieszane w uczęszczanych miejscach w poszczególnych miejscowościach czy gazetkę gminną.

4.6.2. Diagnoza realizacji działań profilaktycznych

W przypadku trudnych sytuacji, związanych z przemocą, zażywaniem substancji uzależniających, zachowaniami mogącymi prowadzić do uzależnień, ale też innymi problemami ważne jest wsparcie oraz działania profilaktyczne. Działania te przede wszystkim prowadzone są w stosunku do dzieci i młodzieży, która powinna być otoczona pomocą w razie potrzeby i wyposażona w umiejętności radzenia sobie z problemami i poszukiwania pomocy. W ankiecie skierowanej do uczniów zapytano ich, czy w swoim otoczeniu (w rodzinie, wśród znajomych, w szkole) mają osoby dorosłe do których mogą zwrócić się w przypadku problemów, w tym kwestii związanych z uzależnieniami czy przemocą. Bardzo pozytywny jest fakt, że większość uczniów ma takie osoby – i to najczęściej więcej niż jedną osobę dorosłą, do której może się zwrócić. Jednocześnie 6,1% uczniów zadeklarowało, że nie ma takiej osoby (ryc. 154.). Stąd konieczność prowadzenia działań wspierających w szkołach, by uczniowie wiedzieli, że nauczyciele i pedagodzy w razie potrzeby udzielą im pomocy oraz mieli świadomość, gdzie i do kogo mogą zwrócić się o pomoc.

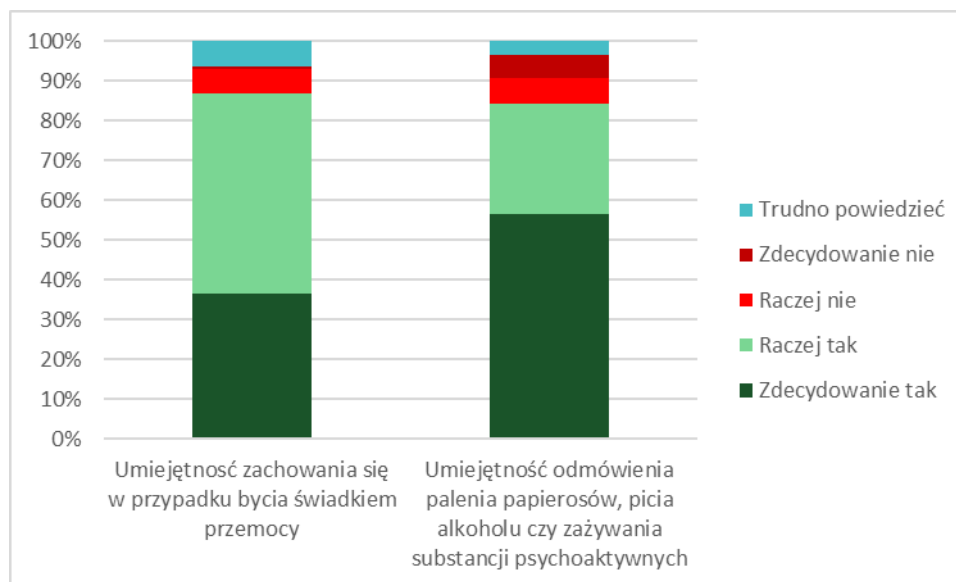

Ryc. 154. Posiadanie w otoczeniu (w rodzinie, wśród znajomych, w szkole) osób dorosłych do których uczeń może zwrócić się w przypadku problemów (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Większość uczniów zadeklarowała (86,8%), że zdecydowanie lub raczej wie, jak się zachować, gdy jest świadkiem przemocy. Również większość uczniów (84,2%) wskazała, że zdecydowanie lub raczej wie, jak odmówić rówieśnikom palenia papierosów, picia alkoholu

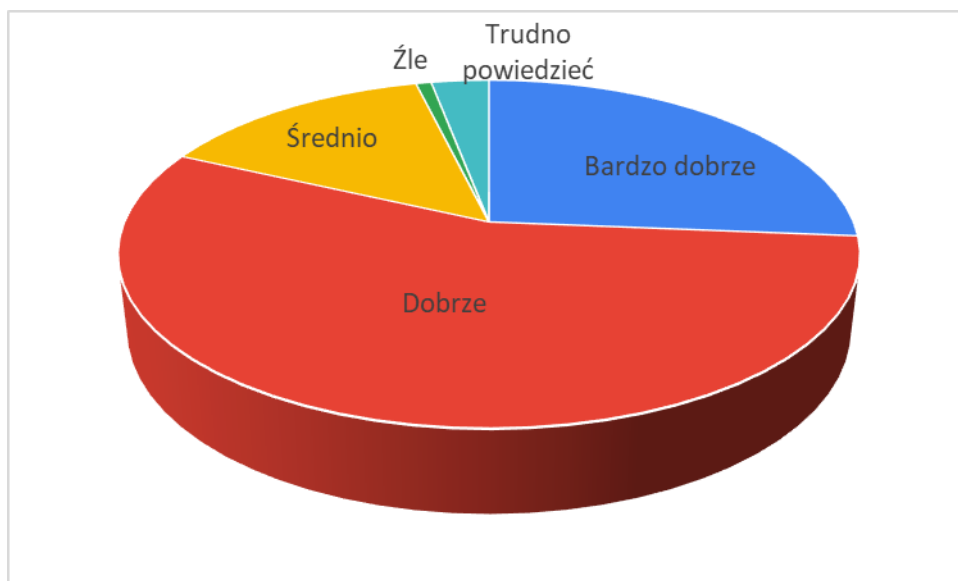
czy zażywania substancji psychoaktywnych (ryc. 155.). Wskazuje to na dobre efekty prowadzonych dotychczas działań profilaktycznych, jednak konieczne jest wzmacnianie tych umiejętności uczniów przez dalszą profilaktykę.

Ryc. 155. Umiejętność zachowania się w przypadku bycia świadkiem przemocy i zażywania substancji uzależniających (n=197)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława.

Nauczycieli, w skierowanym do nich badaniu ankietowym, poproszono o ocenę działań profilaktycznych realizowanych w szkołach. Zdecydowana większość nauczycieli oceniła te działania bardzo dobrze i dobrze – aż 81,9% (ryc. 156.).

Ryc. 156. Ocena działań profilaktycznych prowadzonych w szkołach w opinii nauczycieli (n=133)

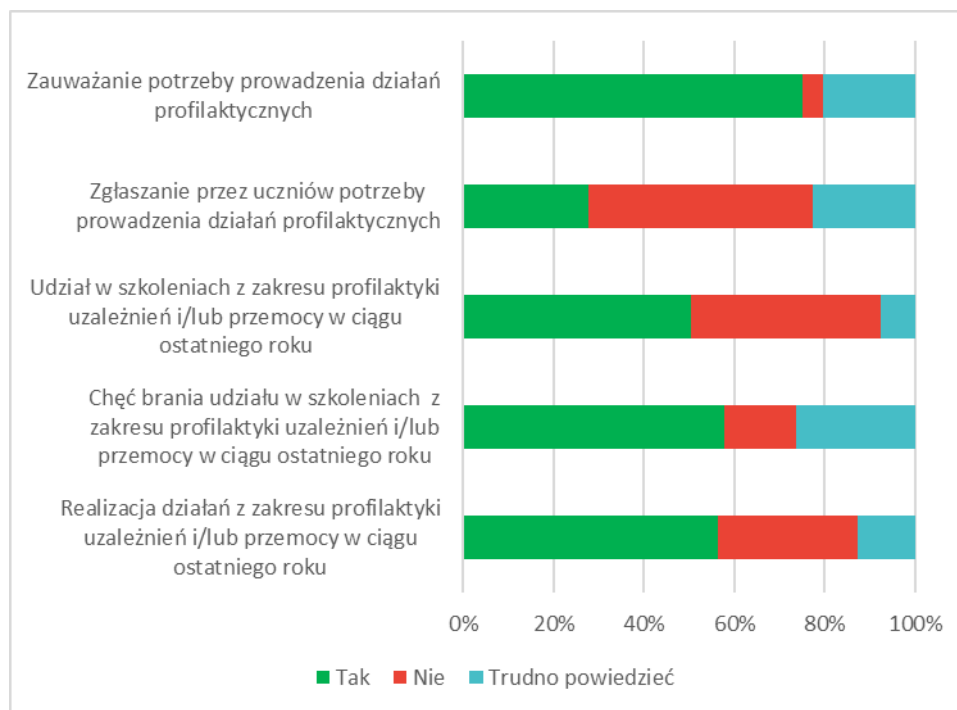
Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Nauczyciele zdecydowanie zauważają potrzebę realizacji działań profilaktycznych – wskazuje na to trzy czwarte ankietowanych pedagogów (75,2%), ale tylko niecała jedna trzecia (27,8%) wskazuje, że uczniowie sygnalizują im taką potrzebę. Połowa badanych nauczycieli (56,4%) realizowała w ciągu ostatniego roku działania z zakresu profilaktyki uzależnień i (lub) profilaktyki przemocy. Nauczyciele realizowali następujące działania:

- programy profilaktyczne;
- pedagogizacja uczniów i rodziców;
- realizacja tematów związanych z przemocą i uzależnieniami na godzinach wychowawczych;
- indywidualne rozmowy z uczniami;
- działania integracyjne w grupie, wdrażanie zachowań asertywnych, pomoc w radzeniu sobie ze stresem;
- konkursy;
- specjalne warsztaty dla uczniów;
- plakaty, gazetki szkolne przygotowywane przez uczniów;
- filmy.

Pozytywnie należy ocenić fakt, że aż połowa nauczycieli (50,4%) w ciągu ostatniego roku brała udział w szkoleniach dotyczących profilaktyki. Jest to niezwykle istotne, bowiem

przygotowuje nauczycieli do realizacji działań profilaktycznych. Dodać należy, że nauczyciele zauważają potrzebę szkoleń i chcą brać w nich udział – 57,9% nauczycieli zadeklarowało chęć udziału w szkoleniach (ryc. 157.).

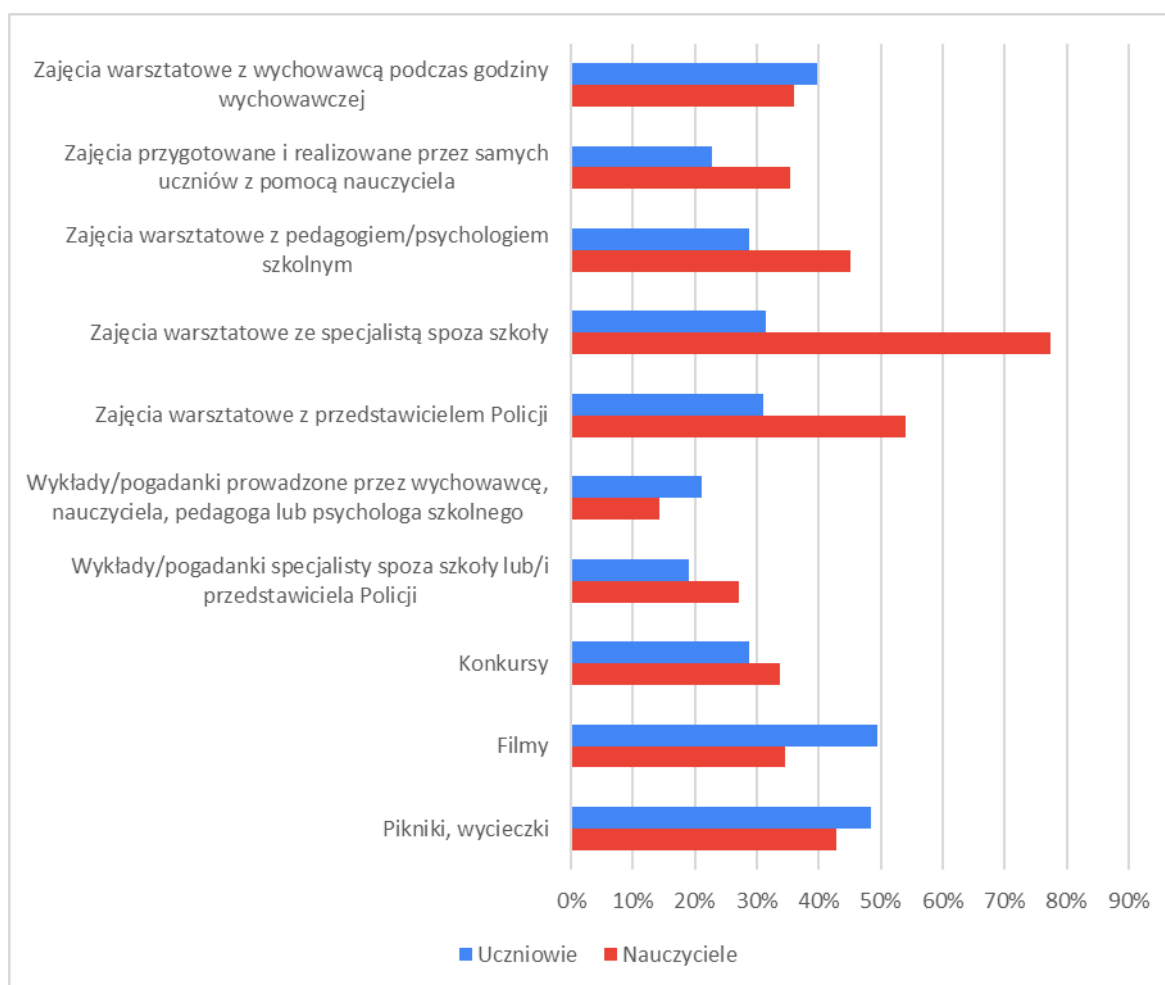

Ryc. 157. Opinie nauczycieli co do realizacji działań profilaktycznych (n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Aby dobrze realizować działalność profilaktyczną, należy dostosować ją do potrzeb i preferencji odbiorców. Uczniów i nauczycieli w badaniu ankietowym zapytano o najlepsze dla uczniów działania z zakresu profilaktyki. Na pytanie o preferowane formy działań z zakresu profilaktyki uczniowie najczęściej wskazywali na wyjścia poza szkołę – pikniki i wycieczki oraz oglądanie filmów. Uznaniem cieszyły się też zajęcia warsztatowe z wychowawcą realizowane podczas godziny wychowawczej. Mniejsze uznanie zyskały zajęcia z pedagogiem czy psychologiem szkolnym, specjalistami spoza szkoły, formy wykładowe (pogadankowe) oraz działania przenoszące aktywność na uczniów (np. zajęcia przygotowywane przez uczniów). Podkreślić należy, że uczniowie nie zwrócili znaczącej uwagi na zajęcia realizowane ze specjalistami, np. spoza szkoły. Nauczyciele natomiast zdecydowanie widzą potencjał w specjalistach zewnętrznych, którzy często dysponują specjalistyczną wiedzą i są dobrze przygotowani do pracy z młodzieżą. Aż 77,4% nauczycieli wskazało jako najbardziej

preferowane zajęcia ze specjalistą spoza szkoły, a 54,0% z przedstawicielem Policji. Nauczyciele doceniają również wyjścia poza szkołę z elementami profilaktyki (ryc. 158.).

Ryc. 158. Preferowane przez uczniów formy działań profilaktycznych (n=197, n=133)

Źródło: Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Oława; Badanie ankietowe przeprowadzone wśród nauczycieli szkół podstawowych w Gminie Oława.

Działania profilaktyczne w zakresie uzależnień oraz przemocy domowej są szczególnie istotne dla zapobiegania tym problemom i ich rozwiązywania. Grupami, które w szczególności powinny podlegać oddziaływaniom profilaktycznym, są dzieci i młodzież. Wiek inicjacji zażywania substancji uzależniających wskazuje, że profilaktyka zdecydowanie musi być obecna w szkołach podstawowych, w tym w młodszych klasach. Działania profilaktyczne muszą być dostosowane do preferencji uczniów, bowiem daje to możliwość najbardziej efektywnego dotarcia do nich. Ze względu na kluczową rolę nauczycieli w profilaktyce dzieci i młodzieży konieczne jest szkolenie nauczycieli i wspieranie ich działalności profilaktycznej. Jednocześnie ważne jest – na co wskazują nauczyciele – korzystanie ze wsparcia ekspertów

zewnątrznych, którzy są lepiej przygotowani do realizacji działań profilaktycznych. Konieczne jest także zwrócenie uwagi na działania profilaktyczne kierowane do rodziców, a także ogółu mieszkańców Gminy Oława.

Wnioski i rekomendacje

Badania i analizy przeprowadzone w ramach diagnozy problemów społecznych pozwalają na sformułowanie wniosków i rekomendacji, które powinny stanowić podstawę projektowania dalszych działań Gminy Oława w sferze społecznej.

1. Analiza dotycząca położenia geograficznego oraz rozkładu liczby ludności w Gminie Oława wskazuje na konieczność zwrócenia uwagi rozległość terytorialną Gminy Oława, jej położenie okalające miasto Oława, powodujące trudności w przemieszczaniu się po terenie Gminy, a także różną wielkość miejscowości Gminy. Usługi społeczne powinny być dostępne dla wszystkich mieszkańców Gminy, jednak najczęściej nie jest możliwe świadczenie ich w każdej miejscowości. Konieczne jest więc zapewnienie funkcjonowania komunikacji publicznej wewnątrzgminnej, jak i łączącej miejscowości Gminy z miastem Oława. Zwrócić należy uwagę na możliwość wykorzystania dostępnej infrastruktury społecznej w poszczególnych miejscowościach Gminy (np. świetlic wiejskich) przy projektowaniu usług dla mieszkańców.
2. W projektowaniu działań i inwestycji społecznych w Gminie Oława uwagę zwrócić należy na zmianę struktury demograficznej w Gminie. Wprawdzie procesy starzenia się populacji są w Gminie Oława mniej zaawansowane niż średnio w kraju i województwie dolnośląskim, jednak w gminnej polityce społecznej konieczne jest uwzględnienie, po pierwsze, liczebnego spadku kategorii najmłodszych mieszkańców Gminy, co – patrząc na ogólne trendy demograficzne – będzie nadal postępowało i wiąże się z wyzwaniami w zakresie organizacji opieki oraz edukacji, po drugie zaś, wzrostu liczebnego kategorii seniorów, co wraz z wydłużaniem się średniej trwania życia, rodziło będzie zapotrzebowanie na usługi dla seniorów, zarówno o charakterze aktywizacyjnym, integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym czy rekreacyjnym, jak i na usługi opieki nad niesamodzielnymi seniorami, w tym opieki o charakterze stacjonarnym.
3. Transport publiczny na terenie Gminy powinien być odpowiedzią na potrzeby komunikacyjne mieszkańców. Możliwość przemieszczania się jest jedną z kluczowych potrzeb życiowych osób i rodzin i w znacznym stopniu decyduje o poziomie i jakości życia. Z uwagi na wysokie koszty związane z transportem indywidualnym, a także wykluczeniem z możliwości samodzielnego korzystania z niego niektórych grup

mieszkańców, np. dzieci i młodzieży, osób nieposiadających prawa jazdy, osób, które ze względu na stan zdrowia nie są w stanie prowadzić samochodu, istotny jest rozwój transportu zbiorowego. Powinien on zapewnić możliwość przemieszczania się wewnątrz Gminy, jak i dojazdu do miasta Oławy. Komunikacja autobusowa została bardzo nisko oceniona przez mieszkańców Gminy w badaniu ankietowym. Rekomenduje się przeprowadzenie analiz dotyczących potrzeb komunikacyjnych mieszkańców i zwiększanie dostępności połączeń autobusowych, dostosowanych do potrzeb mieszkańców. Rozważyć należy wprowadzenie wsparcia transportowego osób starszych, chorych czy z niepełnosprawnościami w postaci zorganizowania bezpłatnych czy niskopłatnych przejazdów środkami komunikacji indywidualnej do urzędu czy placówki medycznej (projektu typu „taksówka dla seniora”).

4. Podkreślić należy znaczący potencjał gospodarczy i atrakcyjność inwestycyjną Gminy Oława, co jest istotnym walorem z perspektywy polityki społecznej. Sytuację na lokalnym rynku pracy ocenić należy jako dobrą, jednak analiza struktury osób bezrobotnych wskazuje na znaczący udział bezrobotnych w szczególnej sytuacji na rynku pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych. Zauważalna jest znacząca liczba bezrobotnych długotrwale oraz bezrobotnych w wieku powyżej 50. roku życia. Niski udział bezrobotnych uprawnionych do zasiłku dla bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych wskazuje, że w przypadku braku zasobów własnych (rodzinnych) bezrobotni mogą liczyć jedynie na wsparcie pomocy społecznej. Istotna jest w tym kontekście współpraca Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z Powiatowym Urzędem Pracy w Oławie i wspieranie osób bezrobotnych w podjęciu zatrudnienia. Dotyczy to szczególnie osób o niskiej motywacji do podjęcia zatrudnienia.
5. Gmina posiada rozwiniętą infrastrukturę społeczną w postaci obiektów oświatowych, placówek bibliotecznych, świetlic wiejskich oraz obiektów sportowo-rekreacyjnych. Istotne jest wykorzystanie tych obiektów do działań prowadzonych na rzecz mieszkańców przez Gminę, do rozwijania aktywności organizacji pozarządowych oraz społeczności lokalnych. Część powyższych obiektów wymagać będzie w najbliższej przyszłości remontów. Warto przy tej okazji rozważyć ich przebudowę w taki sposób, by były bardziej przystosowane do pełnienia dotychczasowych oraz nowych funkcji.
6. Na terenie Gminy działają liczne organizacje pozarządowe. Wiele z nich aktywnych jest w obszarze sportu i rekreacji oraz ochrony przeciwpożarowej (ochotnicze straże

pożarne), ale funkcjonują także stowarzyszenia i fundacje prowadzące działalność w innych obszarach. Niezwykle istotne jest wspieranie przez Gminę rozwoju sektora pozarządowego, a do roku 2023 współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi była bardzo ograniczona, a dotacje finansowe uzyskiwały pojedyncze organizacje. Konieczne jest poszerzenie współpracy z organizacjami pozarządowymi i umożliwienie organizacjom realizacji zadań publicznych na rzecz mieszkańców w różnych obszarach (nie tylko w sferze sportu i rekreacji). W obszarach, w których aktywnych jest wiele organizacji, np. w sferze sportu i rekreacji, warto konstruować konkursy w taki sposób, by beneficjentami pomocy mogła być większa liczba organizacji – może to przyczynić się do lepszej aktywizacji społeczności lokalnej, niż koncentracja wsparcia w ręku jednej czy dwóch organizacji. W przypadku problemów związanych z przygotowaniem wniosków czy realizacją projektów organizacje powinny móc skorzystać z pomocy instytucji gminnych.

7. W zakresie mieszkalnictwa komunalnego warto rozważyć możliwości Gminy w zakresie budowy czy przystosowywania budynków do pełnienia funkcji mieszkań komunalnych. W ostatnich latach komunalny zasób mieszkaniowy Gminy zmalał na skutek sprzedaży lokali mieszkalnych ich najemcom, zaś liczba osób składających wnioski o lokale komunalne jest znacząca. Gmina nie jest w stanie zaspokoić potrzeb mieszkaniowych tak dużej liczby osób, jednak nowe lokale komunalne pozwoliłyby na zaspokojenie potrzeb mieszkańców będących w najtrudniejszej sytuacji. Rekomenduje się tworzenie mieszkań treningowych lub/i wspomaganych dla mieszkańców, którzy mogą lub powinny funkcjonować w środowisku przy zapewnieniu odpowiedniej pomocy, m.in. osób z niepełnosprawnościami czy opuszczających podmioty pieczy zastępczej.
8. Narodowy Spis Powszechny przeprowadzony w 2021 roku zdiagnozował udział osób z prawnie orzeczoną niepełnosprawnością na terenie Gminy Oława na poziomie 11,5%, dodatkowo wykazał funkcjonowanie znacznej grupy osób deklarującej biologiczną niepełnosprawność. W tym kontekście konieczna jest realizacja następujących działań:
 - 1) wsparcie osób z niepełnosprawnościami w uzyskiwaniu orzeczeń o niepełnosprawności,
 - 2) uwzględnienie osób z niepełnosprawnościami w planowanych działaniach z zakresu polityki społecznej na terenie Gminy, w tym zwrócenie uwagi na wdrażanie instrumentów wspierających niezależność osób niepełnosprawnych (np. asystentury) oraz wspierających rodziny opiekujące się

osobami zależnymi (np. poprzez opiekę wytchnieniową), 3) zapewnienie wsparcia osobom z niepełnosprawnościami w kontakcie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i uzyskiwaniu wsparcia dystrybuowanego przez PCPR ze środków PFRON.

9. Niepełnosprawność oraz długotrwałe lub ciężkie choroby to główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej przez mieszkańców Gminy Oława. Wskazać należy, że problemy te są w dużej mierze niezależne od działań dotkniętych nimi osób, a w znaczący sposób wpływają na poziom i jakość życia. Stąd konieczność zapewnienia wsparcia przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, zarówno w formie pieniężnej, jak i w ramach usług społecznych, np. usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.
10. Dużym atutem jest posiadanie przez Gminę ośrodka wsparcia, jakim jest Środowiskowy Dom Samopomocy w Oleśnicy Małej – zapewnia on wsparcie dla osób przewlekle chorych psychicznie i z niepełnosprawnością intelektualną. Gmina Oława posiada umowy z innymi gminami umożliwiające osobom z tych gmin korzystanie z oferty ŚDS. Konieczne jest położenie nacisku na wykorzystanie potencjału Domu poprzez docieranie do potencjalnych klientów i zachęcanie do korzystania z pobytu dziennego.
11. W związku ze starzeniem się społeczności Gminy oraz znacznym udziałem seniorów w ogólnej liczbie osób korzystających z pomocy społecznej zwrócić należy szczególną uwagę na wsparcie osób starszych w środowisku. Gmina ponosi koszty odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznej dla znacznej liczby osób (jak na gminę tej wielkości), co generuje duże obciążenia. Istotne jest położenie nacisku na wsparcie osób starszych w środowisku lokalnym, poprzez usługi opiekuńcze oraz inne formy pomocy. Rozważyć należy możliwość rozwoju usług sąsiedzkich, a także utworzenia placówki wsparcia dla osób starszych.
12. Wsparcie osób starszych potrzebne jest nie tylko w wymiarze opiekuńczym. Wobec pojawiających się dziś powszechnie oszustw wykorzystujących naiwność czy brak wiedzy osób starszych oraz trudności seniorów w załatwianiu spraw przez Internet wartościowe byłoby rozwijanie przez Gminę, np. we współpracy z organizacjami pozarządowymi, działań wspierających seniorów, np. usług asystenta dyżurującego, który udziela pomocy w załatwianiu spraw przez Internet, a także niskopłatnych usług dla seniorów, np. usług typu pogotowie elektroniczne (dotyczące prostych spraw związanych z obsługą telewizora, komputera czy telefonu komórkowego), złota rączka, pomoc w cięższych pracach domowych. Wartościowymi pomysłami są też projekty

umożliwiające wzajemne świadczenie usług przez seniorów czy wolontariat senioralny lub wolontariat międzypokoleniowy.

13. Seniorzy potrzebują również działań aktywizujących, edukacyjnych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych, umożliwiających im aktywizację i integrację społeczną. Zdiagnozowano potrzeby seniorów w zakresie korzystania z oferty: zajęć o charakterze warsztatowym, imprez okolicznościowych, wycieczek oraz wyjazdów do instytucji kultury (kina, teatru). Takie działania powinny być organizowane przez podmioty pozarządowe przy wsparciu Gminy lub przez Gminną Bibliotekę Publiczną.
14. Uzależnienia są jednym najistotniejszych problemów społecznych, a fakt występowania problemu uzależnień na terenie Gminy jest zauważany zarówno przez specjalistów, jak i przez mieszkańców. Są one identyfikowane zarówno w odniesieniu do dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych. Zwrócić należy uwagę, że część uczniów klas VI-VIII ma już za sobą próby palenia papierosów czy picia alkoholu, jednak najczęściej są to sytuacje incydentalne. Osoby nadużywające substancji psychoaktywnych czy uzależnione mogą znaleźć wsparcie w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej i w Punkcie konsultacyjnym. Jego oferta jest jednak ograniczona. Warto upowszechniać wśród mieszkańców wiedzę dotyczącą różnych form pomocy dostępnych dla osób uzależnionych i ich rodzin na terenie miasta Oławy oraz we Wrocławiu.
15. W przypadku dzieci i młodzieży kluczowym problemem jest uzależnienie od korzystania z urządzeń elektronicznych i Internetu. Badanie ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas VI-VIII wskazuje na długie korzystanie przez uczniów z urządzeń elektronicznych, zarówno podczas dni nauki szkolnej, jak i w dni wolne. Bardzo wiele rozrywek uczniów jest realizowanych z użyciem urządzeń elektronicznych, a dla większości uczniów podstawowym narzędziem jest telefon komórkowy, który mają zawsze przy sobie. Nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych przez młodzież zauważają również nauczyciele, a także mieszkańcy Gminy. Konieczne jest w tym aspekcie prowadzenie działań:
 - Edukujących uczniów w zakresie higieny cyfrowej;
 - Uświadamiających uczniom zagrożenia płynące z korzystania z Internetu i sposoby ochrony przed tymi zagrożeniami;

- Uświadamiających uczniów w zakresie publikowania treści i zdjęć własnych oraz innych osób w Internecie, cyberprzemocy i nękania w Internecie;
- Edukujących rodziców w zakresie zachowywania higieny cyfrowej, przeciwdziałaniu uzależnieniom od elektroniki i kontrolowania poczynañ dzieci w Internecie.

16. W związku z doniosłością problemu uzależnień niezbędna jest realizacja działań profilaktycznych kierowanych do dzieci i młodzieży. Profilaktyka kierowana do dzieci i młodzieży w szkołach obejmować realizację programów profilaktycznych znajdujących się w Systemie rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, skierowanych do dzieci i młodzieży i ich rodziców oraz autorskich programów profilaktycznych. Profilaktyka powinna być też realizowana w ramach atrakcyjnych dla uczniów warsztatów, wycieczek, prelekcji filmowych, pozalekcyjnych programów profilaktycznych realizowanych w ramach dodatkowych zajęć edukacyjnych, kulturalnych czy sportowych, programów profilaktycznych realizowanych w ramach półkolonii. Profilaktyką uzależnień powinni być objęci również rodzice uczniów – w zakresie pozyskiwania przez uczniów substancji uzależniających, stosowania tych substancji i radzenia sobie w przypadku występowania problemów.

17. Oddziaływania z zakresu profilaktyki uzależnień i przemocy powinny być kierowane do wszystkich mieszkańców, m.in. poprzez organizację kampanii społecznych, wydarzeń integracyjnych z elementami profilaktyki i dystrybucję materiałów uwrażliwiających na zjawiska przemocy i uzależnień oraz wskazujących na ścieżki postępowania w przypadku wystąpienia problemów.

18. Przemoc domowa dotyczy najprawdopodobniej niewielkiego odsetka gospodarstw domowych, jednak zwrócić należy uwagę na trudności związane z diagnozą tego zjawiska. W tym kontekście ważne jest uświadamianie mieszkańcom tego czym jest przemoc domowa, jakie są jej przejawy i jak należy postępować w przypadku zauważenia przypadków przemocy lub doznawania przemocy.

19. Istotnym problemem społecznym jest występowanie przemocy rówieśniczej, w tym przemocy w środowisku szkolnym. Dominującą formą przemocy rówieśniczej jest przemoc psychiczna, ale często pojawia się też przemoc fizyczna i niszczenie rzeczy. Występowanie przemocy rówieśniczej jest zauważane zarówno przez uczniów, jak

i nauczycieli. Stąd konieczność realizacji działań przeciwdziałających sytuacjom przemocowym, szczególnie w środowisku szkolnym poprzez wzmocnienie nadzoru ze strony nauczycieli, działalność edukacyjną i wspierającą psychologów i pedagogów szkolnych oraz działania profilaktyczne prowadzone przez nauczycieli.

20. Przemoc w środowisku szkolnym może występować również na linii uczniowie – nauczyciele. Konieczne jest wdrożenie rozwiązań chroniących nauczycieli, edukowanie uczniów w zakresie zasad dotyczących kontaktów z nauczycielami, ale również stwarzania uczniom możliwości zgłaszania nieprawidłowych działań nauczycieli.
21. Grono pedagogiczne, szczególnie psychologowie i pedagodzy szkolni, ale również wychowawcy i nauczyciele, powinni służyć uczniom pomocą i wsparciem nie tylko w sytuacjach związanych z edukacją, ale także w przypadku problemów rówieśniczych czy domowych, a uczniowie powinni mieć wiedzę co do możliwości skorzystania ze wsparcia. W tym kontekście konieczne jest zapewnienie odpowiedniej liczby specjalistów w szkołach.
22. Brak dostatecznej liczby pedagogów i psychologów w szkołach sprawia, że dużego znaczenia nabiera optymalne wykorzystanie ich czasu, doświadczeń i kompetencji. Rozważyć należy więc inicjatywę, którą w czasie wywiadu grupowego zgłosili sami zainteresowani: organizowanie regularnych spotkań psychologów, pedagogów, nauczycieli odpowiedzialnych za programy profilaktyczne w celu wymiany doświadczeń, podzielenia się dobrymi praktykami, samokształcenia.
23. Wiele trudności dzieci i młodzieży wiąże się z problemami w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez rodziców. Rekomenduje się organizację warsztatów stacjonarnych lub wyjazdowych kształtujących kompetencje rodzicielskie. Warsztaty takie powinny być dostępne dla wszystkich rodziców i kreowane jako odpowiedź na potrzebę realizacji pełnego, świadomego rodzicielstwa, by nie były postrzegane przez rodziców jako oferta dla rodzin patologicznych. Dobrym sposobem wsparcia rodziców może być również tworzenie grup wsparcia, działających przy udziale specjalistów.
24. Do realizacji działań profilaktycznych i pomocowych potrzebni są wykwalifikowani i dobrze przygotowani specjaliści oraz materiały i pomoce dydaktyczne. Należy zapewnić możliwość korzystania ze szkoleń dla pracowników służb społecznych oraz

nauczycieli i pedagogów. Rozważyć należy zapewnienie dostępu do superwizji. Gmina powinna również umożliwić pracownikom pomocy społecznej i oświaty zakup materiałów służących realizacji działań profilaktycznych i pomocowych.

25. Efektywna praca z młodzieżą wymaga zaangażowania animatorów, których zadaniem będzie zachęcanie młodzieży do korzystania z dostępnej obecnie i mającej powstać w przyszłości infrastruktury (boiska, tereny sportowe, kluby młodzieżowe np. w salach wiejskich), organizowanie wspólnego czasu, dbanie o bezpieczeństwo. Warto także zaplanować działania edukacyjne i animacyjne skierowane do młodych osób chętnych do zaangażowania się w życie społeczności lokalnej, mające prowadzić do powstania Młodzieżowej Rady Gminy.
26. Mieszkańcy powinni mieć wiedzę dotyczącą kierowanej do nich oferty, dostępnej na terenie Gminy. Dotyczy to zarówno oferty pomocy i wsparcia w przypadku wystąpienia trudnych sytuacji życiowych, jak i oferty edukacyjnej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej. Konieczne jest dokonanie rewizji zawartości stron internetowych instytucji gminnych pod kątem: 1. Optymalizacji zawartości poszczególnych zakładek pod kątem użyteczności dla mieszkańców, 2. Wypełnienia treścią wszystkich zakładek dostępnych na stronach internetowych, 3. Usunięcia starych, nieaktualnych treści. Należy rozważyć wprowadzenie na stronach internetowych (Gminy lub Biblioteki) stale aktualizowanych zakładek dotyczących wydarzeń odbywających się na terenie Gminy, oferty zajęć edukacyjnych, kulturalnych i sportowych. Warto byłoby stworzyć zakładkę z wykazem instytucji i organizacji, które mogą być użyteczne dla mieszkańców. Rozważyć należy utworzenie osobnej zakładki dla seniorów. W przypadku seniorów rekomenduje się przygotowanie informatora zawierającego spis najważniejszych instytucji i kontakty do nich oraz najważniejszych informacji użytecznych seniorom, który byłby dystrybuowany w wersji elektronicznej i papierowej. Należy przeanalizować system informowania mieszkańców, szczególnie seniorów, o wydarzeniach i ofercie na terenie Gminy. Można wykorzystać do tego np. komunikację SMS, informacje w konkretnym miejscu na stronie internetowej czy system plakatów umieszczanych w uczęszczanych przez mieszkańców miejscach.